

محمود

I

Example 326

الشيخ قاسم و طه
 الثاني من غفرته

الشيخ قاسم و طه
 الثاني من غفرته

جامعت مع اهلي من اهلنا
 صليت

و نال على من الفوتى

١١٢
 ٢٨
 ٩٢

مساء جادة تزا جوة لطلطان

فنادو لكش جوة روى تالان

سلامي بر صنيا اذ بهر بر تو

كه مشد جادة بخش جوة

Sileymaniye U. Kütüphanesi	
no. 1	AMCA ZADE
	MUSEYİN PASA
Yeni Kayn.	
Eski Kayn. No.	376

او ج طه و طه

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على سيدنا محمد
 وآله الطيبين الطاهرين
 أجمعين

الحمد لله رب العالمين

و قال عبيد الله بن محمد
انتي وانتي وانتي

بر سر و درج
در سر و درج
در سر و درج

اللهم اني اسئلك بعلمك والاسم الذي لا يدرك
فانك تعلم ولا اقدر ولا اعلم واسئلك باسم
الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة واسئلك
باسم الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة
واسئلك باسم الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة
واسئلك باسم الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة

بر سر و درج
در سر و درج
در سر و درج

فانك تعلم ولا اقدر ولا اعلم واسئلك باسم
الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة واسئلك
باسم الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة
واسئلك باسم الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة
واسئلك باسم الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة
واسئلك باسم الذي لا يدرك في الدنيا ولا في الآخرة

بر سر و درج
در سر و درج
در سر و درج

دلفروز دلفروز دلفروز
دلفروز دلفروز دلفروز
دلفروز دلفروز دلفروز

عبد الله بن محمد
عبد الله بن محمد

476

هذا الكتاب
كل من يقرأه
يصله

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله الذي جعلني من علماء البيان والمعاني. والشكر لله الذي ضمني من مفاتيح
الابكار الغواني. والصلوة على رسول محمد افصح الانام وعلى آله الكرام واصحاب العظام
وبعد فان العبد المتوسل الى رحمة الملك القدير بعد رقصه في شكر نعمه وروى في
كان منقطعاً عن الناس ومعرضاً عن الاستيناس ثم دعاه الى الخدمة بالامر السلطاني
والقائد الوارث بالكتاب الحاقاني افضل آل عثمان وصاحب العلم والعرفان السلطان
ابن السلطان السلطان مصطفى بن السلطان سليمان اجري الله نبيه اجازتها
في روضة لبنان كالانهار الجارية في بستان لبنان. وكان طبعه الشريف شاملاً على
العلوم والمعارف واغلب ميله كان معروف الى اللطائف الطراف ولما كان كتاب
كلستان مشتملاً على حكايات غريبة وعظائم عجيبه واشعار شريفة وابيات لطيفة
بحيث يحتاج اكثر مواضع الى الشرح والبيان. ويفتقر من جهة اللفظ والمعنى الى
وقد شرع بعض الموالي غافلاً عن اللغة الفارسية والاصطلاحات. وذاصل المعاني
المرددة والنكاهة بل خطأ في مواضع كثيرة وحل في طرق اسيرة شرعاً كافياً
وبينة بياناً وافياً وجعلت على اللغة العربية الطلاء فشرعت في دعوى ان الله ملهم
القصوب **فاعلم** ان المصنف اسكن الله تعالى في روضة الجنة وبستانها بعد
التسمية لفظاً سكك طريقة العمل بالحديث في التمجيد معنى لان حقيقة الحمد عند المحققين
اظهار الصفات الكمية دون القول المخصوص فقال **منت** اي الامتنان وتعداد
النعمة خديراً اي الله تعالى ان يعم علينا نعمه الكثيرة وهذا القول اعتراف منه بانه
حق المنعم واستحقاقه بانه حقيق بان يمن علينا لا اخبار بانه من علينا منه على ان المذموم
من توهم لا من تسمية وقيل انه من العباد فيجب لامن الله تعالى **واعلم** ان لفظ خدای علم خائن

يمكن ان لا يتطاول مرافقكم
بأن لا تزدادوا منكم
بأن لا تزدادوا منكم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

لله تعالى لا يسوغ اطلاقه على غيره الا ان يراد المعنى التركيبي وهو بالتركيب كند وكلمة
حاصل معنى قولهم يقتضى ذاته وجوده **بسم** امير المؤمنين كبريوسم كبريوسم
من خود آيم او يركب بشي نحو خدای **بسم** خدای كودر بيرج كوتران بكشتا
يا بكش كبريوسم در قفس. وان لفظ راسلته للمفعول وقد يستعمل المعنى اللام
لجاجة اي التخصيص وقد يستعمل القسم وقد يكون زائداً عز وجل الظاهر
ان الفعلين صفتان للفظ خدای بحسب المعنى كما عتشل الشين منها فخر غايه
راجع الى الله تعالى لان الشين الساكنة في اللغة الفارسية لها معنيان الاول انها ضميمة
اذا اتصلت باخر الاسم تفيد معنى المضاف اليه كافي قول طاعتش واذا اتصلت باخر
الفعل تفيد معنى المفعولية نحو ديدش وكذا اذا اتصلت باخر الزوابط نحو اكر
وقد يفزع ما قبل هذه الشين وقد يسكن لضرورة الشعر والاشعار لعل الله المصنف
نحو دانش بمعنى دانستن موجب قربت كما قال رسول الله عليه السلام حكايته عن
لا يزال عبدي يتقرب الي بالنوافل حتى احبه الحديث وبشكر اندرش الشين كذا
والباء المقنونة في اللغة الفارسية قد يكون للاصاق والمصاحبة والقسم والظرفية
والنسبية وزائدة ومنها زائدة التحسين اللفظ فامنى اندر شكر خدای مزيد نعمت لفظ
است مقدراً حذف لفظ الكفاء بذكره في قريب وهذا الحذف قاعدة مقررة في السجاء
الواقعة في التركيب الفارسية يعني در شكر خدای تعازياده نعمتست كما قال الله تعالى
لنن شكرتم لازيدنكم ولئن كفرتم ان عذابي لشديد وقال مولى الروي **بسم** شكر نعمت
نعمت افزون كذا كفر نعمت از كفت بيرون كند. وقيل الباء سببية والمعنى زيادة النعمة
ثابتة للعباد بسبب كونهم في شكره. وهذا على تقدير ان يكون مزيد بفتح الميم مصدراً
بمعنى الزيادة وقد روى بضم الميم لئلا يربط قوله موجب فم يكون خبر مبتدأ محذوف اي هو مزيد
النعمة لهم بسبب كونهم في شكره نعمتست نفسى بفتح السين والباء للوحدة لان الساكنة

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه
في اللغة العربية اذا اتصلت باخر الاسم قد يكون للوحدة وقد يكون
للمصدرية واذا اتصلت باخر الفعل يكون للحكاية ومنها الوحدة كزوي ورومد حيث
فان الهواء الذي يتنفس اذا دخل يكون مضافا الى التنفس واذا خرج يندفع فيفسق
وحاصل الفرح ولهذا قال وجون يرى ايد مفرح ذات اي ذات كما سرت انما هي
واخر هذه القرينة مضافها اذا الظاهر ان خروج الهواء بعينه انما يكون بعد دخوله في
بالا والفارسي بمنزلة الفاء للزائفة في نفس كالاول دون تحت موجود دست احدهما
احد اليقظة والاولى تفرج الذات واسلم ان لفظ است رابطة تقيد الثبوت فاذا انقلبت
بالكلمة المنقولة الاخر يجب اثبات انها فظا وانما لفظا فيجوز حذفها وانما انصلت
بساكن الاخر وضعا نحو نيك او استعلا لا نحو موجود يجب حذفها لفظا وضعا وبربر نعمتي شكرى
بياد الوحدة فيها واجب فيجب في كل نفس شكران **بيت** از دست و زبان
القاعدة في عطف التراكيب الفارسية ان تحذف الواو العاطفة من اللفظ ويضم آخر
المعطوف على في التلطف دليلا على ولا تحذف من لفظ دلالة على الضم هذا اذا لم تقع الواو
العاطفة بعد الالف والياء واما اذا وقعت بعدهما حركات بالضم وتلغظت ولفظ
زبان بفتح الزاء فصيح وبضمها مشهور والفاء مقام الباء لغة وفي ذكر دست اشارة الى
اختصاص الشكر باللسان كما بكرة الكاف العرفي والهاء الترميمية يستعملان على ذوى
العقول نحو كانه كان لفظا يدل على ذوى العقول نحو خبر ويستعمل اداة لارنا في ذوى
الاسميين اللذين تعلق احد مما بالآخر كالنصف الموصوف نحو دل كعاشق رشك شداو العلة
نحو من كحاشيت ندرم والغاية والمغيا نحو كوكب كوكب برسي بر آيد اي يحصل كثر اصد كانه
معدة شكرش اي من حق شكره كما بر آيد اي باقى الى الباب وهو كناية عن الخروج فالمعنى
اي شخص لسانه يخرج من حق شكره كما بان يشكره كما هو حق واستدل عليه بقوله تعالى
مخافيل لآل داود عليه السلام اعمله آل داود يا آل داود شكرنا نصب على انه مفعول له

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

او على

او على طالع اي شاكرين او على المصدر لان لفظ اعلموا في معنى الشكر واذا العمل للمعنى شكره والشكر
فعل مبني على تعظيم المنعم بسبب انعامه وقبل صرف العبد جميع ما انعم الله تعالى عليه من التسخير والبر والنعمة
الى ما خلق له واعطاه لاجد فقيها هذا المعنى ورد قوله تعالى قليل من عبادي الشكور اي المتوفقون على اداء
الشكر فان الشكور بالمعنى الاول كثير **قطعة** بنده همان به معني بنده را همان بهست كه ز تقصير
نوشه في اداء الشكر عذر بدارگاه خداي آورد. كافي العذر وان قل على شمس الذنب وان قل
ورنه بمعنى والا وبالتركى يوحى من ارادة انديش. بفتح الياء المصدرى اي على سبيل كبريائه
كس نتواند اي لا يقدر احد كبري اي آورد. لفظ جاي اسم فاعل بمعنى الموضع كان لفظ زمين
اسم عام كالارض قبل في الترجمة **قطعة** قوله اول يك كبري كسكتن عذر خدا در كهذه كاتوره
يوخره او نه يار قولى لغنى. فنى قوله اول يك كاتوره. باران رحمتى صابنى بالا عافى
في التقطين لان المخاف كبر في اللغة الفارسية همه را سيدة اسم مفعول من سيدة وخوان
نعمتى دريش والاضافة كفا في قرينة اعلم ان لفظ خون بمعنى الدم وخوان بمعنى السفوف
في الكناية والتلفظ اتا في الكتاب فلات الالف لا تكتب بعد الواو في الاول دون الثاني
التلفظ فلات الاول يقرأ بالضم المعلومه اي العربية والثاني يقرأ بالفتحة المجهولة الغير العربية اي
بين الضمة والفتحة همه جا مخفف من جاي كشيده اسم مفعول من كشيده بركة تاموس بنده كان
كل لفظ في آخره نون فونده وفواه اذا جمع اتي بالكاف الفارسي والالف والنون ويجذف اليها
من الكناية فونده كان وفواه كان بكناه فاحش الياء للسببية وكل سون و جاوز لفظه فهو فافش
ندرد مضارع منى من ريد ويقراء هذا بتشديد الراء وكذا نرد وهذا من تعقبات اصل الفرس
كجائنا اميد بنشد الميم وظيفه روزى بالياء الاصلية بمعنى الرزق واذناه لفظ وظيفه اليه
بيان به بخلافى منكر بفتح الكاف المخففة يعنى سبب المعصية المنهية نرد مضارع منى من ريد
اعلم ان النون المفتوحة حرف نفي تدل على اول الكلمة واذا قصد به نفي الحكم تكتب متصلا فونرد
والا تكتب بالهاء فونرد زيدا فونرد وقد نفي باخر هذه النون الف ويقال ناه الفرق بينه وبين

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

نظر

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

هذا هو المصدر الذي لا ينفك عنه

ای نسب

تا توانی بیا و الوحدہ بگفت آری و بغفلت نوری بل تشکر کا ورد فی لای
خلقت الاشیاء لاجلک و خلقتک لاجلی محمد ای الجمع از بہر تو لاجلک کرمت
وصف ترکیبی بمعنی المتخیر و فرمان بردار ای مطیع شرط انصاف نباشد
مضارع منفی من باشیدن کہ تو فرمان نبری بفتحین و قیل فی الترجمة
قطع فلک و آری و کنش بیل و بولت اشدہ بولر نا کرہ انک انک غفلت
ایلیہ یومئیس قوم حق امر نہ فرمان درو بویروق و دوجی شرط انصاف اولی
بویریق اس دو تمییس و لما فرغ المص من التمجید الذی انشأ الیہ بقوله
خدا ایراکما حقیقہ قصد التصلیۃ فاورد فی صدر روایۃ لحدیث
فقال در خبرست و ہذا خبر مقدم لمبتدا مؤخر و ہو قولہ کہ یکی ایچ ای
القضیۃ و ردت فی الحدیث از سر و بفتح السین و الواو و ہو راس
القوم و رئیسہم کانیات الظاہر انہا جاریۃ علی موصوف مؤنث و مخبر
مصدر مہمی موجودات کالکانیات و رحمت عالمیان بفتح اللام و کسر المیم
جمع عالم و الخوف الاخیرۃ زایدۃ للجمع و القاعدۃ فی اخذ جمع الاسم
فی الفارسی و می انہ الاسم لا یخلو اما ان یکون تمامہ حیوۃ او لانا لا
بجمع بالالف والنون نحو ضوایان و اسبان و مرغان و بالیاء قبلہا ان کان
افہ یا و ساکنۃ کون عالمیان و آدمیان و ان کان فی آخرہ یاء متوسلۃ کاف
نحو جویندہ کان و بندہ کان و اما انشائی فی جمع بالہاء نحو آسمانہا و زمینہا
و سنگہا و ساہا و ان کان للحداد تمامہ غناء او جدد و انقضاء و جمع بالوجہین
نحو درختان و درختہا و لیہا و لیان و شبان و شبہا و روزہا و روزان
و صفوۃ علی وزن رحمت آدمیان ای خالصہم و تہمتہ دور زمان ای بہ
یتیم الزمان اذ لا بنی بیلہ بعدہ محمد مصطفی علیہ الصلوۃ والسلام رزقا اللہ

النباۃ

وہو معنی التزیین و الجمیل
و معنی الاصل

بسم اللہ الرحمن الرحیم
الحمد للہ رب العالمین
و الصلوۃ والسلام
علی سید المرسلین
و علی آلہ الطیبین
و علی اصحابہ الطہرین
و علی من تبعہم
الی یوم الدین

شفاعتہ یوم القيمة **بیت** **بی** شفیع صاحب الشفاعة مطلع بطالع بہ بنی
من النبوة او من النبأ و ہو ما ارتفع من الارض فالنبی اشتق من لاد
شرف علی سایر الخلق کریم و ہو صدہ التسمیسم انما من القسامۃ بالفتح
و ہو لیس ای حسن او من القسم و ہو مصدر قسمت الشئ فی فعلیل بمعنی انکال
ای ہو قاسم للعلوم فی الدنیا کما قال علیہ السلام من یرد اللہ بہ فیراقہ
فی الدین فانما انما قاسم و اللہ یعطی جسم ای عظیم القدر لان النبی و م
لم یکن ذا جنتہ عظیمۃ بسیم کثیر التسمیسم و سیم من الوسم ای معلم بجمہر النبوة
فی ظہرہ **بیت** چہ نم دیوار امت را ای لایندہم کہ باشند چون تو ای مشک
بشتیان ای المسند چہ بآن بالباء العری بمعنی المبالاۃ از موج بحر الظاہر
ان تسکن الزلا آنرا ای لمن کہ باشند نوح کشتیان ملاح و القراءۃ علی صوۃ
الجمع اعنی بحر اندر غیر مقبولۃ عند المتعبرین و قیل فی الترجمة **بیت** یزدیوارت
نم چو سنس کہ بشتیان نہ قورقو بحر موجدن کہ نوح کشتیان **بی** بلع
ای وصل نبی و م العلی باضم و الفتح الترفع و الشرف بکمالہ الباء للتبیین
ببلع و الضمیر راجع الی النبی و م کشف الذبی ای الظلمۃ بجمالہ حکماء حسن
بجمع فاعل حسنت مضاف الی خصالہ بجمع خصلة و می تستعمل فی الافعال
صلوا جمع امر حاضر علیہ صلتہ صلوا و علی الہ عطف علی الضمیر الجور و فی قولہ
علیہ من غیر عادیہ لار و ہو غیر سدید عند المصربین فالظاہر انہ لضرورة الشوق
و لار مقدم و یحتمل ان یکون علی مذہب الکوفیین و قیل فی الترجمة
یتشدی علائکہ کالی ایلہ قرکون غی اچدی جمالی ایلہ حسد بر جمع خصالی انوک
و یرصلوانی اکالی ایلہ کہ یکی از بندگان کنہ کار بفتح الکاف العری و قد تکت
و حکمہ الکاف متصلۃ بالہاء پریشان روزگار متفرق اوقاتہ بالقرن الی قولہ

و اعلم ان قولہ ہو لا یلویخ وازۃ الان فی تفسیر
الی النبأ و تسمیسم انما من القسامۃ بالفتح
لار و صدہ اربعۃ اقسام الخیر المکتوب الی الموت و ایضا
لار و صدہ من النبوة کان علیہ معنی النبوة و ایضا
ان یقول ہو قاسم النبوة و ای الارقاء فالشئ
لار و صدہ من النبوة کان علیہ معنی النبوة و ایضا
ان یقول ہو قاسم النبوة و ای الارقاء فالشئ
لار و صدہ من النبوة کان علیہ معنی النبوة و ایضا

و اعلم ان نظر العلماء الذاکتہین بالالف و لا یلویخ وازۃ الان فی تفسیر
ماکر علی ما صرح بکتاب فی تفسیر الفصح بالباء علی ما وجد فی بعض
من الاسناد و از ان کان مکتوبین بالباء علی ما وجد فی بعض
النسخ فالکتاب المکتوب بالباء علی ما وجد فی بعض
فان الامم لکن من جمیع الجمع بالجمع و ایضا و ان کان
علی ان کون العلی جم علیہم و ایضا و ان کان
المعنی التسمیسم بالجمع و ایضا و ان کان
و اکثرہ اولی مستحکم

شفاعتہ

المعاصي دست انابت ای الرجوع الی الله تعالى بقوله **وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ**
 بامید اجابت ایمان بقولرت **لَا تَقْطَعُوا مِنَ الرَّحْمَةِ** بدرگاه حق جل و علا
 بردار ای یرفع یده الیه ایند یعنی خدای تعالی و نظر نکند ای لا یقطع
 الیه یعنی الرحمة باز نش فیض راجع الی قولیک یعنی ان ذلک العبد مرة اخرى یخو
 ای بدعو و یطلب المغفرة باز اعراض کند یعنی ایند دروغ باز نش ذلک العبد
 بتضرع و زاری بخواند و قد ورد فی الخبر **ان ربکم فی کرم یتیمی عنده**
اذا رفع یدیه ان یرد ما صفر حق سبحانه و تعالی گوید ای بقول ملائکته
 یا ملائکتی قد استجیت من عبدی و لیس له رب غیری فقد غفرت له لیا
 تغیر و انکسار یعنی ملائکته من خوف ما یعاب و یدم و هو مجاز فی حق
 عن ترک تخیب العبد فان یقول ملائکته دعوتش را اجابت کردم قبلت
 دعا ید و حاجتش را برآوردم ای حصلت مرا که از بسیاری دعا و زاری
 بنده بکسر الیاء المصدری فیها همی کلمه محلی فی اداة حال کما عرفت و الیه
 الاستمرار شرم دارم ای استیمی و روی اندفع الی العبد یوم القيمة بعد
 ما تیر الصراط کتاب مختوم فاذا فیه فعدت ما فعلت و لقد استجیت ان فی خبر
 علیک فاذهب فانی قد غفرت لک **حکایت** کان یحیی بن معاذ الرزازی عالما
 و اعظایم روی هذا الخبر و یقول سبحان من یدب العبد فیستی هو کما قال المص
بیت کرم بین امر من دیدن مناه و کرم مفعول مقدم و لطف عطف علی کرم
 خداوند کار ای انظر الی کرم الله و لطفه کنه بنده کرده است او شرم
 قیل فی الترجمة **بیت** کرم لطف ایدر کور خداوند کار قول ایدر کنه اول و لو
 شرمسار عاکفان کعبه جلالتش ای المعتکفون فی کعبه جلالت تعالی
 بتقصیر عبادت معترفند اعلم ان کلمه اند فیفید الجمعیه و حال انما کمال الف است

الیه

کرم بین امر من دیدن مناه و کرم مفعول مقدم و لطف عطف علی کرم
 خداوند کار ای انظر الی کرم الله و لطفه کنه بنده کرده است او شرم

کرم بین امر من دیدن مناه و کرم مفعول مقدم و لطف عطف علی کرم
 خداوند کار ای انظر الی کرم الله و لطفه کنه بنده کرده است او شرم

بیت

علی ماوفت فی قوله دو نعمت موجود است و معنی معترفند غیر فون بتقصیر
 فی العبادت که ماعبدناک حق عبادتک ای عبادت حق عبادتک و اضعیف لفظ
 لفظ حق الی العبادت مبالغه فیه من قبیل اضافه الصفه الی موصوفها
 و اوصافان علیه بحالشی ای الذین یصفون حلیه بحال الله تعالی بتیمر منسوب
 که ما فنانک حق معرفتک ای کنه ذلک و ما کوی من الی حنیفه رحمه الله علیه
 یقول سبحانک ماعبدناک حق عبادتک و لکن فنانک حق معرفتک و محمول
 بالله تعالی و چه یلحق بذاته تعالی فلا مخالفة بین کلام و کلام المص و قال الشیخ
 ابو علی سینا **قطعه** اعتصام الوری بمغفرتک بخلاف الواصفون عن صفتک
 تب علینا فانا بنشر ما فنانک حق معرفتک **قطعه** کرم کسی الیاء للوحد و صف
 او اشاره الی الله تعالی من مخفف من از پرسد فیض المستتر فیه راجع
 الی قوله کسی بی دل یرید به نفسه از بی نشان یرید به الله تعالی چه گوید باز
 اعلم ان لفظ باز یحی المعان بمعنی العوده بالترکی کرو و بمعنی المفتوح و بمعنی
 العصد و بمعنی فرفا کردن و بمعنی الطیر الذی یصاد به و بمعنی الامر من زید
 و بی صفة فی بعض الترکیب مثل حقه باز و بمعنی اللوب اسمافا لمراد منها انما المعنی
 الاول ای ما یقول مرة اخرى کانه اشاره الی انه ذکر فی بیان او صاف تعالی
 اقوالا کثیره و لم یتوقف حقه بعد او المعنی الثانی یعنی ما یقول قولاً مفتوحاً
 و القول بان باز همنا استعمال بمعنی روشن و هم لانه حاصل المعنی الثانی فی
 و لیس معنی مغایر له و القول بان من قبیل الصلوات التروا ید من التروا ید
 عاشقان مبتداه کشتگان معشوقند فیه بر نیاید ان پردها للاستعلاء ای
 و کون بمعنی قطعاً کما قیل لم یوجد فی کتب اللغة زکشتگان آواز فالعاشق
 کون مقتولا معشوقه لا یصدق و لا یخرج من الکلام و قیل فی الترجمة **قطعه**

تدبر الخصال

کرم

کرم بین امر من دیدن مناه و کرم مفعول مقدم و لطف عطف علی کرم
 خداوند کار ای انظر الی کرم الله و لطفه کنه بنده کرده است او شرم

صورت بر کمره ننگ و صفین بندن بی دل اول بی نشانند ایچیه راز اولدک
 معشوق کشته سی عاشق اولیدن اشدلی اواز یکی از صاحب دلال المراد
 بصاحب دل فی الاصطلاح من عوام اهل التصوف و المصیرید به نفسه فی مواضع
 کثیره من هذا الكتاب سنجیب بفتح الجیم و سکون الیاء بمعنی کریبان مراقبه
 فرو برده بود کما هو عادة المتوجهین الی الله تعالی و در بحر مکاشفه مستغرق شده
 القصة حکایه حال حاضیه له آنکاه بالمدای فی ذلک الوقت که از آن حالت باز
 آمد ای عادی حالت اولی یکی از اصحاب ای واحد من الاجاب بطریق
 انبساط علی وجه المزاج و النشاط گفتش لصاحب دل ازین بوستان
 که تو بودی لفظ بوستان با او اوفارستی و بوستان بلا او حزنی و المعنی
 من هذا البستان اندکی گفت فیه مارا چه خفه کرامت آوردی بضم الواو و الیاء
 لفظ ب گفت فاعله صاحب دل بخاطر چنین داشتم ای کنت علی هذه النیت که چون
 بدرخت کل برسم ای اذا اصل الی شجرة الورود امنی بیا الوحدة پیرکنم
 بضم الیاء الفارسی المیم فی کتم للمتکلم مدیه اصحاب را لاجل مدیه لکم
 چون برسدیم الی تلك الشجرة بوی کلم المیم ایضا للمتکلم لان المیم کثر
 اذا اتصلت باو الكلمة کیون ضمیر المتکلم و قد تفید معنی الفاعل علیته فی قوله
 پیرکنم و قوله برسدیم و قد تفید معنی المفعول لیه کما فی قوله بوی کلم چنانست
 کرد که ای از ال عقلی دامنم از دست بر رفت من کمال لیره **قطعه**
 ای مرغ سحر یار به غنایب کگونه مستیقظا فی الاسرار و مترنمایها
 عشق بسکون القاف ز پر وانه من الفارشته بیاموز بکسر الیاء امیر
 من امواتن ای تعلیم عشق منه و اعلم ان القاعدة فی قرأة الیاء بالمدای
 علی الفعل می ان اول الفعل از کان مضموم ما و حرفا شغوتیا معنی الیاء و الفاء

در کتب معتبره

در کتب معتبره

در کتب معتبره

در کتب معتبره

و المیم و الواو تقرأ مضمومة فو یکند و بکن و ببیند و بین و بفتا
 و بفرمای و ببالد و ببال و بورزید و بورزونی غیر ما ذکر تقرأ بالکسر
 کان سوخته را اصله که آتین کتب بالاتصال للوزن اشارة الی پروانه جان
 شد و هو مناجی یعنی رفت و اواز نیامد و لم یظهر منه انین و انت تشکو
 من غیر آهراق **بیت** کمال عشقی پروانه دارد که هیچ از سوختن پروانه ندارد
 این مدعیان در طلبش ای فی طلب الله تعالی بجز انشد غافلون کانه اصله
 که انرا که خبر شد خبری باز نیامد کما ورد بجز من عرف الحق کل لسانه و قيل
 فی الترجمة **قطعه** عشق اشین پروانه کن یوری ای غنایب
 قلدی افراسنی کل عشق اتشی فریاد یوق مدعیلر بجز اورد طلبده چگون
 کم خبر دار او تنک غنیزنده سوز بنیادی یوق ای برتر ای رب علی از خیال
 و کان و قیاس و وهم بفتح الواو و سکون الیاء و زهر چه گفته اند و اعلی
 محاقا لو اشنیدیم و خوانده ایم بیان بقوله گفته اند مجلس تمام گشت
 بفتح الکاف الفارسی ای صار تماما و آخر رسید عمر ای عمرنا همچنان
 کالاول در اقول وصف تو مانده ایم ما ز دنیا فیه شیئا و قيل فی الترجمة
قطعه ای یوج از خیال و کان و قیاس و وهم هر نه که دید لرا بشنود
 او تو شتم مجلس تمام اولدی و عمر ایردی آفزه اولدی کبی بن یز و منوکی
 تو شتم **حماد پادشاه اسلام علیه الله علیه** ذکر جمیل سعدی مبتداء
 که در اقواء جمع فم عوام افتاده است یعنی ان الناس یندکرونه بالخیر
 فی اقواءهم و بالستهم و صیت سخنش بکسر الصاد الذکر الجمیل النبی
 ینتشر فی الناس عطف علی ذکر جمیل که در بسیط زمین یعنی فی وجه
 الارض رفته بفتح الراء اسم مفعول من رفتن و المراد به انتشار

ای از نه خبری بیا و الوحدة
 منقلب
 خیال گفتن بر بیغضایب کما در آتش اول صورت در کبریا
 خا بدو بنور و آتش اول صورت در کبریا که مردم دیدند و از آن
 اول نور و آتش اول صورت در کبریا که مردم دیدند و از آن
 و نور را که در حش و طیر اور کوب قی و در اجا شفق
 و خا شاول قوه ساق و اقدار و اول نور و آتش
 که شمشیر محسوسات و خا شاول قوه ساق و اقدار و اول نور و آتش
 خط ابرو حقیقتش مشرک و اول نور و آتش
 معانی اضرنا سکر در اول نور و آتش
 اول نور و آتش اول صورت در کبریا که مردم دیدند و از آن

بمعنى باين نحو بدان بمعنى بان بنده درست. يعنى درين بنده است قال
 زائدة قوله بدین در مریب که سلطان پسند و ای يستحسنه هنرست
 وقيل في الترجمة **دیکر** آمدن بروکیم بوقوله شهرمدن اول نظر اولدی
 کوندن اثرم هم دخی مشهور تر اولدی که چه در کلمه عیب بوبن بنده ده و از
 مریب که سلطان بکنه اول منرا اولدی **قطع** کلی بکسر الکاف الفارسی
 و یا الوجوده فوشش بوی وصف ترکیبی یعنی الطین الطیب الترایحه و الم
 انهم یترکبون اللفظین و یجعلون المجموع المركب بمعنی المشتق و یتمونه
 الوصف التרכیبی و التרכیب التوصیفی فلفظ جهان بهن فانه مرکب من اللفظین
 و معناه معنی المشتق از هو بالترکی جهان کورجی فقولہ فوشش بوی من هذا
 القبیل لان معناه فوشش قوتی در تمام روزی فی يوم من الايام رسید
 ای وصل زد دست محبوبی بیاء الوجوده بدستم ای یدی بدو بمعنی باو
 فوبدین و باين گفتیم که مشکى بضم المیم و التثین المعجمة فارسی و بکسر
 المیم و التثین المهملة عربی و يجوز ان یقرأ ضاع علی الوجهین فالقصر احد
 تقصیر یا عبری ایاء الشاکنة فی افرها الخطاب و اما لفظ یا فی اول
 هذا فحرف عطف بمعنی او و یستعمل للنداء كما فی لغة العرب که از بوی بکسر
 ایاء للاضافة و لا یز بکسر الزاء ایضا و هو وصف ترکیبی من او یختل
 و لهذا یتب الالف متصلا باللام بنبرها بترکیب لفظ علی ترکیب المعنی تو
 اعلم ان لفظ تو ضمیر خطاب بمعنی انت و الفصح ان لا تقرأ و او به بل علامه
 لضمه التاء و قد تقرأ مفتوحا لضرورة الوزن و اذا اتصل بلفظ است کخرف
 و او و الالف من لفظ است فیقال تست مستم زال عقلی من بوی کفقا
 بضم الباء لضمه اول الكلمة و الالف للاشباع من ضمیر متکلم بمعنی انما کل کبکسر

لا لفظه

فانما یضرب فی فوشش بوی من هذا القبیل لان معناه فوشش قوتی در تمام روزی فی يوم من الايام رسید

نور

فانما یضرب فی فوشش بوی من هذا القبیل لان معناه فوشش قوتی در تمام روزی فی يوم من الايام رسید

فانما یضرب فی فوشش بوی من هذا القبیل لان معناه فوشش قوتی در تمام روزی فی يوم من الايام رسید

منها انما یضرب فی فوشش بوی من هذا القبیل لان معناه فوشش قوتی در تمام روزی فی يوم من الايام رسید

علی

الفارسی و یقرأ بکسر اللام للاضافة ناجیز ای طین لاشی بودم فی قد فیه
 و لیکن و قد یقرأ بالالف بدل الیاء مدنی بیاء الوجوده باکل بضم الکاف الفارسی
 شستم فاشتریحه الطیب لانی لان الضمیه مؤثرة کما قال جمال منشی ای
 الجلیس در من و فی بعض النسخ با من انکر کرد فظهر التریح الطیب منی و کرنا ای والا
 من همان خاکم که هست مقصود المص انی کنت شخصا حقیرا فلما صحبت مع هذا السلطان
 العظیم ظهر اسمی بین الانام و اشترت فی الايام کالطین المقادیر بالورد و قیل
 فی الترجمة **قطع** بکون تمامه بر فوشش قوخلو کل الوجوده کردی بر محبوب
 دیدم اکاکه مشک میس یا عینر که کوکیک قوخل الیدی بنی بندان دیدی کم طبع
 میم و لیکن کل الید بر زمان او تو مشتم من اشر ایدی مکر کل قوخلو سندن والا
 طبع من تازلدن **الترسم** متع بکسر التاء المشتدة امر من متع الله المسلمین
 ای اجعلهم متفعین بطول بضم الطاء حیوة الضمیر راجع الی ابی بکرو ضاعف کبیر العین
 امر من ضاعف ای اجعل ثواب جمیله مضاعفا و حسنة جمع حسنة و هی ضد التریح
 و ارفع یفتح الفاء و سکون العین درجه او ذاته جمع و دید بمعنی الجیب فهو کالای
 لفظا و معنی و ولاته ای درجه و لاته جمع و ال بمعنی الحاکم و هذه الضیفه قیاس
 فی جمع اسم الفاعل من الناقص كالغزاة جمع غاز و القضاة جمع قاض و ذکر
 المیم المشتدة و سکون الزاء امر ای اهلك علی اعدائه جمع عدو و یقال دمر الله
 و دمر علیه و مشتاة جمع شاة بمعنی البغض بما تلی الباء للقسیم ای بحق ما تلی فی
 النسخ بدون الیاء القسمی و یرکون ما مصدریه او ظرفیه فی القرآن ظرف تلی
 من آیاته بیان ما او من التبعض و المعنی مدة و ارم تلاوة آیات القرآن او بعض
 او فی مدة دوام تلاوة آیات القرآن علی الناس من زیادة فی الاثبات علی مذنب
الترسم آمن بالمد و سکون النون امر من آمنه بکسر الهمزة الامر و المراد مملکته

فی

الفارسی

فانما یضرب فی فوشش بوی من هذا القبیل لان معناه فوشش قوتی در تمام روزی فی يوم من الايام رسید

و انما افتقاره للشيء واحفظ بفتح الفاء وسكون الظاء امر و لده اي ابنه اسمه
سعد سماه ابو بكر باسم ابيه **شعر** لقد سعد الدنيا جواب يقسم مخدوف به الظاهر
ان يرجع الضمير الواقعة في هذا الشعر الى ابي بكر دون ولده كما توهم ليحصل
اللطيف في قوله دام سعده و يناسب قوله كذلك تنقائنه و ثلما يلزم ثلما يثبته
الغدير و انده المولى اي الله تعالى بالوثة النصر جمع لواء وهو العلم كذلك اي مثل
ابي بكر تنشأ اي تحدث و ترتفع لينة وهي غصن نخل مخصوص وهو نخل البجوة
وهي مرفوعة على انفا على تنشأ وهو اي ابو بكر مرقها اي اصل تلك اللينة و
و الجملة صفة لينة و حسن نبات الارض من كرم البذر و وجوده و البذر بالفاصلة
تم و المعنى ان ابا بكر بذكر كرم اي سلطان جليل فوله يصير مثله في الحسن ايند
الله تعالى و تقدس و جل جلاله فطه باك شير ازرا الحطة على وزن العلة دايمة
البلد برسيت ابياء سببية حاكمان عادل و هممت عالمان عامل قدم هيبنة للظلم
على همه العلماء لانها اظهر تاثير في حصول الامن تازمان قيامت اي الى قيام الساعة
در لباس سلامت نكته دار مقصور من نگاه داور و قد يكتب الهاء متصلا الى
و المعنى حفظ الله و قد وجد في بعض النسخ هذه الابيات اعني قوله **قطر**
نداني كه استفهام انكاري من در اقليم جمع اقليم غربت و اغتراب جبر اللفظ
مفرد يستعمل في مقام التعليل و زكاري بياض الوحدة بكر دم در نكي بالياء
برون رفتم من هذه المملكة از نك ترکان اي من عارهم و لفظ ترك بضم التاء
و سكون التاء يطلق على اهل تلك حطا و حقن و قبح و هم بعض جهنم و سود عينا
و حاجبا و جفاة فعلا و لهذا يطلق على المحاييب تشبها بهم و قد يطلق على البندى
مطلقا كدردم مفعول هذا اعني جهان در هم افتاده اي وقع مخلوطا چون
موی زنكي مثل شعر ابي و لايت زنگبار همه آدمي زاده بودند في الصورة و ليكن

هذا البيت من شعر
ابو بكر بن محمد بن
علي بن ابي طالب
الذي كان من
العلماء
و كان له
شعر
في
الحكمة
و
الدين

هذا البيت من شعر
ابو بكر بن محمد بن
علي بن ابي طالب

لونا

بجيت

في الباطن جوكر كان بالكافين الفارسيين جمع كركه وهو الذئب بجون كي تيرينكي
في شرب الدم و شدة الظفر جو باز آمدم كشور بكسر الكاف العوق بمعنى المملكة أسوة
و ديدم بطنكان بالباء و الكاف الفارسيين جمع بطنك و هو الفخر كما مرده اي ترك
حوی بطنكي بحيث صار و اذرون مردمي في باطن حال كل واحد منهم رجل و الله
چون ملك بفتحين نيك مخضر حسن الخلق برون ظاهر حال كل فرد منهم لشكرى
مثل من بران جمع من بر بكسر الهاء و فتح التاء بمعنى الاسد فكنى بالياء لانه
بود در عهد و زمان اول كه ديدم يعني جهان پر بضم الباء الفارسي ز غوغا
و تشويش و تنكي روي ان بعض الامراء قد استولى على ابي بكر ابن سعد و طره
من مملكته فخرج المصل ايضا من تلك المملكة ثم اتى ابو بكر بجمع عظيم ففقد عدوه و اخذ
فعا المصل و راي الملك منتظما و لهذا قال چنين شد اي حصل الانتظام و الامن
در ايام سلطان عادل و هو اتاك بكو بكر بن سعد بن زنكي ما وجدنا هذه الايات
في النسخ القديمة الصحيحة الظاهر انها ليست من هذا الكتاب بل تنتم حكايته
المصل في بعض رساله لافها الناسخون هذا الكتاب **قطر** اقليم فارس را
ثم از آسيب بله بمعنى القننة و در نيبست الدهر الزمان تا بر سرش بود
محفف من چون بمعنى المثل تو اي بكسر الهمزة و فتحها حرف نداء سايه خدا اي
ظل الله امرو زكس نشان ندهد اي لا يجبر اليوم احد در بسيط فاك يعني ذم
كسندره مانند آستان بمعنى العتبة درت اثناء الخطاب اي مثل بابك و اعلم
ان التاء الساكنة ضمير الخطاب اذا اتصلت باخر الاسم يفيد معنى المضاف اليه
كافي قوله درت و اذا اتصلت باخر الفعل يفيد معنى المفعولية نحو ديدت و كذا
اذا اتصلت باو او التوايط نحو **مهر** در عمر اكرت نصيب شد ما من رضا
اي موضع الامن الذي يرضى ان سئل برتست اي واجب عليك يا س رعاه

و سواستانه

قوله

قوله

هذا البيت من شعر
ابو بكر بن محمد بن
علي بن ابي طالب
الذي كان من
العلماء
و كان له
شعر
في
الحكمة
و
الدين

هذا البيت من شعر
ابو بكر بن محمد بن
علي بن ابي طالب

هذا البيت من شعر
ابو بكر بن محمد بن
علي بن ابي طالب

في الباطن

فاطر بجا ركان و ضعيفان و شكر مبتدا و خبر ما خبر اي و جب علينا و خبر خدا اي
مضاف الى قوله جهان آفرين و وصف تركيبي جوا و عوض بحر و عده يارب زباد
فتنه نكه دار اي احفظ فاكث رس و اقلية چند نكه خاك را بود بفتح الواو و ياد را
بقا يعنى مادام ببقى كذا الارض و الهواء و قيل فى الترجمة **قطعه** بارس اقلية
نم در دوزن تا اوله انده سنجدين سايه خدا كسه يكون نشان ويره غير يوزنده
قابو ك اشكى مثلى شك مامن رضا بجا ره لرعايتن انك سكا درر شكرا ليك بزه خداوند
در جزا يارب بارس طير اغرن صقله فتنه دن اول و كلوكا و له طير اغرن بيله صويله بقا
ما ذكره المصنفون فى كتبهم من القاب لا طينتم يقولون السلطان العادل السلطان
المعظم و شاه نشاه الاعظم و ملك رقاب الام و سلطان ارض الله و ملك بلاد الله و
عباد الله و غير ذلك من الاالقاب التى هم غير متصفين بها هل يجوز مثل هذا امر لا قلنا ان راوا
للاقيقة فغير جائز بل ارتكاب كذب صريح و اما اذا نوا بملقبهم القلب و الطلب من الله تعالى
ان يوفق الملوك الى الاتصاف بهذه الاالقاب لئلا او اذا ارادوا بها المعافى المجازية
فجائز و لكن عند موم لا يهاه الكذب و المدا عنة كالا بغيري **سبب تأليف كتاب**
يك شب تا ملى انام كدشته فى كردم يقال لشي نظر اليه استبينال و بر ممتدلف بفتح الف
المنشاة بمعنى الهلاك كدشته تا شرف و تمسخرى خوردم **شعر** العزم مضى و فائى المظلمة
لا القلب طاعنى و لا المحبوب و شك سراج دل لفظ سراج مقصور من سراج بمعنى
الضغينة و المعنى بالتركى كوكل و جگر نك طاشن بالماساب بديده فى سقم كالحكان
و اين بيت مناسب حال خودى كستم و الا بيات هذا اعنى بقوله **شعر** مردم از عمر
فى رود نفس اي كل نفس ممشى من العمر و هو شئ قليل فى نف و كنه لا يقطع من المرو
بل يستمر عليه چون نكه مى كنم و فى بعض النسخ نكه كنى بيا و لظاب نما ند بسكون النون
و التال ملص منفى من ماندن و يجوز فى هذه اللغة اجتماع الساكنين بل اجتماع ثلثة

ما ذكره

الكتا روى عنه

ما ذكره

ما ذكره

فانهم

تأمل

جانب

سوا كن نحو كار و بسى اسلم ان لفظ بسا بمعنى بجه و بسى امانته اي
شخصى كه بجه رفت اي مضى خمسون سنة من عمره در خوابى و انت فى
مكر اين پنج روزاى فى خمسة ايام بقيت در باني تفهم و نسبفظ من غم الغفلة
يعنى مضى خمس العشر و بى اقله فخان وقت الانتباه و فى ذكر بجه و پنج مثل صنعة
الاشتقاق و هذا البيت مطلق قصيدة للمصنعة المذكورة فى ديوانه **بيت** الميان ط
با قلب ان اترك البهلا وان يكدن الشيب لمغفلة عقالا قبل بكسر الجيم المتحيرة من
انكس كه رفت اي مات و مضى من الدنيا و كارسافت لم يعمل على الاخرة كوس
رحلت زودن اي ضربوا طبل الارحال و بارسافت و بارهنا بمعنى طبل بكسر الحاء
و سكون الميم و من قال بالغفلة و ان تكون فقد اخطا فى اصل اللغة خواب نوشين
اي النوم القلند بامداد بالذال المعجمة فى آخره على اللغة الغصبة بمعنى الصبح قال
ابن بئين **قطعه** در زبان فارسى فرقى ميان دال و ذال باد كير از من كه اين نيز
اقاضل بهست بيش از و در لفظ مفرد كمر صبح ساكنست دال خوان انرا و باقى
بمزدال جمعت رحيل اسم بمعنى الارتحال و الاضافة بمعنى فى باز دارداى
بمن و يعوق بپاده راى الترابل ز سبيل اي من الطريق و قطع المسافة بمر
آمد كل من جاء الى الدنيا عمارت نو بالغفلة و ان تكون بمعنى الجديدي سافت اي نبي
بناء جديد ارتقت اي الجاهل الباني منزل بد كبرى بپداخت اي اتمه لغيره و ان دكر
مقصود من ديكذ تحت همچنين كالا قول موسى قصد بناء افروين عمارت بيسر
نبرد كسى لفظ كسى فاعل نبرد و كونه مفعوله كذا طن بعيدا يار تا بپايدار و صف
تركبى من بپيدن و مفعول مقدم لقوله مدار فى قوله دوست مدار اي لا تخذه
خليلاد دوستى را نشاييد مضارع منفى من نشايستن اي لا ياتيى الموت اين غدار
من الغدر بالعين المعجمة ترك الوفاة كى من ابى المنصور انه لما حفرته الوفاة قال

ابن سينا

قال الامام

يعنى ابن عمارت را

ابن سينا

الحال

افشا لنا نعم الافرة بنوته يريده ان يتناول في الدنيا نومة واحدة من جهة
قصر مدته ومضيعة على الغفلة نيك و بد چون همي بيايد مرد معناه بالتركي
و بد چون اولسه كدر خلك بضمين قال الخليلي في لغته انه يجي على معنيين
احدهما معنى اللهاج و تعلق خلك و هو آذ خلك و انما بمعنى طوبى بالتركي بختلو
و هو المراد منها انكس كوى بالكاف الفارسي بالتركي طوبى نيكي بر و اي طوبى
لمن اوصل كثره الخير الى منتهى الصبح صبوحان الهامة و المراد كثره العبادة التي
تقدم الى الحضرة الالهية **حكي** قال بعض العلماء من السلف الصالحين و يل من غلبت
احاده على عشراته اي شياسته على حسنة لقوله تعالى **من جاء بالحسنة فله عشر**
اشكالها بركه بفتح الباء العوي و سكون التاء و هي على معنيين احدهما بمعنى الوق
و قد يراد به التزقي و الاخر بمعنى الهمة عيشي بالفتح بمعنى الحيوية و التيقظ
بمعنى بالكاف الفارسي بمعنى القبر فويش فرست **امر من فرستادن** كسر نون
مضارع منفى من آوردن ز پس اي بعدك ز بدش فرست **كما قيل طوبى لمن**
الدنيا قبل ان تتركه و مهند القبر قبل ان يدخله منبر فرست مبتدا و خبر و المعنى
المراد ان العمر كالسراج السرج اند و بان آفتاب نموز اي في شمس شهر الاوسط
من الشهور الثلاثة الصيفية و قد وجدوا و العاطفة قبل لفظ آفتاب في بعض
النسخ فيكون عطف الجملة على الجملة اندكي مائة اي بقى قليل من العمر فواجه غرة
هنوز **الغرة** بكسر الغين لغة عربية و فتحها من نظرات العم اي شخص تهى
دست و حضر اليه من المال رفته در بازار اي التوقى ترسمت التاء بالخط
پر بنهم اباد الفارسي و قرى بفتح الباء العوي نيا و ري دستار **هو بالتركي**
دلبند و مندبل و دستمال هر که منروج **خود بخود** و في بعض النسخ بخود
كان لفظ خوديد في الاصل على وزن بويد بو او رسمية مکتب و لا تقره كوا و خوش

البارد

بفتح الباء العوي و سكون التاء و هي على معنيين احدهما بمعنى الوق و قد يراد به التزقي و الاخر بمعنى الهمة عيشي بالفتح بمعنى الحيوية و التيقظ بمعنى بالكاف الفارسي بمعنى القبر فويش فرست امر من فرستادن كسر نون مضارع منفى من آوردن ز پس اي بعدك ز بدش فرست كما قيل طوبى لمن الدنيا قبل ان تتركه و مهند القبر قبل ان يدخله منبر فرست مبتدا و خبر و المعنى المراد ان العمر كالسراج السرج اند و بان آفتاب نموز اي في شمس شهر الاوسط من الشهور الثلاثة الصيفية و قد وجدوا و العاطفة قبل لفظ آفتاب في بعض النسخ فيكون عطف الجملة على الجملة اندكي مائة اي بقى قليل من العمر فواجه غرة هنوز الغرة بكسر الغين لغة عربية و فتحها من نظرات العم اي شخص تهى دست و حضر اليه من المال رفته در بازار اي التوقى ترسمت التاء بالخط پر بنهم اباد الفارسي و قرى بفتح الباء العوي نيا و ري دستار هو بالتركي دلبند و مندبل و دستمال هر که منروج خود بخود و في بعض النسخ بخود كان لفظ خوديد في الاصل على وزن بويد بو او رسمية مکتب و لا تقره كوا و خوش

الاستغفار فان ان

بفتح الباء العوي و سكون التاء و هي على معنيين احدهما بمعنى الوق و قد يراد به التزقي و الاخر بمعنى الهمة عيشي بالفتح بمعنى الحيوية و التيقظ بمعنى بالكاف الفارسي بمعنى القبر فويش فرست امر من فرستادن كسر نون مضارع منفى من آوردن ز پس اي بعدك ز بدش فرست كما قيل طوبى لمن الدنيا قبل ان تتركه و مهند القبر قبل ان يدخله منبر فرست مبتدا و خبر و المعنى المراد ان العمر كالسراج السراج اند و بان آفتاب نموز اي في شمس شهر الاوسط من الشهور الثلاثة الصيفية و قد وجدوا و العاطفة قبل لفظ آفتاب في بعض النسخ فيكون عطف الجملة على الجملة اندكي مائة اي بقى قليل من العمر فواجه غرة هنوز الغرة بكسر الغين لغة عربية و فتحها من نظرات العم اي شخص تهى دست و حضر اليه من المال رفته در بازار اي التوقى ترسمت التاء بالخط پر بنهم اباد الفارسي و قرى بفتح الباء العوي نيا و ري دستار هو بالتركي دلبند و مندبل و دستمال هر که منروج خود بخود و في بعض النسخ بخود كان لفظ خوديد في الاصل على وزن بويد بو او رسمية مکتب و لا تقره كوا و خوش

بيت رویش میان حلا سبز اندرون بدید چون لاله برك تازه شكفته میان خود
ثم استعمل بلفظ الواو معناه بالتركي فصيل که بچوب میوه انمره بدور و روت
خمنش بسكون النون للوزن خوش بيايد جديد بمعنى المصدر يعني لا بد انك الشخص
ان بجمع بقايا العنقود وقت للصاد و قد وقع في بعض النسخ بديك سعدى بكوش
جان بشنوا فاعمل قبل الاجل ره چنان است مرد باش و برو و قيل في الترجمة
مشغولي مردن بر نفس كيدر مردم نظر اتسم که چونی قلمی هم التي يلكیدی
دخی او یقوده سن اشوبش کونی مکرو دیوب کوده سن او تنور شول کشی که
دوز مدی کاره کوس رحلت او رلدی دوز مدی باره کوچ صبا حنده او یقوده سن
کرو طوتر باده یولدن هر که کلدی عمارت الیدی خوش کندی منزله غیر طویل
خوش بو جلابن قلدی موس باشته ایلمدی بونی هیچ کس پایدار اولیا فی سوا
ای یار یر منرد و ستغفه بو غدار ایویا و ز کشی اولب چو کدر بختلو او که طوب غیر الت
آز غوی قبر و که کوند زنی صکره کلیمه او شمدی سن ورنی عرقار در در آفتاب نموز
از ابق قلدی خواج غره هنوز ای کیدن ای بوشله در بازار قور قرم طولو کلیمه
هر که کنجانی کوکله یدی وقت فرمنده اول باشق دردی سعد نیوک ضیق من جان قولا
اشیت یول بویلدر ار اول دخی کیت فلما حکى المص تامله فی لیل من الیالی ذکر مال
امر و مآل فکره حیث قال بعد از تامل این معنی مصلحت آن دیدم و فی بعض النسخ
در آن دیدم که در ششمین بفتح النون الاولى و کسر بالترکی یتاق و او ترا جق یر
عزت اضافه نشیم الیه بیانیه ترسیم ای اعتراف اناس و دامن صحبت ای
ذیل الصبغة فرا خود چیم ای الفه علی لقا و هو کنایه عن ترک الصحبة بالکلیة و دفتر
از گفتنهای پریشان ای من الکلمات المتفرقة بشویم و هو کنایه عن فوا و دیگر
پریشان نگوییم **بيت** زبان بریده ای مقطوع اللسان بکنی بضم الكاف العوي و یا

ماضی

نیمه

بفتح الباء العوي و سكون التاء و هي على معنيين احدهما بمعنى الوق و قد يراد به التزقي و الاخر بمعنى الهمة عيشي بالفتح بمعنى الحيوية و التيقظ بمعنى بالكاف الفارسي بمعنى القبر فويش فرست امر من فرستادن كسر نون مضارع منفى من آوردن ز پس اي بعدك ز بدش فرست كما قيل طوبى لمن الدنيا قبل ان تتركه و مهند القبر قبل ان يدخله منبر فرست مبتدا و خبر و المعنى المراد ان العمر كالسراج السراج اند و بان آفتاب نموز اي في شمس شهر الاوسط من الشهور الثلاثة الصيفية و قد وجدوا و العاطفة قبل لفظ آفتاب في بعض النسخ فيكون عطف الجملة على الجملة اندكي مائة اي بقى قليل من العمر فواجه غرة هنوز الغرة بكسر الغين لغة عربية و فتحها من نظرات العم اي شخص تهى دست و حضر اليه من المال رفته در بازار اي التوقى ترسمت التاء بالخط پر بنهم اباد الفارسي و قرى بفتح الباء العوي نيا و ري دستار هو بالتركي دلبند و مندبل و دستمال هر که منروج خود بخود و في بعض النسخ بخود كان لفظ خوديد في الاصل على وزن بويد بو او رسمية مکتب و لا تقره كوا و خوش

ای فی زاویه ششست اسم مفعول من نشستن صم بکم استعمل الجمع موضع
المفرد للوزن یریدان ای کذلک به از کسی احسن من شخصی که نباشد زبانش
اندر حکم ای لایکون لسانه فی حکم بل یتکلم بکل ما یجرى علی لسانه وقیل فی الترجمة
بیت دلی کسله او توران بوجده ایسم اولان یک اول اول هر کشیدن کم دانه
بویرنی یوق تا یکی یعنی فعلت مانویت حتی ان احد از دوستان من الاقبای
که در جاوه بفتح الکاف الوقی مقرب کز او به بالفارسیین وهو الهودج محنت
و بلا انیس من بودی الیاء الکلیه واضعوه محبت وصفا جلیس من ترک لفظ
بودی اکتفاء بما سبق کما هو قاعده الاسجاع برسم قدیم ای العادة القديمة از
ای من الباب در آمد ای جاء و دخل و لفظ درها مقم چند انکه نیشا ط و فرج و ملا
من اللب کرد ذلک الصدیق قدیم و بساطه عذبت و لطف کستره الکاف
الفارسی ماض من کستره جوابش تکفتم و سراز زانوی تعبیر برنگر فتم ای
ما رفوت راسی من رکیه العبودیة رجیده نکه کرد ای نظر مضیا و گفت
کنونت مقصور من کنون بفتح الهمزة و سکون الوقی و ما حذف الهمزة
ضمت الکاف تبعاً للثنون والتاء لا خطاب فامعنی الان کن که امکان گفتار بمعنی
الکلام هست ای تقدیر ان تکلم بکوا امر من کفتم و اعلم کما یدخل فی اول
حرف الیاء للاستقبال کذلک یدخل فی اول الامر والنهی بل الماضي والمصدر
للتاکید ای برادر بطلف خوشی بفتح الخاء والقافية که فردا لان الموت قریبه
چوبیک اجل و المراد به عزرائیل در رسد لفظ نهیا و فی قوله در کشی زاید
بحکم ضرورت الاضافة بیانیة زبان در کشی من التکلم وقیل فی الترجمة
یکون سویکه چو وار در مجال کرک سوزی که لطیفه سوبلیس که یارین اجل
ایره ناکهان ضروری دلی انده بغلا یسن یکی از متعلقان منشئ الضمیر راجع

که در جاوه

بویرنی یوق

چو بیک اجل

بویرنی یوق

از ک

ای ذلک الصدیق یعنی ان احد من الناس المتعلقین فی بر حسب یفتمین و افعه
ای علی ما افترته من الصمت والعزلة مطلق کرد انید فاعل کرد انید ضمیر راجع الی قوله
یکی والضمیر السابق ذکره مفعوله المقدم ای جعله مطلقاً وقال فاطما یفتمین اراد
به نفسه یعنی شیخ سعدی عزم کرده است معنی عن علی کذا اراد فعله و قطع علیه
وقوله و نیت جزم کان عطف تفسیر له از معنی جزم قطعه فامعنی قصد بنیة
بحر و نه مقطوعه که بقیه عمر معتکف نشیند و یعتبر عن الناس و خاموشی
کرنید و نیت را شکوت تو نیز اینها الترفیق اگر توانی ای ان اقتدرت سر خویش
کیر خذ را سک و اشتغل بما فعله و راه جانبیت بتقدیم الفاعل علی الیاء ای التبع
بیش ای توجه الیه و لفظ کیر مقدر منها کفتم بالف الاشباع کما سبق ای قال
ذلک الصدیق بعزت الیاء القسم وصحبت قدیم عطف علی مدفول الیاء
که دم بر نیارم ای لا اکلم و قدم بر ندارم ای لا ارفع قدیمی و لا اذهب من
امکان حکم آنکه که الا فی وقت سخن گفته شود صادر از من شیخ سعدی بر عاتق
قدیم حتی یکلنی علی العادة القديمة و طریق مألوف و الطريقة المألوفة که از
بالمذ و ضم المجمعۃ بمعنی الایذاء دوستان مفعوله فامصدر مضاف الی مفعوله
جهت است لایلیق ان یصدر من العالم و کفارت یمین سهل یعنی ان کان قد
فکفارت امر سهل وقیل لا حاجة الی تقدیر الشرط لان اجل الحق اذا عقد قلبه
علی شیء فنفقه کتفرض الیمین و خلاف راه صوابست خبر مقدم و عکس رای
اولی الالباب عطف علیه و الباب جمع کتب بالضم وهو العقل قوله که ذوالقفا
علی ای سیفه المشهور در نیام ای ان یکون فی الفم مبتداء مؤخر و زبان
سعدی در کام بالکاف الفارسی بمعنی لایک عطف الجملة علی الجملة و المعنی ان
الامر الممدوح ان یکون سیف علی رضی الله عنه فار جاعل عن الفم مستعلاً فی الیاء

بویرنی یوق

قطعه

و کذا کسان سعدی یبغی ان کیون متحرکا متحرکا بالمعارف و التقای **قطع**
 زبان در دکان ای فردمند چیست **مضمون** هذا المصراع سوال کلید در کتب
 بالاضافة فی الاقفاظ الثلاثة صاحب **مهر** ای متعاج باب فخرینة اهل الفضل
 هذا المصراع جوابه جو در ای الباب بسته باشد اذ کان مغلقا چه دانگسی **کیف**
 یوف احد کجوه فر و شست ای با یع اللوام یا بیلور **بکسر** الباء الفارسی و فتح
 الهم والواو الصیدلان و یقال له بالترکی چرچی و قیل فی الترجمة **قطع** اغزده
 ندر ای عقلی بود که متعاج باب فخرینة **مهر** قیو بغلو اوله نه بلسون کشی که هر
 صاحبی یا فود بیلور **دیکر** اگر چه پیش فر و مند ای قدام العاقل خاموشی اصل
 بالیاء المصدری بمعنی الشکوت خذف الواو للوزن او بست **اخا** بوقت وصلت
 ای عند الحاجة الی الکلام ان بکه امشار الیه بلفظ ان ما بعده اعنی در سخن کوشی
 فکلب من کوشیدن بالكاف العونی ای الاولی ان یشتغل بالکلام و و چیز ای
 طیره بکسر الطاء المهملة بمعنی الغضب و هنا بمعنی الفاعل فقلت ای یفصیان العقل
 احد یحارم فر و بستن **ای** ترک الکلام بوقت گفتن ای وقت الحاجة الی الکلام
 و الثاني گفتن ای التکلم بوقت خاموشی **ای** فی الوقت انذی یبغی ان یسکت
 و قیل فی الترجمة **قطع** اگر چه عاقل و کنده او پدر ابرسم که او یک که مصلحتی
 و کنده سوبلیس **عقل** فخر که اکی کنز بر دمنده سوبلیک **برسین** سوبلیک که کنز
 سوبلیس **فی** الجملة ای الحاصل من جملة الکلمات زبان از مکالمه او اشاره الی
 الضدیق در کشیدن قوت نداشتم ای لم اقدر علی ان لا التکلم و روی از محاوره
 و محاوره او کردانیدن مروت نداشتم علقه بقوله که یار موافق بود و محبت
 فلا یبغی الاواض عن مثله **بیت** چه جنگ آوری بکسی برستیز **ای** اذا قامت
 مع احد که از وی کنیزیت بود یعنی که بدمنه بان کیون من لایحک صاحبته یقال فلان

بکسر الباء الفارسی و فتح الهم والواو الصیدلان و یقال له بالترکی چرچی و قیل فی الترجمة

خروجی جاد

بکسر الباء الفارسی و فتح الهم والواو الصیدلان و یقال له بالترکی چرچی و قیل فی الترجمة

یا زنا کنیز منست ای لا یسغنی مغار قته **مهر** توهی که در وقت یار کنیز
 منست **وقتی** لغة الخلیج کنیز بمعنی و نا کنیز بمعنی ناچار یا کنیز بکسر الهم
 الفارسی و التاء المهملة اسم مصدر من کنیزت ای و کیون که فرار منه بان کیون
 من نکر منه و تستکف من مصاحبت و قیل فی الترجمة **بیت** چه جنگ آوری
 بکسی ایله عادات که سکا منم اولمیه **بکسر** ض و رت قدم مثله سخن گفتیم مع
 الضدیق و تفرج کنان بیرون رفتیم من الحرة بل ابلدة در فصل رجب که صوت
 برد ای شدت آرامیده اسم مفعول من ارامیدن و امراد سکون البرد بود
 بل اشتجا و زمنه و لهذا قال و او ان کانتان لفظا و معنی و المدفیه غلطه
 دولت و در سیدیه بر آهمن سبزی القیص الاحضر بر درختان علی الاشجار
 چون بمعنی مثل جامه غیری نیک بخشان **بالاضافة** فی اللفظان و قیل فی الترجمة
بیت یشل کو کلک اغچدر او زره کویا **ایو** بختلو لکرک بر آهمن لایاسی **قطع**
 اول ابر دهشت و هو اسم للشهر الاوسط من الشهور الترمیثیه ماه
 جلائی و هو اسم تاریخ نسب الی سلطان جلال الدوله و الذین ملک
 شاه التبتی فقول او دهشت ماه جلائی احترار عن دهشت الفرس
 فانهم لم یعتبروا الکبیسه فلا یقع اوان النور د فیه بل قد یقدم و یتاخر
 بلبل بسکون الامین مبتدا و کونیده فیه بر منابر جمع منبر بکسر المیم مشتق
 من المنبر و الارتفاع قضبان **بضم** القاف و کسر الجیم قضیب و هو الفص
 و قد اشتهر الفیه هنا لیسب قوله قضبان بر کل سرخ از نم افتاده لای
 جمع لو او هم یجوز قی بفتحین بر عذر شاهد محبوب قضبان **صفه** مشتمه
 علی وزن عطشان و قیل فی الترجمة **قطع** بهار که وی ماه جلائی **او** تر
 بلبل بود اقل منبرنده **قرل** کول او زره نمدان **ایو** کویا **ع** قد خشم ایدن یار

و تفصیل الفوارج و الشهور مذکور فی کتابا المشهور بشهر العجایب و الغرائب منتهی

و بسیج لانه الی الارتفاع و او فتاده بالواو لغة ايضا و

بکسر الباء الفارسی و فتح الهم والواو الصیدلان و یقال له بالترکی چرچی و قیل فی الترجمة

الیاء بالفارسیة سبکساز صریح ای فضل خوان مبدل نکند خبر المبتداء
مثنوی بجه کار آیدت اتاد الخطاب ز کل طبعی الیاء الوحدة از کلستان
 من بزم الیاء الاول و فتح الثانية امر من برون در قی فانه ینفعک
 کل همین پنج روز شش باشد فانه سریع التروال وین کلستان همیشه خوش
 یقراء بفتح الیاء للثانیة باشد لا ینزل حسنه ولا یغنی وقیل فی الترجمة
مثنوی یرمز ایشکه چو کل طبعی بو کلستان دل برور قی عمر کل
 پنج روز شش باشد بو کلستان همیشه خوش اولور عالی یعنی فی ذلک
 الزمان که من این سخن بگفتم ای قلت هذا الكلام وامن کل برکت ماض معلوم
 من ریتان ودر دامنم اویت ماض مجهول من اویتن واما کلام قولک
 کلستان توام تصنیف کردن و ما بعدة بمنزلة الوعد بتالیف قال الرفیق
 لفر الوعد که اکرم اذا وعد وفا واذ خالف جفا فصلی الیاء الوحدة ورومنا
 بالترکی برکی فصل در آن روز ای فی ذلک اليوم و فی بعض النسخ در آن
 چند روز ای فی تلك الايام المعدودة اتفاق در بیاض افتاد یعنی وقع فی بیاض
 الاوراق و من قال یعنی خرج من المسودة الی البیاض فقد ارتکب غیر
 الظاهر من کلامه السابق و اللاحق انه لم یقع له مسودة لهذا الکتاب قبل
 الوعد در حسن معاشرت واداب محاورت ای فی بیانها قیل المراد هو الیاء
 السابق و انما من قولہ در لباسی اما ظرف لقوله افتاد اوصفة لقوله
 فصلی دو که متکلیما بکار آید ای یتعلمونه و مترسلانرا بلاغت افزاید ای
 بلاغة الکتاب فی الجملة ای ملخص الکلام منوز از کل بوستان بقیته موجود
 بود و لم ینقض الوعد بالکلیة که کتاب کلستان تمام شد و تمام آنکه شود و حقیقت
 که پسندیده آید ای انما یتیم فی الحقیقة ان لو وقع مقبولا در بارگاه شاه جهان

اولور

چشمه

این کلام در بیان
 مودت و محبت است
 و در بیان این که
 هر کس که با او
 دوستی کند
 او را دوستی خواهد کرد

انما یتیم
 فی الحقیقة
 فرقت

فدام بنیة

پناه بر قدر ام السلطان الذي هو ملاذ الدنيا و أهلها ثم شرف في تعداد اوصافه
 فقال سبکساز که در کاف العرفی ای خلل الله و پیر تو ای ضوه لطف پروردگار
 بمعنی التبر فخر زمان ای زخیرته و کشف العمان ای غاره المؤید من السماء بکن
 عظم الله تعالی المنصور علی الاعداء المنظر بهم عضد الدولة القاهرة ای به تقوی الدولة
 القاهرة اذ قوة البطش بالعصه سراج الملة الباهرة ای بستی الملة القاهرة
 بحال الانام ای المخلوق مغیر الاسلام فخر الدین و المراد من الممدوح هنا ابن
 سلطان زحانه و هو سعد عطف بیان و هو ابن اتابک و هو بمعنی صاحب الکلام
 و الامر ای السلطان الاعظم و هو و صف اتابک شاه نشاه قدم ذکره المعظم
 یقال اعظم الامر و عظمه تعظیما ای فخره ساک رقاب جمع رقة الامم جمع امة و
 مونی له محال و الانسب ان يكون بمعنی الناصر ملوک العرب و العجم بحیث
 یلحق الیه الملوک من العرب و العجم سلطان البر و البحر ای الحاكم فیها و ارش
 ملک سلیمان ای یملك الدنيا منظر الدین ای فاز به ابو بکر هذا بیان لاتبک
 بن سعد بن زنگی ارام الله تعالی اقبالهما الضمیر راجع الی سعد و ابیه ابی بکر
 و الاقبال توجبه الخیر و السعادة و جعل ای الله تعالی کل غیر ما لهما بفتح الیاء
 فیها ای مرجعها و بکر شمس عطف علی قوله پسندیده آید لطف خدا و ندی
 مطالع فرماید ای یطالع بنظر اللطف الذي یتعلق بکیر یاء قطع کرا القفا
 خدا و ندیش الضمیر راجع الی سعد و هو ابن سلطان کما عرفت آنجا بیاید
 صفای من ارستن بالمد بمعنی التزیین نکار فانه بسکون الزاء یعنی دار النقش
 یعنی يقال ان و لایة الصین دار النقش نقش فیها النقوش العجیبة و الاشکال
 الغریبة و نقش ارش نکست بفتح الهمزة و سکون الزاء المعلقة و فتح الزاء
 الفارسی اسم نقاش کا مل او اسم کتاب الفه النقاش المعروف بانی و جملة

تشریح

سبکساز که در کاف
 معانی اشکال و کاف
 مبالغه مقامند
 مبالغه ابدا شجی
 نقل ادب و ذات
 جمع اشکال و کاف
 و از کار خفا
 معنای در

ما استخرج من النقوش العجيبة والتصويرات الغريبة والمعنى ان نظر المحدث
 لوزين كتاب كستان يصير هذا الكتاب دار النقش التي في ولاية الصين يصير
 نقش النقاش المعروف بارزك او يصير كتاب النقش الذي كتبه ماني وزينه
 بالنقوش اللطيفة اميد مست كما في روي ملاذ كنكش ^{بفتح الكاف والواو} بفتح الكاف والواو
 فاعلم سعد ولفظ در زايد از اين سخن كه كستان في ايها ماما هذا الكتاب او انقوشه
 التي فيها الوردنه جاي دكنكست ^{بل محل الفرج على الخصوص اي قصه صاكه} بل محل الفرج على الخصوص اي قصه صاكه
 دينا جده يونس ^{الضمير يرجع الى كستان} والديا جده لخدقوا ويل الكتب
 ووجهها يعني دينا جده المباركة مرسومة بنام سعد بن بكر بن زكيسست
 اي سعد بن ابى بكر بن سعد حذف لفظ ابن مشايخ في التراكيب الواقعة في الكتب
 الفارسية فاعلم ان سعد ابن السلطان في زمان المص والسلطان ابو بكر واسم
 ابيه سعد قد سمي ابنه باسم ابيه كما ذكرناه مرة ونسب المص نفسه الى ابنه ولذا
 تخلصه سعدى واسم وزير السلطان ابو بكر ايضا وذكر المص في كتابه اولاً حامد
 السلطان حيث قال ذكر جميل سعدى ثم ذكر حامداً ابنه بتقريب انه انك الكتاب
 لاجله وذكر ايضا حامداً السلطان ثانياً كما سمعت آغا تهم انتقل الى حامد الوزير فقال
ذكر امير سعد فخر الدين في نص ديكر عروس فكر من العروس نعت يستوى فيه
 الزجل والمرأة مادام في امر اسمها والظاهر ان المراد به هنا هو انش از به جمال اي
 الحسن سربيار داي لاير فر راسه وديده يابس بفتح التثنية المثناة وسكون
 الهمزة بالفارسية نو ميدي از پشت باني فجات بر ندر دكاندي از اخيل بنصب
 عينه على ظهر رجليه ولاير فغا عنه ودر زمره صاحب جمالان اي في جماعة اهل
 متجلى بالجيم المعجمة وكسر اللام من اللؤلؤ نشود مكر انك متجلى بالحاء المهملة وكسر اللام
 ايضا كرو وديني يترين بنور قبول امير كبير يريده الوزير عالم وغا دل وصفه

خبره خبره

في نسخة اخرى

دنيا جده

برخ اي

مؤيد من عند الله مظفر بفضل تقا ظهير سرير سلطنت الظهير بمعنى المعين ومن
 قوله تقا والملائكة بعد ذلك ظهير مشير تدبير مملكة كما هو وصف الوزراء كهف
 الفقراء الكهف كالبيت المنقور في الجبل ملاذ الغراباء الملاذ والحجاب بمعنى مريخ
 الفضلاء من العلماء فحب الاتقياء جمع نقي بالتشديد افتخار آل فارس اي افتخار
 يكونه منهم يمين على وزن فعيل الملك بضم الميم وسكون اللام وقوله تقا تاتونا
 عن البمين او قسم اصل المملكة وفي بعض النسخ يمين الملك بضم الياء وسكون الميم
 اي بركة المملكة ملك لخواص بفتح الميم وكسر اللام فخر الدولة والاعيان بسكون
 وفتحها كالا فتخار غياث الاسلام والمسلمين يقال استفانة فاغانة والاعيان
 وعدة الملوك والسلاطين بضم العين ما يعتمد عليه ومن قال اي نه بدتهم ومحمد
 فقد فسر به رايه ابو بكر بن نعيم من الاتفاقات الغريبة وقوع اسم الوزير مظفر
 لاسم السلطان اطال الله عمره بتشديد الواو بمعنى واجل بتشديد اللام اعظم الله
 قدره في الدنيا وشرح صدره قال الله تقا ومن يرد الله ان يهديه يشرح صدره
 للاسلام وضاعف اجره في العقبى كمدوح الكابر آفاقت الآفاق التواحي والآفاق
 وجمع مكارم جمع مكرمه اخلاق جمع خلق بسكون اللام وفتحها السجدة بيت
 هر كه در ساينه غنايت اوست ^{يشير الى الوزير كتمشش بفتح النون والهمزة} يشير الى الوزير كتمشش بفتح النون والهمزة
 راجع الى قوله هر كه طاعتست مدح يشبه الذم لانه يوم ان متعصب و دشمن
 دوست و قيل في الترجمة ^{مكة ظل غنايتن ايده پوست جرمي طاعت او دشمن} مكة ظل غنايتن ايده پوست جرمي طاعت او دشمن
 دوست ^{بر مرمي از ساير نبدكان وفواشي جمع خاشية بمعنى الزمرة والشم} بر مرمي از ساير نبدكان وفواشي جمع خاشية بمعنى الزمرة والشم
 اي على كل واحد من جميع العباد والخدام خدمتي متعين است كما هي عادة الملوك
 كه اگر در ادا آن خدمت تهاون بالفارسية سستى وكما سئل بالفارسية
 روادارند مجوزون الالهال مرآينه بمعنى البقرة در معرض بفتح الميم موضع

اي قوله

ابن سيني

در بیان این که در این کتاب
بسیار از این کلمات آمده است

العرض و بکسر ما ثبات محلی فیها الجواری خطاب آئیند و محلی عتاب العمل قرینه
علی ان المعروض بفتح المیم مکسر برین طایفه در وینان استثناء که شکر نعمت بزرگان
واجبست متعلق الی لفظ بر و ذکر جمیل عطف علی شکر و دعاء غیر و اداء چنین
خدمت ای شکر النعمة و الذکر الجمیل و دعاء الخیر در غیبت اولی مرتبت و احسن
که در حضور ای من کونهما فی المواجهة و عطف بقوله که این اشاره الی اداء شکر
و دعا که در حضور و مواجهتست بتصنع و ریاضت و یکست و آن اشاره الی
و دعا که در غیبت است از تکلف دور و فی بعض النسخ وقع هذا اللفظ اعنی
و باجابت مقرون **قطع** پشت دو تایی فلک راست شد از حرق ای استقام
ظهور المنهج من الفرج تا چو تو ای شکر فرزند زاده لفظ زاده قدیم تعدی
و لازم با لتری طو غرق و طو غرق و المناسب هنا معنی لازم مادر ایام را لفظ
را معنی الام لجارة حکمت محض است خبر مقدم اگر لطف جهان آخرین شرط
خاص کند بنده مصلحت عام را جزاء الشرط و الجملة الشرطیة مبتداء مؤخر فاعلم
چون قد بر فرد عام مصلحت
چون یکنون شرط و یحتمل ان یکنون لفظ اگر زاید فاعلم لطف جهان آخرین مبتداء
مؤخر خاص کند بنده مصلحت عام را بیان لقوله حکمت محض است دولت جاوید
یافت ای و جدد و لایة مؤبدة هر که بگویند زیست عطف بقوله کنز عبش الضمیر
راجع الی قوله هر که ذکر فرزند کند نام را فمن یبقی اسمه مذکور بالخیار وصف
ترا کنند و رکنند اهل فضل ای هماسیان حاجت مشاط نیست بفتح المیم
و تشدید الشان بالفارسیة زن پیرایه کز روی و لارام را فمن کان حسن الوجه
فی قدزاته لا یحتاج الی التزیین و قال ابن الترمذی فی هذا المعنی **شور** و ما لکی
الاحیلة لنقیضه یمین حسن اذا کان قصراً فانما لجمال اذا کان مؤقراً کسکه
لم یحتاج الی ان یرقراً و قیل فی الترجمة **قطع** بشو فلک رقه سی شاد طو

بر بیان
انکه
لازم
در

اللام جبا

نیست

اوش سنجیدین بر و جو و طوغری بوا یا مله بولدی ایلا و لیتی هر که ایو آد
قودی کم اکل غیره دیری اوله فوشش نامله و صیفکی ذکر ایله یا ایلیه اهل
فضل حاجت مشاط یوق روی و لارامله **عذر** **تقصیر** **خدمت** **موجب**
اختیار عزالت **تقصیر** و تقاضای که در مواظبت و ملازمت خدمت
بارگاه خداوندی می رود ای یقع التقصیر فی ملازمته بابه بنا بر آنست
ای مبنی علی هذا المعنی که طایفه حکماء هند اعلم ان الهمة فی کل کلمة آخر
ماء للوحدة معنی قوله طایفه جماعة واحدة در فضائل جمع فضل و فضیلة
ضد التقصیر و النقیضه بزر جهر حکیم مشهور بالفضل سخن می گفتند ای
بعدون و یدکرون فضائله آخر خبر بمعنی غیر این عیبش ندانستند و گفتند
که در سخن گفتن بطی است یعنی در تک بسیار میکنند ای یتوقف فی التکلم
بسیار
کثیر است و را منتظر باید بود بمعنی بودن تا وی تقریر سخن کند حاصل
ما قالوا فی حقه انه لیس له طلاقة لسان بزر جهر پیشیند ای سمع ما قالوا
فی حقه و گفت فی جوابهم اندیشه کردن که چو گویم ای التفکر فی انی انی
کلام اقول به از پیشیند فی خوردن و فی بعض النسخ بر وزن که چو اکتفم حاصل
جوابه ان عدم سرعتی فی کلامه لیس لفقدا ان القدرة علی الکلام بل هو
کثیر التفکر فی التکلم و انما تکلم بالتفکر و هذه فضیلة عظمی له **فکایت**
قیل بزر جهر ایتما لکیم مالک لا تخزن علی ما فات و لا تفرح بما هو آت فاجاب
بقوله لان الغایت لا یتلاق بالعبارة و الآتی لا یستدام بالجملة ای السرور **مثنوی**
سخن دان ای عالم الکلام و پیرورده ای المرنی پیر کهن ای الشیخ اکبیر
پیشیند ای تفکر آنکه ای بعده بگوید مضارع من گفتن سخن مفعوله
منز نهای من زدن بی تأمل بکفتار بفتح الباء دم بفتح الدال بمعنی النفس
اوله
کلامه
مثنوی

فکون الی الی الی

بلید

اوش

بشخصین ای لایتنکلم بدون التامل نگو محفف من نیکو کوی امر من گفتن
 کمر دیر بگوئی بالترکی کج سولید بس ^{چشم} و لیس عیب بیندیشن امر و آنکه
 برآور نفس از آن پیش بس کن که گویند بس ای اسکنت قبل ان یقال لک
 اسکنت بطق آدمی این سببیه بهتر است از دواب جمع دایه و المراد ذوات
 القوایم الاربع دواب از توبه و افضل کمر نگوئی صواب کا قیل بیت بهایم
 نموشند و کویا بشر زبان بسته بهتر که کویا بشر و قیل فی الترجمة **مشو** سوز
 اهلی که اول سوزک اصلن بید سوزی فکر اید اندن انور دلیه تا تامل سوز
 سوز بهیچ دم ایو سولید کج سولید ایسک نه غم کی اندیشه قبل حکمه اور غل
 نفس سکوت ایله کسه دما دین بس سوز ایله یک او نور بشر از دواب
 طوار یک او نور سولید سک صواب حاصل اعتذار المص فی قله الملازمه
 بایراد حکایه بزر جهرانی لو اکثر الملازمه و المکالمه فلیک در نظر آید خداوند
 ای التکلم فی محضرهم که مجمع اهل دست و اصحاب التصوف و مرکز از جل وضع
 علما و متبحر برید المتعین فی العلم کمر در سیاق سخن ای فی سوق الکلام
 بایاء المصدر فی ای الشجاعة کتم شوقی بمعنی کساح کمرده باشم فانه الکلام لا کابر
 دون الا صاغر و بضاعت مزاجات ای المتابع القلیل بحضرت عزیز کما جادیه اقوة
 فی مصر آورده بشقدیر باشم کما خوف مرار و شنبه بختین و سکون الهی خیره
 صفراء کما فضل فی بحر الغراب و من قال فزرة سواء فقد غفل عن اللون و دایره
 جوهریان ای فی سوقهم جوی بفتح الجیم و کسر الواو و یاء الوحدة ای الشعیرة
 فی زرع یعنی ان کلامی کاللزعة للقیرة فلا اعتبار لها عند العلماء الذین کلماتهم
 و علمهم کاللبواهر الثقیبة و چراغ پیش آفتاب ای فی حضور الشمس برتوی
 ای شعاعی ندارد بل بضمه نوره و مناره قال فی منار الصحاح التي یؤثر علیها

و المراد الکلام

ای الان

و المراد الکلام

و المراد الکلام

نیز لیسود کج

و می مفعلة بفتح المیم و الجمع المناور لانه من النور بل منصفه مناره
 در دامن کوه الوند بفتح الهمزة و الوند اسم جبل فی ممدان علم فی الارض
 سمیع من بعض الترواة انه لم یرتق احد فی قله ذک لیل لارتفاعه و شدته
 الریح منک حتی ان احد من الطائفة القلندریة ارفع الارتفاع فیها و ذهب
 و غاب ثم وجد کعبه فی مسافة بعيدة من ذک للیل و العهدة علی الرأوی
 نماید مضایع مجهول من نمودن ای تیری اخفض و نما تواضع المص او زور
 فی فواید التواضع **مشو** هر که ای کل احد کردن ای الترقیة بدخوی یقرا
 بکسر الواو اخر از دوا مضایع من افراختن یستعمل لازما و متعذرا بالترکی
 یو جلیک و یو جلیک و یقلب فاء زاء فی المضایع و کذا نظایره و المراد
 معناه المتعذری دشمن از هر طرف بدو تازد مضایع من تافتن قلب
 زاء کما عرفت آنفا و فی بعض النسخ وقع بدل هذا المصراع خویشتن را کمر زور
 مضایع من انداختن سعدی افتاده است علی الارض آزاده الفارغ
 عن قتال الانام و من فسر بالفایح فقط فقد غفل عن سوق الکلام کما
 یجکت افتاده کانه علی له اول اندیشه و انکس ای بعده گفتار هواشم
 الکلام بای بسکون ایاء المراد به اساس سبب بایاء الفارسی ایضا
 دیوار فالفکر کالاساس و الکلام کالبناء و الجدار فکما علمت حقيقة الحال فلا
 ای ماقیل و قال ما بعد لفق الا الضلال نخل بیدی بایاء المصدر و وصف
 بالترکی نقل بعلای بخلق و انم و لی نه در بوستان حتی اجمع از بار نفسیه
 بایاء المصدر ایضا یعنی بخوبی می فروشم ای انبیه نه در کفان اسم و یا
 نشاء فیها یوسف علیه السلام ایمان حکیم را مورجل صالح عاقل قدر اختلاف
 فی نبوة گفتند که حکمت انکه آموختن ای متن تعلیمت لکلمة گفت از ثانیان کور کور چشم دور
 او کوندک

و المراد الکلام

و المراد الکلام

و المراد الکلام

و المراد الکلام

و المراد الکلام

و المراد الکلام

و المراد الکلام

سواد الوحدة فيها بر حمت، مرمون کند بر کار در ویشان دعا، تعلیل
 آفر و قیل فی الترجمة **قطع** نیجه یلکر قله بونظم ترتیب دوشه بیزدن برزده
 مرارایه، غرض بقشد رک کیر و قلده که وارلق چون دکل قابل بتایه، مکرجا
 دل اولان رحمت ایدوب، دوت در ویشلر ایچون ال دعا، امعان نظر ای
 در ترتیب کتاب یعنی کستان و تهذیب ابواب التهذیب کالتفقیه و ایجا ترمن
 عطف علی مصنف دران دید فاعل دیدیم مستتر فیه راجع الی امعان نظر تا مرین
 بمعنی این و لفظ مرزاید منالحمین اللفظ و کون بمعنی التعداد بعید روضه و
 یعنی کستان و حدیقه قال فی مختار الصحاح لحدیقه التروضة ذات الشجر قال الله
 وَحَدَائِقُ غُلَابٍ وَفِیهِ لَدُنْیَةُ كُلِّ بَسْتَانٍ عَلَیْهِ حَائِطٌ غُلَابٍ عَلَی وَزْنِ حَمَاهُ اِی ملطفه
 چون بهشت بکس آب و الهام فصیح و فتح الباء شایع یعنی مثل الجنة بهشت
 بفتح باب ای علی ثمانية ابواب اتفاق افتاد یعنی ان امعان النظر رای الامر
 ان یکون هذ الكتاب مرتبا علی ثمانية ابواب کالجنة ازین سبب مختصرا
 تا بملامت و ملالت بفتح م مضارع منفی من انما میدن بمعنی آخر شدن
باب اول در سیرت پادشاهان قد عرفت معنی التیسه آنجا **باب دوم**
 در اخلاق در ویشان الاخلاق جمع خلق **باب سوم** در فضیلت قناعت
 که القناعة کنز لا یغنی **باب چهارم** در قواید خاموشی از فی السکوت
 قواید کثیره **باب پنجم** در عشق و جوانی بالواو العاطفة **باب ششم**
 در ضعف و پیری بالواو العاطفة ایضا **باب هفتم** در تاثیر تربیت
 ای فیمن یؤثر التریتة فیه **باب هشتم** در آداب صحبت و قیل فی الترجمة
مثنوی باب اول سیرت شاهاندره باب ثانی خلق در ویشاندره باب ثالثه
 قناعت فضلی، سولیم شرح الیدم هر فصلی، باب رابعه نه اولور عابده

سولیم نور خاموش غله فایده، باب خامده اولور عشق و جوان، باب سادس
 ضعف و پیر ایدر عیان، باب هفتم تربیت تاثیر در، باب هشتم بند و حکمت
 پیریدر، **تاریخ** در آن مدت که مارا وقت خوش بود، بفتح الف التثانیة
 زمرت ای الهجرة النبویة از قد اخذ التاريخ من هجرة النبی يوم من مکة الی
 شرفها الله تماشش صد و پنجاه و شش بود، قد علم بتبع التواریخ ان الفضل
 کثر و انما بین ستمائة من الهجرة النبویة منهم المص والمولى التوفى والنصیر الطوی
 و انما لهم **بیت** مراد ما نصیحت بود کفیتیم، النصیحت سهل و المشکل تجول بها
 حوالت با خدا کردیم و رفتیم، فالنصح والتبلیغ متاوانان نیر من الله تعالی
 ای احسن الی الله و ما یجوز انما قد علم ذکر سیرت السلاطین مما ذکر فی هذ الباب
اول در سیرت پادشاهان انما قد علم ذکر سیرت السلاطین مما ذکر فی هذ الباب
 و صلح بهم العالم و قیل صلح السلطان صلح العالم **مکات** پادشاهان را
 بیا، الوحدة شنیدیم فی الخبر که بکشتن بضم الکاف المعرفی اسیری بیا، الوحدة
 ایضا اشارت کرد ای اشار الی فعلی فحسوس، بجا به در آن حالت تومید
 الاضافة بیانیه بر بانی ایاء، کذلک که داشت ای بلفظ التی یتکلم بها و من قال
 یعنی بلسان کان فی فیه فقد غلط فاحشا ملک را یعنی الذی امر بقنائه دشنام
 دادن گرفت لفظ دشنام بمعنی الشتم و استعماله بلفظ دادن و بمشتقانه لفظ
 یغید معنی الشروع فی شتمه و ابتداء به و سقط کفتن بفتح التین و القاف
 و لفظ گرفت مقدر هنا که گفته اند هر که لفظ که اسم هنا دست از جان بشوید
 مضارع من شستن و هو عبارة عن الیاس هر چه مفعول مقدم بقوله بگوید
 در دل دارد بگوید **شعر** از اینیس الانسان من باب علم طال لسانه
 طول اللسان عبارة عن المزوج عن الادب و یتناول الشتم کسور علی
 بنور مضایف الی مغلوب اضافه الموصوف الی الصفة یصول ای یجمل جمله علی

این سبب
 و اعلم انما انظر فی شرح هذا انما بالفتح فی تحلیله
 من شرح هذا کتاب قبل هذا بقوله الخطاب علی شریک الدواع
 التي افعلها فیها و لیست مقصودی ان املأه فی رده اخبار
 الفضل بل مراد کاتقین المقام و یقین الملام
 فلا تکت علی باطال الانسان و لیکن کلای
 هذا علی ذکر ملک مستحسنة
 مطلق
 فی السلاطین و شام

در سیرت پادشاهان
 در اخلاق در ویشان
 در قناعت

اینکه از نظر نحوی و صرفی

این نصیحت نوشته بود و المکتوب هذه الابيات **شعری** جهان ای بر
نماند مضارع یعنی مانند **نکس** ای لایقی لاحد دل اندر جهان آفرین
وصف ترکیبی بند بس **ای** علق قلبک بانه تنها فقط ممکن تکیه بر ملک
دنیا ای لایکنی علی ملک الدنيا و پشت **ای** لاتعتمد علیها عطف علی تکیه بسیار
کس چون تو ای ملک و کشت **ای** قتل چو آهنگ ای قصد رفتن مفعول
لقول کند و فاعله جان پاک **صفه** جان چه بر تو چه بر روی خاک
ای همایستیان **حکایت** یکی از ملوک خراسان ای واحد من سلاطین
خراسان سلطان محمود و هو ملک مشهور اسم ابیه سبکبازان را کافی الاو
عربی و اثنا فارسی و اثنا العرفانیه بینهما مفتوحة و قد یضم و حذف لفظ
این شایع فی ترکیب اجل الفرس فالتقدير سلطان محمود بن سبکبازان را بخواب
دید ای رای فی المنام بعد از وفات او بعد سال و کان کیفیت رؤیته
که جمله وجود او ریخته بود ای اندرس و خاک شده و صارت با ملک شیمان
لم یندررس که در چشم خانه ای فی موضع العین می کرد دید ای یورو و نظری
کافی حیوة سایر حکما ای جمیعهم از تاویل آن ای فی عبارة تلك الرؤیا عا
مانند لم یقدر و اعلى عبارتها مکرر در ویشی بیاء الوحدة که خدمت بجای آورد
فی اداء عبارة الرؤیا و گفت فاعله در ویش منور بکراست ای ناظر
که ملکش بضم المیم اسم و هو اما التصرف فی ذوی العقول اوالتلفظ
و کسر مصدر و هو اما فخص غیر العقلاء او مالکیت مطلقا و بافتح مصدر
مطلقا و الم از مناهو الاوایل یا دیگر است **فان** الانسان مائل الى التریاسة
بمیت لایزل میل بعد موته و لهذا قال اهل التصوف آخر ما یخرج فی قلوبهم
حب البلاء **قطعه** بس باباء العزفی یعنی الکثیر منها کما صرح صاحب بحر

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

بهند العبارة و بسا و بسا معانیه کما راجع و نیمی نیمه و یک اول و استشهد
بهند البیت و منی قال بحی بمعنی فقط و بمعنی سبکبازان و ههنا کذا کذا
از نظره مخففه عنه نامور بسکون المیم بمعنی صاف الایسم ای المشهور بنیر زمین
تحت الارض دفن کرده اند و معنی علیه زمان و شش و شش کز هستش
زمین بر لفظ بر ههنا بمعنی علی و آخر العوزن و الباء زاید و المعنی بر روی زمین
و من قال یعلى لفظ بر مقارنته بالباء الضلّة اقر من مفعوله فاعله فاعله
و قوله بكونه زائدا فاسد اذا المقام يقتضی ان یذكر فی مقابلة زیر خنده و هو
بر و القول بكونه معنی قطعا غیر یقین قطعا کما صرح سابقا نشان نماند کونه
مشهورا فی حیوة و آن پیر لاش را لاش و لاشه بالترکی لاش و فی بعض نسخ
آن جسم لاشه را سپردند ماض من سپردن بالترکی اعمد ملق و المراد تسلیم و دفن
زیر خاک تحت التراب خاکش الضمیر راجع الی قوله پیر لاشه چنان بخورد
ماض من خوردن فاعله خاک و مفعوله الضمیر المذکور آنفا کز و اصله که از او
استخوان الواو رسمیه نکتب لا تقراء نماند **حیث** اکل التراب جمیع احوال
زنده است بسقوط الهمزة فی اللفظ ای می نام فرج بفتح الفاء و ضم الهمزة
بالتزکی قوتلو بضم القاف و سکون الواو المخففة و انشاء و من قال تعلل من بحر
الغریب فرج بالتراد المشددة المضمومة بحی علی معنیین بمعنی المبارک
و بمعنی التعلل فی فحواظ الاستخراج العبارة الواقعة فیه قوتلو و قد
و هو ظن انه بضم القاف و فتح الواو المشددة و صاحب البحر لم یصرح بکونه
معناه اثنين فانظر فی کلام القائل فانه من الغریب نوشتروان بتشدید
الراء و فی بعض النسخ نوشتین روان بالباء و القون بعد الشین و فی
نوشتروان بالباء بغده و الصمیم نوشتروان بفتح الهمزة و کسر الشین و ضمها

اینکه از نظر نحوی و صرفی

اینکه از نظر نحوی و صرفی

وسكون التراء على ما صح في بعض كتب التواريخ بحيرة وهو كان عدل
الملوك واميرهم واكثرهم فتوحا واجودهم سيرة واطهرهم سيرة
اثارا واليههم دولة ومدة سلطنته ثمان واربعون سنة وفي سنة
من ملكه واند رسول الله عليه السلام ومات انوشروان وعمره ثمانين سنة
ثمان سنين وقال عليه السلام في حق **ولدت انا في زمن الملك الحاد**
ولمناقبة كثيرة مذكورة في السيرة الناس كرهه بس كذشت اي مضي زمان
كثيرة كه نوشتروان غاندا اي مات كما عرفت آنقا خيرى بيا الوحدة كن
اي فلان كنيته عن اسم يسى به افراد الانسان و غنيمت شمار عمره كما قال عليه
السلام **الدينيا غنيمه الاكياس وغنمة للهمال قلاتضيق عمر** طلب جمل عن
نصحا قال من ضيق ايام حوائثه ندم وقت لاصاد زمان بيشتر باباء انصار
اي اقدم من وقت كه ياتك برادر فلان غاندا اي يقولون مات فلان
وقيل في الترجمة **قطعه** اي نجيحه آدو كه بير التند كوهديلر بير اور زره
انك نشان قتي اول بيشك اني بير التند قوديلر فاك اني شويدير بريكه بير
قتي نوشين روانك آدي دري قلدي خيره جوق دور كيدي كه نوشتروان
قتي عمر صاي غنيمت وخير اليه اي فلان شوندك او كوردى كه ديه لراول
قتي **حكايه** ملك زاده را الهمة للوحدة شنيدم في لابر كوتاه
اي قصير بود وحقير ديكر برادرانش اي اخوة الاخر بلند و خوب روى
اي بخلافه في القدر ولسن باري اعلم ان لفظ باري بمعنى الملوك
والهة مثل بر و الهة بفتح الميم وتشديد التاء وامر من لفظ باريك
وقد يستعمل بمعنى الفرق والمزاد منها هو المعنى الثالث والياء للوحدة
اي مرة واحدة يدرش اي الملك بكر اميت تخفيف الياء مصدر كره

ان بركه
حكمة

من كتابه

وفي بعض النسخ وقع بفتح حقات اي استحقاق نظر كره و بفتح اي ذلك لا يصح
القصير قصير است واستحقاق درياقت اي تقطين وكلف اليه كوتاه خونه
بعض عاقل قصير القدر به و افضل كونا وان يملكه اي فني لاهل الطويل على يقين
نهر جوقايت مهتر بفتح بهتر اي ليس كل ملكه كن في القدر الكبر في القيمة
واكثر اذ يكون في القدر اصغر وفي القدر كبر كذا الشاة بظيفة اي ظاهرة بالظا
الملكه مع صفرا والهيل خيفة اي نفس مع كبر **شعر** اقل جبال الارض
الاضافة بمعنى في لان المضاف ظرف المضاف **شعر** اسم جبل بغير جمع
عليه السلام كلام الله فيه وانه اي و لاهل ارج الطول لا علم الامام للملك كره
قدرا نصب على التميز ومنزلة عطف عليه وقيل في الترجمة بيت كره جوده
صفير اي طور طافي وليك منزل قدر يوجه ايدي عند الله **قطعه** ان شدي
كه لاخر وانا اي عالم منير كفت روزي بيله الوحدة بابله اي الاحق من القبة
وهو الحق خير به بفتح الفاء وسكون التراء **قطعه** وكثير باباء وسكون الهاء
الاصيلة بمعنى الشمين اسب تازي اي الفرس العزق كره ضعيف بود و بركه
ميجان اي مع كره ضعيفا از طويله الهمة للوحدة خيره وادوي بديري
بختيد بفتح من كلامه واركان دولت بيسند يد اي استحسنوا كلامه و بركه
او بجان المباديهم بصميم قلوبهم بترجيد **قطعه** تانمرو منحن كفت
بافند معناه بالتركي تاركش سوز سويلمش اول عيب و منرش خفته بختان
اي ستور باشد كما قيل منبتو تحت سنان هر بيش باباء العزق و عريته
وبالتركي مشه كان مير نهي من بردن كه خالست اي من السباع شايه
اي بمثل كه يملك اي التمر بالتركي قيلان خفته باشد و جاد كره من معني
البيت هو السبع من الاساندة الكمل فلا تكتفت الي الاوام التي ذكرها

قدم
شعر

الغنية
والسجدة
التي فيها
التي فيها

المراء

ابن علي

التي فيها
التي فيها
التي فيها
التي فيها

التي فيها
التي فيها
التي فيها
التي فيها

بعض الانام و قیل فی الترجمة **قطعه** تا کشی که سوز سوزین انوک کشی
و یانی با کش اول مهریش و ضمیر که استر در شاید که پلنگ یا کش اول شنی در
در آن مدت ای المذات النقی وقع هذه المکالمه فیها و شمن بیاء الوحده صحیح
و شنی در روی نمود ماضی و نمودن بالترکی کو ستر یک کاهج به صاحب و الخراب
و قال فی صحاح العجمی کو ستر یک و کوز ملک و المراد هو المعنی الاول فاذا عرفت بقیة
الحال فلا تنقذ الی ما قال و قیل چون در لشکر همدافارسی و عسکر در روی
بهم آوردند فی المعركة اول کسی که اسب در میدان یکسر عظیم و بیفتی
را در او و بود ایشان را در آنکه لاجن القصیر و گفت **قطعه** آن که من باشم
که روز جنگ بالافاضه ای فی یوم الحرب یعنی بیاء الخطاب پیشت من ای اکثر
جست تری طهری آن منم کاندو میان خاک و خون ای بین التراب و الدم یعنی ستر
بیاء الوحده و المراد بیاءه بقیرنیة المحقق و من قال یعنی راسی کذا قیل
فقد غفل من ان الیاء فی اللغة الفارسیة لاجبی له یلکم هر که فی بعض النسخ کان
جنگ آورد بخون خویش بازی میکند **قطعه** قوله روز میدان الظاهر ان ظرف لقوله
بازی میکند و یتمم ان یقول و نقول جنگ آورد علی طریق التنازع و انکم او
بکرم چون لشکری ای بازی میکند لانه اذا هرب یكون سببا لانهم ان
العسکر و قیل فی الترجمة **قطعه** اول و کولم یمن صواش کونده ار که ستر
اول بنم کم طبراق و قان اچره کورس سری جنگ ستران کند و قانیم اوینر
نیگان جنگ کونده هر که قاجدی و کدی خون لشکری این بگفت ای
هذه الکلمات و ببر سپاه دشمن زد معناه فی الاصطلاح که یجم علیه بقیة
و من لم یعرف الاصطلاح فقد غفل شمن زد و منی چند معناه بالترکی بنم
از ستران کاد دیده بیند آفت ای لا یستغفرون اما بالاستیفاء اول الترجمة او
الک کورس اولان

ملک راه
یعنی

هوش

هوش

طهری طهری
کرم کورس
هوش

هوش

هوش

چون پیش پدر آمد بعد هذا العمل زمین خدمت بیوسید علی هو الادب
و گفت **قطعه** ای حرف نداء که اسم و هو منادی فمن قدره یعنی ای پدر
حذف المنادی بقیرنیة المقام و هو الخذف شایع فی کلامهم جدا فقد غفل عن الحق
شخص مننت التاء للخطاب و المعنی بالترکی ای کسه بنم شخصم سکا حقیر نمود
اشاره الی قول الکلیة من ان اباه نظر الیه بالحقارة و تغفلن بالفراسة یعنی
ای الغلظة فی الاعضاء مننه پنداری من پنداشتن بمعنی الفتن اسب
مضاف الی قوله لا غریبان وصف ترکیبی و من قال یعنی در میان فقد غفل
عن تغفل المعنی بکار آید ای ینتفع به روز میدان ظرف نه کاو بالکاف
پرواری ای المردی بانواع العلف و معنی البیت بالترکی بی آریق آتیش
کلور میدان کونده بسلف و کول و قیل فی الترجمة **قطعه** ای که شخصم
سکا کورندی حقیر کور ایر کده هیچ منرواری اینجه جوک بلوآت کلور ایش
بسلف او کوز جنگ بر می آورده اند فی الکلیات که سپاه دشمن بسیار بود
ای کان عسکر العدو و کثیر ایتان اندک او کان تولا و قلیا طایفة الهمة
للوحده اهنگ کبریز اسم مصدر بمعنی کویختن کردند ای قصد و الفرار
پسر ای الابن القصیر القبر نعره بند ای صلح و گفت ای مردان بکوشید فی القتال
تا باناء الفوقانیة جامه زنان پوشید بالنون التافیه و فی بعض النسخ یا جامه
بالیاء التثانیة زنان پوشید بالیاء سواران را بگفتن او الباء مسببة تموز
و هو الوقوع فی الشی بقلته المبالاة یقال فلان تموز اذا یجم غیر روفیه
زیاده کشت یکبار ای مرة واحدة عمل کردند ای کل العسکر شنیدم که دران
روز ای فی ذلک الیوم بر دشمن طفر یافتند ملک ای ابو الابن القصیر
و چشمش الضمیر راجع الی الابن بیوسید و در کنار گرفت و هو کانیة عن
حاله

وقال
ابن سید

ابن سید

قصد

بکوشید

این کتاب در بیان معنی لغوی و عقلی و اصطلاحی و هر روز نظر بیش بالکسرة
 و در بیان معنی لغوی و عقلی و اصطلاحی و هر روز نظر بیش بالکسرة
 و در بیان معنی لغوی و عقلی و اصطلاحی و هر روز نظر بیش بالکسرة

الوصلة كما صرح به صاحب الغرائب ومن قال يعني در انوش کمر دیک دست
 فقد نظر الى المعنى اللغوي وعقل عن الاصطلاح وهر روز نظر بیش بالکسرة
 المجزولة بمعنى زياره کرد تا وانی عهد خویش یعنی متصرف زمان خویش
 ولفظ کرد مقدر علی ما هو لقا عدة فی السجاء برادرانش حد بردند کا قیل
 اقرب لا قارب اشتد القارب وزم در طعانش کردند لقتله خواهرش ای فته
 از غرقه ای من العلایه بدید و در یکج بالترکی بجزه برهم زد للقتنیه بیدر دای
 ای تظن و فهم و دست از طعام باز کشید ای لم یاکل و گفت محاسن
 ای وقوع هذه القضية که منتهی اند و بی منران جای ایشان کیر ندید
 کس نیاید ای لایا فی احد بتریر سانیه بوم و المراد به هناطیر معروف بکمال
 بیقوش و رهای و هو طیر مشهور سکن فی الهوا و بیض فیه و یطیر فرخه
 و یطیر و له خاصیه معروفه و می آن کل و قی فی ظله یصیر سلطان او غنیانی الفای
 از جهان شود معدوم لان خاصیه لا الاول و قیل فی الترجمة **دیکر** ببقوشیک
 کو که سنه کلمه کیر کرمهای جهانند و بومی کیر بر ای الملک را ازین حالت ای من
 الافوة قتل الاخ الصغير آگاهی دادند ای اعلوه برادرانش را الضمیر راجع
 الی الصغير بخواند و احضرهم بهم یدیه و کوشمالی بالترکی قولاق بورمق بجا
 بواجب ای بسبب کونه و اجبار اد پس هر یکی من الافوة از اطراف بلاد
 جمع بلد بکمل و مجال قصه مرضی معین کرد ای عین حصه من شانها این فیض
 به کل واحد فهم تافتنه بنشست ای سکن و نزاع بر خاست ای ارتفع
اعلم ان خاستن بالالف بمعنى القيام و بالواو التسمیة فی الكتابة ای خوا
 بمعنى الارادة و گفته اند که ده بفتح الذال و سکون الهاء الاصلیه در پیش
 ای شرة فقره در کلمی بیاء الوحدة بحسبند ای نیامون و دو پادشاه در یکج

بضم
 بالضم
 و این کتاب در بیان معنی لغوی و عقلی و اصطلاحی و هر روز نظر بیش بالکسرة
 و در بیان معنی لغوی و عقلی و اصطلاحی و هر روز نظر بیش بالکسرة
 و در بیان معنی لغوی و عقلی و اصطلاحی و هر روز نظر بیش بالکسرة

و احد

مع سعة تلکمنجد بضم الكاف الفارسی ای لایستفها **قطع** نیم نانی انصف
 بجزه کور در مرد خدای بالترکی تلکمنج شیس بدل درویشان کند نیم دکر
 مقصود من دیکر ملک اقلیمی بکیر و پادشاه و لای شمع همچنان در بندگی
 دکر و قیل فی الترجمة **دیکر** تلکمنج شیس بکیرم الملک سیمه یار سمن و شمس
 قورای اغی کیر بر اقلیمی دوته بر پادشاه فکر ایدر کم الی بر اقلیم دخی **حکایت**
 طایفه دزدان عرب بالاضافة و الهنرة تغیر الوحدة بر سر کوهی بیا الوحدة
 نشسته بودند ای اتخذوه مکانا و منفذ یفخ المیم و الفاء موضع النفوذ
 کاروان و بجز الباء مکان الواو بسته لفظ بودند مقدر کما عرفت مرارا
 و رعیت بلدان بالضم و انت سکون جمع بلد کملان جمع جمل از مکاید بکیر اذل
 بالاضافة جمع کید و هو الملک ایشان بمعنی هؤلاء مرعوب ای کلام کانوا
 فی شدة الخوف و الجزع و الفرع و انت کیر سلطان مغلوب علیه بقوله حکم الملک
 ملاذ ای مجای حصین منیع فعیل بمعنى فاعل از قلعه کوهی القلعة بضم القاف
 و تشدید اللام اعلی الجبل بدست آورده بودند ای حصلوا و ملجاء بالفتحة
 پناگاه و مأوی و هو کل مکان یاوی ای یرجع الیه شیخی لیل و نهار خود ساخته
 ای بودند مدبران جمع مدبر علی قاعده اهل الفرس ممالک جمع مملکه آن طرف
 در دفع مضرت ایشان مشورت بشکون الشین و فتمها و هو الشوری
 کردند و قالوا فیما بینهم اگر این طایفه اشاره الی قوله دزدان بدین شی
 بفتح تحتین بمعنى النظم و زکاری بیاء الوحدة مداومت کالمواظبت لفظا و معنی
 بجایند و المراد بالارادة ايجاد الفعل مقاومت مصدر مقاومة فی المضارعة
 و غیره با ایشان و الاصح فی العبارة ان یکون کلمة بالفتحة مستقلا داخل
 ایشان آخر از من النسخ التي دخل فیها الالف و متضلا بالالف ایشان ممتنع کرد

خلاف المنفعة
 آخر از من النسخ التي دخل فیها الالف و متضلا بالالف ایشان ممتنع کرد

بفتح الكاف الفارسی مضارع من كرى دیدن ای ینقل من الامكان الى التقلید
 العادی **مثنوی** در فتنی بیاء الوحده که اکنون بمعنی الان گرفتاری
 ای الشجرة التي هي قرية الغرس واتخذت عروقها في الارضی جدیده ولم
 تستقر فیها بنیر وی لفظ نیر وفتح النون و سکون الیاء و ضم التاء بمعنی
 القوة و جمع بالیاء لصحة الاضافة ای قوله مردي بیاء الوحده بر اید ای خرج
 زجای **لعمركم** حکامه و رشتش و فی بعض نسخ و کرش و المعنی و اگر شش
 صحنان مثل ماکان روزگاری ای مده مهلی **یکسر الیاء** و یاء لفظ
 من نیستن بمعنی الوضع و الترتیب بکر و نش الضمیر راجع ای قوله در فتنی
 و کردون بفتح الكاف الفارسی العجلة بالترکی قفلی ازینج بکسر الیاء عرق
 الشجر بکسر الیاء مضارع منفی من کسختن ای لا تعلق عن مکانه سرچشمه
 کلمه را مقدرة شاید ای ممکن کر فتن بکسر الیاء لغه مشترک چو بر شد ای سال
 و ابتل قدرم ینبوع و حصل طین کثیر نشاید ای لا ممکن گذشتن بغیل
 مغرب بیل و قیل فی الترجمة **دیکر** اغاج کم کی بتر ایاقی دو تر برادر که
 کوجیله بیزدن جفر اگر کو کلمه دوره جوق بیل ایله او زمر جکر سکه ایله
 دو تر سن سرچشمه بیل ایله چو غل بکسر و فی قیل ایله سخن بسکون النون
 ای کلام المله ترین برین معتر شد ای تقریر کلامهم علی هذا الزای که یکی را
 تجسس ایشان قیاس جیش الاخبار و جتسه های تغصنها و منه لاسوس برزاید
 کاشتنده جمع ماض من کاشتن بضم الكاف الفارسی ای ارسلوا الیهم مالوا
 علیهم احدا و فرصت مثل التهنئة لفظا و معنی نگاه داشتند لا غارة علیهم
 تا وقتی ظرف که بر سر قومی بیاء الوحده رانده بودند ای مولاء التورق
 و بقیه بالفارسی جایگاه خالی مانده تنی چند بالترکی برنجه تن از مردان

بالترکی قومی

واقع دیدر فیه تنبیه علی انه ینبغی ان یرسل مثل هذه الامور رجال حقا
 الوقایح و جنگ از مود و را حکذا و جدا تعبارة الممتن والامن ان یکتب بکلمه
 بعد قوله واقع دیدر و تخلف منها لیکون علی قاعدة الاسجاع بفرستادن و در غیب
 بالکسر سکون الطریق فی الجبل جبل ینهان شدند عملا بقوله مع لایب فدره و در آن
 شبگاه ای الوقت المسابا از آمدند ای ار جعوا سفر کرده جمله حالیه و غارت
 آورده عطف علی سلاخ بکشدند للاستراحة و غنائیم جمع غنیمه ینها و در کمال
 الفراغة تختین بضمختین یعنی اول و ششمین که برایشان تافت ماض من
 بالترکی چایق خواب بود اعلم ان لفظ خواب بالواو التسمی بمعنی النوم الرضا
 و المراد منها هو الاول چند آنکه باسی بمعنی بعضی از شب بگذشت حتی استقر
 فی النوم **بیت** قرص بضم الطاف و القاد المملکة خورشید بالواو التسمی
 اعلم ان لفظ خورشید و لفظ خورشید و لفظ شید بلا خورشید بمعنی الشمس
 در سیاهی بیاء المصدر ی رقت ای غربت یونس علیه السلام اندر دمان
 ای السمک رقت و المعنی ان کان انغمسهم فی النوم مثل غروب الشیر و ذباب
 یونس و م فی بطن الحوت و قیل فی الترجمة **دیکر** کندی کون خیاهی یکندی
 یونس دمان ماهی یه مردان دلاوران هما جمعان ای الرجال الشجعان از کمان
 بفتح الكاف العرقی و کسر المیم و الیاء و النون بالترکی بوضویدر جستنید
 بفتح الجیم العرقی بالترکی طشره صجرا دلر و دست همه را بکسر التاء لافاض
 یکان بفتح الیاء و کسر الیاء ای احاد بالترکی بر بزر یکان التکرید للتاکید بکرتف
 بفتح الكاف و سکون التاء و کسر الیاء بستند ای قید و اید یهم علی اکتافهم
 و اما اذان قدم مره بدرگاه ملک بفتح المیم و کسر التام حاضر آوردند
 و عرضوا علی الملک همه را بکشتن اشارت فرمود ای امر بقتل الجميع

در بیان لفظ خواب

الفتان التي عندي وقد قال انه مذکور
 ای قوم الریح مفتاح الادب ابن سید
 در لفظ خورشید

و کندی النون

اتفاقا بالالف على اصطلاح اهل الفرس دران میان و المعنی فیما بینهم جوانی
بود که میوه با همزه للاضافة بمعنی الثمرة عنقوان بمعنی اول شبایش الضمیر
راجع الی قوله جوانی نور سیده بود و سبزه بالهاء و الهمزة فی مقابلة میوه
اعلم ان لفظ سبزه بالهاء بمعنی النبات الاخضر ای مرادف چمن و لفظ سبزه
بلاهاء بمعنی اللون الاخضر کلستان استعاره عذارش نور سیده انتم قول
من و میدن بمعنی التبت مصدر او لفظ نو فی الموضعین بمعنی الجدید و فتح
النون فی شایع و الضم لفة ایضاً یکی از وزراء من و زراء ذلک الملک
پای تخت ملک بوسه داد ای قبل شیر الملک فان استعمال بوسه بلفظ
داد و روی شفاعت بر زمین نهاد و فیہ اشاره الی ان الملوک کجوت
التضرع و الاتهام و گفت این پسر انما قال پسر من و قد کان شاباً کما قال
آنگاه جوانی بود و بصر سینه و کثر حم علیه همچنان ای مثل مؤلا و القصص
از باغ زندگانی بایا المصدری بمعنی لایوه بر بمعنی الثمر خورده و از باری
الربیعان بفتح التاء المهملة و سکون الیمین بمعنی اول الشباب لعل المصل استعماله
بمعنی التریح ای لخالص جوانی بایا المصدری و المعنی من محصولات الشباب
ممتنع نیافیه ای لم یتفع توقع ای الزجاکرم و اخلاق جمع خلق بضم الخاء
خداوندی بایا النسبة انست که بمشیدن قول این پسر بر بنده یرید
به الوزیر نفس منت نهی بفتح النون کما فی مصدره ای نهادن و کسر الهماء
لایا و می للخطاب ملک بسکون الکاف روی ازین سخن ای من هذا الكلام
در هم کشید معناه بالترکی یوحسب بورتدی و موافق رای بلندش
الاوی ان يقع بدل الواو لفظاً لیفید التعلیل و وقع فی بعض النسخ مکان
بلندش لفظ جهان بنیش و هو وصف ترکیبی و الضمیر راجع الی الملک

نسیب و سبزه
نسیب و سبزه

نسیب و سبزه
نسیب و سبزه

نیاید و گفت پسر تو بفتح الباء الفارسی بمعنی الشعاع نیکان جمع نیک و نیکو
نکیر دای لایقبل شعاعهم هر که فاعل نکیر و بنیادش الضمیر راجع الی هر که
بدست عدم استعداد تدریت نا اهل را چون مثل کردگان اعلم ان الشبان
فی استعمال هذا اللفظ ان الکافی الاول عزنی و الشبان فارسی بمعنی الجوز سبزه
بضم الکاف العزنی بمعنی القبة یعنی کلا یستقر الجوز علی القبة بل یتدفق منه شجر
الترتیب علی غیر المستعد و قیل فی الترجمة ایول نورنی دو متنیر امن
نشم قبه او زره جوز طور من نسل و تبار بفتح الفوقانیة المنشاة و التی
الموحدة بمعنی القبيلة و فی بعض النسخ وقع بدل تبار لفظ بنیاد و فی بعضها
لفظ فساد بلا عطف اینان جمع این اشاره الی قوله در دال عرب منقطع کون
ای استیصالهم او لیسر نشت و سبزه بالباء العزنی بمعنی العرق بنیاد هذا علی
الاوی اما علی الاخرین فلفظ تبار وقع هنا و الاوی النسخة الاوی ایشان
بالتکرر آنرا بر آوردن یعنی اخراج عرقهم بترغم علیه بقوله که آتش را نشان
هوا فی الاصل کنی انصب و یراد به الاطفاء و فی بعض النسخ کشتن و هو شایع
فی معنی الاطفاء و انکر بمعنی الحيرة کذا شتن بمعنی التکرر و افعی را کشتن
ای قتل الحیة الکبيرة و بجه اشش ای ولده الصغیر نگاه داشتن بمعنی الحفظ
و التربیه یراد بقوله آتش و افعی طایفة الشرق و بقوله اظکر و بجه الشباب
الذی یرید الوزیر تخلیصه من القتل کار فر دمندان نیست لان طبیقة النار
والافعی لا تتغير بالتربیه فلهذا الشباب یصیر سارقا و قاتلاً کما بان فی
انبر اگر آب زندگی ای ماء الحیوة بارد مضارع من باریدن بالترکی
ینمق و یراد به معنی بارانیدن بالترکی یا غدر مق مجازاً و من قاتل لا شتر
فقد تقول یبصر ان يقال معناه از بر اگر آب زندگی بارد لان الحیا شتر

نسیب و سبزه

والتقدير تكلف مركزا من شلح بيد من غرضه خلاف برای التمرخوری
 بیاو الخطاب لا يحصل التمرخوری استعداده للامتناع حتى تاكل منه بافر و ما به اى
 الاصل روزگار بر بختی این ای لا تصرف الوقت فی تربیته و من فسر لفظ
 روزگار بالعم فقه اخفاء کثره از فی بمعنى القصص کبرایه للاضافة الى قوله
 بوریا ای الخصیر شکرت خوری و قيل فی الترجمة کبر بولت یا غدر است
 حیات سکود اناجی بار و بری و برور اصلی الحق ای چون امک حکم که قصیر
 شکری و برور وزیر مرمود این سخن ای کلام الملک بشنید طوعا ای انقیادا
 و کمرای ای انقباضا و فی بعض النسخ سمعوا طاعة پسندید لان خلاف الملک فساد
 و حسن رای ملک را بالاضافة فی اللفظین آخرین و تحسین خواند و گفت
 آنچه خداوند دادم ملکه فرمود عین حقیقت است لا تجاوز فیه اصلا که اگر در ملک
 صحبت آن بدان جمیع بد تربیت یافتی بیاو الامکایه و خوی اینان کفرتی لان
 لفظة ساریه یکی از ایشان شدی جواب الشرط اما بنده یرید الوزیر فکثر
 امید و درست لفظ و ارادة تشبیه فی الاصل و استعمال هنا بمعنی و
 بالالف اداة نسبه که این غلام و هو اسم المرافق ای سبعة عشر تن صحبت
 صالحان الباء سببیه و الاصل فی تربیت پذیرد لان الضمیر مؤنثه و خوی
 خردندان کبر لان الطبيعة ساقیه که هنوز طفلیست یطلق علی کل مولود
 صغیر من الانسان و غیره و قد يستعمل جمعا قال الله تعالی و الطفل الذی یولد
 و سیرت بنی فی فتنه الضحاک البقی التحدی و من قال فی تفسیر طبعنا ناطق
 التفسیر فی نقد تعدی و عناد آن کرده ای جماعة السراق در نهادوی ای
 بدنه و بینه ممکن نشده است ای لم يستقر و در حدیث است ای و رفیه
 که ما من مولود کلیمه مانافیه الا و قد یولد علی قطرة ای علی الجبله السلیمة

نای الکلام الذی ص

بیاو کبرایه

بیاو کبرایه

بیاو کبرایه

لقبول الذین المتمدی بحیث لو فقی و طبعه لقبه لان هذا الذین الشریف
 حسنه فی العقول و سیره فی النفوس کمن ابواه ای ابوه و امة یهودانه و
 و یفرانه و یجسانه ای یجملانه یهودیا و نصرانیا و مجوسیا یرید الوزیر ان هذا
 الغلام فی اصل بنیته مستعد لقبول الخیر و لم یخالط اهل الفساد زمانا طویلا
 و لم یستقر الفساد فی جعبه و للملک ان یقول هذا قیاس من الفارق اذ کم من
 للاسلام مفسد بالطبع و اعلم ان الوزیر کما ید قوله بالحدیث الشریف ید قوله
قطع باید ان یار کشت ای صاحب هم سهم یار که باشدش یرید به
 لوط النبي علیه السلام و تفصیل هذه القصة هو انه کانت مدینة سدوم
 فیها من الخیر و السعة و کثرة الامتار ما لم یکن فی سایر البلدان و کان یجتمع فیها الغنی
 من الافاق فی فصل الصيف و آوا ان الامتار فجاء ابلیس علیه السلام فاستغنى
 لهم فی صورة غلام امر و جعل یدخلهم و هم و حدایقهم و یراد بهم ای نفوسهم
 اظهر فیهم النافسة فادعی الله تعالی لوط عزم لیدعوهم الی الایمان و الاشارة
 من الفواحش فلم یمتنعوا فبعث الله تعالی جبرائیل علیه السلام و معه احد عشر ملكا
 فلما انتهوا الیهیم نصف النهار فاذا هم بکوارسیتین من الماء فابصرهم ابنة لوط
 علیه السلام و هی تسقی الماء فاستخبرت بهم و حدرتهم عن فحش اهل المدینة
 فظهروا الغم من انفسهم فقالوا لاهل احد یضیفنا قالت لیس فیها احد یضیفکم
 الا ذلک الشیخ مشیرة الی ابیها فذهبوا الی لوط النبي و هو علی باب فاقبل بهم
 الی اهل و ضاق صدره اغتما و مخافة علیهم من فحش قومه لا یدری انهم هم
 بالترجوع ام بالنزول و قال هذا یوم عصیب ای شدید ثم قال لامرأته
 قومی و اخیری و لا تعلمی احدا و کانت امرأته منافقة فانطلقت تطلب
 حاجاتها فجعلت لا تدخل علی احد الا و قد اعلمته و تقول ان عندنا قوم من

مطلب
 فی تفسیر قوله لوط

النار

بیاو کبرایه

بیاو کبرایه

کذا و کذا امارت تو ما احسن وجهها منهم في قومه يهرعون اليه يستقبلونه
 الى باب لوط عليه السلام ويعدون الى اضيافه الذين توتوا في داره فرد
 الباب على وجوههم وقال يا قوم ان هؤلاء يتاتون فترؤوهم من وكان
 المسلمين من الكفار جائزهم اطهرهم من الحرام فاتقوا الله ولا تخونوا في حق
 اليس منكم رجل رشيد قالوا لقد علمت ما لنا في بناتكم من حق وانك لتعلم ما نريد
 ويعنون بهم علمهم للنبئت فارادوا الدخول على الاضياف فمسح جبرائيل
 بيده عليهم فعميت ابصارهم فعملوا ذلك من لوط عليه السلام فجمعوا
 فتحيروا لوط وحده فلما راى الملائكة ما كان في لوط طامس الكرب قالوا يا لوط اتنا
 ربك لمن يصلوا اليك فافتح الباب ودعنا وانا هم ففتح الباب فدخلوا
 فاستاذن جبرائيل عليه السلام ربه في عقوبتهم فضرب بجنانه وجوههم فماتوا
 فاعمالهم شديدا بحيث لا يعرفون الطريق فخرجوا وهم يقولون النجاة النجاة
 فان في بيت لوط عليه السلام قوما مسخرة ثم لما امر لوط باسراء اهله قال
 لوط وم يا جبرائيل ان ابوالمدينه قد اغلقت فكيف اخرج مع اهلي
 وغنمي وبقري قال جمعهم فجمعهم لوط وم الى باب المدينه فجمعهم جبرائيل
 على جناحه ووضعهم من وراء الكدبا بامر الله فمضوا الى صغر وهي قرية
 من قرأتهم لم يكونوا يعلمون مثل علمهم فلما انتهى اليه لوط وم ادخل
 جبرائيل جناحه في اربع مداين سدوم وعامورا وداود وما وصباوهم
 حتى بلغ اسفل الارض فقلعها من طين اسود ثم رفع بها الى عنان السماء حتى
 السماء نباح كلهم وصياحهم فكلهم فلما رفعها الى السماء امطر الله تعالى
 عليهم الكبريت والناثر ثم قلبها عليهم فذلك قوله تعالى فلما جاء امرنا اي عذابنا جعلنا
 عاليها سافلها وامطرنا عليهم حجارة من سجيل فاندان اي اهل بيت نبوتش

ووجه الاستدلال بالوحدانية
 ان الله تعالى في القرآن
 لا يقر بان يكون له شريك
 في الخلق والخلق
 لا يقر بان يكون له شريك
 في الخلق والخلق

الضمير راجع الى لوط وم لم يند. بضم الكاف الفارسي اي فاشيخ صاحب
 كهف بالاضافة في اللفظين روزي بباد الوحدة جند والمعنى بالبري
 في بالبري اي بغير نيكان كرف اي تبع القاطنين حردم شد. وصادق
 قال مقاتل رمة عشرة من الحيوانات يدخلون الجنة بجمل ابراهيم وكبش اسمعيل
 وناقة صالح وبقرة موسى وحوت ويونس وحمار عزير وعلة سليمان ومحمد
 بليقيس وكلب اصحاب كهف وناقة محمد عليهم الصلوة والسلام وتفصيل قصة
 اصحاب الكهف هو ان فسيحة من اشرف الروم ارادهم دقيانوس على الشرك فابوا
 ومستمسة والسابع الراعي الذي مر وابه فتبعهم وتبعه فله فمروا الى الكهف
 اي الفاروق في الجبل فقالوا ربنا آتنا من لدنك رحمة وهيئ لنا من امرنا رشدا
 فمنهم ما موافق الكهف ثلث مائة سنين وازدادوا تسعا وكلهم باسط ذراعيه
 بالوحيد اي بفناء الكهف والباب والعنبة ثم انقطعهم الله تعالى لانه على قوته
 تعالى وتصرفوا حالهم وما وضع الله تعالى بهم فيزدادوا يقين على كمال قدرته
 تعالى ويستبصر وابه امر البعث اين بكفت اي الوزير وطاقفه الهمة للوحدة
 ازند ما جمع نديم وفي مختار الصالح وهو القرن في الشرب وقال فيهم جمع النديم
 ندام ملك اي السلطان المعهود باؤمع الوزير تشفاعت يارشدند وفي بعض
 النسخ ياري كردندا ملكا از سرحد او قدر بيا نه درگذشت وجاور كفت
 اي الملك بجشيدم اي عفوت عنه اكره صليحت نديم اي ولم يوافق رأيي وتحقق
 في النزاع بين الملك والوزير ان ما ذكره الوزير من تبديل الاخلاق بصحبة القليل
 قتل يوجد وما ذكره الملك كثره الوقوع والاحباط ان لا يفتي الى ما هو قليل
 الوقوع وقال رسول الله عليه السلام الحزم سوء الظن ولهذا قال المصنف
 الملك رباعي داني كه كفت استفهام زال بمعنى المسن سواء كان ذكرا او انثى

في النسخ
 في النسخ

و بمعنی ابورسم و انظر ان المراد منها هو انما باستمر کرد. بضم الصاد
 الغرضی دشمن شتوان حقیر و بجاره شمرده. هذا مقول القول و المعنى بالترکی
 دشمنی حقیر و بجاره صبیح اولی و دیدم بسی آب ز حشریه خورد. بالضم و التکون
 بالترکی و واق چون بستر آمد قد عرفت ان لفظ پیش باب، العربی و الکسرة
 المحمولة بمعنی الزیادة و لفظ تر للتفصیل شتر و بارای الجمل و الجمل الذی علیه
 سیرد بضمین فالوزیر المذكور عند الغلام الصغیر حقیر افتضرت به فی الجملة علی خلصة
 الکلام وزیر سر را ای ذلک الغلام بجانب برد کانه تنباه و بنا برنویسند
 ای رتبه و استاد ادب فاعیل بمعنی الفاعل بترتیب نصب کردند بعلوم و زینتی
 با حسن خط بای التکلم الملیح و تر جواب فی مقابلة المتکلم و ساژدان ملکون
 بنیاموت کی هو اللایق بانباء الوزراء و اما در نظر ممکنان کسیر الکافی الفاری
 ای فی منظر القل پسندیده و مقبول آمد کانه ظاهر خلاف رای الملک بارک خاں
 مره وزیر از شمایل جمع شمال بالفتح بمعنی الخلق بالضم و اخلاق عطف تفسیر او
 اشاره ای الغلام در حضرت ملک لاظهار حسن ظنه شمرده کی گفت مقول القول
 هذا که تربیت عاقلان در وی اثر کرده است و ظهري موافقا للواقع
 و جهل قدیم از جبلت کبر تن و تشدید اللام بمعنی الخلقه او بزر بر ذلک
 تربیت ای اخراج ملک را ازین سخن بنسب آمد فانه لم یصدق الوزیر و گفت
 بیت عاقبت کرک زاده کرک شود. ای بصیر ولد الذی زبانی العاقبة کرک
 با آدمی بزرگ شود. ای و این یکسر مع الانسان و قيل فی الترجمة و بکعبت
 قور دایکی قور و اولیسر اگر حکم آدمیله اولیسر سالی بیا الوحدة دو
 المعنی بالترکی برای یل برین برآمد ای مضی علیه طایفه و او باش محبت
 او باش فی عرف العجم بالترکی شوند و من لم عرف ظنه لفظا عربیا و اخرا فی مختار

در آموخت
 فی حق

محمد بن محمد
 طائفة

الصالح

ابن سید علی

کتاب فی الترتیب
 فی الترتیب
 فی الترتیب

الضیاح و صیحه در وی اینها الغلام بضمین شتوان ای اتصلوا و بعد بکسر السبعین
 و هو الخیط و هنا و من جوز فتح العین فخره کما انکب الاستدراک فی الکلام
 المحض لانه بالفتح بمعنی یستحق مرافقت بالترکی یولد انما یستحق تابوت
 فرصت الظاهر ان الملاء للظرف و فی وزیر را باد و پیشش بکشت ذلک الغلام
 و نعت بی قیاس بر داشت ای سرخ و ذهب و در مغارة دزدان میرید
 المكان الذی ذکر فی اول الحکایة بجای پدرش بنشست و صدق ظن الملک
 فی حق و عاصی شد و اما سمع الملک هذا الخبر تحیر و لهذا قال ملک و سمع
 تحیر میرید الا صبح کاهو المعتاد و الاستعداد لغیر الحیرة بدندان گرفت
 قطعه شمشیر نیک از آهن بد بالوصل للوزن ای التسیف لیتید من الحدید
 التردی چون بالامانة کذا کی کیف یصنع کسی احد ناکس المراد به
 اصطلاحا شخصی الذی یقال له بالترکی کوی بقرینت نشود ای بصیر
 بالتریت ای حکیم بسکون المعنی و لفظ نشود الضمیر المستتر راجع الی قوله
 ناکس و قوله کسی فخره و من قال نشود فقد غفل عن کون شدن بمعنی
 التفسیر و رة باران که در لطافت طبعش ظلاف نیست. فی حد فخره در باران
 لا لار وید الظاهر انه فی رویه یلین بمعنی بجمک ای نیت الزهر بسبب الاستعداد
 البستان به و من قال بمعنی یو یانیدن بالایستراک او اجماز فقد انکب
 الظاهر کالایحی و در مشوره بوم اعلم ان لفظ مشوره بالترکی چورق یبر
 و لفظ بوم بجای مکان احد المسمات بالترکی بیقوش و ثانیها بمعنی المملکة منتهی
 ارضها و ثالثها و طین المراد الذی ولد فی و المراد منها هو المعنی الثانی و لفظ مشور مخاف
 و حذف المهملة للوزن من ظن ان لفظ مشوره بوم مخور و قال مشوره بوم
 ذات می یقال له بالترکی چورچوب و حاصل الکلام ان الترتیبیه واحده

دشمن

بکشتند

ابن سید علی

ابن سید علی

فی لفظ مشوره و لفظ بوم

ابن سید علی

لفظه

بما قال له بالترکی چورچوب
 بام ما قس و المراد منها
 و اما قال خالده یکنون
 بضم الاو و هو لفظ وادی
 مناد بالترکی و ادل منه

و من جوز فتح العین فخره
 فخره کما انکب الاستدراک
 فی الکلام
 لان بالفتح بمعنی یستحق

والاستعداد مختلف فلا ايجاب في الترتيب حتى يحصل من الترتيب ما هو مستحسن
قطع زمين شود و هذه الاضافة جارية بسبيل بزياد **الاستعداد**
 تلك الارض لانتانة وروحم وعمل ضايع مكره وان **بالكاف** القارصين تكوني
 بالياء المصدر اي بابدان کردن چنانست **مهرهون** که بد کردن بخامی نیک
 مردان **لفظ** جای مقوم وقيل في الترجمة **دیکر** چو رقایای کویک سبیل
 بتور منور **الکفر** وعمل ضايع امکدر **پیرامن** لاره ایک شویله در کیم **ایولره**
 پیرامن ایکلدر **و کما بیت** **سرمک** و هو اسم يطلق على كل شخص
 يكون له ولاية وتوکل علی الغیر وهو یعلم من يقال له جوی باشی و من يقال
 یا یا باشی و من يقال معذرتی قال له چاویش و التخصیص تفاد من
 المحل فمرکز فی تفسیر بالاول والاخیر فقد قصر زادة **واللهمة** معنی
 الوحدة كما مر من ارباب **در یکسر** التراء للاضافة ای علی باب سرای اعلمش استکم
 دیدم که عقل و کیاستی الیاء للوحدة النوعية و الکیاستی ضد الحماقة و فهم
 و فراستی کا عطف التفسیری زاید الوصف داشت ای کان له عقل و فهم
 کثیر بحیث لا بدخل تحت الوصف هم از عهد فردی بالیاء المصدر ای مع زمان
 الصفح آثار بزرگی و علامات الکبر عا و ناجیه فی الاصل شعر الجبهة و المراء
 هنا نفس الجبهة او پیدا یعرف مثل هذه الآثار بعین القلب لاستنباط
بیت بالای سرش ظرف ای فوق راسه زهو شمدی **اعلم** ان لفظ
 هو ش بجمی معنیین احد هما العقل و الثما النروج و لفظ مندا و اداة نسبة
 یزید الاسم لاخا و معنی النسبة الیه خود و مندا بالترکی و دلو و کذا و شمدی
 و الیاء فی آخره مصدریه فالمعنی بالترکی عقله و لغد فی نافت حکایة من تافلون
 ای یشتعل بنار و بالندی **ای کویک** الترفعة و قيل فی الترجمة **بیت**

مهرهون که بد کردن بخامی نیک

بوده

بیت که در بالا

باشی

باشی او مستند عقلی چو قلقدن **او لوق** یلدری یا برایدی **فی الجملة** ای
 الخاصل من جملة الكلام مقبول نظر سلطان آمد حله بقوله که جمال صورت و کمال
 معنی داشت کما قال رسول الله علیه السلام **اطلبوا الخیر عند حسن الوجوه**
 و حکما گفته اند تو انکری بالیاء المصدر ای الغنا بترست لانه یبقی
 نه جمال لانه یفنی و بزرگی ای الکبر بقلست از المقصود الاصلی من کبر
 الشیخ از دیاد العقل نه بسال قال المولی الترمذی **بیت** کرده ام بخت
 جوانم نام پیر **کوز حق** پیرست نه از ایام پیر **حکمی** من بعض العقلاء
 ان الشیخ اذا کثر یقل قدره سوی العقل فانه كلما ازداد مقدارا ازداد
 عزته و نقل ایضا ان الشیخ اذا قل یکنه قدره سوی الحق فانه كلما قل لا یصیر
 ابنا و جس او و افراد غفقه بدو حسد بزرگ **بیت** علی ما هو المعتاد فی الذین
 هم فی خدمة السلاطین و بخیا نیت مشتم کمر دیش و در کشتن او و المصدر
 مضاف الی مفعوله سعی بی فایده نمودند ای اسند و الیه التهمة حتی یقتل
 ولم یؤثر فیهم **مهران** دشمن چه زند و بزی چه کند چو مهر بان
 ای المشرق باشد دوست **واراد** الملک ان یعرف سبب العداوة و لهذا
 ملک پیر سید فیه ذلک انشاب العاقل موجب غصی بکسر الیاء المصدر ای
 للاضافة ایشان اشاره الی ابنا و جنسه الذین حردوه در حق توجیست
 فلما استقر الملک اجاب بجواب یصدر من کمال العقل گفت در سایه
 دولت خداوندی بالیاء المصدر ای الیاء النسبة ممکنان را ای جمیع
 الناس راضی کردم باللام ملکه حردو را لم اجله راضیا که راضی نمی شود
 لحسده الابن و ان نعمت من اذل لدان یتیمی الحسود و وال نعمته الحسود
 دولت اقبال خداوندی جاوید باد دعاء للملک و عداوة الحسود

بیت که در بالا

بیت که در بالا

هر که قریب درسی الظاهر ان الیاء مصدریة لا للوحدة کاظم روز مصیبت
 ظرف خواستار کوبه الکاف الفارسی ای قل که در ایام سلامت و اوقات
 الامن بجو آنم در لفظ جو آنم روی بعضی معنیین احدیما الرجل الشا
 و الش الرجل السخی و الم ارماد مناهو الاخر و الیاء مصدریة فمعنی انجمو
 السخاء کوشش امر من کوشیدن بالكاف العربی لا غیر بنده خلقه
 بکوشش کان عادتم بجهلوا فی آذان عبیدم خلقه امر حرف شرط
 تنواری خطاب من نواختن برود مضارع من رفتن و المعنی ان عبید
 الذی فی اذنه خلقه لو لم تطف به یأتی و یرب لطف کن لطف قیامک
 که بیکانه شود خلقه بکوشش ای عبیدک بسبب اللطف و الاوصاف کا قیل
 الانسان عبید الاوصاف و قیل فی الترجمة **قطعه** هر که یاردم یوم
 دیر سه مصیبت ایرجک قلستون ایام سلامتده الیوک کو کلنی خوش
 قور کیدر کند و قوک سن افی او خشتا میجو لطف قل که لطف از اوله
 خلقه بکوشش روزی بجهلوا و اشاره الی الملک الظالم الذی نحن بصدد
 از کتاب شهنامه همی خواندند فیه تنبیه علی انه ینبغی لسلطان ان سمعوا
 اخبار السلطانین الماضیه و ینصتوا من سیرتهم قصه الهمة للوحدة
 در زوال مملکت ضحاک و عهد فریدون قد ذکرنا سابقا بعض قصتها و وزیر
 ملک را پر سید ای سال الملک که فریدون کنج و ملک و ششم بختی
 لخدم و همی جمع خادم و الم ارماد من فیض بالمرء من العبد و غیر هم نداشت
 ای لم یکن له مولای پادشاهی بایا امهدری بر و چگونه مقرر شد و غلب
 علی الضحاک گفت ای الملک انچنانکه شنیدی فی هذه القصة من کتاب شهنامه
 خلقی و جماعة کثیرة بر و تبعت کزاد آمدند بکسر الکاف الفارسی ای جموعا

در این مضمون

در این مضمون

در این مضمون

قولا فی خلقه لو تولى او ضحاک کیدر

بود

مکان

و اتفقوا

و اتفقوا علی نصرته و تقویت کرد و پادشاهی یافت و قیل فی قصته
مشهور فریدون فرزند فرشته نبود و زمشک ز عنبر سرشته نبود و پاد
 و در پیش یافت او نیکویی توداد و در پیش کن فریدون تویی وزیر
 گفت چون کز آمدن خلق چون من بلا امانه حرف تعلیل موجب بکشم
 پادشاه نیست ای سبب لسلطنة تو خلق را چرا پریشان میکنی بظلمت
 مکر پادشاهی نداری بالترکی مکر پادشاه حق باشک یو قدر فیه تنبیه
 علی انه ینبغی للوزیر ان یعمل بموجب الخیر المشرع و یقلل الخلق و لو کان حرا
بیت همان به که لشکر بجای بروری بیا خطاب که سلطان بشکرت کند
 بایا المصدری و قیل فی الترجمة و کیر شهنشکری جانکه بسکرت که سلطان
 چو یار ایدر سلطنت ملک گفت موجب کرد بکسر الکاف الفارسی سلم
 ان هذا اللفظ یحیی ثلثة معان الاول بمعنی المدور و الشا بمعنی جانب
 الشی و اطرافه و الثانی بمعنی الجمع و یستعمل بلفظ شدن او آمدن
 و الم ارماد مناهو الاخر و لهذا قال آمدن ای سبب جمع سپاه و عزیت
 چیست سؤال الملک ملج گفت ای الوزیر پادشاه را عدل باید تا بر و
 کرد آید و رحمت عطف علی قوه عدل تا در سایه دولتش ایمن هذا
 اللفظ یستعمل فی لسان اهل الفرس بمعنی ایمن و من قال و لعله مقول
 قلب فقد و هم از ذاک من تصرفات اهل العربیة نشینند جواب الوزیر
 صحیح و تیرا این هر دو بنصرت و الحال انه یجب کلاما **مشهور** نکند مضار
 منفی جو همیشه و صف تر یعنی فاعله سلطان یا الیاء المصدریة مقفوله
 ای لا یجوز ان یمنع من کان صنعت الظلم و یكون نکند بمعنی نشود و بعد
 و کذا کون یا سلطان فی للوحدة فاذا سمعت المعنی الصیغ فلا تلحق الی القی

در این مضمون

در این مضمون

در این مضمون

که نیاید ز کبرک چو بانی **بایا**، **المصدر** از **اعلم** ان لفظ چو بان باجمع و **الیا**
الفارسی **سین** **فارسی** و **بایا** **الفارسی** و **بایا** **العربی** **ترکی** **بادشاهی** **بیاد**
الوحدة که **طرح** و **هو** **بالتی** **سند** **مضاف** **الی** **قوله** **ظلم** **والاصاحه**
بیانیه و **قلم** **یوجد** **الواو** **العاطفه** **قبل** **لفظ** **ظلم** **فی** **بعض** **النسخ** **انکند**
پاک **دیوار** **ای** **اساس** **بدر** **ملک** **فونیش** **یکند** **بفتح** **کاف** **العربی** **مضاف** **من**
وقیل **فی** **الترجمة** **دیکر** **ایمز** **جو** **پیش** **سلطان** **نق** **قوردون** **او** **لم** **قیونه**
چو **بالتی** **چونکه** **نشد** **ظلم** **سلف** **نیز** **دی** **ملکی** **دیوار** **نک** **و** **بن** **قردی** **و**
ملک **رای** **الظالم** **بند** **وزیر** **ناصح** **موافق** **طبع** **نیامد** **از** **کان** **طبعه** **مجبور** **لا**
بند **فرمود** **و** **بزدان** **فرستاد** **که** **احال** **تأصیل** **من** **تفاوت** **بسی** **بزیار**
ای **لم** **میض** **علیه** **زمان** **کثیر** **که** **بنی** **اصل** **بنین** **حذف** **النون** **للاضافة** **الی** **تم**
بشد **ید** **المیم** **سلطان** **ای** **ابناء** **و** **تم** **ذلك** **السلطان** **الظالم** **بمنارعت**
مصدر **نازع** **ای** **جاذبه** **فی** **المقصود** **بر** **فاستند** **ای** **تاموا** **الیه** **و** **ملک** **بدر**
قوا **استند** **ای** **طلبوه** **قومی** **بیاد** **الوحدة** **که** **از** **دست** **تطاوول** **او** **قد** **مذکره**
بجان **آمده** **بودند** **کنایه** **عن** **کمال** **التعجب** **و** **پیش** **شان** **شده** **من** **او** **طاعت**
برای **یشان** **یعنی** **علی** **بنی** **عنه** **کرد** **آمدند** **قد** **متر** **بیانه** **و** **تقویت** **کردند** **نکات**
انفریدون **و** **قد** **سمعه** **و** **لم** **یقض** **تأملک** **از** **تفرش** **بدر** **زرق** **ای** **فزع**
و **بر** **آنان** **ای** **علی** **بنی** **عنه** **مقرر** **گشت** **قطعه** **بادشاهی** **بیاد** **الوحدة**
کو **اصل** **که** **او** **رواد** **ار** **ای** **یغوز** **بشد** **ید** **الواو** **ستم** **مفعوله** **بدر** **زیر**
دست **علی** **رعایا** **دوست** **دارش** **لفظ** **دوست** **دار** **وصف** **ترکیبی**
والشیر **راجع** **الی** **قوله** **بادشاهی** **لی** **کلامی** **تخذه** **خلیل** **روز** **سختی** **تأملی**
ظرف **دشمن** **یکسر** **النون** **للاضافة** **و** **را** **و** **کسرت** **وصف** **ترکیبی** **تأملی**
رو **کتابی**

نزدیک

حسب

ظلم طری

تأملی

ای **عد** **و** **مقدم** **بار** **عنیت** **صلح** **کن** **بالعدل** **وز** **جنگ** **فصل** **ایمن** **نشین** **علیه**
بقوله **زانکه** **شاهنشاه** **عادل** **رای** **للسلطان** **العادل** **رعیت** **لشکر** **ست** **لأنهم**
ینصرونه **علی** **اعدانه** **وقیل** **فی** **الترجمة** **دیکر** **ببرشته** **که** **نور** **رعایا** **یجفای**
دوست **دو** **ند** **غی** **قلمایه** **شده** **ایده** **و** **نای** **قل** **صلح** **رعیت** **او** **نور** **خمدن** **آزاد**
عدل **اسینه** **لشکر** **یر** **المرور** **الی** **حکایت** **بادشاهی** **با** **غلام** **عجمی**
بیاد **الوحدة** **فهما** **در** **کشتی** **بالکاف** **العربی** **والیا** **الاصلي** **بمعنی** **السفینة** **نشد**
بود **غلام** **بسکون** **المیم** **ای** **ذلك** **الغلام** **بعجمی** **دیکر** **بالتی** **داخی** **در** **یاندیده** **بود**
و **محنت** **کشتی** **نیاز** **موده** **اسم** **مفعول** **من** **آز** **مودن** **کریه** **یکسر** **کاف** **الفارسی**
و **فتح** **الیا** **بمعنی** **البلکاء** **وزاری** **بالیا** **المصدر** **ای** **بمعنی** **الانین** **آغاز** **کرد** **ای**
فیما **و** **لرزه** **براند** **اشتر** **اقتاد** **من** **فوقه** **من** **فرق** **چند** **انکه** **ملاطفت** **کردند** **یک**
آرام **مکرت** **و** **لم** **سیکن** **و** **ملک** **رایض** **و** **اصل** **از** **و** **منقص** **بضم** **المیم** **و** **فتح** **النون**
والغین **الجمعة** **المشدة** **و** **الصاد** **المهملة** **بمعنی** **المکذری** **فی** **بود** **چاره** **نمی** **دانستند**
حتی **بند** **اضطر** **الغلام** **و** **انفعال** **السلطان** **حکیم** **در** **آن** **کشتی** **بود** **ای** **بطل**
عاقل **کان** **فی** **السفینة** **گفت** **فما** **بالسلطان** **اکر** **فرمای** **من** **او** **را** **بطریق**
الحکمة **فاموش** **کنم** **و** **فی** **بعض** **النسخ** **کرد** **انم** **بادشاه** **گفت** **غایت** **لطف** **باشد**
حکیم **فرمود** **لکما** **ضرب** **معه** **تا** **غلام** **را** **بدر** **یا** **اند** **چند** **فوق** **الغلام** **این** **مواج**
باری **چند** **بالتی** **برقی** **کمره** **غوطه** **می** **الانفاس** **فی** **انما** **و** **فی** **کتاب** **اللقنة**
المسمی **بشامل** **اللقنة** **و** **غیره** **او** **در** **هذا** **اللفظ** **فی** **قسم** **المفتوحة** **و** **من** **قال** **وانما**
الغین **نقد** **سمعت** **من** **البعض** **بفتح** **و** **یوافقه** **بعض** **الکتب** **و** **من** **لا** **فهم** **بدر**
نقد **شرح** **اللفظ** **بغیر** **علم** **و** **الموجود** **فی** **کتب** **اللغات** **المعتمد** **علیها** **و** **المسجوع**
من **الاکالی** **صو** **الفتح** **و** **ما** **صادقت** **احدا** **یقراء** **بالضم** **فاین** **شهره** **بدر** **یس**

مطابق لفظ عوط
ابن سینا

ای بعده

و پیش از این راجع الی اعلام کثیر فتنه و سنوی بمعنی جانب کشتی آورده اند
 فاذا قرب من السفينة بهر دو دست ای بکشتی بدیده در دنبال ای ذنب
 کشتی و فی بعض النسخ وقع بدل دنبال لفظ سکان بضم ال سین و تشدید
 جمع ساکن و اینست ماض مجهول من او یختم فمن اعتبره معلوما فقد لفظه و
 فقد را کتب تکلفا چون برآمد علی السفينة بکوشه بنشست ای تعذنی
 زاویه و قرار یافت و سکن ملک را پسندیده آمد و استحسنه گفت فاعلم ملک
 وزین چه حکمتست گفت ذلک لکیم اول بسکون الام تحت غرق شدن مبتدا
 پیشیده بود فخره قد رسد امتی بالیاء المصدر فی تمی دانست و المص افعول منه
 القصة حصه و لهذا قال همچنین قدر عافیت کسی دانند ای من یعرف قدر
 العافیة که بمصیبت گرفتار آید **قطعه** ای سیر اعلم ان هذا اللفظ
 ان قرأه بالامالة ای الکسرة المجلولة بمعنی الشبعان و ان قرأه بغير الامالة
 ای الکسرة المملوءة فهو بمعنی النوم و المراد هنا هو الاول ترانان جوین
 ای فخر الشعیب خوش نماید **شعبک** معشوق منست غیر مقدم آنکه نرسد
 نوزشتست مبتدا و مؤخر حوران جمع حوری و الاصل فی الحوران علی وزن
 لمرآة بهشتی و النسبة را کونان فی النعمیم المقیم و وزج یعنی جهنم
 بود اعرف و هی فی الاصل جمع عرف بالضم و هو مکان المرتفع و منه
 عرف الذئب و عرف الفرس و ذک لان بظهوره اعرف بما انخفض منه قبیل
 سمنی بذک لان اصحاب الاعراف یعرفون اهل الجنة من اهل النار و المراد من
 الذی بین الجنة و النار فان قبیل ای حاجه الی السور و الجنة فی السموات و الجحیم
 فی الارض قلنا سنل نس بن ماک من الجنة فی السماء ام فی الارض قال
 فانی ارض و سماء تسع الجنة فقیل فاین می قال فوق السموات تسع

فانی ارض و سماء تسع الجنة فقیل فاین می قال فوق السموات تسع
 فانی ارض و سماء تسع الجنة فقیل فاین می قال فوق السموات تسع

فانی ارض و سماء تسع الجنة فقیل فاین می قال فوق السموات تسع
 فانی ارض و سماء تسع الجنة فقیل فاین می قال فوق السموات تسع

ای غرض
 ازین

تحت العرش و قد ورد فی الخبر ان الکسری الذی یسمیة الکلماء بالفلک
 الثامن و الفلک الثوابت ارض الجنة و سقفها العرش و هو الذی یسمیة
 بفلک الافلاک و الفلک التاسع و الفلک الاکبر فالاعراف الذی هو
 سور بین الجنة و النار یکون نفس حرم الکسری و هو الذی باطنه یسبح
 یخبر به فی الترجمة یعنی الجنة و ظاهره یعنی الوجه الذی یکون السموات الارض
 من قبله العذاب اردوز حیان پیرس ای استفسر من اهل النار که احواف
 بهشتست اذ لا عذاب فیها فمن کان فی محنة یعرف قدر السلامة و من کان
 فی نعمة جلیل لا یشکر علی نعمة قلیلة و قیل فی الترجمة **قطعه** ای توق
 سکاره ای نمکی خوشبو کور غمر محبوب بدر بکاشو کم اول سکارشت در
 او چقد غمی حور یسره و وزج کلوا اعراف طاموده بیان کرده و لی منک لشت
بیت فرقت ای الفرق العظیم موجود میان آنکه ای بین الذی یارش
 ای معشوقه در بر و هو بمعنی الصدر منای کان فی صدره بانکه ای و بین الذی
 دو چشم انتظارش یکون عینان منتظرین بر در ای علی اباب حتی یجی
 معشوقه و قیل فی الترجمة **بیت** شول کسکه یار یله اوله سینه بر سینه
 چوق فرق و ارا نوکله که کوزی قیو کوزلر **حکایت** هر منر دهو این
 و قد تصرف الملك اثني عشر سنة و ثمان مئة حس و زرا ابیه فسل عن نه و اجاب
 فامض حکي هذه القصة فاجدار را گفتند ای سناوه از وزیران پدر و فی بعض
 النسخ وزیران پدر راجه خطا یدری فی رأیهم و فی فعلهم که بند فرمودی گفت
 خطای بیاء الوحدة معلوم نکردم ای ما علمت منهم خطا و اهدالم یقل لم یکن
 فیهم خطا اذ العلم به غیر فیستغنی عن الاستفان ان یخطا و لیکن دیکم که مهابت
 من ای هیتی در دل ایشان ای فی قلوبهم بی کرانست بفتح الکاف العرفی

فی قافیه بالسیف فانه لا یلحق احد
 و ان یلحق احد فانه لا یلحق احد
 علی الکسری و ان یلحق احد فانه لا یلحق احد

ما ذکرناه حاصل المعنی و ما مر فی جواره
 المعنی من ابیات القصید و لا یستغنی عن
 کمال غنی الشاعر

و کذا کرانه بمعنى و انتهائيه و بر ممد من اعتماد کلى نداشتند و ما رايت هذا
 ترسيدم اى حضرت که از پيم كنند خویش اى من خوف ضرر هم انفسهم آنک
 مملک من گفتند و اذ كان الامر كذلك پس قول حکما را کار بستم اى مملکت به
 که گفته اند **قطع** از ان متعلق بقوله کنز اصله که از تو ترسد بخلاف ترس
 امر من ترسيدن اى حکيم و عاقل و کربا و او او لو و قه منکر صد مایه بر تری
 و تغلب بکنک فى لرب یحتمل احتمالا امر جو اان يكون قوله صد قيدا لقوله برب تری
 نه یعنی که چون کربا عاقل نشود عن القرار بر آرد اى یقین بکنکان چشم بکنک
 فقد يكون الضعیف یوصل الضرر الى القوی بخوف ضرره از ان لفظ از بمعنى
 من الاجلّیه و لفظ آن اشاره الى مضمون المصراع اثنا ماری الحیة بر باجی
 زنده اى تلخ رجله که ترسد فاعله مار سرش را بگوید مضارع من کوفتن
 بالكاف العزى فاعله راى بسنک اى یقین بالجم و قیل فى الترجمة **دیکر**
 شوکم قورقه سندن او شنن اى حکیم بکیر سکنده انوک یوزین جنگ که کوز
 مسن عاجز اولسه جنگ بقرار بکنک کوزین جنگه یلان را عی انوک چون
 صوقر که قور قرد که باشن اول سنکله و اعلم ان مافعل مهر من لیس کون جانا
 بل هذا احتیاط و تیقظ و احتراز عن الغفلة **مکی** ان سلطانا خرج للغزو
 من دار خلافتة و امر ان یحضر جیشة فى کل لیلۃ قیل له ینبغی ان یکون الحارثة
 بعد الدفول فی ارض العدو قال ذلک واجب و ما فعلت استحسن **حکایت**
 یکی از ملوک بکسر الکاف للاضافة الى لفظ عرب فمن کم بعیر فانه من الممتن
 حذفه و اعرب لفظ ملوک بکون الکاف رجور بود اى کان مریضا و حالت
 پیری فانه وقت الموت **مکی** طلب شیخ مسرف من صالح انصاف قال له
 تذکر الموت اذا صفر التریح فان وقت لاصاد و امید از زندگانی قطع کرده

ای استنور

دو شرفه

و قد کان یس من المیوة **بیت** موی سفید از کفن آرد پیام بهشت خم از مکرسان سلام
 سواری بیا و الوحدة اى فارس واحد از در من ابواب در آمد اى بدخل و بشارت
 بقوله که فلان قلعه را ذکر اسم حصین بدو و خداوندی الظاهر ان الباء لظرفیة کشایم
 اى فتخما و دشمنان اسیر شدند بشارت افری و سپاه و رعیت آن طرف
 بمملکتی یعنی با سربم مطیع فرمان کشتند اى صار و مطیعین الامر چون این کلام بشنید
 ذلک المملک نفسی بقتلتین و بیا و الوحدة سرد بسکون الذال بمعنى البار و صفة نفسی
 بر آورد و گفت این مژده بالتراء الفارسی اسم مصدر بمعنی مترده دادن و مترده کردن مرا
 نیست لان المملک توفیه الى الانتقال بکدر دشمنانم بر است فشره بقوله یعنی و ازان
 مملکت **قطع** درین امید اشاره الى مضمون المصراع اثنا ماری الحیة بر باجی
 بمعنی الضیرة و بمعنی رفیق و علی التقديرین المعنی المراد منه انه تم قتل من غفل عن هذا
 التحقيق و فشره بقوله یعنی تمام شد فخر اخطاء و ارتکب الاستدراک در پنج حکمتی تحسه
 عمر عزیز بالاضافة البیانیة که آنچه در دلم است و ارجوه از درم فرزند آید اى کصل
 و یتحقق فی الخارج امید بسته بر آمد اى حصل و لی چه فایده زانکه بسکون الکاف
 امید نیست که تم کند شیشه امر اندی مضی باز آید اى یرجع **قطع** کوس بالکاف
 العزى طبل عظیم بضرب وقت الحرب التنبیه علی الامور العظام و هو بکسر الشین للاضافة
 الى رحلت اى الارحال بکوفت بالكاف العزى ماض من کوفتن بمعنی الضرب دست اجل
 فیه استعارة اى در چشم و دایح بفتح الواو بمعنی التودیع او اسم مصدر و هو التودیع
 للاضافة بکسر بکینید لانکما تفرقان منه الآن فصار وقت التودیع اى کف دست
 بالاضافة و ساعد و بازو و وقع فی بعض النسخ لفظ بنجی مکان ساعد و اختاره ابن
 سید علی و هو لا یخلو عن الاستدراک همه تودیع بیکد کربکنید فلیوف کل
 واحدة منکم الا فری بر من افتاد و وقع علی مکر بکسر الکاف للاضافة و هی بیانیة

ابن سید علی

ابن سید علی

وهو فاعل قادر دشمن کام وصف ترکیبی ای الموت الذی یبریده و فی بعض نسخ
 بر من افتاده دشمن کام فیه تکلف لانه یکسر التواء و سکون المون الموزن
 آخر ای دوستان جمع دوست و فی البیت صفة التضاد لانه ذکر الضدان فیه کذا یکنید
 مفعول مخدوف للتعمیر روزگارم المراد به زمان عمره بشد بمعنی رفت بنادانی بایا
 المصدری ای الی اهل من کلمه مخدوف مفعول ما ذکر و من قدر خذرقه نقص و القایة
 لا یوجب التخصیص شما خذرقه بکنید من امثال اعمالی نامل فی هذه الابیات فان حاننا
 قول لا یعمل و سماع بلا قبول **روی** ان شخص قال لرجل صلیح عظمی قال الموت
 بلیغة کما ورد فی الخبر موت لبارکفی یک و اعطاء قیل فی الترجمة **قطر** دو کدی
 اجل دست کوس عطی چون ای کوزم و دای سر اید و کوز ای الم یازم ساعدم قولم
 الوداع اولدی سر سیر اید و کوز و شدی مراد دشمن چون آخر ای دو ستم کذا یبراید و کوز
 روزگارم چو کندی غفلتله اتمدم سر کور ب خذرقه اید و کوز **حکایت** سالی بیاد
 بر بالین بمعنی الوسادة تربت یحیی بیغیر علی السلام و المعنی المراد علی رأس قبره
 معتکف بودم در جامع بکبر العین للاضافة اشتهد ذلک للجامع بجامع بنی انده دمشق
 بکسری الذال و المیم فی المشهور و فتح المیم فی رواية اسم بلدة فی ارض شام و اعتکف
 فی بانیها و سمیت باسمه یکی از ملوک عرب که بی انصافی یعنی با ظلم موصوف
 و معروف اتفاق بزیارت آمد علی ذلک القبر و نماز کرد و دعا ای صلی و دعا
 کما هو المقاد فی زیارة القبور فان قیل لبدی صیر ترا تحت الارض فما الفائدة
 فی زیارة القبور قلنا الاستعداد و الاستقامة فی التزویج فانما یراد اذا شاهد القبر کون
 توجه الی التزویج از ید فالفیض کیون اغلب و حاجت فواست **بیت** در ویش
 و غنی بنده بالاضافة این خاک درند یریدان الفقراء و الاعنیاء عبید تراب
 الباب و انان بفتح الواو احد و انان بمدة الالف که ترند محتاج ترند کما قیل

و غنی

غنی

بیت یادشایان جهان چو نیمی شسته شوند استعانت ز در کوشه نشینان طلبند
 ای بیده روی بمن کرد ای توفه ای و گفت از انجا ای من الغیض او فضل الله تعا کتبت
 در ویشا نیست فان معتمدهم منه لا من انفسهم و قیل یعنی از درون دل و جان هذا مع کونه
 عبیدا یوجب الاستدراک فی قوله خاطری و صدق معاملة ایشان مع الله تعا عطف علی قوله
 همت در ویشا نیست خاطری بیاء الوضوء همراه من کنید لان همة الرجال تعلی الجبال
 که از دشمن صعب و قوی اند یشتناکم اعلم ان لفظ اندیش امر من اندیشیدن و قد شغل
 فی بعض التراکیب نحو عاقبت اندیش و غیر اندیش و لفظ ناک اداة نسبه کونفا کون
 ناک و المیم للمتشکک کفتم بر رعیت ضعیف همت کن عمل بقول النبی یم ارجوا من فی الارض
 یر حکم الرحمن تا از دشمن قوی ز همت نه بینی **قطر** بیازوان جمیع باز و بمعنی
 توانا بمعنی القدر و قوت بتشدید الواو و سر دست معناه نمه رأس لید و امر الی صاحب
 خطاست خبر مقدم بنجبه مسکین تا توان ای الضعیف شکست بمعنی شکستن و تبار
 مؤخر بنبر سید امر غایب من ترسیدن آنکه بر افتاد کان و الضعفاء بنخشاید بفتح النون
 التنافیة ای لایرجم که گریز پای در آید ای زل و وقع کسش نکیر در است و التقدید
 نکیر در تنش کما قال علیه السلام من لایرجم لایرجم ههنا که تخم بدی بایا بمصدری گفت
 بکس الکاف العربی ماضی کشتن و من قال بمعنی افشاندن فقد غلط لانها لیس بمعتراد
 لان معنی الاول بالترکی الملک و معنی الثانی صاحبی و سلیم و چشم نیکی داشت **نظم**
 بعین التوقع و رجاء منه النفع و ما یزید بهده مخفف من یهوده اولفته من رأسها مثله
 ای طرح افکار باطل فهدا من قبیل فکر المحمل ارادة الحلال و خیال باطل است کانه غلط
 تفسیر ز کوشش بسکون شین ای من الاذن بنیه برون قد آورده بعض اهل اللغة
 فی قسم المضمومة و بعضهم فی قسم المكسورة و الفصحی یختارون کسر و العامة الغم و قول
 من قال قیل يجوز فیه ضم الباء و کسرها و الضم و الکسر فصیح علی اختلاف الروایة

بیت

مطلبه

ابن سید

مطلبه

مما ينبغي ان لا يلتفت فيه **مصرح** سخن انيست که من ميگويم. آري بامداد امرای افروز
 القطر من اذک استمع الکلام و داد ای خدای خلق بدو. **الیوم** اگر تو می خواهی
 ای منی و می قدم لفظی لموزن داد بالذالین بینها الف و هذا می العبارة **مصرح**
 الموجودة فی النسخ القديمة و من اور بدل لفظ دان بالنون فی آفره و شرحه بقوله امر
 من دانستن بمعنی اعلم فقد غفل عن اللفظ فالشرح روز دادی بیا الوحدۃ ای
 العدل حسنت. و من قال ی روز دادی علی ان کیون للمصدر فقد غفل عن اللفظ
 اذ لم یزعم دخول الیاء المصدریه علی المصدر و من المعنی کما لا یخفی لمن تأمل و انصف **مشکو**
 بنی آدم اعضای یک دیگرند. یعنی ان جمیع بنی آدم یکسد و احد فکل احد عضو الآخر
 در آفرینش اسم مصدر و من اور عبارة اعتن که در اصل فطرت فقد غفل عن المقت
 الصبیح زیکی جوهرند. حیث تکررت من آدم النبی دم و من قال من نطفة آدم
 فقد غفل جواهر جوهری حکیم را مقدرة بدر دای ای المرض اور در روزگار ای
 النهران ذکر عضوها را نمایند بفتح النونین قرار ای لایسکن سیر الاعضاء و ما ذکره
 فحوی قول نبی و انما المؤمنون فی تراءهم و تراءهم یکسد و احد اذا اشتکی عضو
 تداعی سائرہ بالجمی و السحرة تکرر محنت دیگران بی غمی. بیا الخطاب نشاید که تا
 نهند و فی بعض النسخ دهند آدمی و قیل فی الترجمة دیگر بنی آدم اعضا در هم
 کبر جوهر و مصدر اصلی در هم جوهر عضو نه محنت ویر روزگار و فی عضو بکل که قلم
 جوهر غیر ای چون غیر سخن غمی. بیهشتمند ویر آرد آدمی **حکایت** درویشی بیا
 الوحده مستجاب الدعوة در بغداد بدید آمد ای طهر و نشاء حجاج یوسف قدس
 ان خرف لفظ ابن بین العلین شایع فی هذه الفقه بخواندش اعلم ان لفظ
 خواندن بمعنی لعینین احدهما القرأه و الآخر الدعوة و المراء مناهو الاخر و قال
 خواند ضمیر حجاج و هو امیر معروف بالنظم و مفعوله الضمیر البارز الرجوع الی دریش

حجتی در
 حجتی در
 حجتی در
 حجتی در

در این جواب

و گفت دعاء غیر بر من کن اعلم ان لفظ الدعاء اذا استعمل بحرف اللام کیون غیر
 و اذا استعمل بلفظ علی کیون لشر و هذه القاعدة مخصوصة بالترکیب العزیز
 فلا یجوز ان یکتب علی غیره و اعتراض فی کلام المصنفنا گفت ذلک لانه ای خدا یا جانشین
 الضمیر راجع الی الحجاج بیستانت امر من ستاندن بمعنی الاخذ ای اقبض روح
 گفت ای الحجاج از بهر خدا ای الله تعالی این چه دعاست ای منی دعاء هذا گفت
 ای الداعی دعاء غیر است ترا لانک تنجو من کسب المظالم الکثیرة و جملة مسلماتنا
 لانهم یسلمون من شرک **قطعه** ای زبردست یا من یده اعلی زیر دست
 ای الترجمة انوار و وصف ترکیبی مع الاول کترم بفتح الکاف الفارسی بمعنی
 الحار تاکی اعلم ان لفظ کی بمعنی لعینین الاول بمعنی السلطان الاعظم
 و الثاني بمعنی السؤل عن الوقت بالترکی قبح و المراد منها هو انکما یجانب بفتح التاء
 مضارع ای یقی این بازار اذ الذرولة زوال **حکایت** قال سلطان
 من السلاطین الماضية لعناج نعم السلطنة لوکان لها بقاء قال ذلک
 الصالح لوکان لها بقاء ما صرت سلطانا اذ بقیت مع الذی صار سلطانا
 فی قول النرمان و لم یتقل منه الی آخر بحیث کاردیت التاء الخطاب جہان
 و وصف ترکیبی و الیاء مصدریه متردنت به و او ای که دم آزاری و وصف ترکیبی
 و الیاء الخطاب و مصدریه و استعمال لفظه فی موضع لفظ دم شایع **حکایت**
 روی من ای منصورانه کان رجل معکف فی مسجد الکوفة قال فدخل المسجد
 غلام مندی فصلی صلوة حسنة ثم فعل هكذا الی آخر الشارح فسمت علیه
 یوما من الايام فلم یزد علی جواب السلام فلما دخل المسجد فی الیوم الثاني
 قال و علیک السلام فاستغفرته و سألته عن ذلک قال ان لی موتی و لم استاذن
 فی ذلک السلام فاستاذنته الیوم فقلت له یا غلام استاذن مولاک ان تجاسنی

حکایت در دعاء

حکایت در

ساعة في ذكر الله تعالى طاعة فذهب ورجع وقال قد اذن لي في ذلك فقد
فقلت له اخبرني من العجب ما رايت في الدنيا قال ان من عاوتي ان اصلي
طول كل ليلة الى السحر ثم اسأل الله تعالى فمضت لي ليلة طيبة فقلت
اتمني انني رجلا في اهل النار فتودي ان اذهب الى الواد الخلاق فمضت
والصبح لم يطلع بعد سمعت هناك انينا ججيا فاذا رايت شعبا عظيما
قد طوق اذنيه في عنق رجل وكتبه على وجهه فقلت له قف ساعة
فقال قل لهذا الشعب ان ليقتف فقلت للشعبان بحق الذي تجي وتذهب
بقدرته فقف ساعة لا تكلم هذا المسكين فوقف فقلت للرجل من انت
قال الحاج بن يوسف فرايت الاحمال على كتفيه الى عناني استماء فقلت له
وما هذا الاحمال قال اما الذي على كتفي الايمن فهو دماء المسلمين
واما الذي على الايسر فهو اموالهم وما هذا الشعبان قال منذ فارقت
روحي من الدنيا ان الله تعالى ابتلاني به كاتري كل ليلة يطوفني من
الى المغرب فقلت له فاهل تر جوا شيئا قال نعم قلت وما هو قال قلت
سنة لا اله الا الله محمد رسول الله ايها الناس في هذه الحكاية تأمل في جوارحكم
وما قبته فان الحاج كان مقدما مهيبا فصيحاً مفوهاً بليغاً وكان عاملاً بعد
الملك ابن مروان والي الحجاز سنين ثم العراق وخراسان عشرين سنة
وكان الحجاج يجتر عن نفسه ان اكبر لذاته سفك الدماء وقد زال ملك التميمي
واللذات وبقى عليه ليل للاثم **بيت** بنكر اي شهوت پرست غافل
يكدمي لذت بجادر زدي بسياري عذاب **حكايت** يكلي از ملوك بکر الکاف
للاضافة بي انصاف پارسي بياد الوحدة بمعنى الصالح را پر سيد که از عباد تا
هر کدام فاضلتر است اي اني عمل صالح افضل لي كفت ترا خواب نيم روز

فقلت

کما قی

اي نوم نصف النهار تادرت ان یک نفس خلق را نيازاري بياد الخطاب
قطعه ظالمی بياد الوحدة را خفته اسم مفعول من خفتن ولها معنیان
محددها بالترکی یا تمق والاخر بالترکی او بمق والمراد منها هو انما ویدم نیم روز
فما رايت کذلک کفتم اين فتنه است بوصول الهمة خوابش اي نومه برده اند
اسم مفعول من بردن به اي ان يذهب به او لي انکه خوابش بهتر از بيداريت
بفتح ايا المصدر اي آن چنان بدترند که في بمعنى الحيوه والمعيشه مرده به
اولي اي کونه ميتا اولي **حكايت** يكلي از ملوك بسكون الكاف شنيدم
که شهي بياد الوحدة در عشرت المعاشرت وامتعاشرة المألفه والاسم
العشرت روزگيره بود و در پايان آفرستي بالياء المصدر اي کفتم
ما را بجهان الباء بمعنى في فوشته از بين يكدم نيست **بيت** علقه بقوله كثر اصل
نيك و بداندنيش و از کس غم نيست و قيل في الترجمة **بيت** بيزه
بوجه اندو بودند خوشتر دم يوق انديشه غير و هیچ کس دن غم يوق در و يوق
بياد الوحدة برهنه بمعنی العريان برون في الخارج بسر ما يطلق على البرد
و على وقته والمراد منها الاول حفته بود قد عرفت معنييه والمراد منها
هو الاول كفت **بيت** اي انکه خطاب للملك باقبال توي مع دو کک
در عالم نيست اي ليس احد في الدنيا كيرم که نعمت نيست غم ما هم نيست
فلا فرقا بيني وبينك وقيل في الترجمة **بيت** اي سنجدين دولتي آدم يوق
دو غم که نمک يوق بنده هم يوق ملک را اين کلام خوش آمد و الا فليس
اذا صدر عنهم الاستحسان ان يقع منهم الاحسان **روي** ان شاعر كان
يقول في مدح امير اشعار و يقرها بحضرة وفي كل قرأته يقول الامير احسنت
احسنت ولم يعط شيئا فقال الشاعر **شعر** اذا قلت قلت احسنت احسنت

و با حسنات احسنه لا یبارک الذی یقیق. فاما ملک المذکور صرة بضم الصاد و التاء
 المملکتین الکلیس هزار دینار از روزن ای فی المنظره بیرون داشت ای
 و گفت ای درویش دامن بدار امر من داشتن گفت دامن از کجا آرد که جا
 ندارم ای کیف ارفع الذیل و یس فی ثوب یا دشتاه را بر ضعف حال او رفت
 و رحمت زیادت کشت خلقی بیاد الوحده بر آن ای علی الضرة من ید مصدری
 کرد و بیرون فرستاد ای ارسل الی ذلک الفقیر فی الخراج درویش آن قدر
 باندک مدت ای فی مدة قلیلة بخورد و تلف کرد و باز آمد الی السلطان
 المحسن بیت قرار بر کف از دکان بگیرد مال ای لایستقر المال فی کف
 الا نراذنه صبر در دل عاشق نه آب در راه غزال یکسر المعجزة و سکون المملکة
 و بالالف بعد الیاء هو الممکن الکبیر بالترکی قلیة و فتح قال تحریفانه فقد اذنی
 بلاد لیل و المعنی کما لایستقر الضبر فی قلب العاشق و اما فی الممکن الکبیر و حالتی
 ای جمیته و وقع فی حالة که ملک را بر وای اوای المبالاة به نبود و کان مشغولا
 بامر آخر من مهمات المملک حالش بگفتند ای عرضوا حال ذلک الفقیر علیه بهم بفتحتین
 بر آمد ای انقبض و غضب و روی از روی در هم کشید قدر عزت معناه و از اینجا
 من هذا الموضع الذی هو اختلاف الاحوال گفته اند فاعلم اصحاب فطنت بکمال
 و سکون القاد من التفتن و خیرت بکسر المعجزة علی و زنه بمعنی التجربة عطف علیه
 که از حدت بکسر المملکة و تشدید الدال بالفارسیة تبری و سورت بمعنی
 التجاوز یا دشتان بر خیز باید بود و علیه بقوله که غالب همت ایشان بالااضافه
 فی التفتن و الاشارة الی قوله یا دشتان بر معضلات بکسر الصاد
 ای مشکلات امور مملکت متعلق باشد هذا من فضل الله تعالی عبادت
 بجعل شخصه اذ اشوکه مشغولا بتدبیر العباد و الممالک روی ان ملک

بکسر المعجزة و زنه بمعنی التجربة عطف علیه
 و بالالف بعد الیاء هو الممکن الکبیر بالترکی قلیة و فتح قال تحریفانه فقد اذنی

الاحوال

مات و سمع رجل نغیبه و انخبر به صالحا و قال کیف یکون حال المملکة
 قال ذلک الصالح ان الله یدبر ملک تمکن از دحام بالفارسیة انبوهی
 کردن عوام نمکنند فلما بد من الاجتناب من اسباب غصبهم مشغولی حرامش
 الضمیر را جمع الی شخص مقدر بود اعلم ان لفظ بود بضم الباء و فتح الواو
 مضارع من بودن بمعنی الکیفونة نعمت یا دشتاه فاعلم بود علیه بقوله که
 منکام بالکاف الفارسی بمعنی الوقت فرصت ندارد نگاه ای لایکف و وقت
 الفرصة مجال اسم مکان من الجولان سخن تانه بینی پیش قبل ان تکلم
 بهیهوده بمعنی الباطل کفایت میر بفتحتین نهی من بودن قدر خویش قیل
 فی الترجمة و بکسر حرام و لسون الکاشک نعمتی که حفظ اتمیه سوزا چون فرصتی
 مجال سخنسز جواب الممکن عبث بیره قدر که غراب المملک گفت ای ملک
 برانید جمع امر حاضر من راندن این کدای شوج بمعنی کشتاج و مبتذرای سرف
 را که چندین نعمت و مال باندک مدت بر انداخت و فی بعض النسخ بخورد و تلف
 کرد که خزینة بیت المال نعمه مساکین است ای طعامهم نه طعمه بالفهم و التکون
 بمعنی المظعوم افوان شیا طین المراد بهم المسرفون قال الله تعالی ان المیزان
 کانوا افوان الشیاء طین ففی کلام المصنع تلمیح الیه بیت الیهمی بیاد الوحده کو
 اصله که او روز روشن بالااضافه البیانیه شمع کافوری زده ای بیض شعاع
 کافوریا و المراد ایتاده یعنی اسراف زود بمعنی التریع یعنی بیاد الخطاب کفایت
 بکسر الکاف اصله که اش بشت و غن نباشد و من او رد بده نماذ فقه سهای لا الایله
 لم یکن یوقد الذهن در چراغ تقدیره در چراغش قدم الشین للوزن قیل فی الترجمة
 و بکسر شول بر ابله کم بقیه کوند زده اول کافوری موم تکرور رسن کچه یاغ
 چراغنده آنوک یکی از وزر آناصح قید به لان کل وزیر لیس بناصح خصوصاً

نیز غلط بود

رین

ابن سینا علی

فی بذل المال والتصدق کفت ای خداوند مصلحت آن بدینم وقع المثل فی
 النسخ الصحیح بهذه العبارة ومن اور در بدلهای مصلحت آنست فقد اسند
 سوره الادب الی الوزير الناصح از نسخ السلاطین انما یکون برعایت
 الادب **حکایت** روی آن احدی من العلماء نصح الحاج واخلط فی الكلام
 فقال الحاج ان الله تعالی ارسل رجلین افضلین یرید بهما موسی وهرون
 علیهما السلام الی رجل اشد منی یرید به فرعون واکثرهما بقوله فقول لا یله
 قولنا لیتنا نعلقه تیز کرا وینحشی فانت یخیر من موسی وهرون وماذا
 من فرعون فکیف لا تنصح نفسك ولا تعمل بکلام الله تعالی فی نصحی که چنان
 کسانرا ای الذین فی طبعهم اسراف وجه کفای بکسر الکاف وفتحها من الرزق
 القوت و فی الحدیث اللهم اجعل رزق آل محمد کفافا بتفاریق جمع تصرفی بحری
 بضم المیم وفتح الراء معین دارند ای عیطی شیا فشیئا ولا یعطی جملة واحدة
 تا در نفقه اسراف نکنند قال الله تعالی کلوا واشربوا ولا تسرفوا انه لا یحب
 المسرین **بیت** که چه خدا گفت کلوا واشربوا و در عقبش گفت
 ولا تسرفوا فلما نصح الوزیر الملک فاشتری نصحی ترقی فیہ بارآة فظالمه حیث
 قال انما انی فرمودی بیا الخاب مبتداه از زجرو منع بیان ما امره مناسب
 سیرت ارباب محنت نیست بلا لفاظ بالاضافة فی الالفاظ الثلاثة علیه قوله که
 یکی را بلطف و عطا میدوار کلمته و ارادة تشبیه ویراد منها النسبة کبر
 کرد اندیدن بجای بمعنیین احدیما بالترکی و دندرک والافو بالترکی الملک
 و باز بعده بنومیدی ای بالینا سس فستة کردن **بیت** بروی خود در کسر الراء
 للاضافة بمعنی الباب الطماع مصدر اطعم غیره ای وقع فی الطمع باز بمعنی مفتوح
 و کذا التثانیتان کرد بمعنی کردن اذا الماضي بجای بمعنی المصداق فی هذا اللغة جو باز شد

در بیان

از کلمات

اطعام چون
 افعال اول

ای صار مفتوحا بدرستی و غلطه فر از بکسر الف و بجای بمعنیین احدیما بالترکی
 والافو بالترکی یوقش وقد یکینی به مع المنع او الاغلاق والمعنی لا ینبغی ان یفتح
 بابا لاطلع و اذا فتح لا ینبغی ان یغلق نتوان کرد معنایا بالترکی انک
 او کز و من لم یعرف الفارسی قال انما قال نتوان کرد مبالغه من قبیل قولهم
 فی العرفی لا یکمن ان یقال کذا و کذا و قیس فی الترجمة **بیت** طمع باین یوز
 اچق اولغز جو اچلدی دو خوب هب ییحق اولمشر **نقطه** کس بنیند ای لایر
 احد که تشنگان عطاش حجاز اسم مکه و مدینه و جوانیها من البلاد و القری
 و سمیت حجاز لانها حشرت ای منعت بین بلاد نجد و الفو رای تها مة
 و مایلی الیمن و من فسر به بمنخفض فقد اخطا و قد اشتهر الحجاز بمعنی
 او الحج و لهذا استعمال المص مهنای موضع آخر بمعنایا بلب ای حاجه
 آب شور ای ماو الملح که در ایند بکسر الکاف الفارسی قدر فته هر کجا چشمه بود
 شیرین اما ما فو ما عذب مردم و مرغ و مور کرد ایند مراد الوزیر آنک
 کالین التی ماو ما عذب یجتمع الیک کل حد لا تنفعا منک فاللایق بک
 ان لا تمنع کر مکن **حکایت** یکی از پادشاهان بیان پیشین صفت معنای
 بالترکی ایلا رو در رعایت مملکت المضاف مقلد ای امالی مملکت سستی
 بیا المصدری کردی بیاد الحاکم و لشکر راستی داشتی ایالآن فی هذا القطع
 کافی الاولین چون دشمن صعب روی نمود قدر فته معناه و خطاه من اخطا
 فیه همه ای کلهم بشت برادرند ای اوضو اعنه **بیت** چو دارند کنج
 بفتح الکاف الفارسی بمعنی اکثر از سپاهی دریغ لفظ فارسی بمعنی المنع و اللطف
 و الظاهر ان المراد به هو المعنی الاول و من حصر المعنی فی الثانی و فسر به هنا
 ینبغی ان یقال فی حقه دریغ علی المعنی الثانی دریغ آیدش الضمیر راجع الی سپاهی

این سینه علی

این سینه علی

این سینه علی

این سینه علی

الفارسی

دست بردن بتبضع لفظ مشترك بین السیف و قلمه الجبال و صبرة الغلة
 قيل افتقرت من التین و الشعلة والمراد منها المعنى الاول **الطيف** قال
 انذی کتبت اسم الشریف فی دیباجة الكتاب فی انتهاء الكلام من طبا الى
 العبد الفقیر ان لکن الذی یبذلون ارواحهم للسلطان لا یبغی له ان تمنح
 للزاین منهم و سبجی هذا المضمون فی الامتنان علی انان که غدر بفتح الغین
 المجمع و سکون الدال المراد به معنی ترک الوفا که در باغ منش الضمیر الی یکی
 دوستی بایا المصدری بود ملامت بالفارسی سرزنش کردم و کفتم
 که دوست ضد فوق خبر مبتداء مخدوف و ناسیاس ای غیر شاکر عطف
 علیه و کذا بعده و یفعله او رد فی شامل التبعة فی قسم المضمومة
 و قال فی بحر الغرایب بکسر السین و سکون الفاء خفف من سفلی بفتح السین
 و کسر الفاء یعنی مرد دیگر کو هر وقت شناس ای شکر لطف و المبتداء
 المخدوف شخصی که باندیک تغییر حال بالاضافة از مخدوم قدیم بزرگتر در
 ای یرجع و من قال فی تفسیر ای اعرض فقد اخطأ مرتین و حقوق تمت
 سالیان بکسر اللام ای حقوق النعم الواصلة فی السنین الماضية در نور
 بنعم النون و فتح الواو من نور دیدن بالترکی دور ملک گفت فاعله یکی اکثر
 بکرم معذور داری بیا و الخطاب و فی بعض النسخ اکثر بکرم معذور داری
 بکرم بشارید که استفهام انکاری ای بکرم بی جو بفتح الجیم و سکون الواو الشیم
 و مخدومین بالترکی تنگت در کبر و کسر الکاف الفارسی کو فتح الزاء المراد به
 و سکون الواو بمعنی الترس و سلطان که بزرگتر با سیاهی بخیل کند و فاعله
 فی بعض النسخ بخل کند با او جو اندر دی بالیا و المصدری نتوان کرد بالترکی
 انکم او غر کا عرفت سابقا **بیت** زمرده اعلم ان لفظ ده تا
 ای اعطای الذی

وینست

بکرم بشارید

وینست

بکرم بشارید

اما بمعنی القرية فح مخفف من لفظ ديه او امر من دادن و قد يستعمل صفة
 فی بعض الت ترکیب نحو یاری ده و المراد من المعنی الثانی و سیاهی را تا سر نهاد
 عبارة عن الانقیاد و من قال یعنی در راه تو فقد بعد من طریق المعنی
 و کمرش و اگر مرد سیاهی را زمرده می سر نهاده در عالم و لا ینقاد لاحد
 اذا شیع الکمی و هو الشبیخ لفظاً و معنی یصول من حال علیه اذ او ثب
 بطشاً هو الاخذ بالقوة منصوب علی انه مفعول مطلق لیصول مثل تعد
 جلوساً و حاوی البطن ای لالی عن الطعام یطش بالفرار بکسر الفاء المراد به
 عن الشی یتمثل ان الشیخ و خلوا البطن حقيقة و یتمثل ان یکون الاول
 عن الغنی و الثانی عن الفقر و من قصر المعنی علی الثانی فقد عدل عن الحقيقة
 بلا ضرورة و قیل فی الترجمة **دیکر** توقا اولسه بهادر دوریک و تر
 آج اولسه و لیکن کوتیرک و تر **حکایت** یکی از وزیران معزول شد
 کما هو کثیر الوقوع فی کل عصر و بملقه درویشان در آمد و هذا قلیل بل اکثرهم
 یطلبون الوزراة فرة اخرى و بمرکت صحبت ایشان در وی اثر کرد لعلهم
 کان سلوکهم بالاخلاص و جمعیت فاطم نش دست داد **قطع** تادل زرد
 جهان اکامست دستش زرد و نیک جهان کوتاهست زین پیش دی بود
 و هزار اندیشه کنون همه لاله الا الله است ملک ای السلطان الذی عزله
 بار دیگر ای فرة اخرى برودل خوش کرد و طایفه که و عمل فرمود ای اعطای
 الوزراة قلما یقع فی الدنیا قبول بکسر ذلک الوزير و هذا اقل و قو جا
 بل تسخیل عادة و گفت معزولی به از مشغولی **رباعی** آنان جمع آن که بکنج بضم
 العزلی بمعنی الزاویة عاقبت النسخ المعتمد علیها متفقه علی هذه العبارة و من
 ذکر بدله قناعت فقد غفل عن العبارة الضميمة و الوزر الصریح و العافیة اسم

وینست

وینست

وینست

وینست

و هي دفاع الله عن العبد كذا في مختار الصحاح **بشكستند** واوضوا عن الدنيا
و ندان سك و دمان مردم **بشكستند** فسلموا من سن الكلب و فم الناس **قال**
صفوان بن محرز اذا دخلت بيتي فالكفت رغبتا و شربت عليه ماء فعلى الدنيا
العناى الشراب كان يدري ند و قلم **بشكستند** خر قوا القراطيس و كسر و القلم
وز دست و ز بان اى من ايدى الطعانين و السختم **رستند** بفتح التاء
من رستن اى تجو ملك كفت مرآينه لفظ مفرد معناه البسته مارا كلمة ما انا
للتعظيم او يراى به جملة السلاطين خرد مندى بيا الوحدة كافي فى المصالح
باب فية تنبيه على ان المشاورة واجبة على السلاطين كما قال الله تعالى و شاورهم
فى الامر و على ان المشاورة و تفويض الامر انما يصح بالعاقل كالتدبير مملكت را
شاید مضارع من شایستن اى يتيق به كفت اى الوزير نشان خرد مندى كافي فى الترتيب
كجین کار چاق در زندهند اى لا يسم جسد اى امثال هذه الاعمال
التي فيها عطر و كلمة در زاید تمسین اللفظ **روى** عن علي بن عيسى
الوزير سمع امرأة تقول فى الطريق لاجله هذا رجل سقط عن عين الحق
فابتلى بمصلح الناس و غفل عن مصلح نفسه فلما سمع كلامها اتفظ به
فغفل نفسه و تاب فصار من الصلحاء الكامل **بيت** همای قدم بیان
بر همه مرغان علی جمیع الطیور از ان شرف دارد بین علتی که استخوان
خورد و جانور نیاز دارد و بی روی آنه یمنزل قریبا من الارض و یتمتظف
العظم منها و لا شک ان لا یوزی حیوانا و قیل فی الترجمة **و کسر**
همای جمیع طیور او ستنه شریف اولدی که بر کوی و بر جانوری اول انجمن
کانه من تتمه الحکایة و جواب الوزیر **مشل** سیاه کوش اسم حیوان
یلازم الاسد يقال له بالترکی قره قولا ق را گفتند المقصود من ایراد

من رستن اى تجو ملك

امثال هذه الحکایة نصیح و المعنى لو كان هذا الحيوان مثاليه عقل و منطق
لو استفسر هذا الامر منه لقد اجاب بما ذكره ثم لا زمت صحبت ريشه
وهو سلطان الحيوانات بحجة اى لاني سبب اختيار افتاد المراد
بسیاه کوش الوزیر و من یلازم السلطان كفت فاعله سیاه
کوش تا فضله صیدش می فورم و کذا المقتر بون یا کلون نعم
السلطان و از شد دشمنان در پناه اعلم ان لفظ پناه اسم مصدر بمعنى
پناهیدن و صیغه امر منه و قد يستعمل صفة فی بعض التراكيب و يراد
معنى المفعولية نحو قولهم باد شاه عالم پناه و قد يستعمل بمعنى
گاه اى الملجأ و امراد انا المعنى الاول فاخافته الى قوله صولقش
و هي بالفارسية حمله کردن بمعنى اللطم او التراجع فالإضافة بيانية
زندگانی میکنم گفتند اکنون اى الآن که بظن جماعتش و هي لفظ در آمد
بیاد الخطاب اى دخلت و بشکر نعمتش اعتراف کردی فیه تنبيه على ان شكر
النعمة ممدوح و فی الخبر من لم يشکر الناس لم يشکر الله و انشد دیکتر
نیایی و الملازمة یوجب الرفعة **مهر** مهر در گاه شاه آید بدولت می
ما بحکمة خاصانت صیغه جمع و التاء للخطاب در آورده مشتق من
در آوردن فاعله ضمیر ضمیر و مفعوله تاء الخطاب و از بندگان مخلص
شمارد فمن جد فی الخدمة حصل له القرية و کذا الملازمة باب الله تعالی **مهر**
رو بمسجد که بخوانی منصرف غفرانرا و لهذا قیل خدوة المملوک نصف التسک
و قیل لا خلاص افراد الحق بالعبادة كفت همچنین اى مع کونی کذا ک از بطش او
ایمن نیستیم و لهذا قیل لا وفاء للمملوک و قیل لا یغفره الا میر بل آیه القرب
اشد و اکثر و قد ورد فی الخبر و المخلصون علی خطر عظیم **بيت** اگر صد سال کبر

من لفظ پناه

من لفظ سلطان

بفتح الكاف العجبي يبراد به هنا المجرى من آتش فرو زده ای بجعل آتش ملتهبه
 اگر یکدم در وقت بیخود زده مضارع من سوختن انا لازم فالفاعل كبر او
 فالفاعل آتش ففی قرب السلطان فطر کا قلت **بیت** قرب سلطان چو آفت
 جاندر صحن اتمه سرور یا قربت قال العلماء ينبغي للعلماء ان لا يقربوا الى
 السلطان وروا فيه حديثا ان العلماء امتا ترسل مالم يخاطبوا السلطان
 وقال المحققون معناه ان لا يطلبوا القرب منه انا لو طلب السلطان عالما
 فينبغي له ان يذهب اليه ويرشده الى الحق وبعينه عن الظلم وقيل صحبة السلطان
 خطر ان الطاعة فطرت دينك وان عصيته فطرت نفسك فالسلامة ان لا
 يعزفك ولا تعرفه والمص اراد التنبية على الحصة من هذه القصة حيث قال
 افتد که ای قد یقین ندیم حضرت سلطان زربیا یدای یکد الذهب و باشد که سر
 برود ای یقینکه السلطان وحکما گفته اند از تلون طبع پادشاهان برادر
 باید بود بمعنی بودن که گاه اعلم ان لفظ کا انا بمعنی الوقت او بمعنی
 الشریع او بمعنی المسند او بمعنی الشئ الذي يستعمل الصاغة يقال له
 بوتره وقد يكون اداة اسم زمان او اسم مكان كوتخانه وکرنه گاه والمراء
 ههنا المعنى الاول بسلامی بیا الوحدة بترجند مضارع من رنجیدن وگاه
 بد شینامی خلعت دهند و گفته اند اعلم ان الكلام قد يكون نفسه مقصودا
 قائمه فالعادة في امثاله ترك ذكر الفاعل فقول المص وكفته اند که ظرافت
 بسیار المراد بالظرافت هنا التصنع في الكلام في اتيان كلام متعجبات
 هنر ندر یا نیست النديم القرين في الشرب كجاست و بيزنه الكلام بالهنر لا الضحك الغير
 عادة و عیب حکیمان **بیت** تو بر سر قدر خوشت تن باش و وقار عطف علی قدر باز
 بمعنی الثعب و تصغیر باز یحیه و ظرافت بندیمان بکندار فانها صنیعهم
 و از کل اللعب و الظرفه البندی

و گاه

حکایت یکی از رفیقان برید المص ان احدا من اصحابه شکایت روزگار را مساع
 المساعدة في النعمة المعاونة بنزدیک من او رذیعی جانی و شکی عذی من الزمان
 الغير الموافق حیث قال که کثاف اندک دارم قد دفت معنی الکفاف و بیال کبر
 العین الممدت جمع سین بالفتح والتشديد مثل حید و حید بسیار ای دارم و طاقت بار
 ندارم الفاقة الفقر والحاجة بازها بسكون الزاء قد دفت ان لفظ بار بجای لمعان
 احدا اکثره وهو المراد هنا و جمع بالهاء فالمعنی مرارا و من صحی بفتح الزاء فقد
 دردم آمد بخدا فی قلبی که باقلبی بیا الواحة دیکر بجای المعینین احدهما القصر والاخر
 بمعنی الاثر بالترکی دینی روم بفتح الزاء و الو او مضارع متکلم من رفتن تادرم صورت
 که زندگانی بیا المصدر رکنم کسی را بر نیک و بد باضافة من اطلاق نباشد کلمه جمله
 الاطلاق **بیت** بس کرسنه بقم الکافی وسكون الزاء بمعنی الجای خفت مایض من
 خفتن بمعنی یتمق و او یتمق و کس ندان نیست ایلم یوفی احد که کیست **بیت** بس جان
 بلب اندک نایه عن فزونه الروح والموت که بر و اصل بر او کس ندان نیست مافی
 نفی من کرسنه بقر الکافی الفارسی بمعنی البکار باز از شتات فختار الصحاح
 الشتات بالفتحات الفرج ببلية العدو دشمنان می اندیشم که بطعن الهاء لا لصاق
 در قفای من بخندند ای استهزؤن و سعي مراد رقی عیال بوعدم مروت و بولیت
 محل کنند و کوبند **بیت** بین امر من دیدن في بعض النسخ الغير المعتمد علیها مبین
 نمی من و من اختاره متنا فقد غفل عن اراثة القباله المقصودة في المقام آن بی
 محبت را طیة العار و الانفة که هرگز بر صون نحو احد دید بمعنی دیدن معنی الكلام
 بالترکی کورمه که در کما ان قولهم نحو احد شده اولمه که در و لم یوفی الفارسی
 نظر الی المعنی اللغوی فقال فی تفسیره یعنی لایریدان یوی شک روی نیک
 بخفتی بالياء المصدری تن آسانی ای سهوله البدن کنیزند مضارع من کزیدن

ابن سینا

و قد یخبر بیا و و نفال
 ذکر مشی

فی لفظ کرسنه بسكون الزاء و
 الشئ و کرسنه لای و کرسنه

ابن سینا

ابن سینا

ادند

تخلص من باشد من یقید تا تفتیش حال من کند لیظ هر چه ثعلب و تاتاریا از
 حواقی آورده باشند عازر گزیده بفتح الکاف الفارسی ای المذ و غا مرده باشد و المصنف
 یفترح المقصود من التمثیل بقوله و ترا بمجین علی ما ذکرته و اذ قد فیصل است و دیانت
 فی نفس الامر اما سودان در کین اند و مدعیان کوششین لفظ اند و مقدار اگر آنچه
 حسن سیرت است اس و آن کان ملک سیرت شسته بخلاف آن تقدیر کند و در بعض خطاب
 پادشاه آبی و نفع فی و در علی شتاب مطلق علیه در آن حالت که اجمال مخالفت باشد
 استقامتی انکاری مصلحت آن بینم که ملک بضم المیم قناعت را حراست و حفظ کنی و ترک ریاست
 کونی یعنی آن را بی اینان تقول ترک الزیاست که عاقلان گفته اند **بیت** بدریاد
 منافح یعنی در دریا و قد یقراء بضم الدال یعنی در منافح گفته غلط نه شمارست و لعل
 ان فی فطر اگر حواشی سلامت من الغرق در کنارست و قیل فی الترتیبه **بیت** دکرده
 منقوت کرنا عدد در سلامت استریک دوت کناری رفیق این سخن بشنید و لم یقبلکم
 بر امر انقبض و عقب و روی در هم کشید لانه لایق مز و سخنهای بخش آمیز و صف ترکیبی
 و لفظ بخش کسیر بضم المیم ممد رفیع یعنی رفیع در خودانش و پرورش و الفین من نفس
 الکلیه که مرفی اول کتاب گفتن ای شرع که این چه عقل و کفایتست و فهم و درایت
 یعنی العلم قول حکما درست آمد ای ظاهر صدق که گفته اند دوستان در زندان بکار آیند لانه
 الصدیق الصبیح یعنی التخلیص که بر سفره دو دشمنان دوستی نمایند **نظم** دوست شمار
 نمی من شمر دن آنکه در نیت زند مرهون لاف یاری بالیاء المصدری و برادر خواندگی
 عطف علی قوله یاری معناه بالترکی قد را ش او فتنی دوست ان دائم که کیر دوست
 دوست یا خذیده در پریشان حالی ظرفی کیر و در مانده کی عطف علی و هو
 یعنی العجز و یدر که متغیر می شود من نفسی و نصیحت من بغرض میشود بکسر الشین و فتح
 النون مضارع من شنیدن بنزدیک صاحب دیوان برادر اهل دیوان کا لوزیر

یا گرفت

بیت

لا السلطان رفتم لوض الحال بسابقه اباء سبینه متعلقه بقوله بکتم معرفتی که میان
 ما بود کان بینی و بین الوفاق صورت حالش بکتم من علی بالمحابه و الاستقامه تا بکار
 محتمر نصب کردند و عین الیه صغیره چند روز بر این یکد مضمی علی هذا لطف طبعش را
 بر دیدند و حسن تدبیرش پسندیدند فلما ظهر استقامه کارش از آن در گذشت این تجا و زهد
 و بر تبه بر ترای اعلی از آن ممکن گشت بفتح الکاف الفارسی ماضی من کشتن یعنی الصیر
 و همچنین و علی هذا المنوال فی الرفقه بحم سعادتش در ترقی بود و لم یزل مترقی تا با وج
 ارادت الاونه النقطه البعیده من المکرز العالیه من لافضین بر رسید و المعنی وصل الی منزل
 برید هافیه یعنی ان الایق السلطان ان ینصبوا الیه بالیاء المنصب العالیه قال رسول الله
 من قلنا انسانا و فی رعبه من هو احق منه فقهان الله و سوله و جمله المسلمین و مقرب
 حضرت سلطان شد و مشار الیه بالبنان اس صار رجلا یشار الیه برؤس الیاه و معتمد
 علیه عند الاعیان لفظ شد مقد ر کما و فت فلا حاجه الی ما و جده بعض النسخ من لفظ
 کشته سئل اسکندر عن رونق سلطنته و رفعت دولته قال انی اعطی المناصب الی اهلها
 و الترفیه ان فی تفضیع المراتب هدم القلوب فلا یبقی للسلطان ان یدرم قلوب الناس
 حتی یزجهم همهم من بر سلامت حالش شادمانی بالیاء المصدری کردم و کفتم **بیت**
 زکار بسته میندیش نهی من اندیشدن و دل شکسته مدارای لا تجعل قلبک مکتو
 که آب چشمه حیوان ای ماء الحیوة درون تاریکیست بالیاء المصدری بعد الکاف و اعلی
 ان لفظ تاریک بلایا بعد الکاف یعنی الظلمه بالترکی قزو و لایق علی اعدان ماء
 الحیوة فی الظلمه فمن اختار المقتن بلایا و قال فی بعض النسخ تاریکیست بالیاء المصدری
 فهو فی الظلمه و قیل فی الترتیبه **بیت** بانلوا بشدن غم بیه کو ملک صنق دوته صقین
 چون بلورین ظلمت ایچنده او لور آب حیوان **شعر** الاعرف بنبی لا توتن فنی محال
 مؤکده بالنون الثقله من الحزن هذا السرور اخا البلیه ای صاحب البلاء و هذا مثل

تنبیه

رب سید علی

و اکثر النسخ لا توتن
 بالنون فی الهم علی
 ان لونه العاکر خفیفه
 و لعل افعی بالنون
 علی بالان فی ذلک
 و اینه

لمن يلبس الشيء ولازم وهو منصوب على انه مادي معاني حرف نداء فلترى الغاء
 للتعليل الطاف جميع لطف وهو الترفق والامان **خفية** صفة الطاف اي له الطاف كثيرة
خفية بحث لا يبينها العقول **بيت** منشئين هي من نشأت ترش بضم التاء والراء
 وقد يسكن الراء للتخفيف ازكروش اسم من كريدن ايام ام الزمان كصبر وهو
 بفتح الصاد وسكون الباء وهو حبس النفس من الخزع وبكسر الباء والراء المعروف عند الأطباء
 ولا يسكن الا في ضرورة الشعر **بيت** است خير صبر فقيه ايهام وليكن برشردن دارد
 اي ثمره خلواو قيل في الترتيب **بيت** اكشي او ترم كودش ايامدن كصبر آجيد ركرچم
 طنوي يفي وار در آن مدت اس في ايام دولة الرفيق المذكور مرابا جميع ياران فيه
 بنسب على ان السفر مع الاحباب **بيت** رفت آواز كه امان نچ رفت كمال
 خوش مبارك سفرى چون تو باد هم سفرى اتفاق سفر كه اتفاق اي سافرت لچ چون
 از زيارت مكه باز آمدم اس رجعت دو منزل لم استقبال كرد ذلك الترفق ظاهر حالش
 ديدم برشان بيند بطريق العطف التفسير بقوله ودر هيئت در وي نشان كفم حال سكوت
 اللام **بيت** گفت چنان كه تو كمال انك كفى سابقا طائفة المهمة للوحدة كما سمعتها مرارا
 صد بردند وچنان تم منسوب كردند على هو المعتاد بين الحاذق ابواب السلاطين
 وملك كشف حقيقت ان استقصا فرمودى لم يقل فتش على وجه بلسن الغاية وبار
 قديم اعلم ان اهل الفرس لا يعتبرون بين الصفة والموصوف في تراكيبهم الفارسية
 ودوستان رجم اس مشفق المطابقة از كمال حق خاموش شدند وصحبت ديرينه
 بمعنى قديم فراموش كردند **قطر** بصنع خدا كسى افتاد من منصب علم عالمش
 باي بر سر نهند يعنون اقدامهم على راسه و بيند كمال كه دولت دستش
 گرفت وساعده السعادة ستايش كنان وصف تركيبي ولفظ ستايش اسم
 بمعنى ستودن اي المدح ولفظ كنان صفة مشبهة من كردن اي حال كونهن مادحين

كچه م
 لا يكره في هذا الابدان
 على في نظره سليمة

در مقام حال و حال و حال
 در مقام حال و حال و حال
 در مقام حال و حال و حال

در مقام حال و حال و حال
 در مقام حال و حال و حال
 در مقام حال و حال و حال

دست بربر اللفظ الاول بمعنى على والثاني اسم بمعنى الصدر نهند كما هو مجرب في مجرب
 في الجمل بانواع عقوبت وعذاب كرفنا ربودم ومحبوس تاديرين صفة كثرودة بالهمزة
 للمخافة سلامتي بالياء المصدر ي تجاچ بر سيد الى اهل البلد از بند كرام بكسر الكاف الفارسية
 بمعنى التقييل خلاص كردند واطلقوني منه وملك موروثم اي الملك الذي انتقل الي بالارث
 الشرعي خاص لفظ كردند مقدر اي جعلوا ملكي الموروث خاصا بالملك كفم ان نوبت اشارت
 من قبول كردي كقد قلت لك محل يا دشاه چون بفر در ياست سودمند بالتركي فائدة
 وخطرناك بالتركي قورقلو لان لفظ مند وناك اداة نسبة كما مر في الاشارة فاذا قدمت
 على امر ذي خطر يا كنج بر كيري ترغم ياد طلسم بيري تموت فيه **بيت** يا زهر بهر دود
 كند خواه اذا سافر في البحر در كنار اذا سلم من الفرق يا مودع روزي باده الوعدة افكندش
 بفتح النون مرده اي حال كونه ميتا بر كنار اذا فرقا مصلحت نديدم از اين پيش بالباء العرني
 بمعنى الزيادة وپيش بالكسر المجهول بمعنى القرعة والحراصة وهو مضاف الى در و نش خراشيدن
 فانه جدد الحراصة ونكس باشيند بالباء العرني بالتركي صمغ فانه يزيد الاذنا بابين دوبيست اختصار
 كردم وكفتم **قطر** نداستي استفهام انكاري كمن بني بند الفيد بر بای اي على جلك
 بودر كوشت التاء الخطاب تيامد بيند مردم والمراد به عدم قبول النصيب ذكره اي مرة
 اخرى كذا ري طاقت نيش اي الصبر على ألمه ولفظ نيش هنا بمعنى شوكه الحيوان المؤذي
 كالنخل والعقرب من انكشت در سواخ كزدم بمعنى العقرب وهذا اللفظ بالكاف العرني
 والراء العرني لان في الاصل مركب لفظ كز بمعنى المعوج ومن لفظ دم بالتركي قويرق والمعنى
 لاندخل الاصبغ في حجر العقرب وقيل في الترتيب **قطر** اياك ند اولاسن بلدكي قولاق
 دوغادك آدم او كودنه بونير طاقتك زده داني سن صغن صوغه الك عقرب ابنينه
حكايت نني بيا الوعدة چند معناه بالتركي برنج تن در صحبت من بودند لعلمهم
 كانوا يريدون للمصنف ظاهرا بياض بصلاح اراسته ولم يوجد في النسخ التي رايناها القول

در مقام حال و حال و حال
 در مقام حال و حال و حال
 در مقام حال و حال و حال

وقع الواو العاطفة هنا وادوا سخاوت بداد ولولم توجد كان منظوما ونعت
 وماند قیاس وید درین بر سپاه و رعیت بر نخت **قطعه** نیا ساید مضارع منفی
 من استودن مقام و هو الموضع الذي فيه القوة الشامة از طبله لفظ مستعمل في العلم
 والروم والهمزة للوحدة عود و هو الذي يخرج بر آتش نه امر من نهادن که چون
 یعنی مثل بنبر بویید مضارع من بوییدن و هو بالترکی فوق و فوقی علی مضارع به
 صاحب بحر الغرائب ومن قال قيل فاعل بویید ضمیر مقام والظاهران معناه بویید آن
 عود همچو ضمیر فلم يعرف المصنفين ولهذا لم يقدر على التحقيق وحاصل معنی البيت انه
 لا يستراح من العود الكثير المبحرق وكذا لا ينفع بالمال ما لم يعرف الى المصالح بزرگ
 بایدت صرف المشرق مقدار بخشندگی اعلم ان الیاء المصدر ی اذا دخل علی المام الذي
 ازدهاء یصدر بالكاف الفارسی و یخذف الیاء من الکتابه فی بندگی و افکنزگی و بخشندگی
 کن فان ینتجه الصراط عظم المعطی فان الید علیا خبر من السفلی که تادانه لفظ را مقدر
 ای الخیة ینفث فی نرویدای لا ینبت وقیل فی التریقه **قطعه** و ما فوق و یرمز
 طبله عود اوده قومی قوفو بلور تمز اولول استریسک بخشید که تادانه اکینچی
 چونکه تمز یکی از جلساء بکسر الهمزة لاضافة و صو جمع جالس او جلیس نحو عطا و فقها
 نه تدبیر نصیحت اغاز کردای شرعیه که ملوک پیشین قدمتر معناه این نعمت ای المال
 راسعی اندوخته اند و برای مصلحت یعنی لاجل المهمات نهاده فلایدن حفظ دست ازین
 حرکت کوتاه کن ای لا تسرف که واقعه ای الحوادث پیش است عسی ان تلاقها و دشمنان
 در پس فی صنعة التضاد و فی بعض النسخ در کین بناید مضارع منفی من بایستن ای
 لا ینبغی که بوقت حاجت الباء بمعنی فی در مانی من در ماندن بمعنی العجز **قطعه**
 الکوکنی بیا الوصدة کنی بر عایان بخش بمعنی القسمة رسد که بخندای رابا الوصدة
 و کتخذ فی الاصل بمعنی الرجل المنزوح والمراد منا کل احد برقی ای صبه من الارز

وینبغی

و چون که بیا الوصدة کنی بر عایان بخش بمعنی القسمة رسد که بخندای رابا الوصدة

و چون که بیا الوصدة کنی بر عایان بخش بمعنی القسمة رسد که بخندای رابا الوصدة

وینبغی

چنانستانی از هر یک ای من العوام و من قال شخص از رعایا فقد غفل
 عن سوق الكلام اعنی قول المص بر سپاه و رعیت بر نخت جوی سیم
 ای لم لا تأخذ من كل واحد فضة مقدار الشعیر که کرد بکسر الکاف الفارسی
 آید ای بجمع ترا ای لاجلک هر روز کنی ای خزینة واحدة ملک زاویه
 و قد صار ملکا روی ازین سخن در هم کشید قدمتر معناه مرار علیک بقله
 که موافق طبعش نیامد و گفت خدای تعالی عز وجل مرا ملک و فی بعض
 النسخ ملک بکسر اللام این مملکت کردانیده است تا بخورم و بخشم هذان
 الامران و لیکن الملک نه یا سبانه که نکه دارم **بیت** قارون هلاک شد
 که چهل خانه کنج داشت تفصیل قصه قارون انه کان ابن عم موسی
 علیه السلام و قتل له زوج اخته فلما امر الله تعالی لموسى علیه السلام
 بكتابة التوراة امره بان یکتبه بالذهب فقال موسی علیه السلام الهم ای
 اجد الذمب فعلم الله تعالی علم الکیمیا و کان قارون متقلدا ذاعیال عابدا
 له لرب قائم التلیل و صایم النهار فرحمه موسی علیه السلام من فقره فعله
 الکیمیا لیکون عوناً علی طاعة ربه و نفقة عیال فعلم به قارون حتی اجتمعت
 عنده اموال کثیرة حتی کان مفا تیغ فرانه حمل مائة بعیر و فی رواية
 سبعین بعیر و قال مجاهد رضی الله عنه کان وزن کل مفتاح وزن
 درهم و فی رواية نصف درهم و کان یفتح بكل مفتاح سبعین
 بابا فقول المص رحمه الله چهل خانه لکنشیر لا المحرم و تابداء قارون
 بجمع المال ترک التوافل من العبادات ثم امر الله تعالی لموسى علیه السلام
 ان یسأل عنه زکوة احوله فحسب مقدار زکوة حسبا فراه کثیرا
 فلم یؤذ و کان عنده یرکب غلام و الف جاریه سروج کلهم من الذهب

وینبغی قارون

الذ

و شياءهم كذلك فلما اتى موسى عليه السلام في الزكوة قال قارون اجمع
اهل مصر غدا واناظر معك فلو غلبتني بالحق اعطيتك زكوة المال والا فلا
وكانت امرأة في بني اسرائيل ذات جمال زانية فدعاها قارون وقال لها
اني اجمع غدا بني اسرائيل فان شهدت على موسى عليه السلام بالفسق
وقلت انه زني وانا حامل منه لا عطينك مالا كثيرا فقبلت المرأة
كلامه ثم جمع قارون بني اسرائيل في دار له ودعا موسى عليه السلام وجمع
موسى عليه السلام قال له بنو اسرائيل يا موسى عظمنا عظمت فبداء موسى
بالوعظ وقال في اثناء كلامه من سرق مالا اقطع يده ومن قطع طريقا
اقطع رأسه ومن زني بامرأة ارجمه بالحجارة فقام قارون وقال ان
فعلت ما قلت فكيف لكم عليكم قال موسى عليه السلام ان فعلت فاحكم
على كما حكم الله تعالى فقال قارون انك زنيت بهذه المرأة وانها تقهر
انها حامل منك واثار اليها فقامت فاقول الله تعالى لخوف في قلبها
وقول لسانها من الكذب الى الصدق وقالت ان موسى يرى مما يقول قارون
وانه وعدني امولا كثيرا وعلمني ان اقترى على موسى عليه السلام بهتانا فاني
اخاف الله تعالى اني اشي اروت بهذا الامر ثم خرج من عندهم وسجد الله تعالى
وتابى وشكاه قارون فجاء جبريل عليه السلام وقال يا موسى ان الله تعالى
يقول انك السلام ويقول جعلت الارض في امرك فاني شئ تأمر بها فهي تستطيع
في اهلك قارون فرجع موسى عليه السلام الى قارون وراه جالسا على السرير متكئا
على فراشه من ديباج فضرب موسى عليه السلام عصاه على الارض واثار الى سريره
فانحسف سريره فوثب قارون فقال موسى عليه السلام يا ارض خذيه فاخذت
اني ابي رقبته فتضرع الى موسى عليه السلام فلم يلتفت الي قوله وقال يا ارض خذيه

فلما

وكانت امرأة في بني اسرائيل ذات جمال زانية فدعاها قارون وقال لها اني اجمع غدا بني اسرائيل فان شهدت على موسى عليه السلام بالفسق وقولت انه زني وانا حامل منه لا عطينك مالا كثيرا فقبلت المرأة كلامه ثم جمع قارون بني اسرائيل في دار له ودعا موسى عليه السلام وجمع موسى عليه السلام قال له بنو اسرائيل يا موسى عظمنا عظمت فبداء موسى بالوعظ وقال في اثناء كلامه من سرق مالا اقطع يده ومن قطع طريقا اقطع رأسه ومن زني بامرأة ارجمه بالحجارة فقام قارون وقال ان فعلت ما قلت فكيف لكم عليكم قال موسى عليه السلام ان فعلت فاحكم على كما حكم الله تعالى فقال قارون انك زنيت بهذه المرأة وانها تقهر انها حامل منك واثار اليها فقامت فاقول الله تعالى لخوف في قلبها وقول لسانها من الكذب الى الصدق وقالت ان موسى يرى مما يقول قارون وان الله وعدني امولا كثيرا وعلمني ان اقترى على موسى عليه السلام بهتانا فاني اخاف الله تعالى اني اشي اروت بهذا الامر ثم خرج من عندهم وسجد الله تعالى وتابى وشكاه قارون فجاء جبريل عليه السلام وقال يا موسى ان الله تعالى يقول انك السلام ويقول جعلت الارض في امرك فاني شئ تأمر بها فهي تستطيع في اهلك قارون فرجع موسى عليه السلام الى قارون وراه جالسا على السرير متكئا على فراشه من ديباج فضرب موسى عليه السلام عصاه على الارض واثار الى سريره فانحسف سريره فوثب قارون فقال موسى عليه السلام يا ارض خذيه فاخذت اني ابي رقبته فتضرع الى موسى عليه السلام فلم يلتفت الي قوله وقال يا ارض خذيه

بجميعها

ليس

فحي خسف الله تعالى قارون وقومه وداره في الارض وروى انه تعالى اوحى الى
عليه السلام فقال يا موسى انه استغاث بك اربع مرات فلم تفتنه فوعزتي وجلالي
لو استغاث لي مرة واحدة لا اغنيته ثم قال بنو اسرائيل ان موسى دعا قارون
ليبقى امواله وفرائينه له فدعا موسى عليه السلام على امواله وفرائينه فحسف الله
تعالى بجمعها هذا من قصته فلم يرجع الى الممتن نوشر وان قد مر بنا انه قد
اي لم يميت لانه نام نيكوكذا اثنت **حكايت** اورده اند في التواريخ الاقبا
نوشر وان عادل را اي لاجله قال في الفقهاء لا يجوز اطلاق العادل على
سلاطين الزمان الا ان يراى فيه من العدل لامن العدل مع كونهم اهل اسلام
ويطلق العادل على نوشر وان مع كونه كافرا فانظر في متانة العدل وشكابه
كما هي صيدى بياء الوحدة فيها كبا كبر دندى بياء الحكاية يمكن بنود عندهم علامي
بروستا وهو بمعنى القرى المعمورة رقت تامك اور دمنه نوشر وان كفت
بمك بيمت اي بالتمن بستان تارسمي بياء الوحدة بكمرد اي لئلا يكون بيا
واحدة براسها وده مخفف في ديه حرا نشود كفتند اي لاضرون عنده
ازين قدر من هذا المقدار چه خلل اي الفرجة بالتركي كدك زايدي اي يولد كفت
قاعله نوشر وان بيا دظلم اي اساسه درجهان قيل هذا ان كان بوده است انظر
في كلامه وهر كه آمد بر و مزید کرد فانه بعد الظلم في زمانه كثير ولهذا قال تابدين
رسيد فلما طل ايتها الظلم كيف حالك حال نوشر وان **قطع** كبر زباغ رعيت
بكم خور ديسبي اي لو اكل الظلمان من حديقة الرعية تفاهة واحدة بر آورند
علا مان اي يخرج مبيده در رفت از شجرة التفاح از بيچ باليا العوالي بمعنى الوقا
به بيچ بيضه كه سلطان روا دارد اي بمجوزه زنده لشكر يانش هزار مرغ
اي الدجاجة بسينغ بفتح الباء متعلق بقوله زنده كسح بالتركي شيش **بيت** فاندن

حاصل نشود رضای سلطان ای لایرضی السلطان تا خاطر بندگان نجویی بیا
 الخطاب من مستن بضم الجیم واهی خدیجی باخلق خدیجی کن نگوئی بالیا المصدر یکی
 از ستم دیدگان من ذلک العامل بروای علی مینه بگذشت و درجات تباه او تامل
 کرد و گفت **نظم** نه النبی مصروف الی بقية المصراع الاول و مجموع المصراع الثاني که قوت
 بازو منصبی لا دارد ای لیس کل من ل قوة العصف له منصب بسلطنت بمعنی الغلبة
 والقهر بخورد ای یا کل مال مردمان بکذا ف بضم الکاف الفارسی بمعنی القول البطل
 والفعل الباطل و من لم یفر بل قال و یقرب من الخزان یقال اخذ الشی مجاز ف و جازا
 ای اخذه بغير تدبیر و تخمین و لا کبل و لا وزن لم یات بوظیفه التشارح توان بحلق بفتح
 طاء المهملة لفظ مزنی فارسی کوف و بردن بمعنی البیع بالترکی یوتقی استخوان بالواو
 الرسمی درشت بضم التین بمعنی الخشن و ی شکم بکسر الشین و فتح الکاف الفارسی بمعنی
 البطن ببرد بفتح الراء چون بکیرد اندر ناف بمعنی السرة **حکایت** مردم
 از اری بیا الوعدة وصف ترکیبی را حکایت کنند که سنی بر سر صلی بیا الوعدة
 فیما زید ایفاء وظلم درویش را حال انتقام نبود فقره و شوکه الظالم شک را
 با خود نمی داشت لوقت الفرصة والانتقام تا وقتی بیا الوعدة ظرف ملک بران
 لشکری ای بخندی خشم گرفت ای غضب علیه و در چاهش باجم الفارسی کرد ای پس
 فی البئر در ویش آمد انتقام و آن سنک را بر سرش نهادت فلما وصل الیه البحر گفت
 تو کیستی و این سنک بر من چرا زدی فلما شد گفت من فلانم ذکر اسم و این سنک است
 در فلان تاریخ بر سر من زدی بیا الخطاب گفت چندین مرتب کجا بودی و لم تظهر نفسك
 گفت از چاهت باجم العری و التاء الخطاب ای من منصبک اندیشه می کردم یعنی خفته
 تا اکنون که در چاهت یا فتم وجدتك فیما فرصت غیبت شمر دم که گفته اند **مثنوی**
 ناسرا بی را بیا الوعدة جوینی بیا الخطاب بخت بسکون التاء یار ای قریب الذوات

این سخن را در کتاب الفهرست
 در باب الفهرست
 در باب الفهرست
 در باب الفهرست

عاقبات تسلیم کردند اختیار سلم العقلاء الاختیار ای ترکوا اختیار هم و مبروا سلم
 هذا معنی البیت و من فتره بمعنی آفر و قدر الواو العاطفة قبل الاختیار فقد ارتکب الخطأ
 و اجعل بالوزن المخرج چون نداری ای لیس کن تا من درنده بشد بد الزام ای الفخر
 للمارق تیز ای لیاذ یا بدان بجم بدان که کم کیری سیر اسم من سزیدن بمعنی الغار
 هر که مبتدأ یا بمعنی مع بولاد بازو وصف ترکیبی پیچ کرد خبره ساعر سچین و در رانج
 کرد بالترکی انجندی باش امر من باشیدن بمعنی اولى ای کون علی حاکم والمؤد
 القبر و من قال خاموش باش و قبل حاضر باش فقد بعد عن المعنی تا دستش الضمیر
 راجع الی قوله بولاد باز سید در روزگار بنکاز پس بکام دوستان بمعنی علی مراد الاختیار
 مخبرش برار ای اخراج دمانه و قبله الترتیب **مثنوی** لایق اولیای کور رسک
 اختیار اوصول تسلیم قلری اختیار چون که طرناغ دکدر رفتی نیز یا نلور لایکن
 قل سیر هر که یک قول اولیای پیچ طودی اول کند و کش فوینی انجندی اول صبر قبل
 بغداد سنین روزگار دو سطر کا منجی بنی سن جبار **حکایت** یکی از ملوک عربی
 بیا الوعدة هایل ای ذی هول معنی خوف بود که عاده ذکران ای تکرار ذکره موف بود
 و لا یبق طایفه کما یومنون شدة علی هذا القول که مرین در در ای لهذا الموضع وایی
 نیست نمی کل مکر حروف استثناء بنا بمعنی الا از هر چه بفتح الراء و سکون الراء
 لفظ فارسی بمعنی المارة بالفتح تینال را بالترکی او و کذا ای کتب اللفظ الفارسی
 و لم یجوز هذا الخط فی کتب اللغات الوسیة بهذا المعنی قریح بعد ایراد المعنی المذكور ای فی
 فخر الصیخ فخر الخط و قال التایر و قدیمی تر سید ابضا بمعنی الحیا قال نظامی
بیت زهر ندارم که بوسم بست تیر و کمان دارد ابروی تو کذا فی البحر و لم
 نجد هذا المعنی که هذا اللفظ کتب اللغات الفارسیة و سبج الغراب و الخفوق
 ان هذا المعنی لیس بمعنی ضمیمه لهذا اللفظ بل معناه المجازی و قول القائل المذكور

این سخن را در کتاب الفهرست

در باب الفهرست
 در باب الفهرست
 در باب الفهرست

این سخن را در کتاب الفهرست

استدلال کون لفظ زهره بمعنی الجبال بقول نظامی
 زهره ندارم غفتم عن الشی یقولون زهره نداریم بالترکی
 از اینجا خون عن الشی یقولون زهره نداریم بالترکی
 او در دو تفسیر و يقال من یخاف من الشی بالترکی به
 او در دو تفسیر و يقال من یخاف من الشی بالترکی به
 این سخن را در کتاب الفهرست

و عاقبات تسلیم کردند اختیار سلم العقلاء الاختیار ای ترکوا اختیار هم و مبروا سلم
 هذا معنی البیت و من فتره بمعنی آفر و قدر الواو العاطفة قبل الاختیار فقد ارتکب الخطأ
 و اجعل بالوزن المخرج چون نداری ای لیس کن تا من درنده بشد بد الزام ای الفخر
 للمارق تیز ای لیاذ یا بدان بجم بدان که کم کیری سیر اسم من سزیدن بمعنی الغار
 هر که مبتدأ یا بمعنی مع بولاد بازو وصف ترکیبی پیچ کرد خبره ساعر سچین و در رانج
 کرد بالترکی انجندی باش امر من باشیدن بمعنی اولى ای کون علی حاکم والمؤد
 القبر و من قال خاموش باش و قبل حاضر باش فقد بعد عن المعنی تا دستش الضمیر
 راجع الی قوله بولاد باز سید در روزگار بنکاز پس بکام دوستان بمعنی علی مراد الاختیار
 مخبرش برار ای اخراج دمانه و قبله الترتیب **مثنوی** لایق اولیای کور رسک
 اختیار اوصول تسلیم قلری اختیار چون که طرناغ دکدر رفتی نیز یا نلور لایکن
 قل سیر هر که یک قول اولیای پیچ طودی اول کند و کش فوینی انجندی اول صبر قبل
 بغداد سنین روزگار دو سطر کا منجی بنی سن جبار **حکایت** یکی از ملوک عربی
 بیا الوعدة هایل ای ذی هول معنی خوف بود که عاده ذکران ای تکرار ذکره موف بود
 و لا یبق طایفه کما یومنون شدة علی هذا القول که مرین در در ای لهذا الموضع وایی
 نیست نمی کل مکر حروف استثناء بنا بمعنی الا از هر چه بفتح الراء و سکون الراء
 لفظ فارسی بمعنی المارة بالفتح تینال را بالترکی او و کذا ای کتب اللفظ الفارسی
 و لم یجوز هذا الخط فی کتب اللغات الوسیة بهذا المعنی قریح بعد ایراد المعنی المذكور ای فی
 فخر الصیخ فخر الخط و قال التایر و قدیمی تر سید ابضا بمعنی الحیا قال نظامی
بیت زهر ندارم که بوسم بست تیر و کمان دارد ابروی تو کذا فی البحر و لم
 نجد هذا المعنی که هذا اللفظ کتب اللغات الفارسیة و سبج الغراب و الخفوق
 ان هذا المعنی لیس بمعنی ضمیمه لهذا اللفظ بل معناه المجازی و قول القائل المذكور

فعل انهما من الالفاظ المشتركة بين الفارسي والعربي جهل ادبي كنجند بن صفت
موصوف بود بفتح الواو اي لا يكون لهذا المرض دواء الامارة انسان يكون
على صورة وصفه مخصوص مثل ان يكون طويلا ازرق العين السود ملك بغير مود
اي السلطان المريض امر غلام طلب كردن اي طلبوا الانسان الذي يتيقن الاطباء
صفته دهقان بالكسر بالتركية كونه واكفي وسالار والقصر على البعض كما قيل انه
بمعنى الزراء تقصير بسري بياء الوحدة بافتد اي وجد وابن رجل دهقان كان
ذلك الابن متفقا بآيدان صفت وصورت كهكاهنه بود كعلاج الملك بدو
بجوند زرد موهي وبعثت به كران المراد به الكثر حسود كروانيد ند اي ارضو صها
وقاض قوي داد بهذا الوجه كقون يكي از رعيت رنجين والمراد قتله براي سلامتي
بيار المصدر ي نفس بادشاه اي لاجل صحت روا باشد اي بجز جلا د قصه كشتن
كرد فلان بئس من الناس بسري ذلك الابن بسري آسمان كرد اي توجه الي جانب
السماء وبعثت يد متعجب ملك كفت اي سئله درين حالت چه جاي خداست استغفرهم
انظاري اي ليس من الموضع الضحك بسركفت في جوابه تا ز فرزند ان بربر
وماور باشد ولم يحصل في ذلك الفتح ودعوي بيش قاضي برنر ليحكم بالحق ودار
از بادشاهان خواصه اي بطلبون العدل منه الكون بدو وما دراي اي واعي
از بهر عظام دنيا بتم لفاء وتخفيف القاء المهملين بمعنى الخطب والخشيش
الذي تكرر من البس وكثيرا بجز من المال والمتاع وذكر في بعض كتب اللغة
انه بمعنى المتاع والفائدة مرانجون در سپردند معناه التوقي سئلني اي الزم
والمراد تسليم الي القتل وقاض بكنتم فتوي داد وجوز قتل سلاطه السلطان
وسلطان صحت وفي بعض النسخ مصوت فويس در هلاك من بسند ولم يبق
في مجاه بجز خد اي تعال بياهي نزارم ولهذا توجهت الي جانب والتجئة ببا به

دوستان

بیش که بر آوردم ز دستت فریاد. للعدل منك هم پیش تو از دست
تو می خواهم داد. وقيل في الترجمة **بیش** بن کیم دیم سنک الکنن فریاد هم
سکارم که داد الکنن داد. سلطان زادل از بن سخن بهم برآمد قدر معناه آب
ای التمع در دیده بگردانید میاض من گردانیدن و کفت هلاک من ای موی او
بترست ای افضل از قون تیکاهی زحمتن والتعبیر الفارسی لفا يكون بهذا الوجه
ومن لم يعرف الفارسی قال از رنجين قون نه کنایه سر بچشمن بسوسيد للتسلي
و در کنار کفت قدر معناه ونمت نه کران بخشید و از او کرد من القتل
کونید که ملک هم در آن صفت شفا یافت من دار شفاء الالهية فظلم همچنان در فکر آن
بسم ای لم ازل من فکر البیت الذي كفت. قوله بیل باغی فاعل كفت **واعلم** ات
لفظ بان ادات نسبة یرکت مع لفظ و يكون الجموع وصفاتر کبیتا خوشتر بان
وسکبان ومنه بیل بان والباء في الوحدة والمعنی بالترکی بر فیلی بر لب در بای
نیل. و صومهر معر عتره بدریا کثرة ماء خصوصاً في وقت طغيان زبر بایت کثر
حال مور. مقول القول هذه البیت هم حال تست زبر بای بیل. فلا بد ان نختار من قهر
الضعيف حتى تنص من قهر الاقوي منك **حکایت** یکی از بندگان عمر واسم ملک
والهم ای بلیت حذف لفظ ابن لما عرفت من ان لفظ ابن يحذف من بين العليين في
الترکیب الفارسیه کونجه بود قال رجل عند صالح اعجب من ابا ق عبيد السلطان منه
قال الصالح ابا قاعباد انه تعا منه ابي من کسان جمع کس در عقبش بفتحین رفتند
فادر کوه و باز او ردند اي الى حضرة الملك و زبر را بای عرضي بود اي کان لوزیر
الملك مع عداوة اشارت بکشتن او کرد اي اشاره الى الملك ان يامر بقتل تادیکر
بنده کان چنین حرکت نکند لئلا برهجو بنده پیش عمر و سر بر زمین نهاد للتعظيم
و کفت **بیش** مرچه رود مبتدا و بر سر م متعلق بقوله رود چون بسندي

ابن سنجید

مطلبان نظر بان

فمنه يدور في كل حال ولا يترك
يكون المصير في كل حال لا يترك

الشرط اعتراض رواسه خبر بلا تعدد بر من قال يعني بخذ او ندفعوا است فقد
ارتكبت القدر بر من خبر حاجه وقبل في الترتيب **بيت** هر نكوره باشه چونكه بكنه دست
قول بخود عوي ايد حكم و شاه مكر در **اما** بموجب بفتح الجيم انكه پرورده بمعني المرفق
نعمت ابن خاندانم بالا منافه في التفظين و خاندان بمعنى اصل البيت وصاحب كواهم
كدر قيامت بخون من كوفه را آني لان قتل العبد الا بغير مشروط و كونه كان و بلا شك
و توقف اين بند را بخوي كشت بمعنى كشتن بغير الى عدم قتله اولى لك وان جازمت
على قتلي باري اداة توسل تستعمل في العلم والروم بمعنى اختيار الاولي كما قال جواب سيني
بيت دل اگر بكشد بارتكار يا باري در كسي بار كنيد چو تو باري باري بنا و باري
بكش بفتح كز قتي تاد قيامت مواخذ بفتح لاء بناغي في المصادر الموافقة كسي لا بكنه
كرفتن ملك گفت تا ويل چه كونه كم حتى يجوز فذلك گفت اي العبد السابق اجازت فرماي
امر من فرمودن تا من و زير را يكشم بضم الكاف الحزبي اي افند انكه بفتح الكاف
الفارسي وسكون الهاء المصلي مراد ف انكاه بل مخفف من اي بعده بقصاص او مرافعة
كشتن تا بجن كشته باشي لتكون قاتلا بالحق ملك بخند بدي ضحك محروم و بن لبت و ذيرا
گفت چه مصلي مي بني اي عمل بعمل بما قال الكلام گفت اي الوزيرا اي خداوند
بصدقه كور بضم الكاف الفارسي بمعنى القبر بديت التاء للخطاب والمراد بغير ايد
روحه اين حرام زاده را ازاد مكن من القتل تا مراد بلا ينفكند **قطع**
چو كردي بيا لخطاب بالكونه انداز وصف تركبي و كونه بضم الكاف الحزبي
بالتركي كك بفتح الباء الفارسي و الكاف الحزبي مشهور و الباء الحزبي
والكسرة المجرى و الكاف الفارسي فصيح وهو بمعنى الحرب المعني اذ اخبرت
مع رجلى قوي غليظ برمي عليك المدرومن لم يعرف هذا اللفظ كما موقه صحه
في موضع بوجه وفي موضع بوجه سر فرود را بناداني بيا المصدر ي شكستي و كذا

فمنه يدور في كل حال

فمنه يدور في كل حال ولا يترك
يكون المصير في كل حال لا يترك

فمنه يدور في كل حال

فمنه يدور في كل حال

بوتر انداختي در ديدن اي في مواجهه حذر كن علقه بقوله كاذر اصله كاذر او تمش
بضم الواو والهمزة وبالواو و آماج بالمد بلا و او بمعنى الكهف والمري والغير راجع الي
قوله دشمن نشستي فانه يرمي السهم اليك **حكايت** ملك بكسر الكاف لاف
ذوزن بفتح الزاين اسم مملوك را اي سلطان تلك المملكة فواجه بود وصفه بقوله كرم
النفوس اي كانت نفه كريمة و نيك محف عطف عليه وقد عرفت معناه سابقا كنه كن را
در مواجهه خدمت كردي هذه الجملة وما عطف عليها اعني قوله و در غيت نكوي كفي تعليل
للوصلين اتفاقا ازوي صرحتي در نظرنا پسنديده و غير معقول ايد مصادره كرد المصا
اخذ المال من يد صاحب بغير حق و عقوبتش فرمود اي لم يكن باخذ ماله بل امر التعذيب
مرهنگان جمع سرهنگ قد عرفت معناه والنون مكسورة ملك المراد المعهود سوا
جمع سابقه و الباء متعلق بقوله معترف و القاف مكسورة لافا فني او بالافا فني
معترف بود و بشكر ان مرتين بفتح طاء المرمون يعني كانهم قد صاروا في الرمن
در مدت تو كيد او بالتركي الكا مؤنث اولمق حذ تنده رفق و ملاطفت كردندي الباء للحكاية
و زجر معاتبت رواندا شنندي اي لا يجوزون الاذاء والعقاب **قطع** صبح بادشمن
اكر خواهي بالكسرة المختلعة للباء عند من لا يجوز السكنة في النظم هر كه خفف من كاه كراه
مرهون در قفا عيب كند فاعده دشمن در نظرش في مواجهه تحين كن حتى يتحول عدو
عدو له سخن آخر بد من مي كز د هو دي را يعني ان المودي يقدر ان يجرى الكلام فيه
وهذا المعنى بيان معنى المصراع الثاني ومن قال يعني سخن تو آخر بر من موزي بي كز د
فقد اخل الارباط على ان الكلام لا يميز في فيه بل اذنه سخنش تلخ نحو اي حرف الشرط
مقدرد هفتش شيرين كن كما قال على كرم الله وجهه الا ان يقطع اللسان انچه منقول
خطاب ملك بود الجملة مبتداه از سرهده بعض بيرون آمد خبره يعني وقع عليه بعض ما امره
الملك و بقيتي در زندان بماند و مو على هذه الحال بك اي سلطان از مملوك ان نواحي

فمنه يدور في كل حال

جمع نامه معنی الطرف در قضیه اسم بر نی ای علی وجه الاختصار پیغامش لفظ پیغام بالغین و
 بعضی ظنیر و الضمیر راجع الی قوامه فرستاد و لکن این معنی که ملوک آن طرف قدرای مقدار
 چنان بزرگوار ای ای مثل ذلک العظیم ندانستند فاعله ضمیر راجع الی ملوک آن طرف و بی
 مترنی کردند که عطف تفسیر اگر خاطر فی بعض النسخ رای عزیز فلان ذکر اسم قوامه احسن الله
 عوافیه و جانب ما و فی بعض النسخ بدیج اشاره الی موضع الملک الذی ارسل الیه التفات
 کند و المراد مجید الی جانب در رعایت خاطرش هر چه تمامتر ای علی وجه اتم سعی کرده شود
 و المراد ان یسعی لتطیب خاطر که اعیان این ملک بدیدار او مفتخر اند و جواب مکتوب را منتظر
 ای منتظرند قوامه بدین و قوف یافت فلما وصل الی کتاب الی بطلای ما فی من المضمون المذكور
 از خطر اندیشید فان السلاطین یقتلون الشخص لادنی شیء یولی بیا الوحده مختصر صفة
 چنانکه مصحح وید ای علی ماری صواب بر ظهر ورق بفتح الظاهر نوشتند هذا ادا ب العلماء
 و روان کرد ای ارسل بکی از متعلقان ملک ای احد من اتباع السلطان الذی غضب علیه
 برین واقع ای وصول الی کتاب مطلع بتشدید الظاهر و کسر الظام شد ای وقف علیه ملک را
 اعلام کرد و گفت بیان الکلیفیه الاعلام فلان را ذکر اسم قوامه المذكور که جس فرموده خطابه
 للملک یا ملوک نوا ای مع السلطان الاطراف مراست بالترکی خبر لغتی دارد فلما وصل
 هذا الخبر ملک بهم برآمد القبض و غضب و کشف بن خبر فرمود ای امران یکشف هذا الامر
 و یطلع علی حقیقه الحال قاصدا باللغة الفارسیه بمعنی بیک بگفتند و رسالت یطلق علی الوقت
 فی اصطلاحهم و من لم یعرف قال یعنی ورق را بخوانند و اما مکتبه قوامه علی ظهرا نوشته بود
 که حسن ظن بزرگان بیش بالباء العربی از فضیلت بنده است ای زاید علی فضیلتی و شریف
 قبول که فرموده اند بنده را امکان اجابت ان نیست علله بقوله بحکم ان که پرورده نعمت
 این خاندانم قدم معنی السلام و باندک مایه تغیر خاطر بالاضافه فی اللفظین با و یا نعمت
 خود را و فانی نتوان کرد که گفته اند بیت انرا که بجای تست لفظ جای مقام المباحه یعنی

در این
 خطبه

یعنی آن کرم بجای آنک فکیف یک مردم کرمی و مقتدین و یا الوحده عذرش بنده و فی بعض
 النسخ عیشش کن از حرف شرط کند بجزی شمس بیا الوحده فیها و قلیل فی الترجمة بیت
 شول کمسکه سکا لطف و کرم الیله انجمنه اگرگاه کسی برستم الیله ملک الحق شناسی و بیا
 و کرم بالاضافه پسند یعنی پسندیده آمده و خلعت بخشید للتسلیه و عذر خاست بجزی که خطابه
 کردم و تترانی کنه بیا زردم فلما سمع قوامه اعتذار الملک گفت ای خداوند هذا اللفظ علی
 اضافه الی شیء انما یخاطب به تعظیما بنده درین حالت شمار ای کلمه کنه بیا الوحده
 می بیند بلکه تقدیر خدای چنین بود که مرین بنده را حکم واهی بیا الوحده برسد
 پس بدست تو او بیکر که سوابق نعمت معناه انما الظاهر بالفارسیه سابقه ای نعمت یعنی
 سابقه برین بنده را داری و یا دوی عطف علی سوابق و هذا جمع آید و می جمع بدیع معنی
 النعمت بمنه ای ملک علی هذا العبد ثم کثیره سنسحق المنه با و من قال یعنی منته نعم فلما سمع
 بمعنی اللفظ و حکما گفته اند متنبوی که بفتح الکاف الفارسی اعلم ان هذا اللفظ یعنی لهذا
 الاول یعنی لربن مقتدین بالترکی او یوز و اثنا اداة فاعل نحو کشفک و الثاني اداة شرط مخفیه
 اگر و هو المراد هنا کثرت بضم الکاف الفارسی معنی الفزرة و الثاني الخطاب رسد زخلق
 ای من غیر الله تعالی مرجع نهی من رنجیدن که نه راوت رسد زخلق نتیج بل الکلی منه
 تعالی را رضا دان خلاف دشمن و دوست علیه بقوله که دل هر دو در تصرف دوست
 کما قلیل لا یملک القلب جدا لا الله که چه تیر از کمان همی کز رد فاستسم بصدر التوس
 ظاهرا از کمان دار بیند اهل خود فالفعل بصدر یعنی لائق ظاهر او اهل لائق انما یری من لائق
 و قلیل فی الترجمة و یکم کز زبان ایزد شکسته الدن بکمریدن بل جانند دلان و دوست دشمن
 خلاف عقدن در که کواکل حرف حق مطلقند که چه کما ظاهرا و قی یاسی اتر عاقل اولان
 یای طوتانی دو تتر حکایت یکی از ملوک عرب متعلقان دیوان را فرمود ای
 امر لا را کان دو لته که مرسوم المراد بالوظیفه فلان بنده ذکر اسم عید من عبیده چیز آنکه

نعمت
 نعلته
 نای هذا العبد

ابن سید علی
 مکتبه و انظر

دانست که جوان از و بوقت برتر است و اعلی بدان الباء المجلسته بنویس که از و
زمان داشته بود ای اخفاء با و در او بخت الطاهران ماضی مجهول من او بخت جوان دفع
ان ندانست و لم یقدر علی نفی استاد برودست از زمین برداشت ذلك التکذیب
و بر بالای سر برده و کما هو ذاب الطاهرین و بر زمین زد و مراد فغان از خلوع
بر خاست کما هو المعتاد فی مثل هذا الامر ملک فرمود تا استراحت و خلعت
دهند تعظیماً و بر سر را زجر و ملامت کردیم هذا القول تاکا بر و رتبه یعنی المرتبة
بکسر الباء المشددة خویش برادر است ده دعوی مقاومت کردی بلاد عیت الغلبة
علیه و بر سر بردی فلما عتب الملك گفت ای خداوند بنور و قوه بر من دست نیافت
بلکه در علم کشتی بالغم دقیقه مانده بود که از من دریغ همی داشت هذا الاستاد امروزی
بدان دقیقه بر من دست یافت برادر به الظفر استاد گفت فی جواب از بهر چنین روز
لاجل مثل هذا اليوم نگه می داشتیم که حکما گفته اند فی النصیحة دوست را چندان قوت
مهره که اگر دشمنی بیاء المصداق کنی معک ننو اند مقاومت کردی نشنیده که چه گفت
ای ما قال انکه از پروردگار یعنی بفتح الباء خود جفا دید **قطعه** یا و فا خود اعلم ان لفظ
خود بستنی اسما و اداة اما اذا کان اسما فضاء بالترکی گذر و ف و او ه رسمیه و لهذا
بستنی ف قافیه بدو و اما اذا کان اداة فهو یصح باخر الاسم لیدل علی خصوص حاله فی حکم
المرتبة و ما نحن فیمن قبل انک نبود در عالم ای اما الوقاء غیر الموجود فی العالم یا مکرر
درین زمان نکرد یعنی اما الوفاء موجود و لم یفعل فی هذا الزمان احد کس نیاموخت
ای لم یعلم احد علم تیر از من الرماهی منی که مرا عاقبت نشان نکرد و در هذا المعنی ماذکره
بطور می بیت اعلم الرماهی کل يوم فلما استساعده رقانی الرماهیة یعنی الرماهیة
بالسین المعجمه لیس بشی که ذانی الصحاح و من قال و قد یصح اشتد بالسین المعجمه من
فکان لم یفطر الصحاح و مختاره و قبل فی الترجمة **قطعه** با و قا بود بر عالمه که فلن

ه. ق. ۱۳

در این روز

در این روز

و اما بعد باینکه اینها را در مقام استعمال و قال الامام

یا و مانده ای که او که تدم اسه اوق اتقی ایلدی عاقبت نشان نبی حکایت درویشی
بیاء الوحدة مجرد صف درویش بگوشت و پوست و انشسته بود و لفراغه پادشاهی بود بکشت قدم
درویش از آنجا که فرانه ملک قاضی است بر رویا و روی لم یفرح ما من المراقبه و التفات نکرد
البر پادشاه از آنجا که سطوت و هو القهر بالبطش سلطنت است بهم بر آمد ای انقبض و گفت
این طائفه فوقه پوشان بشیر الی الطایفه الصوفیه بر مثال حیوانند بریدان حیوان کمالا
السلطان و لا یعظمه کذلک هذا الطایفه وزیر گفت مخاطبای درویش پادشاه روی زمین
برید بسطاز بر تو که در دیش بر تو بکشت چرا خدمت نکردی و شرط ادب بجای نیاوردی
فان من الادب ان تقوم له و یحظر گفت فاعلم فی درویش بگو امر لوزیر ملک ای فل
توقع خدمت از کسی دارد و لیرجی لخدمته من احد که انکس توقع خدمت از تو دارد هذا الجواب
کلام صحیح فی نفسه و دیگر بدان که خطاب لوزیر ملوک از بهر پاس رعیت اند یعنی ان الملوک
لاجل رعایة الرعا یا از رعایا از بهر طاعت ملوک ای لیست الرعا یا لاجل خدمت الملوک
بیت پادشاه با سبیل درویش است ای ثلاث الفقیر که چه گفت ای نعمه بقره دوست
اوست ای بقوه دولت السلطان کوسفند یعنی الغنم و قد بیدل فاده و با و یقال
کو سبند از برای چوپان بالغار سبیل نیست ای الغنم لیس لاجل الرماهی بلکه چوپان برای
خدمت اوست **بیت** یکی امروز ای الیوم کامران بینی بالكاف الوانی وصف ترکیبی بالترکی
مراد سور و جی و یا بینی الخطاب و الخطاب عام و دیگر بر مفعول اللفظ بینی مقدر دل از جی
من بذل المشقة ریش ای قلبه خروج من الجاهده لاجل تحصیل المرام روزی چند الکاف
للتقصیر و الباء للوحده باش قد مر بیان فی قوله باش تادستش بیند و روز کار و من لم یفر
مغصه هناك اعترف بهما حیث قال یعنی صبر کن تا بخورد مرمون خاک فاعل بخورد و غیر
بمعنی ج الذم مغ و العظم و المراد منها الاول سر بالاضافه فی اللفظین خیال اندیش
وصف ترکیبی من اندیشدن فرق شامی و بندگی بالباء المصدر فیها برخاست ای لم

در این روز

در این روز

مجموعه کالوز را اندیشه می کرد فیه تنبیه علی انه ينبغي للسلطان ان لا يغتض الا حرا الى الوزراء
بل يفكر نفسه بزر جهرا اسم حکیم حکام برای ملک اختیار افتادای افتاده و رجوع علی رای
الوزراء و وزیران در سیرای غفیه گفتند ش الفیهر المستر راجع الی وزیران و البازر الی
بزر جهرا برای ملک را یدرون به رای انوشیروان چه مزیت دیدی بر فکر چندین حکیم
ای علی آرای الکماء المتعددة حتى رجعت علیها کفت بموجب انک انجام کارای اخوه معلوم
نبست و رای حکیمان ای فکر الجميع در مشیئة الله تعالى است که صواب ید با خطا و اذاک
الامر که کث پس موافقت رای ملک او نیز است علیه بقوله تا اگر خلاف صواب یدان ظهر
للخطا بعثت متابعت او ای لاجل اتباعه از متابعت او ای من عتاب این باقیم **قطعه**
خلاف رای سلطان رای چنین مرمون بخون خویش باشد دست نشن کن به
عن وقوع انشی و الفراغ منه و اگر خود روز را کله خود اداة و قدمت علی الاسم
لوزن کوید فاعل سلطان شست این ای لو قال السلطان مشیر الی الزهارة
هذا الیل بیاید گفتن لفظ باید مضارع من بایستن ای بنی کث ان تقول معاذ الله
ایک بکاف التضمین ماه بر دین بالباء الفارسی و هو الشرفیة و فیه تنبیه علی انه من الادب
تصدیق السلاطین فی اراهم و کلامهم و کن بنی ان لا یصدقوا فی امرهم بالنظر
حکایت شادی بیاء الوعدة و هو لفظ في الحج والروم فمن قال فی شرفه یک
ظریق که شادی می کند در محافل و مجالس کشید حمزه و غیره فقه خفی علیه الظاهر کیسوان
جمع کیسوبر تافت کما هو عادت العلویین که من علوی ام و لم یکن علویا و هذا کذب واحد
و باقاده بجای زبهر در آمد ای دخل که از حج می ایم و لم یات من الحج فیه کذب اخر
و قصیده پیش ملک برد که من گفته ام و لم یقل فیه کذب اخر یکی از نداء ملک
قد مر بیکان الله ما در آن سال از سفر آمده بود کجای علما بحاله من او را عید فریاد
در بزمه دیدم حاجی که کوز باشد فلیک بکون حاجا فی هذه السنة و دیگر گفت ای قال

عند سلطان جابر حم
عند سلطان جابر حم

که در حدیث
موجوبه

نیز

ای قال الرجل افریند رش تهرانی بود در ملاطیة اسم بلده علوی چگونه باشد فظهر کذب
کون علویا و شورش در دیوان انوری یافته و هو شاعر فاضل و فی نظم القصیده کامل
ملک فرمود تا بنزدش و فیه گفتند ای یرو و من البلده که چندین دروغ چرا گفتی
بیاید للخطاب فلما سالت الملك و امر بقایه و فیه کفت ای خداوند روی زمین ای ملک
وجه الارض سخن دیگر بگویم اگر راست نباشد ای ان لم یکن ذلک الکلام صادقا بهر
بفحش عقوبت که فرمای سزاوارم ای استحقی به کفت ای الملك ان چیست کفت
ای شادی **قطعه** غریبی بیاء الوعدة کرت بناء للخطاب و لفظ کر مخفف من اگر
ماست با سکون معناه بالترکی بوزن پیش آورد فی الکلام تقدیم و تاخیر للوزن التقدير
اگر غریبی پیش ماست آورد و بیانه بالترکی او یک و قدر است و یک به باقی است
و ضم الاول بالترکی کچید و غری بالترکی ایران ای پس بلین خافضه لفظه که از بنده
لغوی بیاء الوعدة و النعم هو القول لباطل شنیدی بیاء للخطاب مرغ ای لاتنازی
من جهان دیده و صنفی ترکیبی بسیار کوید دروغ یعنی الکذب ملک بخندید و کفت
ازین راست سخن در عمر نگفتم و بفرمود ای طمأنینه تا بی نامول دست مهتادارو
حکایت آورده اند که فی الحکایة یکی از وزرا جمع وزیر مثل فقیه و فقهائزیر
دستان ای الرعایا رحمت او ردی عملا بقوله و هم الرأسمون برهمم الرحمن و صلاح
هم کنان جستی فان مدار الایمان علی الامرین التعظیم لامر الله تعالى و الشفقة علی
خلق الله اتفاق بسبب لت بخطاب ملک که فاما مدبر ادب ان الملك خاطبه بالعتاب
و امر علیه بالعقاب و لهذا قال محمد کنان در مجب بکبر للیم استسلام او للصالحین
لطلب سخی کردن فظهر مضمون قوله تعالى ان احسنتم احسنتم لانفسکم و مؤکلان بروی
ای الذین و کلموا علیهم در معاشش ای فی عتابه ملاطفت من اللطف ضد التعسف کردن
علی ما قال الله تعالى هل جزاء الا احسان الا الا احسان و نیز کان دیگر ای السادات

نیز

قال بعض النقاد و حسن الفصاحة
و حسن النظم و حسن المعاني
و حسن المعاني و حسن المعاني

فقه اصطلاح

انت الذي تفعل كذا وكذا من الشرور والقبايح فالياء فيها الخطاب في تفسير لفظ آتي
 معناه بالتركي او لسن وليس معناه بالتركي فلان ايلر سين ولم يحقق الخطاب فافهم فانه
 دفين كذا غيب من جون من نداني فان كل احد اعلم بعجز من غيره وقيل في الترتيب **مثنوي**
 برين زشت فو بر كسه سو كدي تحمل ايليو بل وكشي ديدى بن اندن بد ترم كم اني ديرين
 بن بن بلورم سن زبلور سين **حكايت** باطاعة از بزرگان در كشتي بالكاف الوحي
 بمعنى السفينة بودم هذا من جملة ما رآه المص في مدة سياحته زور في بفتح الزاء وسكون
 الواو لفظ عربي بمعنى السفينة الصغيرة والياء للوحدة وفي ما علم ان لفظه في معنى المؤمنين
 العصب والافراثر ويراد بالعقب والمراد به هنا هذا المعنى الاخير غرق شد و در برادر
 بكر داني بكر الكاف الفارسي موضع يدور فيه الماء ويتبع والياء للوحدة ومن زاد في
 قوله ولا يجري الماء فيه على الاستفاده زاد قيداً زايه على الاستفاده در افتاد ندای و فعا
 في ورطة الهلاك يكي از بزرگان گفت ملج را على وزن فلاح بمعنى صاحب السفينة كذا
 بكسر الكاف الفارسي امر من كرفتن آن مرد و برادر راسي بنجو من الفرق فانه احد دينا
 به هم تخليص كل واحد منهما واعلم ان اعطاء مثل هذا المبلغ للتخليص الاجنبي من سيرة
 السلاطين ولهذا او رد هذه الحكاية في باب سيرة پادشاهان فلا يد ما قيل لا ينبغي
 ان تورده هذه الحكاية في باب سيرة پادشاهان وموضعها اللاتي هو الباب الثامن ملج
 تا يكي را خلاص كرد من الفرق ديكرى هلاك شد اي غرق كفت بقيت عمرش غانده بود
 اي قد تم اجله ازان سبب در كرفتن او تا جرف افتاد اي لم يكس الامر ملج بخنديد
 آنچه تو كفتي يقين است وفي بعض النسخ راستست و ديكر خاطر من بر ما ندين اين
 اشارة الى الذي نجى من الفرق بيشتر بود بسبب انك وقتي بياي الوحدة در بيايان
 بودم اي كنت محزون من المشي اين مراد بترتقا ند بسكون النون الثانية ماض
 من نشاندن اي حملني على البعير و از دست ان ديكر اشارة الى الذي غرق تا باز

اللاز في الشرح
 بيان على الاستفاده فان كان المراد
 انما رضى بل هو مطلق عند جميع
 يتخذ في النسخة

بمعنى السوط خورده بودم اي كان ضربني بسوط واحد و رطفي بياي المصدر كفتي صدق
 الله العظيم من عمل صالح فلفتة ومن اساء فافعلها **قطعه** تا تا في درون كس فواش
 نه من خواشيدن والمراد به عدم الاذا كما ندرين راه خارب باشد اي يوزيك الشوكه
 لان جو اده سبته سبته مثلها كارد ويشل مستمند اي المحتاج بر آر اي اجعل حاصله كذا
 نيز كار باشد اي ليحصل حاجتي و ورد في الخبر ان الله استقال لعيسى ابن مريم وم
 يا عيسى هل تريد ان تطرح الملائكة على السماء قال نعم قال ففصل الشفقه كالشمس
 والتواضع كالارض والسنو كالنهر الجاري والحلم كالملت والستر كالليل **حكايت**
 دو برادر بودند في الزمان السابق يكي خدمت سلطان كردى و ديكرى بسي بازوان
 جمع بازو بمعنى العضد نان خوردى باري اى مرة اين توانكر اشته الى يكي درویش
 كفت معزيتا جو خدمت سلطان كننى تا از مشقت كار كردن بر مى بكر الهاء و ياء الخطاب كفت
 معارضا تو جو كار كننى تا از مذلت معذركا لذت خدمت رجا و خلاص يابى كوكبيان كفت اند
 في النصيح اندك نان خوردن و نشستن براد به مناه عدم القيام خدمت مخلوق به اى من
 ومن قال في شره بتر فكلانم يوف معناه هنا ككمر بفتح نين اى المنطقة و شمشير فزيتن
 و خدمت ايستادن بمعنى القيام **مثنوي** بدست آحك بسكون الكاف الوحي في
 الاصل وكسرة هنا للاضافة معناه بالتركي آنچه ومن قال في شره بالكاف الوحي على وزن
 آهن الكس وهو طين المحر يقال له بالتركي آنچه فكلان لا يوف للركه والشكون والتون ففتة
 بالتيين بينهما فاء بمعنى لماز كردن خبر مرمون به تدبر ومن قال بسكون الهاء فكلانم
 قبل از دست بردست بيش امير مكر كفايه قد مر بيان قبل الابواب درين حرف شد اشا
 الى مضمون المعراج انا جودم صنيف و چه پو شتم شيتا اي انكسر في طعام الصبي و لباس
 الشاء و يرميه على حقى تم اى شكلم فخره بمعنى لوجه والمعنى ايها البطل الذي لا يشع ولا
 يقنع بل يقول من من مزيد كالتجوع الذي لا يكت ولا يتر باطى ومن لم يوف المعنى قال في

المراد من انما دلت
 انما سببه مطلقا و لا يتر

حكايت

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

ابن سينا

و اما فان كان المراد من الشرح
 بيان على الاستفاده فان كان المراد
 انما رضى بل هو مطلق عند جميع
 يتخذ في النسخة

بمعنى لوج و بداندیش و يقال ايضا چشم خیره بالترکی قشمن کوز و دست خیره و بای خیره
 بالترکی او چشمشال و ایاق بنا فی ساز ای افیه بخرواحه تاکنی پشت بمعنی الظهر بخدمت و بنا
 ای لثا تجعل طهرک مخینا فی الخدمة و قد ورد فی الخبرین فتح شیخ و من طبع ذل **حکایت**
 کسی پیش نو شیروان عادل مرده آورد که خدای عزوجل فلان دشمن را برداشت
 ای رفوس الله نیا یعنی امانت گفت هیچ شنیدی که مرا فرود گذاشت ای تر کنی و بجهنم باقی
بیت مرا برک عدو جای شادمانی نیست عله بقوله که زندگانی مانیر جاودانی نیست
حکایت کرمی بیا الوحدة لفظ فارسی بمعنی التفرد و قد یخذف و اوه لفرودة الشعر
 از حکمایان کرده در بارگاه قدس بریان کسری بفتح الکاف و کسر القاف ملوک القوس ملکی
 سخن می گفتند و کانوا بدین امر از هر چهار خاوش بود گفتند هر دین بخت با ما سخن نگوید
 هذا سوال للکما گفت جوابا لهم و زرا امثال اطباء اند و طبیب دار و بمعنی الذوا و اند مد
 جز سقیم را پس بمنزلة الفاء الجزائیة چون بینم که رای شما بر هیچ بمعنی الطريق الجلی صواب
 مراد آن سخن گفتن حکمت نباشد **مثنوی** چو کاری بیا الوحدة فی فضوی بیابان
 و هو الزیادة و الفضیلة من براید و محصل مراد وی سخن گفتن نشاید لانه انتاب القیاس
 و تضییع الکلام سئل فلاطون عن الراحة قال راحة الجسم فی قلة الطعام و راحة النفس
 فی قلة الکلام و راحة الزوج فی قلة الاثام و راحة القلب فی قلة الانتقام و کریم که نابینا
 و چاهست **بالبیم** الفارسی اگر خاموش نشستم کن هست لانه یقع فی البر و بهلک
حکایت یارون الرشید را چون ملک بالغم و الکسر مرسل شد گفت بخلاف آن طایفی
 و هو فرعون کا قال الله تعا املکوسی يوم اذهب الی فرعون از طغی ای علی و تکبر و جاوید الله
 فی الکفر و العصیان که بنزد ملک مصر دعوی خدای کرد کا قال الله تعا نادى فرعون فی قوم
 قال یا قوم البس علیکم مهر و هذه الانهار تجری من تحتی افلا تبصرون بخشم این ملک را
 مکر بکترین بنده کان سیاهی بیا الوحدة داشت کون بفتح الکاف العزنی و سکون الواو

بمعنى لوج و بداندیش و يقال ايضا چشم خیره بالترکی قشمن کوز و دست خیره و بای خیره
 بالترکی او چشمشال و ایاق بنا فی ساز ای افیه بخرواحه تاکنی پشت بمعنی الظهر بخدمت و بنا
 ای لثا تجعل طهرک مخینا فی الخدمة و قد ورد فی الخبرین فتح شیخ و من طبع ذل حکایت
 کسی پیش نو شیروان عادل مرده آورد که خدای عزوجل فلان دشمن را برداشت
 ای رفوس الله نیا یعنی امانت گفت هیچ شنیدی که مرا فرود گذاشت ای تر کنی و بجهنم باقی
بیت مرا برک عدو جای شادمانی نیست عله بقوله که زندگانی مانیر جاودانی نیست
حکایت کرمی بیا الوحدة لفظ فارسی بمعنی التفرد و قد یخذف و اوه لفرودة الشعر
 از حکمایان کرده در بارگاه قدس بریان کسری بفتح الکاف و کسر القاف ملوک القوس ملکی
 سخن می گفتند و کانوا بدین امر از هر چهار خاوش بود گفتند هر دین بخت با ما سخن نگوید
 هذا سوال للکما گفت جوابا لهم و زرا امثال اطباء اند و طبیب دار و بمعنی الذوا و اند مد
 جز سقیم را پس بمنزلة الفاء الجزائیة چون بینم که رای شما بر هیچ بمعنی الطريق الجلی صواب
 مراد آن سخن گفتن حکمت نباشد **مثنوی** چو کاری بیا الوحدة فی فضوی بیابان
 و هو الزیادة و الفضیلة من براید و محصل مراد وی سخن گفتن نشاید لانه انتاب القیاس
 و تضییع الکلام سئل فلاطون عن الراحة قال راحة الجسم فی قلة الطعام و راحة النفس
 فی قلة الکلام و راحة الزوج فی قلة الاثام و راحة القلب فی قلة الانتقام و کریم که نابینا
 و چاهست **بالبیم** الفارسی اگر خاموش نشستم کن هست لانه یقع فی البر و بهلک
حکایت یارون الرشید را چون ملک بالغم و الکسر مرسل شد گفت بخلاف آن طایفی
 و هو فرعون کا قال الله تعا املکوسی يوم اذهب الی فرعون از طغی ای علی و تکبر و جاوید الله
 فی الکفر و العصیان که بنزد ملک مصر دعوی خدای کرد کا قال الله تعا نادى فرعون فی قوم
 قال یا قوم البس علیکم مهر و هذه الانهار تجری من تحتی افلا تبصرون بخشم این ملک را
 مکر بکترین بنده کان سیاهی بیا الوحدة داشت کون بفتح الکاف العزنی و سکون الواو

بمعنى لوج و بداندیش و يقال ايضا چشم خیره بالترکی قشمن کوز و دست خیره و بای خیره
 بالترکی او چشمشال و ایاق بنا فی ساز ای افیه بخرواحه تاکنی پشت بمعنی الظهر بخدمت و بنا
 ای لثا تجعل طهرک مخینا فی الخدمة و قد ورد فی الخبرین فتح شیخ و من طبع ذل حکایت
 کسی پیش نو شیروان عادل مرده آورد که خدای عزوجل فلان دشمن را برداشت
 ای رفوس الله نیا یعنی امانت گفت هیچ شنیدی که مرا فرود گذاشت ای تر کنی و بجهنم باقی
بیت مرا برک عدو جای شادمانی نیست عله بقوله که زندگانی مانیر جاودانی نیست
حکایت کرمی بیا الوحدة لفظ فارسی بمعنی التفرد و قد یخذف و اوه لفرودة الشعر
 از حکمایان کرده در بارگاه قدس بریان کسری بفتح الکاف و کسر القاف ملوک القوس ملکی
 سخن می گفتند و کانوا بدین امر از هر چهار خاوش بود گفتند هر دین بخت با ما سخن نگوید
 هذا سوال للکما گفت جوابا لهم و زرا امثال اطباء اند و طبیب دار و بمعنی الذوا و اند مد
 جز سقیم را پس بمنزلة الفاء الجزائیة چون بینم که رای شما بر هیچ بمعنی الطريق الجلی صواب
 مراد آن سخن گفتن حکمت نباشد **مثنوی** چو کاری بیا الوحدة فی فضوی بیابان
 و هو الزیادة و الفضیلة من براید و محصل مراد وی سخن گفتن نشاید لانه انتاب القیاس
 و تضییع الکلام سئل فلاطون عن الراحة قال راحة الجسم فی قلة الطعام و راحة النفس
 فی قلة الکلام و راحة الزوج فی قلة الاثام و راحة القلب فی قلة الانتقام و کریم که نابینا
 و چاهست **بالبیم** الفارسی اگر خاموش نشستم کن هست لانه یقع فی البر و بهلک
حکایت یارون الرشید را چون ملک بالغم و الکسر مرسل شد گفت بخلاف آن طایفی
 و هو فرعون کا قال الله تعا املکوسی يوم اذهب الی فرعون از طغی ای علی و تکبر و جاوید الله
 فی الکفر و العصیان که بنزد ملک مصر دعوی خدای کرد کا قال الله تعا نادى فرعون فی قوم
 قال یا قوم البس علیکم مهر و هذه الانهار تجری من تحتی افلا تبصرون بخشم این ملک را
 مکر بکترین بنده کان سیاهی بیا الوحدة داشت کون بفتح الکاف العزنی و سکون الواو

النفقة فرس الرجل الذي لا يمشي بسرعة ثم استعير للشيء الذي هو غلبتي بالفهم وعلى هذا المعنى
 شاع في الحم والروم كنام او خصيب بضم الناء المعج و فتح الصاد المهملة على صيغة التصغير ملك
 مصر را بوی ارزانی فی الاصل بمعنی الرخص و شاع بمعنی الاباق داشت ای جعد امیر مصر که بند
 عقل و کباست او بجدی بود که طائفه آخر اس بضم الناء المهملة و تشدید الراء المفتوحة کا نزار لفظا
 و معنی شکایت او و دند که بنده کاشته اسم مفعول من کاشت بمعنی الزرع بودیم برکنار بنی ایران
 لعلمهم ارادوا طغیان العاصیة و قد تلف و فی بعض النسخ تباه شد و کان مراد هم غف
 فواج الارض و عشرتهم گفت فاعله قصيب بضم الناء بمعنی صوف الغنم و کان راه کثیرا
 بایستی کاشت و کان یظن ان الصوف بنبت فی الارض صاحبی و فی بعض النسخ
 داشتندی این کلام بشنید و گفت **مثنوی** اگر روزی بالیاء الاصلیة بدانش ای مقدار
 العلم بر فردی اولو کان الرزق یزاد بالعلم و الغنم زنادان ننگ و وزی تربوی
 لعدم علم بنادان چنان روزی رساند ای الله تعا که دانایان اندران ایران باند
دیگر بخت و دولت عطف تفسیر بکار دانی بالیاء المصدری نیست بینه بایکون جز
 بتأیید اسمانی نیست **بیراد** التأیید الالهی انظر فی قلة من تحقیق فی المواضع المشکوکة
 وظیفه الشارح و من تصدی بالشره و لم یكشف المرام فاذ من علم لامن اما لافاده
 در جهان بسیار مرمون فی تمیز از جمله ای ذو مقدار لان لفظ ارج بمعنی المقدار و لفظ
 هذا اداة نسبة خود در حد و من قال فی شرحه بفتح الهمزة و ضم الجیم العزنی بمعنی
 المعزز و المحترم فقد غفل عن اصل المعنی و عاقل غور و المعنی از و فتح فی الدمر کثیرا
 کون البلیة المقدار و العاقل ذیل کیمیا که بالترکی کیمیاچی لان لفظ اداة فاعل کان فی قوله
 ذکر که بغض مرده و رنج عطف علی بغض ابله بسکون الهاء اندر خراب یافته کنج و قبل
 فی الترجمة **دیگر** و لکن علم بوبر و غیره کل حق و یرانی ایر و غیره کل بوجهانده و شبیه
 بسیار نه تمیز متید عاقل خور کیمیا که جبر اکمل ابله رنج بجه ابله بوبر خرابه کنج

بمعنى لوج و بداندیش و يقال ايضا چشم خیره بالترکی قشمن کوز و دست خیره و بای خیره
 بالترکی او چشمشال و ایاق بنا فی ساز ای افیه بخرواحه تاکنی پشت بمعنی الظهر بخدمت و بنا
 ای لثا تجعل طهرک مخینا فی الخدمة و قد ورد فی الخبرین فتح شیخ و من طبع ذل حکایت
 کسی پیش نو شیروان عادل مرده آورد که خدای عزوجل فلان دشمن را برداشت
 ای رفوس الله نیا یعنی امانت گفت هیچ شنیدی که مرا فرود گذاشت ای تر کنی و بجهنم باقی
بیت مرا برک عدو جای شادمانی نیست عله بقوله که زندگانی مانیر جاودانی نیست
حکایت کرمی بیا الوحدة لفظ فارسی بمعنی التفرد و قد یخذف و اوه لفرودة الشعر
 از حکمایان کرده در بارگاه قدس بریان کسری بفتح الکاف و کسر القاف ملوک القوس ملکی
 سخن می گفتند و کانوا بدین امر از هر چهار خاوش بود گفتند هر دین بخت با ما سخن نگوید
 هذا سوال للکما گفت جوابا لهم و زرا امثال اطباء اند و طبیب دار و بمعنی الذوا و اند مد
 جز سقیم را پس بمنزلة الفاء الجزائیة چون بینم که رای شما بر هیچ بمعنی الطريق الجلی صواب
 مراد آن سخن گفتن حکمت نباشد **مثنوی** چو کاری بیا الوحدة فی فضوی بیابان
 و هو الزیادة و الفضیلة من براید و محصل مراد وی سخن گفتن نشاید لانه انتاب القیاس
 و تضییع الکلام سئل فلاطون عن الراحة قال راحة الجسم فی قلة الطعام و راحة النفس
 فی قلة الکلام و راحة الزوج فی قلة الاثام و راحة القلب فی قلة الانتقام و کریم که نابینا
 و چاهست **بالبیم** الفارسی اگر خاموش نشستم کن هست لانه یقع فی البر و بهلک
حکایت یارون الرشید را چون ملک بالغم و الکسر مرسل شد گفت بخلاف آن طایفی
 و هو فرعون کا قال الله تعا املکوسی يوم اذهب الی فرعون از طغی ای علی و تکبر و جاوید الله
 فی الکفر و العصیان که بنزد ملک مصر دعوی خدای کرد کا قال الله تعا نادى فرعون فی قوم
 قال یا قوم البس علیکم مهر و هذه الانهار تجری من تحتی افلا تبصرون بخشم این ملک را
 مکر بکترین بنده کان سیاهی بیا الوحدة داشت کون بفتح الکاف العزنی و سکون الواو

بمعنى لوج و بداندیش و يقال ايضا چشم خیره بالترکی قشمن کوز و دست خیره و بای خیره
 بالترکی او چشمشال و ایاق بنا فی ساز ای افیه بخرواحه تاکنی پشت بمعنی الظهر بخدمت و بنا
 ای لثا تجعل طهرک مخینا فی الخدمة و قد ورد فی الخبرین فتح شیخ و من طبع ذل حکایت
 کسی پیش نو شیروان عادل مرده آورد که خدای عزوجل فلان دشمن را برداشت
 ای رفوس الله نیا یعنی امانت گفت هیچ شنیدی که مرا فرود گذاشت ای تر کنی و بجهنم باقی
بیت مرا برک عدو جای شادمانی نیست عله بقوله که زندگانی مانیر جاودانی نیست
حکایت کرمی بیا الوحدة لفظ فارسی بمعنی التفرد و قد یخذف و اوه لفرودة الشعر
 از حکمایان کرده در بارگاه قدس بریان کسری بفتح الکاف و کسر القاف ملوک القوس ملکی
 سخن می گفتند و کانوا بدین امر از هر چهار خاوش بود گفتند هر دین بخت با ما سخن نگوید
 هذا سوال للکما گفت جوابا لهم و زرا امثال اطباء اند و طبیب دار و بمعنی الذوا و اند مد
 جز سقیم را پس بمنزلة الفاء الجزائیة چون بینم که رای شما بر هیچ بمعنی الطريق الجلی صواب
 مراد آن سخن گفتن حکمت نباشد **مثنوی** چو کاری بیا الوحدة فی فضوی بیابان
 و هو الزیادة و الفضیلة من براید و محصل مراد وی سخن گفتن نشاید لانه انتاب القیاس
 و تضییع الکلام سئل فلاطون عن الراحة قال راحة الجسم فی قلة الطعام و راحة النفس
 فی قلة الکلام و راحة الزوج فی قلة الاثام و راحة القلب فی قلة الانتقام و کریم که نابینا
 و چاهست **بالبیم** الفارسی اگر خاموش نشستم کن هست لانه یقع فی البر و بهلک
حکایت یارون الرشید را چون ملک بالغم و الکسر مرسل شد گفت بخلاف آن طایفی
 و هو فرعون کا قال الله تعا املکوسی يوم اذهب الی فرعون از طغی ای علی و تکبر و جاوید الله
 فی الکفر و العصیان که بنزد ملک مصر دعوی خدای کرد کا قال الله تعا نادى فرعون فی قوم
 قال یا قوم البس علیکم مهر و هذه الانهار تجری من تحتی افلا تبصرون بخشم این ملک را
 مکر بکترین بنده کان سیاهی بیا الوحدة داشت کون بفتح الکاف العزنی و سکون الواو

حکایت یکی از محکومین یعنی الحاق اول و سکون الثاني في الاصل و مجزؤه بمعنى الجارية
 یعنی وصفها آورده بودند و كانت غاية الحسن فاست کرد در حالتی منتهی بآیاء المصدري
 یا وی جمع آید اراد الجاهل في حالة الشكر و فرماتفت کرد و لم تساعده ملك در قسم
 شد معنی في الغضب اي غضب و مراد اشارة الى كبرك از بندگان بسیار می شنید و كان
 على غاية القبح كزیرین بغضتین وی یعنی شدة العلبا از برده یعنی در گذشته بود هذه مینه
 قبیحة و لب برین یعنی شدة السفلی بکیر بان فروخته اسم مفعول من مشتق معنی الوضوء
 و المراد بالانحفاظ میلکی ای یعنی بود که من بفتح الصاد المهملة و سکون الخاء المعجمة
 اسم غفريت قصه سر قه خاتم سليمان و هم وقد كان ذلك للخي الجوبة في فتح المنظر و كرا
 اللقاء و كونه اسم غفريت قال سليمان هم حين طلب سرير بلقيس انا انيك بقبلان تقوم
 من مقامك اقبال مرجوح و من عكس البيان فقد رجع المرجوح على الرجاء من اطلعت من
 برمیدی آیاء الحكاية ای تنفر و عین القطر علی وزن القطر معنی النحاس المذابة و يستعمل
 بمعنى القطران و هو المراد هنا از بختش ای من ابطه بکنده ی حکایت من کنده ی **بیت**
 تو کوی حرف کجی شرط مقدر تا قیامت زشت رویی بالیاء المصدري برو ختمت
 جواب الشرط مقدر و بر یوسف نکوی فی ملاحظه التبیح مکان الحسن تام فی یوسف او
 المعنی کانک و انک تقول ان القبح الی یوم القيمة تم فی کما تم الحسن یوسف و قبل الز
بیت دیدگشتا قیامت زشت رویی قاهره انده یوسفه کوز لک **قطعه** شخصی یاء
 الوحدة فی ان النفی معروف الی بقية البيت و المجد المنفیة صفة شخصی کبری فعیل معنی المفعول
 ترکیب مع منظر و صف ترکیبی کز زشتی بکیر الباء المصدري او ای من فخر غیر نتوان داد بالذ
 یعنی دادن و الله مخف من و انگاه بختش قدر آنرا نفوذ بانه من فخر را بجز مردار و غیر بختش
 او مبتدا و مخدوف باقاب بالاضافة و مراد بالذال الی اسم للشهر الاوسط من الشهور الصغیفة
 خض بلان رایة الخیفة لظهور فی سیاه رادران مدت نفس طاب بود و اعلم ان المطابقة

این حکایت را در کتابی که در دسترس است
 در کتابی که در دسترس است

در بیان

بین الصفة و الموصوف غیر معتبر فی الترتیب الفارسیة کما مر و شهرت غالب
 عطف علی قرینته مهرش بکسر المیم مجنیید ای تحرک و مهرش بالضم ای
 بکارها برداشت ای رفعا ای ازال یا مد ازان قدمه فی سبب التماس
 ملک کنیزان را جست لتعلق قلبه بها و نیافت عنده ما جوا کفتند ای ما وقع فی
 خشم کرد و بنمود تا سیاه را با کنیزان دست و پا استوار ببندد و از بام بالا افتاد
 جو سق ای من سقف القصر الذي بنی فی برج القلعة بخندق در اندازد و لما امر
 بهذا القتل القبیح و الظلم الصریح یکی از وزیران نیک خضر قدمه باینه فی الحاکم
 روی شفاعت بر زمین نهاد و قیمة تنبیه علی ان تأثیر الكلام فی الامر و اغایا کون صریح
 و الالبتهال و گفت سیاه پیچاره را درین خطای نیست بلکه بقوله که سایر
 قد عرفت معناه و من قال یعنی جمیع اوباقی فقد اخطأ بندگان و خدا
 فی عطف تفسیری و کذا فی قوله بمحشش و انعام بکسر المیم للاضافة و کذا
 خدا و ندی الباء للنسبة او مصدر تیه و الباء فی قوله بمحشش متعلق بقوله
 معتاد ندی لما سمع الملك كلام الوزير کفت اگر در مغاوضه او و المراد
 اینجا مع و المثلار که قال فی مختار الصحاح التفاوض الشریکان فی المال
 اشتراکاً فیة اجمع و هی الشریکة المفاوضة و من قال یعنی در مکالمه آن
 کنیزان فلم یأت بشئ اصلاً لالفة و لا اصطلاحاً بشئ تأخیر کردی چه کما
 بیاة الحاکم کفت فاعله ضمیر الوزير ای خدا و ندی زشتی که گفته اند
قطعه تشنه سوخته ای العطشان المحور بر چشمه روشن چو
 مرهون تو میندار ای لا تظن که از پیل دمان قدمه بیان معناه و خطا
 من اخطأ فی حکایت پسر کارون الترشید اندیشد ای بتفکر و بجز
 ملحد من الهدی الدین ای مال و عدل بکسر سینه قدمه بیان در خانه خانی پیر خال

و ان قال البعض في غير نظر اسرار غير صحيح اذ ان
 جاد الخوفين ان يظنهم فانوا ان يظنهم
 ان يظنهم ان يظنهم فانوا ان يظنهم
 ان يظنهم ان يظنهم فانوا ان يظنهم

این حکایت

این حکایت

این حکایت

Handwritten text in Arabic script, likely a continuation of the previous page, written on aged, slightly stained paper.

[illegible]

جہانگیر

نہایت

خطه العارفي

مطالعہ فیضیہ اسکندریہ

الحرف الثوبين على الشرق والمغرب على الزناج
والحرفان على كل واحد من الشرق والمغرب
سبعة

این جمله

۱۲

بسم الله الرحمن الرحيم

باب

...

واما مات حملوه الى امة في مدينة الاسكندرية وهذا الذي ذكرناه
 قصته فلترجع الى امكنه كفتند که دیار مشرق و مغرب بجه کبر فتم ای
 بای سبب اخذتها که ملوک پیشین را فزاین و ملک و عمر و لشکر
 بیش باباء العربی ازین بود و چنین فتمی میسر نشد کوفت فاعله
 ضمیر اسکندر بعون خدای تعالی هر مملکت که گرفتیم ای فتحها بر عیش
 نیاز مردم و کان عاده یدعوهم الى الاسلام فاذا اسلموا اقرهم علی
 حالهم و نام پادشاهان جز بنیکوی نبردیم **بیت** بزرگش بضم الزا
 و الضمیر راجع الی مقدر ای انگس را بزرگ بخوانند اهل خود ای العکلاء
 که نام بزرگان بزرگتر برد و بختین مضارع من بودن و قبیل فی الترجمة
و یکسر عقلولو اولود منزلا کا که اولو لمرادن یزکمرزاکا **حکایت**
 روی انه تمامات اسکندر و ضعوه فی تابوت من ذهب مرصع
 بعد ان غسلوه و طلوه باللیل و القبر لثلاثین ثم حمل علی مناکب
 الملوك الی خارجة الغنیم و وضعوه علی سریر عال ثم قال
 زعیم القوم و هو معلمه و قد حضره الملوك و العلماء و الفلاسفة
 فقال هذا یوم عظیم العبرة کشف الله فیه شمس الملک و اقبل
 من شرة ما کان مدبرا و ادبر من خیره ما کان مقبلا فمن کان باکیا
 علی ملک قهر الملوك فلیبک الیوم و من کان متعجبا من حرث
 فلیعجب و لیعتبر ثم قال لیقل کل منکم قولا لیکون للخاصة مؤزنا و للمعنة
 و اعطی فقال احدیهم ان الملک کان یجمع الذهب فصار الیوم الذی یجمع
 و قال لآخر اعجبوا الغالب الملوك و قام القرون کیف غلب قهر و صار عبرة
 لغيره قال الثالث انظروا الی ما کان قد اوتی من السطوة و لولا کیف صار حادوا

در و ص

قطعه این همه میچست چون فی بگذرد اشاره الی مضمون المعراج الثانی فتمت
 و امر و نهی کردار فی بحر الفرایب کبر و دار لفظ و احد مستعمل یوم الحرب بالترکی
 طوت نام نیک رفکان جمع رفت ضایع مکن ای از کرمم بالخیر تا باند نام نیک
 بایدار بعد مماثلک فان المرء مجزئ **باب دوم در اخلاق درویشان**
 جمع خلق بالفهم و هو هیئت راسخه فی النفس یصدر عنها الافعال بسهولة درویشان
 جمع درویش و المراد به هنا اهل التقوی مطلقا کما یشهد به للحکایات الواقعة فی هذا الباب
 و من لم یعرف المرام او در کلاما لا یعتقد به العارف **حکایت** یکی از بزرگان الظاهر
 ان المراد به احد من ابناء الدنیا گفت پارسای را ای سئل صامتا که چه گوئی در حق
 فلان عابد ذکر اسم زاهد که دیگران در حق او بطعن سخنها گفته اند ای اسند و البی
 او الاثنی فی الصلح گفت ای پارسا بزرگم من الضمیر راجع الی عابد عیب نمی بینم
 ای بیس نیست هر دو در باطنش غیب نمی دانم و نمی خلم با ظاه **قطعه** هر که حکمت را
 منا بمعنی الامم الجارة جاءه کان فی الاصل بالهمزة لاضافة و قد فت الوزن پارسا
 بینی مرمون پارسادان و یک مرد انکار بفتح الهمزة و الکاف الفارسی امون انکار
 او من انکاشن فانه شین تبتک فی المستقبل نوا انکار و انکارنده و من لم
 هذا الامر صغر فی الاول و معانها بالترکی ضغنی و رندانی در نهادش ای فی طبعه و فی
 بعض النسخ در نهانش چیست من لیز و لشته محتسب را درون خانه چو کار فانه
 یا خدم زای فساد فی الظاهر و قال الفقهاء الفسق الخفی لا یسقط العدالة **حکایت**
 درویشی را بیا و الوعدة دیدم سر بر استان کعبه بلامه و استاز بهاء بمعنی العتبه
 نهاده بود و در زمین فی مالید الظاهر ان المراد جدار الکعبه لان عتبتها ارفع و فی
 نالیده و می گفت ای بنای بقوله یا غفور یا رحیم تو دانی که از ظلوم و جهول علی غفنی
 تو کن ان الانسان ظلوما جهولا و آید که ترا شاید **قطعه** عذر تقصیر خدمت او مردم

این سید

این سید

بالاضافة في التفسيرين الاولين که نذارم بطاعت استظهار ای سیرتکائی بالطاعت
 عاصیان از گناه توبه کنند اما عارفان از عبادت استغفار ای استغفرون من تقصیر العباد
 کان رجل یرفعه بعد الصلوة طویلاً و قیل له ماتقول فی دعائک قال قول اللهم اغفر لی
 تقصیری فان علی هذا الیلبق بک **ربانی** عابدان بزا عبادت خواهند هذامن جمله مقول
 قول درویش ای العباد یطلبون عوض العباد و باز رگنان بهاء بطاعت و می
 متاع من المال تبع للجماعة والمراد من المتاع الذي یباع من بندة امید او رده ام نه طاعت
 حتی اطلب جزاءه یا در یوزه وهو السؤال بشی آمده ام نه تجارت حتی اطلب من المتاع الصغیر
 بنای افضل من مات امله ولا تفعل بنا ما نحن امله هكذا وجدنا عبارة المتن فی النسخ
 الصحیحة وما وجدنا الصغیر فی مات امله وان كان یناسب السیاق وما وجدنا ایضاً و اهل
 لما جاز و هدی ترک لما جاز ترک ذکر فی الکشاف ان قوم یونس وم لما نزل بهم العذاب
 قالوا اللهم ان ذنوبنا قد عظمت و جت وانت اعظم منها و احق افضل بنا مات امله
 ولا تفعل بنا ما نحن امله فکشف عنهم العذاب **بیت** که گشتی بغم الکاف الوتی خطاب
 من کشتن والمراد بعذاب الله و جرم بغم بجمیع الذنب یعنی ای تقوی روی و سر
 بر استقام لا ارجع من عبتک بنده را فرمان نباشد هر چه فرمای براغم قیل قریانه **بیت**
 اولد کرک باغش باش و تن و جان شک قولن نه فرمان او و قول داخی فرمان شک
قطعه بر در کعبه بالا ضافه سائلی دیدم یسل الله تعالی که می گفت و می گشتی خوش یقرا بفتح
 الفاء للقافية من یگوید که طاعتم پیدیر ای لا اقول قبل طاعتم قلم خود بکن هم کش امر من کشیدن
 و المراد طرد من کتاب السیات و قیل فی الترجمة **قطعه** کعبه ده کوردم ایدی بر درویشی
 اغلیوب ایدر ایدی ای حق بن دینرم طاعتم قبول اید چک قلم کج بزم کنامدن **حکایت**
 عبد القادر کیلانی و مومن المشایخ العظام و الاولیاء الکرام و رعا فی شکی و کرامات علیا
 در جرم کعبه روی بر حصا بفتح لا المهملة جمع حصاة که انی مختار الصالح و هی بالفارسیه سنگ

بالتزکی بفتح و من لم یعرف للبح و المقدر فسر للبح بمعنی المقدر نهاده می گفت مناجیای خود
 بخشنی پرید به العفو و اگر نه مستوجب عقوبتم من استوجبه اذا استخف در قیامت مرانایا
 برانکیز امر من انکینتن تادر روی نیکان بجم نیکای فی مواجهم شرمساری بجهل نشوم
قطعه روی بر خاک بجز کاذب جمله خالیه من الفهم المستتر فی قوله میگوید هکذا وجدنا عبارة المتن
 فی النسخ التي رايناها و من اختاره فی المتن قوله میگوید و فسر به بقوله یعنی عبد القادر ثم قال
 و فی بعض النسخ می گویم وهو الظاهر انه افری علی المص و قد اعترف بفساد ما اختاره
 مر سحر که مخفف من سحر که که با دمی اید ظرف لقوله می گویم و المراد به وقت السحر و مقول
 القول لیس الا انی اعنی قوله ای تمرکز فرامشت فرامش و فراموش بمعنی النسیان و التی
 ان اصل فرامش فراموش بالواو حذف و اوه للوزن و التاء للخطاب و حرکت الشین
 لها و اختیر الفتح للتخفيف نکتهم قال الشيخ بن شبلی قدس سره انی لانه کراة تعالی ان الله کثر
 انما یکون بعد النسیان و لانسین حتی اذکره میبیت از بنده یا در ای آیه قیل فی الترجمة **قطعه**
 بحر ظریفی اوزره یوزا وروب مر سحر که دیرم جو ایش باد ای که مرکز او نترم سنی بن
 میبسنده ایدر مسین بنی یاد **حکایت** دزدی در خانه پارسایی بیاه الوصه فرما دهم
 سرقة شئی چند انکه طلب کرد فی بیت الزاهد چیزی بیاه الوصه نیافت لفقر الزاهد لشک
 شد لعدم وجدان شئی پارسا را فرشته ای تنه کلجی بکسر الکاف الوتی و یا الوصه لغت منفره که
 که بر آن کلیم فتنه بود ای اضطیج و نام در ره کذر دزدان داشت ای القی فی عمره لیاخذ به
 تاخروم نکرد ای لایرجع و لایصبر محروما **قطعه** شنیدم که مرادان راه خدا مرصون دل
 دشمنان را نکردند تنک فکیف یضیقون قلوب الاعداء تراکی سوال من الوقت هنا
 میسر شود ای ای تیسرک این مقام علام بقوله که باد و ستانت خلافت و جنت
 ای لک خلاف و صرب مهمهم و قیل فی الترجمة **قطعه** شنیدم که خدا یولی ارثی اولاد
 دشمنان کو کلس اعدای تنک انما اولامی سر سکا بر مقام که دوستدار اید ایشک خلاف **بیت**

این سینه
 این سینه

و انما فی قوله هذا الکلام ای معنی سلطان
 کبر القادر و مستحق ان یولی الامر و انما فی قوله
 اولاد اعدای تنک

مودت اهل هجاء در روی و چه در قفای لاتقاوت بین هابل محاسن نه چنانکه از بیت
بفتح الباء الفارسی والعین الملهة عیب گیرند و پیش از باب الفارسی یعنی قد امک ومن
قال یعنی عندک فقد غفل عن صفته التفادیل لم يعرف القبل والبعد و فی بعض النسخ
بیش بالباء العزنی غیرند **بیت** در برابر ای فی المقابلة والقدام چو کوه سفید کین الدال
لاضافه او بسکو نهاسلیم **بیت** یاد به معنی الخیم من اللهم بالکسر در قفا همج کبرک ای مثل الزنب
مردم خور و صف ترکیبی و المعنی لیس الصدیق هذا بل الصدیق هو الذی یكون فی المواجهة
والغیبت علی السواء **بیت** هر که عیب دیگران پیش تو اورد شمر دانی کان عیب
پیش دگران فواحد برد **بیت** بالترکی کانسوز سنک عیبک غیر یاد او که التکرر که کافیل من
عاب عندک عاب عنک و قیل فی الترجمة **بیت** مکه ایلر بر کو عیبی او کلمه عیان و وار
ایر قلره دیر عیبکی سنکده همان **حکایت** تنی چند بالترکی برنجی تر و المراد اشجی من
متعدده از رنده کان بجم رنده بالترکی یور یوی متفق سیاحت مصدر سلی فی الالف
بمعنی ذهب بود ندای کاونا متفقین فی الشیاء و شریک رنج و راحت سبح خواستم
که مرا فقت کنم ای اردت ان اکون فیهتم مرا فقت نکردند و لم یقبون فی المرافقة کفتم از کرم
و اخلاق بزرگان بدیج است و عجیب روی از صاحبت مسکینان و انا واحد منهم تافتن
بمعنی الاعراض هنا و فایده درین داشتن و لالانی غیر منقصره لخدمه کا قال که در بعض
خویش این قدر بختین قوت و قدرت می شناسم که در خدمت مردان یار دهم هو لاه الا
یار شایر یاشم ز بار خاطر بمعنی حمل القلب و المراد به التوشیش **بیت** ان لم اکن را ک
المواشی ای را ک المراکب مهاجمکم اسعی انا کم حال کونی حامل القواشی جمع غایبه
و می مایست الترنج و المعنی ان لم اکن لایقا الصبیحکم البقی طر منکم یکی ازان میان گفت
لا اعترار ازین سخن که شنیدی من عدم قبولت دل تنک مکه او قی النسبه القدیمة
یخرقون الکلم عن مواضع کتبه الغلط دل متصلا مدار که درین روزهای فی هذا الایام

بیت

بیت

مردم خور

در روی بصورت درویشان در آمد ای دخل و خود را در سکت بمعنی الخیط محبت ما
بالاضافه فی التفتیل مشتق کرد کانتظم للزرة فی اللفظ **بیت** چو داند مردم اراد مردمان
او یار دینش که در جام کیست ای لا یعلم الانسان من فی اللباس انه رجل غیر ام شرف
دانه ای الکاتب یعلم که در نام چیست و من ابدل نام لفظ خامه و قال الظاهر ان المراد
بجام المكتوب و اعترف بانه لم یجد فی کتب اللغة عنده هذه المعنی ثم بین اربعة معان
لفظ خامه علی ما وقع فی الصحاح الفارسی و لال کلمها لا یلیق بالمحل ثم قال و فی بحر
الغرائب بمعنی التمل المجمع فقد اتی بالغرائب و لم یعرف عبارة المتن فوقع فی التکلف
الباردة از انجا که سلامت حال درویشان ست احد درویشان است حذف الفات
لما عرفت فی اوایل الکتاب من قاعدة کتابة کان بضم الکا فی الفارسی بمعنی الظن فغرض
المراد به المزیه عن لاه سواء کان فی اللبس البقی و یعیین احد مما بقریه الحق و قد مر
اصل کان فضولی اش و فضولی کنایه عن تجاوزه عن لاه فی السوء دعوی بلا دلیل و هو
منقوض بقول المصنوع کار ای فضولی من بر آید کامر نبرد ند بل ففوه صالی و بیاری قیوس
کردند **بیت** ظاهر حال عارفان المراد بهم ارباب السلوک و لفت بفتح الذال و کون
الباس الصوفیه المعروف بخرقه المراد لا یغیر بظاهر حالهم **بیت** این قدر بر روی در
خلقت فان کان توج القوی فی الی الخلق فانه علامه سواء **قطعه** در محل کوش امر
من کوشیدن هر چه خواهم من الالبسة المباحه پوشش امر من پوشیدن تلج بر سر نه کاشاک
و علم بر دوش کالجندی زاهدی بالیاه المصدری در پلاس پوشی و صف ترکیبی و الیاه
المصدریه ایضا نیست فان لبس اللباس المخصوص امر سهل زاهد پاک باش عن اللباس
القبیه و اطلس پوشش **مثنوی** ترک دنیا و شهوت و هموس **مثنوی**
علی المضاف الیه اعنی لفظ دنیا و المهرع مرهون از خبر مقدم پارسی مبتدا و مؤخر
نه ترک جام و بس الواو زاید للوزن در کذا عند بفتح الکا فی العزنی و الزا الفارسی

بیت

بیت

بیت

بیت

والغين المعجمة الذريع وكذا كثر الكف بالكاف الغين وقدر كثر الكف بالكاف بدل الكاف
والزاد العزق كذا في كتب اللغات المعول عليها فلا تلتفت الى البعض قال سمعت من بعض
الاساتذة قد كثر الكف بالزاد الفارسي والكاف العزق فان الاساتذة في تصحيح
ارياها مديا به بود اي ينبغي ان يكون في الذريع رجل شجاع برحمتك سلام
جنتك وسود يراى بالمعنى في العجم والروم ضد الشجاع والمعنى المراد من البيت
من ليس ليس القوية ينبغي ان يكون محلا كالحلم في الجملد وزي وشب ابريق رفيق
بوديم في السيادة وشبانك بياى هصارى خفته للاستراحة دزدنى توفيق ابريق رفيق
برداشتى اخذ ورفح كبطهارت مى روم ولال او بنارت فى رفت بيت
پارسا نطق بفتح ز بين كخرقة در بر كرد اي جعل على معنى ليه جامه كعبه راجل تخفيف
اللام للوزن وكسر الاضافه كخر كرد كانه جعل ثوب الكعبة لاجل خفة انكه از در و بنش عاب
شد بزمى بياى الوحدة از هصار برفت و درجى بياى الوحدة كذا كذا والذريع بالضم القبة
التي يحفظ فيها الجواهر وحلى النساء ومن قال معنى خفة اخضر منه بدزد يد فى الليل تارو
روشن شد اي الى ان ابيض النهار آت اى السارق در تاريك اى فى الظلام
مبغى بياى الوحدة يراى بهذا اللفظ معنى كثر راه رفته بود اي قطع المساقاة الكثيرة
وريقان نى كناه خفته خافلين بامدادان همه راى كل الرفقاء بقلعه بدند قال
برند اصل الحصن ويزندان كردند اي جسونان از ان تاريخ ترك صحبت كفتيم اي
قلت تركت المصاحبة مع الغير وطريق عزلت كفتيم قائلين كذا السلام والافق والكثرة
والاشين قطع جواز قوى بياى الوحدة يكى نيه دانشى بالياء المصدرى كرد قال
ضمير يكى كثر الكف العزق وسكون الهاء الاصل معنى الحقة والصغيرة كذا فى كبر
الغراب ومن قال معنى كثر بل مقصور من فقد غلط فان ليس مرادف كثر ولا مقصور
من بل هو لغة براى سا واذا زيد على لفظ تر يصير اسم تفضيل منزلة اى العذر مانده

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

مضارع من مازن نه بكسر الميم وسكون الهاء الاصل معنى الكبير ومن قال بمعنى ممتز
بل مقصور من مثل مينا وحنط على ما قيل فقد غلط وقاس الفارسية على العربية لعدم انفس
بالفارسية را والمعنى المراد ان ذلك الشخص لا عمل عملا لا يلقى باهل القنوق تجاوز
ضرره اليانمى كذاوى بالكاف الفارسي وياى الوحدة اي بقدر واحد در علف زار
والمراد بالمرحمة التى زرع فيها العلف بياى لا يد معناه المطابق بالتركي لا شدر رهمه
كاوان وده را اي اذا دخل بقدر واحد فى معنى وراه صاحب الزاى يسوق للجمع بالضم واللام
ومن غلط من شدة الغضب فكان ذلك البقر يخطه من ومن لم يعرف المراد فشره بقوله يوز
وكتب حاشية فيها تفسير بلازم معناه المطابق المراد منا وقيل فى الترجمة قطع و بر قوتك
برى بلمت ك اتسه ووراق قلعة كى ييم اولويه قنكم بر صغر تار لايه كرسه سور رهمه كرسى
ايدويه كفتيم سباس ومن خد ايراجل وعلاكه از خوايد درويشان عمر و مماندم از نكته
ان المقارنة مع من لا علم بالغير جازى كره از صحبت ايشان فريداى وحيد شدم انابدين
حكايت مستفيد كشم و امثال مراى الذين يستجرون فى الارض در همه عمر اين نصيحت
بكار آيد مشغولى بيك بفتح الباء السببية تارة شديدة كناية عن غير الموتى در مجلسى بياى
بر فخر مضارع من رغيد دل هو شندان اى قلب العقول بسى ويقع هذا الامر كثر الكر
بر كذاى لوض الذى يجمع فيه الماء ومن اضاف ماء الى المطر حيث قال يجمع فيه ماء المطر
فقد زاد قيد اشواير كنهه از كلاب اى الماء الورد جوسك وفى بعض النسخ سكى دروى
افند كنه مضارع من كردن مجلاب بضم الميم والجيم وسكون النون بينهما ما النجس
حكايت ز اهدى مهمان بادشاهى بياى الوحدة فيها بود بسكون الواو چون بر سره
بنشستند لاكل الطعام كثر از ان خورد كذا ارادة او بود اى لم ياكل مقدار ما يريد اكله
و چون نماز خواند اى قاموا الى الصلوة بدشتر از ان كرد كذا عاده او بود علمها بقوى
تاخن ملاحت در حق او زياده كنه اى يظنون ان قليل لاكل كثر الطاعة بيت

ابن سينا
نقل من كتاب
مختار آفاق

ابن سينا

ابن سينا

ترسم نرسی بکعبه ای اخافان لا تصل الی الکعبة ای اعرابی. علامه بقره کین ره کوفی روی
 بترکستانست. ای طریق الی تسکمه میر الی الولاية التي تسمى بترکستان و قبله الرجمة
بیت قور قورم ایر میسین کعبه ای اعرابی. دونه و عک یول جو شک دو غور و یول بیکه
 چون بمقام غویش باز آمد ای روح الی منزله سقر خواست تا تناول کند ای لیل کل سیرای
 ای کان لابن صاحب فرست گفت ای پیر جراد در دعوه سلطان چیزی نخوردی گفت
 در نظر ایشان چیزی نخوردم که بخار آید گفت فاعله پسر نماز را هم قضا کن که چیزی نخوردی
 که بخار آید **قطعه** ای هنر فزاده بگفت دست. لایزاله عیبهما در کفره زیر بغل
 تحت الابطای کیمت و سترت میوبک تاجه خواهی فریدی ای غرور و حسنها با بزرگی
 تانده اسک که رای غرور روز در مانده کی ای یوم العجز بسیم دخل. بفتحی الدال المهملة
 و العین الموحدة بمعنی الفساد مثل الدخل والمراد المترحرف **حکایت** یاد دارم ای فی خفا
 ثابت یعنی مانیت که در عهد ای الزمان طفولیت و الصغر متعبد بودم و شب غیر وصف
 ترکیبی و موحده اللفظ يستعمل علی صیغه المفعول بمعنی لا یض و کسر العین للاخافه
 الی قوله زهد و پیر میرای کنت حریصا علیها شیی در خدمت پدر و موجب عبادت قدس
 سره شب دیده بهم بفتحین بنسبه کنایه من عدم النوم ای کنت غیر نائم فی تلك
 اللیله و مصحف عزیز بر کنار کفره للتلاوة و طائفه من اصل البیت کرد ما بکسر الکاف
 الفارسی ای اطرافنا خفته ای نامین پدر را کفتم از بنهایکی سر بر نمی دارد ای لایزاله
 راسه که دو کانه ای رکعتین بکه ارد جان خفته اند ای ناموا علی وجهه که کوفی مرده اند کاهنم
 ما تو گفت جان پدر خطاب لطیف تو نیز اگر بخفتی به که در پوستین بمعنی الغرا خلقی ففتی
 عبارة عن ذکر المثالب المعایب **قطعه** بنیله مدعی جز غویش ترا. ای لایزاله غیر غفره
 که دارد پرده بندار ای ستر حسن الظن در پیش. و هذا کنایه عن الکبر و الایجاب که چشم
 خدا بینش لفظ خدا بین و صف ترکیبی و هذه العین التي تری للقی و لا تری غیر للقی

این بیت را در
 این بیت را در

حقا و الصبر راجع الی مدعی بنیله. ای لایزاله میچکس عاجز تر از خویش فی بعض النسخ
 اگر چشم خدا بین بنیله بنیله الی فتح یكون التفات من الغیب الی الخطاب و هو نوریا
 ممدوح من البلاغة علی عطف فی موضوع و من قال الاول انب للمقام و اولی کمالا
 قد فنی علیه هذه البلاغة و المقام الخطاب من انی المصرا یه کمالا یعنی **حکایت** بزرگی را
 در محض بیاء الوحدة فیها می ستودند ای کانه امید حور و در او صاف جمیشت مباحثه
 فی خودند و کانه فیظه و نه سر بر او رد و گفت حبیبا لهم من انم کمن دانم **بیت**
 کفیت مجهول من الکفایات اذنی نصب علی التیمز یا من تعد من العدة فالاصحیر للظن
 المستتر فی اعنی لفظ انت محاسنی مفعول و هو یوحج بفتحین علی خلاف القیاس علی انیتی
 خبر مقدم مبتدأ مؤخر و هو هذا ظاهری و لم تدری من الدرایه و هی العلم فالعلم کمال
 تعد ای لم تعلم باطنی مفعول لم تدر و المعنی یا من تعد محاسنی ماد کافیت اذنی فاکما
 تری ظاهری و لیس لك اطلاع علی سری **قطعه** ششتم یحشم عالمیان خوب منظر است
 ای ششتم فی اعیین الناس یری حسن الوجه و زخبت باطنم ای من خبت باطنی سر
 جملت فتاده پیش. کمان الرجل از خجل طاء راسه طوس را بنقش و نگاری که کمت
 خلقی. مرمون تحسین کننده طسنة و او خجل از پای زشت خویش. من رجله القیو
 فالمراد الحی ستمیده و یعرف خبت الباطن فیجوز منه **حکایت** یکی از صلی با جیلینان علی وزن
 عثمان اسم جبل فالاحاقه بیانیه که مقامات او در دیار عرب مذکور بود بالخیر و کرامات
 او مشهور فی تلك الدیار جامع دمشق و هو جامع معروف بجامع بنی امیه در امد
 و بر کنار بر که ای الخوض و من اضاف الماء الی المطر فی تفسیر البرکه سابقا فی بمنزل کانه
 منافقه اعترف باطنی طهارت فی کرد پایش بلغزید حاض من لغزیدین بمعنی الزلق و الخوض
 در افتاد و کادان یغرق و بمشقت بسیار از انجا خلاص یافت چون نماز را بر داشتند
 بر حاض من برداختن ای التواکی از اصحاب گفت مخاطبا الیه مرا مشکلی بیا الوعد

این بیت را در

این بیت را در

این بیت را در

نظارة المعارف
مكتبة
مكتبة

ابن سید علی
ابن سید علی
مطهر لفظ شندیں
ابن سید علی
ابن سید علی

وكونه في كاهن كذا قال فيما بعد
والمعنى ان اسم هذا الكاهن هو
والمعنى ان اسم هذا الكاهن هو
والمعنى ان اسم هذا الكاهن هو

و فی الزوایب بالترکی محذو کورلدی که بهادر لردن و جانور لردن ظاهر اولور
و قول من قال فی الجوف و شصوت یشب بالتردید من حیوانات و من الرجال
الکاه و کجی بمعنی الخلة و الصولة ایضا یخالف ما نقله بعین عبارة و خامان
بمجلس در جوشن بمعنی الغلیان کفتم سبحان الله تعجبا دوران بضم الدال جمع دولا
بمعنی البعید باخبر صفة لدر حضور کا حاضرین و نزدیکان فی بصر دور کا بعید عدم
ظهور اثر القرب منهم **قطعه** فهم سخن مفعول تانکنه و فاعله مستمع مرهون
قوت طبع از متکلم محوئی نهی من بستن ای لا تطلب من المتکلم قوت الطبع و سن
التقریر فسخت کالوسعة لفظا و معنی میدان ارادت بالاضافة فی اللفظین بیا
امر من او رردن تا بزند فعل مضارع فاعله مرد و بکسر الدال للاضافة سخن کوی وصف
ترکیبی ای رجل متکلم کوی مفعول بزند و اعلم ان لفظ کوی بالكاف الفارسی محو
بمعنی الکثرة بضم الکاف و فتح الزاء و تخفیفها و هو المراد منها و قد یکون وصفاً ترکیباً
اذ رکب مع غیره کما سمعت آنفا و یکون امراً من کفتم **حکایت** ششی بیاء الوحده
در بیابان مکه ای فی البریه از غایت بی خوابی پای رفتن نماز بسکون النون و الزا
کنایه عن کمال العجز عن المشی سر بهادرم للنوم شتر بان را مثل بیل بان کما عرفت کفتم
از من بدار ای دخی **قطعه** پای مسکین پیاده چنرود و علامه بقوله کز تحمل ستوده شد
ای بجز کذا سمع من الاسانده و کونه بمعنی صار و جاری کما قال البعض غیر شایع فی الاستعمال
و ان کان يستعمل علی المبالغة و فی بعض النسخ ستوده بمعنی المدح و فتح لایکون قوله
کز تحمل تعلیلاً بل المعنی ان الرجل کی میشت بملاحظة هذه القضية نحی بضم الباء العرفی
و لفاء المعجزة بالترکی بسکرت دوه تا شود جسم فرمهی بیاء الوحده لاغری **الیه**
کالا اول مرده باشد ای بصیر متینا از سخنن بالیا و المصدری کفتم فاعله شتر بان
ای برادر حرم در پیشت یرید حرم مکه او المسیح الحرام و حرامی در پس فیضه التفاه

کتابخانه

اکورفتی

اکورفتی بر دی بیاء لفظاً فیها و مفعول بر دی محذوف و هو الروح بقریة قریة
و من قال ای جان بکله فقد ارتکب قیلاً از ایذا المراد به تخلیص الروح مطلقاً لا ایصاله الی مکه
فقط اکورفتی مردی بضم المیم لانه جزاء الشرط **بیت** خوشست خبر مقدم زیر مقیلات
اسم شجر مشهور براه بادی ای فی البریه خفت بمعنی خفتن مبتداء مؤخر شب رحیل ظرف
خفت ای لیلۃ الارحام و لی ترک جان بیاید کفتم بمعنی کفتم ای شبنی ان یقال ترک
رویی و قبلت کل مائی و لو کان قتل و المراد به ترک الروح فعلاً لا القول المنصوص عنه
و قول من قال و لا بعد فی استعمال کفتم فی معنی کردن فان امثاله فی الفارسی پس
بعزیزه الایری الی قول جان شد و او از نیامد قول مزین بوجهین انا و لا فلا لواراد کول
کفتم بمعنی کردن ان مجازاً فلا وجه للتخصیص بالفارسی فانه باب واسع فی کل لغة و ان
الاراد به حقیقة فلا بد من بیان اصل اللغة و لم یبینوها و اثباتها فان لفظ شد حقیقة
بمعنی ذهب کما انه حقیقة بمعنی صار فلا وجه للقیاس علیه علی ان القیاس لا یجری فی اللغة
حکایت بار سیدی را دیدم فی مده سیاحتی بر کنار دریا که نهیم پلنگ داشت ای الفاء
من النمر و بهیج و بمعنی الدعاء به نعی شد و عذتها دران ریح بود و کان مریضاً مده مدیه
و دیدم یعنی حیناً فیما شکر خدای تعالی فی کفتم لحدت که بمحبتی کفر قارم نه بمعصیتی
قطعه کمر از از ریحی علی معنیهین احدهما الشخص الذی له این بالترکی اکلیم و الثاني
اداة اسم مکان نحو کلزار و سن زار و المراد منها هو المعنی الاول و هو حال عن المفعول
اعنی مرا و من قال قوله زار مفعول ثان لقوله دمد فقد اخطا بکشتن دمدان یا غریز
و من قال فی البحر زاری بمعنی ناله و زار بدون الیاء بمعنی نالان و لا یبعد ان يستعمل
هنا بمعنی زاری مقصوراً منه لم یعرف رکا که المعنی وظن البعید غیر بعید و ظن ان القصر
یحوز فی کل لفظ تانکوی بیاء لفظاً که در آن دم فی ذلک الوقت غم جانم باشد ای پس
اینی لذت باب روی کویم از بنده مسکین چه کنه مخفف من کناه صادر شد ای وقع کو

کتابخانه

کتابخانه

افطاس الله الدار و زکرم کون
و هذ مقدار الی الخ

کتابخانه

افطاس الله الدار و زکرم کون
و هذ مقدار الی الخ

خوانده فاعل خواند ضمیر بنده و خدای خویش مفعول باید که بخرد خدا نداند از ذکر حقیقت بنی
غیر اند فلا وجه توجه الی غیره و لو کان سلطان و قول من قال فاعل خواند ضمیر خدای خویش
و مفعول بنده غیر مناسب بالمقام کما لا یجوز علی ذوی الالهام **حکایت** کار و اقی را در زمین
یونان بردند یعنی قطاع الطريق بقریه المقام و نعمتی قیاس بردند ای اخذوا الاموال
الکثیرة باز رگنان کرب و زاری کردند و خدا و رسول را شفیع آوردند و تضرعوا الی قطاع
الطریق فایده نبود **حکایت** چوپرو ز بالباء الفارسی نظیر شد و دیگر الذاک لضافه
تیره بالترکی بولانی و فرکوروان بمعنی التروح فمعنی المصراع بالترکی مظفر اولدی جانی
بولانی و جانی فرکوروانی و من قال فی شرح لفظ تیره ظرف روان از جمع تیره و هو
وصف ترکیبی بمعنی شبر و غم قال و قيل قوله تیره ظرف و قوله روان صفة مشبهة من
مثل دوان من دویدن یعنی دردی که رونده است در تیره ای فی ظلمة التیل فقد اخطا
فاختار فیما اخذاره و فیما نقله و لم یحجم حول المعنی اصلا چه غم دارد از ترکیه کاروان ای
لایا قمر من بکاهم ظلمة روحه و قساوة قلبه لقمان حکیم در آن میان بود ای کان فیما
بینهم یکی از کاروانیان گفت لقمان کلمه چند از حکمت و موعظه بیا ایان بگوئی شد
که ظرفی بفتح تین بمعنی بعضی از مال ماد است بداند یعنی بترکونه در بیج باشد که چندین
نعمت که ضایع شود لقمان گفت ای اجاب لقمان در بیج باشد کلمه حکمت بایشان
گفتن فاللأمة من هذه الحكایة ان حفظ کلمة الحکمة من اخلاق الصلحاء و العقلاء
حکایت روی ان احد امن ارباب الدنیا حضرت المولی مولانا جلال الدین محمد
الرومی قدس سره و مولم ینکلم بالنصح و الحکمة و الحال انه کان کثیر الکلام فی المواقف
و النصایح و الحکم و التلطیف فلما غاب ذلک الشخص عن الاحباب عن حکمة ترک
تکلم اجاب ان کان رجلا غلیظ القلب مقبلا الی الدنیا معرضا عن العقبی فاضیتعت
کلمة الحکمة **حکایت** آهنی را که موریا از لفظ فارسی معناه بالترکی دمور قور دی و پاس

موت

موت

والمقام یجتمعت کلها لانها بهد کان للید بل المراد موانع فی تقریبه مضمون المصراع
الثانی و من قال بعض الناس انه المعنی هو الاول لم یصب ایضا بخور و ثبت سواک
ای افلاک نتوان بر داز و من ذلک للید بصیقل و ثلک لانه افلاک و ما یری هو القدر
لا للید باسیدل چه سود گفتن و خط ای لا یغید لانه نرود منج آمین در شک
مصرع بلی خود کار کنایه سنان و خارد خارا **قطعه** بروز کار سلامت ای فی زمان
القمی شکستان جمع شکسته بمعنی المكسور در باب قد عرفت معناه فی قوله یاب
کنون که نعمت بدست و المعنی المراد من المكسورین که پاس خاطر مسکین
قد مریدان فی قوله فی قوله برتست پاس خاطر بچاره کان و فی بعض النسخ کبر خاطر
مسکین و معنی الجبر بالترکی ضیق صامق و هذه النسخة تلایم قوله شکستان بلا کلام
المعنی بلای دوز و رر جو سائل از تو بزاری بایا المصدری طلب کینه چیزی بیا و الوجه
بده ای اعط السائل سال و کره ستمکرای ظالم بر و رستند ای یاخذ بالقوة
لما اخذ قطاع الطريق اموال المارة **حکایت** چند آنکه مرا شیخ اجل بشدیدی اللام
شمس الدین ابو الفرج الخوارزمی و هو شیخ المص ترک سماع و صحبت فرمودی
بیا و الکایه و بخلوت و عزلت اشارت کردی فانه لابد للساکت فی اوایل الحال من اللزوة
و العزلة مضمون شبایم ای اول شبای غالب آمدی الیاء ایضا و هو او مونس طالب
سجی ناچار بخلاف رای مرقی ای شیخ بر فتمی و از سماع و مخالطت خطی و نصیبی بر نمی
لان الشباب شعبة من الجنون و چون نصیحت شیخ بیا امدی کفنی **حکایت** قاضی ابر
بامان شبیه بر فشانند دست را و طصول النشاط بالنصبة محتسب کرمی خورد معذ و دارد
مست را یعنی ان الشیخ قد عمل فی ایام شبایه مثل هذه الافعال فانی معذ و رنده
حکایت جفادن من اید رمش سر جیبی بهی صوفی سن او غلام اوله کمی تا بنی بجمع
بیا و اوحده فیهما بر سیدم بفتح التاء که در آن میان مطهری دیدم **مثنوی** کونی خطاب

ابن شیبی

نقوله ص

من گفتن ای تقول فی حقه اذ اسموت رک بفتح الزاء المهملة والكاف الفارسی و هو
 فی الاصل ساکن و کسر لاخافه التي جان ای عرفه میکسدا یقطع نغم سازش و کذا
 ای افرجه از اوازۀ مرکب پدر او از شن ای صوته افرج من الصوت الذي نغی الالب کامی گفتش
 حرفیان یزید در باب المجلس از و در کوشش لنلا بسمو الكلام و کامی برک خاموش
بیت عربی بهاج مضارع مجهول من باج ای الشی بهج صبیان ای مالیه و هو مند الی
 و الجور و راعنی قوله ای صوت لاغانی جمع اغنیة و می الغنا بالکسر و الیه بالفارسیه سرود
 و بالترکی ایر لطیفها تعلیل لقوله بهاج و انت معنی جمله اسمیه حالیه ان سکنت تطیب
 جمله شرطیه مرفوعة المحل علی انها صفة معنی **بیت** نبیند کسی ای لایری احد در سمعت
 انت الخطاب خوشی بالیا المصدری مکر وقت رفتن ای الانی وقت ذهابک که دم در کشی
 بیا لطلب **مثنوی** چون دراو از آمد آن بربط بفتحی البانین لغو صحیح و بفتح الاول
 و ضم الثانی مشهوره بالترکی قبوز سیرای بکسر التبین و ضمها من سیراییدن و رکنیج
 و جعل المجرع و صفا ترکیبیا و المعنی المراد قبوز جالبی کتخا را کفتم ای قلت لصاحب البیت از
 خدای ای الله تعالی زیستیم بکسر الزاء و فتح الباء و کسر الفارسیه زیوه در کوش کن لایبر
 اصم تاشنوم هذا الصوت المکروه یا درم بکشای ای افرجه الباب فی تابیر و ن روم فیه
 دلا و اضر علی کمال فخره من سماع المکتب المعنی فی الجمله ظاهر یاران را موافقت کردم
 بچند تجامده بروز آورد **قطع** مؤذن بانک سکون الکاف الفارسی معنی الصوت
 فی نظام برداشت ای رفع المؤذن صوت بلا وقت نمی داند که چند از شب گذشت
 اصل گذشته است درازی شب بکسر الیا المصدری لاخافه از مترکان جمع مژده من
 سله بقوله که بین دم خواب در چشم نکشتست بالکاف الفارسی و قیل فی الرسیده **قطع**
 مؤذن او قوری وقت اذانی کیجی بدن صیحه نه کلو کیدی بلیمه اوز نلوغن کیجی نه کوز مده
 که بردم او یخو کاد و لیمه بامدادان بحکم ترک ای بطریق التخت دستار از سر و دنیا

ن بالتک ص

ای شیه و ان الیه و وضع الیه
 علی الشیة و ان الیه و وضع الیه

وین شیه
 وین شیه

از کسر بکشای و بلا عطاء و بیش معنی میبندم عطینۀ و در کنارش کرفتم قد خدمت مخافه و کذا
 و کذا معنی قوله و بسی نکر کفتم و من قال یعنی بسیار فقط اکثر الكلام بلا فایده یا ران اراد
 من در حق او اشاره الی المعنی المذكور بخلاف عادت دیده نه لان احدالم یکن یعطیه هذا
 المقدر فقط و بر حفت مقل من بلاخافه فی التقلین و من قال باخافین فلم یشرح
 کما یبغنی حمل کردند و هفتۀ بضمین ای خفیفه بخندید نه یکی از ایشان اشاره الی یاران
 زبان تعرض در از کرد ای طعن و ملامت کردن آغاز و بیند که این حرکت را مناسب حال
 خردمندان نکردی سله بقوله که خرد و مستباح بچنین مطربی بیاد الوعدۀ دادی که در همه
 تعرض درمی بیاد الوعدۀ مرادف در هم در کف او نبوده است و قرأه بضم الفاق و الضاد
 المجرع بالفارسیه ریزه زرد و در و ف **مثنوی** مطربی خبر مبتدا محذوف ای هذا مطرب دور
 ازین خبر بضم فاق المجرع و فتح الیم معنی المبارک سرای و الجمله الموقرۀ بین الموصوف و الفوق
 و المعنی بالترکی ایراع او سون بوجبارک سیرایدن کس دوبارش الی مرتین ندیده در یک جای
 و المعراج الثانی صفة لمطربی راست بمعنی المستقیم و فی المعنی الایهاتی چون نکشت از
 بر فو است ارتفع صوته من فقه خلق را می بر بدن بر فو است ای اقصی جلودم کون
 متعلقا مرع ایوان قد مر بیان لفظه و معناه فی اوایل الباب الاول زهول بالفتح و السکون
 ای من خوف او برید مغرما بردای اذ صبح رخ راسنا و خلق بالمهملة بمعنی للقوم خود
 بدید ما انترض علی بعض الاحباب کفتم فی جوابه مصیوت آنست که زبان تعرض کوتاه کنی که
 که امت او ظاهر شد گفت ذلک المعروض مرا بر کیفیت این مطلب کردی تا ممکن ای جمله الامحاة
 تقرّب ثباتی الی المعنی و بر مطایبه بمعنی لطیفه که رفت بدینا استغفار کنیم کفتم فی بیان کرامت
 بحکم انکه مرا شیخ قدس سره الغریز بار بترک سماع فرموده بود و موعظهای بدین گفته یعنی بالغ
 فی الموعظه و در سمع قبول من نیامد ای ما قبلت کلامه امشب مرا طالع سمعون لفظ عبری بمعنی
 المبارک و اخرای بجم هایون لفظ فارسی بمعنی المبارک ایضا بدین بقعه ای موضع روبرو

فعلی ما ذکرناه من المتن الصبیح بكون هذا البيت الش من تمة مقول القول فاستمر جوا
 اياها المنشئ نیک باشی فی نفس الامر و بدت کوبند خلق مرمون بکه بد باشی فی الوجود
 و نیک بیند هذا جواب طبع کلام هیچ و لیکن مرادین من کلام الشیخ که حسن ظن همگان
 در حق من بیکاست و من در عین نقصان هذا الکلام المص **بیت** کرانها که من کفتم
 کردنی بیا حکایت نکوسیرت و یارسا بودنی ای صیرت رجلا حسن التیرت
 و زاهد **بیت** انی مستر من عین جیرانی بکسر للیم جمع جار تجفیف التراء
 و الله یعلم اسراری بفتح الهمزة جمع سر و اعلانی بالفتح ایضا جمع علن کلم
 هو المسموع من الالب تذا و الزواة فلا تلتفت الی ما قبل الاسرار بکسر
 مصدر اسررت و الاعلان بالکسر مصدر اعلنت **قطع** در بسته بروی
 خود ز مردم اغلقت الباب علی و جری من الناس تا عیب نکستند مارا
 لئلا یفرشون العیب لنا ای لئلا یطلعون عیوننا در بسته چه سود ای لایفیع
 اغلاق الباب عالم الغیب **بیت** ان الله تعاد انای نهان و اشکارا **بیت** چو
 که حق بنیاد داناست نهان و اشکار خویش کن راست **حکایت** پیش
 یکی از مشایخ کلمه بکسر الکاف الفارسی بمعنی شکایت کردم فلان در حق
 من کواهی بایاء المصدری داده است بنا سزا ای قال ای فی حق کلاما بالیاق
 و شهید علی باستواء شیخ گفت بصلاحش الضمیر راجع الی فلان فحج بکسر الجیم
 صفة مشبهة کن ای انجد بالصلاح حتی لا یقدر ان یتکلم فیک کلاما قبیحا **قطع**
 تو نیگور و شش بکسر الواو اسم مصدر باش تا بد سگال بکسر السین
 المهملة و الکاف الفارسی و هو مع لفظ بد و صف ترکیبی بالترکی یرامز
 صانلو بنقص تو گفتن نیاید مجال علقه بابیت الاتی چو آمک بر بط قدر
 بیان قریب و من بین و فتره هناك ثم قال هنا بفتح الباءین من آلات

در بسته بروی

و تیرت

معروف کذا فی الذیوان فکانه نسی ما ذکره و بین البیابین بعض مخالفة
 بود مستقیم و صحیح کی از دست مطر فی خور و کوشال قدر تر بیا نه
 فی حکایت ملک زاده کوتاه **حکایت** یکی از مشایخ شام پرسیدند
 حقیقت تصوف چیست و اعلم ان علم التصوف علم باحث عن ذات الله
 تعالی و صفاته من حیث الوصول الیه بالعمل الصالح فموضوعه ذات الله تعالی
 و صفاته من حیث الوصول و غایتة الوصول الی الله تعالی بالعمل الصالح و التصوف
 حقیقة لا یتحقق الا بالعمل الصالح فالصوف حقیقة هو العمل الصالح فمعنی قول
 ان تل حقیقت تصوف چیست ان ما به یتحقق التصوف ای شئی هو وجود
 العمل الصالح لا بتغیر الشکل و الاجتماع فی الصو معة صورة و تفرق القلب مخی
 و لهذا اجاب الشیخ بجواب حسن یتطابق السؤال المذكور حیث گفت پیش ازین زمان
 طایفه بودند در جهان بودند پراکنده اذ لم یکن فی الزمان الابق صومعة صوفیة
 و انما بنیت اولانی قصبة التملک بناها امیر من الامراء و بمعنی جمع ای یطوبون الوصول
 الیه تعالی بالعمل الصالح و ان لم یکنوا فی زری الصوفیة امر و زقوی اند بنظر مجمع
 قائم الان سكان الصومعة و الالبسون لباس الصوفیة و باطن پریشان ازین
 اذ لیس ملهم وصول الحق بل لكل حد موی و انما غیر و امنتهم لاجل الاكل و الدنيا قد
 قیل ترك الدنيا للدنيا من جمیع الدنيا و اذا تحققت ما ذکرناه من تحقیق سوال السائل
 و جواب الجیب لا یشتو شک قول من قال و لا یدمب علیک ان هذا الجواب لا یتطابق السؤال
 المذكور فان السائل قد سأل عن حقیقة التصوف فالظاهر فی جوابه ان یقال می
 ترك الدعاوی و کتمان المعانی اوی ب غیر ذلک نما قیل فی حقیقة **بیت** و کم من
 قولاصی و آفته من الغم السقیم و یحقق ما ذکرناه من التحقیق قول المص **قطع**
 چو مر سعت از تو بجای رود دل و ان کنت فی خلوة بتهای اندر یعنی در تنهایی

حقیقت التصوف

ابن شریک

محاورت و ایاء مصدریه صفای بیاء الوحدۃ نہ بینی بیاء الخطاب کثرت لفظ
 منکر و اتاء الخطاب مال و جاست و زرع و تجارت و المعنی لوکان کمال
 و منصب و تجارة جو دل با خداست خلوت نشینی لکن داخل تحت قوله تعا
رجال لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله حکایت یاد دارم
 قد عرفت معناه که شبی در کاروانی بیاء الوحدۃ فرما همه شب رفته بودیم و سحر
 بر کنار بیشه قدم بریانہ فی حکایۃ ملک زاده کوتاہ و من بینه منابقولہ بالباء الوبتیۃ
 المکسورة بمصرۃ مجهولة بمعنی درختان و قد يستعمل بمعنی مبيت للحيوانات و يستعمل
 ايضا فی ناوی الاسد خاصة بینه منابقولہ بالمکسرة المجهولة اشجار صغيرة يقال
 فی الترکی تحرقانہ میثہ فقد ارتکب الاستدراک مع بعض المخالفة خفته اسم مفعول
 من خفتن قافیه لقوله رفته فللفظ بودیم مقدر فیه كما عرفت مراراً شوریدہ بالترکی
 قرطاشوق والمراد شغل فی نشأة العشق و من ظن ان عبارة المتن شوریدہ ثم قال
 و يجوز فیه شوریدہ بالياء فقد اخطاء فی العبارة الاولى کی دران سفر همراه ما بود
 نمره بزد و راه بیابان گرفت و یک نفس بفتحین ارام نیافت من الجولان چون از
 شد گفتمش این چه حالتست گفت ای اجابنی بلبلان را دیدم بمعنی شنیدم
 که بنالش اسم مصدر ای بمعنی نالیدن در آمده بودند از درخت و کبکان جمع کبک
 و هو بالکافین العربین للجنۃ يقال بالترکی کلک از کوه بخوان جمع غوک بضم الغین
 المعجمة و الکاف العزنی الضعول بالترکی قور بجه از آب و هایم جمع بهیمه و هی ذات
 القوائم الاربع از بیشه فلما سمعت هذه الاصوات اندیشه یعنی فکر کردم که
 مروت مشتق من المرأة کالانسانیه من الانسان نباشد همه در تسبیح رفته و من
 بغفلت خفته **قطع** و درش بمعنی المعنیین احدی التلیة الماضية و الآخر الملک
 والمراد هو الاول و من قال فی شرحه بالضمۃ الصحیحۃ بمعنی التلیة الماضية و انما

ابن سید

۸۹
 و انما و ش بالضمۃ المجهولة فهو بمعنی العطف بالکسرة فقد اتى بشئ من عنده
 مرغی بهیجی نالید هذا الكلام من لسان ذلك الشخص عقل و صبرم بر و هذا
 صدر منی الصبیح و طاقت و هوش عطف عقل او صبر یکی از دوستان من
 موضع لفظ را بعد لفظ یکی مکرراً و از من رسید بکوش ای وصل سمعہ گفت
 فاعله ضمیر یکی با و بمعنی التصدیق نداشتیم که ترا مرصون بانک مرغی ضیق
 مرهوش بمعنی المتوهم کفتم این شرط آدمیت نیست المنار الیه بلفظ این مضمون
 الثاني اعنی قوله مرغ تسبیح خوان و من خاموش **حکایت** و قتی در سفر حجاز
 طایفه ای جماعه واحده جوانان بکسر النون لاهافه صاحب دل صفتہ ممدوم
 ای مصاب ما بودند و هم قدم ما شدند و قتها ای اچنانا زمره کردند ای کالوا
 یصیون صیحه و بینی چند محققانہ بکفتمدی بیاء الحکایۃ فی الموضوعین و عابدی بیاء
 الوحدۃ در سبیل سکون التام منکر حال درویشان بود و بنجر از در ایشان
 يقال لمنه واحد حنک نابرسیدیم بنجیل بنی ملال اسم موضع کودکی سیاه
 ای صبی واحد اسود از حی بفتح الحاء المهملة و تشدید الیاء بمعنی قبیلہ عرب
 بدرآمد ای خرج و او از بر آورد و کان صوتہ فی غایۃ الحس که مرغ از هوا آرد
 المعنی بالترکی قوشی هوا دن اندر ردی اشتر عابد را دیدم که برقص در آمد ای
 رطلها علی الارض عابد را بیدافت و راه بیابان گرفت کفتم ای شیخ در حیوان
 اثر کرد هذا الصوت الحسن و ترا اثر نمی کند **بیت** دانی که چه گفت مرا این
 بلبل سحری و من اوزان الشوقال فی بعض النسخ مران بدون الالف بعد
 تو خود قد عرفت التحقیق فی بیان لفظ خود فی قول المص با و فا خود نبود
 در عالم و من لم یوفی لغارسیۃ قال قوله خود تاکید لقوله تو و هذا مثل ما یقال
 فی العزنی انت نفسک کذا و کذا چه آدینی بکسر یاء آدینی بتحقیق یا التانیۃ

که یوسف ص
 ابن سید

حکایت

ابن سنیہ علی

مکتبہ

لا يفتنى م

که محبوب و محبوب **قطعه** بدیدار مردم شدن بمعنی رفتن عیب نیست
 فان الزیادة مستحبة و لیکن نه چند آنکه گویند بس ای الا کثرت مذموم
 المختصة توجب قلة العزة اگر خویش تن را ملامت کنی الا ولی ترک التقیید
 لیمذهب الشماخ کل مذهب و من قیده بتقصیر خدمت و متابعت هوا و موس
 فقد خسر العام من مخلص و اعلم ان جواب الشرط غزوف ای معذور و ملامت نباید
 شنیدن ز کس **حکایت** یکی را از بزرگان باد مخالف در شکم ای فی البطن
 پیچیدن گرفت و توجه الی الخروج و طاق ضبط آن نداشت ای لم یقدر علی ضبط
 فی اختیار از وی صادر شد ای وقع الضراط من کفایت ای دوستان مراد انچه
 کردم اختیار نبود و بنده ای ذنب بر من ننوشتند لان الذنب فی الافعال الاختیار
 و راحتی بمن رسید شما نیز بکرم معذور دارید **مشهوری** شکم زندان بادست
 ای خردمند و هذا امر مقرر ندارد هیچ عاقل باید در بند ای لایحسب جوباد
 اندر شکم آید فروسل بالترکی اشفه صایویر حتی یخرجه که باد اندر شکم باریست
 بر دل هند کلام صحیح و ان کان فی صورة الهزل حریف ترش روی و ناسازگار
 ای صاحب اندکی موعوبوس الوجه و غیر الموافق چه خواهد شد از ارادتها
 دست پیشش مدار ای لا تمنوه من الذناب مناسبت هذه الحکایت یا تناسب
 ان ستر العیب و التهم بما فی سماعة شین و قبول العذر من اخلاق الصوفیه **بیت**
 بدامن عیب رندان پوش تراهند لباس زرد پوشیدن چه کارست **حکایت** روی
 ان خاتم الاصم قدس سره لم یکن اصم و لما تزوج امرأة و باشر المصاحبة فی لیلته
 وقع منها الضراط بلا اختیار فظهر من نفسه الصم لئلا یستیح المرأة منه و عاش معها
 سنین کثیرة علیها کالذی فیهم شدید و لهذا اشتهر بخاتم الاصم فاذا عرفت القصة
 و الحقة فلا تلقت الی ما قبل الظاهر ان هذا الیس من هذا الکتاب بل من بعض المحققین

در

بج

ان قال انی رایت هذه الحکایت فی رسالة الشيخ الفهری فی الهزلیات و اللطایف
 فاطقها بعض الناسخین بهذا الکتاب انتهى علی ان یكون هذه الحکایت مکتوبة
 فی رسالة الهزلیات لانی فی ایرادها فی کتابه هذا بل کثیرا بیاة و کلماته مما وقع
 فی بعض مؤلفاته کما سیطر به **بیت** کهن جامه خویش پیراستن به از جامه عادت
 خواستن و کون هذه الحکایت من الهزلیات لانی فی ان یاخذ العطاء منها النصح
 کما قال **بیت** نکونید از سر باز بچه و فی کزو بندی نیکر صاحب موش و و بود
 الحکایت فی النسخ القديمة يدل علی ان المصالح بها هذا الکتاب و ذکر الهزل للنصح
 لیس عیب و انما ترکها بعض الناسخین استیواء و الاستیواء منه لیس بفضل
 کما قال الله تعالی **ان الله لا یستحي ان یضرب مثلا ما بعوضه فما فوقها** و قال مولی الزور
بیت بیت نیست تعلیمست، هنر نیست تعلیمست **حکایت** از صحبت باران
 دشتم قد عرفت مغفاه ملائقی بدید آمده بود ای وقع فی قلبی نیکسار منم
 سر بیابان قدس نهادم و ترکت الانس مع الانس و با حیوانات انس
 گرفتار و قتی بیاء الوحدة طرف که اسیر قید فرنگ شدم در خرق طرا
 طر ابلس اسم بلد مشهور من نواح الشام فی ساحل البحر و کان دار الکفر
 فی ذلک الزمان فی ید الافریح باجموداغم بکار کل بکسر الکاف الفارسی
 بمعنی الطین بداشتند تا یکی از رؤساء جمع رئیس حلب بفتح حین
 مدینه که سابقه معرفتی میان ما بود گذر کرد و قد قدم فی طرابلس و مرایش
 ای عرفنی و گفت ای فلان یعنی شیخ سعدی این چه حالتست و چگونه گذار
 گفتیم فی جوابه **قطعه** همی کریختم از مردمان بکوه بدشت قد گشت افر
 من الناس الی الجبل و الصحراء که از خدای نبودم بدیداری پرداخت
 مثلا اکون مقارنا مع غیر الله قیاس کن که چه عالم بود درین ساعت مرهون

نکته

در

بج

که در طویل نام مردم بیاید ساقی **بمعنی** ساقی ای زمینی ان صاحب غیر انسان
بیت پای در زنجیر پیش دوستان ای کون الرجل فی السلسلة عند الاحباب
 به پیراد معناه الاصلی و من قال یعنی بهتر فقید بقید زاید من عند نفسه
 کما هو عاده که بایک نکان بالکافین القاریستین جمع بیکانه خند آشنا
 و من قال و هو الاجنبی فلم یبینه لان الاجنبی عند القریب در بوستان
 فلما رانی فی هذه الحالة الکریهة برحمت من رحم آورد و بده دینار از قیدم
 خلاص کرد ای اشتراکی بعشر دینار و با خود جلب برد و ختری بیاد الوحدة
 داشت ای کانت له بنت در عقد نگاه من آورد بکامین بالکاف العوی یطاول
 علی معینین احدیما عقد النکاح و الاخر المهر المؤجل علی ما صرح فی القیاس
 العجی و المزدحم المعنی الثانی بقرنیة المحمل و من لم یعلم التفصیل حمل بل
 صد دینار چون مدتی برآمد کنایه المعاشرة دختر بدخوی بود و سینه روی
 یعنی کانت معاندة و کذا انافران بود ای غیر مطبوعه زبان درازی کردن
 گرفت ای شرح فی اطالة اللسان و عیش مرا منعص داشت ای مکررستان
 گرفت چنانکه گفته اند **ق** نزل بد بکسر النون للاضافة در سرای مرد نکوب بالاضافة
 فی اللفظین هم درین عالمیست و زوج او فان بیته یصیر حجة جهنم السوء خلقها
 زینهار بایا از قرین بد زنهارد و الیاء کلاما کلمة تنزیه و تحذیر قال
 خواجده حافظ **بیت** دل فرابی کند دلدار را که کنید زینهار ای دوستان
 جان من و جان شما و یحیی ایضا بمعنی الامان کما قال خود حافظ المذکور
 از لعل تو کرایم نکشته زنهارد صد ملک سلیمانم در زینر نکین باشد و من قال
 فی بیان المعنی ان نقل من صاحب البحر یحیی ایضا بمعنی العهدة و بمعنی العهدة
 ایضا فعداتی بمعنی قریب من المعنی الاصلی که صاحب البحر والاستدلال

و در تنبیه

و در تنبیه

و در تنبیه

ای شریف علی

بقول

بقول الانوری **بیت** تا حشر منکسف نشود و اقبال اگر اید بر میرسانه
 عدلت بر زنهارد و بقوله ایضا **دیکر** دامن عمر تو از کرد اجل در عصمت
 پای جاه تو ز آسیب فلک در زنهارد لایق لانهما بمعنی الامان الذي
 ذکرناه قائل و قنا امر حاضر من الوقایة بمعنی الحفظ رتبا منصوب لانه
 مضاف و حذف و ف ندانه ای یاربنا عذاب الله و نصب علی نزع لافض
 ای عن عذاب النار و هذا المصراع اقتباس من ایه سورة اولها و من الناس
 من یقول ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و ما له فی الاخرة من خلاق و منهم من یقول
 ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار و فی الایة وجوه
 و الانسب بالمقام ما روی علی رضی الله عنه الحسنه فی الدنیا المرأة القاتلة
 و فی الاخرة الطوراء و عذاب النار المرأة السوءة باری ای مره زبان نعت
 بمعنی طلب الزلّة در از کرد و همی گفت مخاطبة انی تو آن شخص نسیتی که پدر من
 ترا از قید فرنگ بده دینار باز خرید فلما عاتبته کفتم بلی بده دینار باز خرید
 و بصد دینار و هو المهر المؤجل بدست تو گرفتار کرد فانی لو طلقک یلزم اداء
 مائة دینار و لا اقدر علیه فاقول ما فعل ابوک فی احسان و اوف ما فعله اساءة
مثنوی شنیدم کوه سفندی را قدر تر بیا نه بر رکی مرهون رهانید ما را
 مرهون رهانیدن فاعله ضمیر بر رکی و مفعوله کوه سفندی از دمان و دست کرکی
 بیاد الوحدة کما فی قوله کوه سفندی و بر رکی شبانکه کار و بالکاف انفا
 و نلت سواکن بمعنی السکین بر فلقش بمالید لذبحه روان کوه سفند
 از وی بنالید و قال بلسان لال که از چنگال کر کم در ر بودی و فلقش
 من خلیقه و املکان ابائی جود یدم عاقبت کر کم تو بودی فکذا حال بیک
 اطلاق من جمل الاقرین و قید فی بقیه و **حکایت** یکی از پادشاهان عابدی

نخ

لا یسید وکان ذلک العابد اصل عیال که اوقات عزیزت چون فی کدوای
 کیف یکر گفت ای العابد همه شب در مناجات و سحر و دعا و حاجات و همه
 روز در بند اخراجات ای فی اخراج الخواص و تحصیل نفقة العیال هذا المعنی
 و الشیاق یدل علیه و من قال ای اخراج الخواص عن القلب فقد بعد عن معنی اللفظ
 و المفهوم من السابق ملک فرمود تا وجه کفاف او معین دارند من خزائن
 تا بار عیال از دل او بر فیروز **مثنوی** ای گرفتار ای اسیر و پای بند بختی لمعین
 احدی با بالترکی پا یونند و الاخر بالترکی ایاغ و باغلو و هذا هو المراد فکانه عطف غیر
 لقوله گرفتار و الذال مکسورة للاضافة الی قوله عیال قد مر بیانه ذکر از او کی
 میند خیال فان الخاطرة تغلبک كما قال غم فرزند و بار جامه ای محل الشوق و قوت
 بسکون الواو بمعنی التواضع علی جامه بازت آرد ای بر جعک ز سیر ملکوت
 ای منز قال فی مختار الصحاح الملكوت من الملك الکلمة صوبت من الترسمة همه
 اتفاق می سازم و انوی که مشبب با خدای پردازم ای ان افاضه شب
 حرف النظم مقتدر جو عقد نمازی بندم فی الخلوۃ چه خورد و با خدا و فرزندم
 ای بی طنی هذه الخاطرة **حکایت** یکی از متعبدان شام در بیست ساله عبادت
 کردی بیا و لکایه و برک در حقان خوردی پادشاه ان طرف حکم زیارت بنزد
 او رفت فلما وقع الملاحظات گفت اگر مصلحت بینی در شهر از برای تو مقامی را
 حتی نمی که فرانت عبادت ازین بهر شود ذلک و دیگران بیرکات انفس شما
 ای من کلماتکم مستفید شوند و یتفعون بها و بر اعمال صالح شما اقتدا کنند زاهد
 این سخن قبول نکرد از فرانه العبادۃ انما یكون فی الخلوۃ و القلة و العزلة
 ارکان دولت گفتند التواضع باس خاطر ملک را لاجل رعایه خاطر الملك مصلحت
 است که چند روزی بشهر در ایی اگر صفای وقت عزیزان المراد ذلک التواضع

در شب

و صیفة الجمع للادب لخصبت اغیار کدو و فی پذیردای انگدر اختیار کسبت
 ای لکان ترجع الی هذا المكان آورده اند فی حکایت که عابد بشهر در آمد و چون
 سرای خاص با لاضافة ملک را از برای او برداختند ای احقر و اتمو اتفاق
 دلگشای وصف بستان سرای و روان آسا لفظ اس با مذهب مقصود من آسای
 بالباء و هو اسم مصدر بالترکی استمک مصدره اساکشیدن و بمعنی امثل
 بالفارسی مانند فومشک اسای و بی صیغه امر من آسودن و یستعمل و صفا
 ترکیبیه کما فی نغم فیه **مثنوی** کل سرفش الضمیر راجع الی ذلک المقام جو عارض جو
 خوبان فی التراجیه و الطراوة همچنین مع کونه کذلک از نهیب بفتح النون لفظ
 فارسی بمعنی الخوف برد بخور و هو بر و معروف یعرفه ان س حتی الصبی و يجوز
 و من قال و هو برد مخصوص فی زمان سیر کیون قریب من اوان قد و م اللغلق
 الی التروم فقد اتی بشی لا حاجة الیه و المحتاج الی البیان هنا ان یقال ان فی ذلک
 الجوز و طفل دایه صیغه بدیعه شیر نا خورده طفل دایه منوز یعنی ان روز
 الاحمر و سبیل الطری فی اللطافة و الطراوة کانه طفل طیر کم شیر اللبن بعد
بیت افانین جمع افنان و هو جمع فنن فتمتین غصن الشجر فهو جمع للجمع مرفوع
 علی الابدائیة علیها جلنار بسکون اللام بالفارسیة کلنار و الجملة الظرفیة
 اعنی علیها جلنار صفة افانین علقه ماض مجهول من التعلیق بالترکی اصلق
 بالشجر الاحقر متعلق بالفعل المذکور تار مرفوع علی انه مقام الفاعل الجملة
 الفعلیة مرفوعة المحل علی انها خبر المبتدأ اعنی قوله افانین ملک در حال ای علی
 الفور یعنی حین جمعی التواضع الی المقام المذکور کنیز کی خوب روی پیش فرستاد
قطعه ازین یعنی ان ملک بخاریه کانت فردا من طایفه یقال فی حق کل و چه
 منها مه پاره عابد فریبی وصف ترکیبی ملائیک صورتی طاوس زیبای

فی السوان و اللطافة شریف

در شب

بمعنی الزینة که بعد از دیدنش صورت بنمود و موهون و جود بار ساینده ای
 لفظ شکیب بکسر تین بمعنی الضبر و الیاء للوحدة و هو فاعل بنید و همجنان ای
 کار سال بخاریه در عقبش غلامی بیاء الوحده بدیع الجلال ای عجیب الحس لطیف
 الاعتدال فی الخلق و الخلق **فی** هک الناس حوله نصب علی الظرفیة عطفا
 تميز علی نسبة هک الی فاعله و هو مبتدأ ساق خبر و الجملة الاسمية حالیه یری
 مضارع جمول من الارادة و هو مع الضمیر المستتر فی راجع الی قوله ساق جملة
 فعلیه مرفوعة المحل بانه صفة ساق و لا یسقی مضارع منفی معلوم من التثانی
 علی وزن لا یری عطفا علی قوله یری و مفعوله محذوف ای لا یسقی الشرأ
 و من ظن الفعل لا قول معلوما و الثامن المزید و قال و حذف مفعول الفاعلین
 للاختصار مع قیام القرینة ای هو ساق یریهم الناس و لا یسقیهم الشرأ
 فقد سمی دیده از دیدنش نکشتی سیر ای لا تشیع العین من رؤیة صحنان
 کز فرات بضم الفاء الماء العذب مستسقی بکسر القاف من مرض الاستسقاء
 فانه لا یشتبع من الماء و الحال انه یفره عابد لقمه لایذخوردن گرفت و کسوه لطیف
 پوشیدن ای شریع فی اکل الطعام الذی یذو بسس الباسس اللطیف کما مر فی اول
 الحکایة الاولى و فی قول المص ملک را دشنام دادن گرفت و سقط گفتن و من
 قال هنا یعنی عادت گرفت فقد اخطاء و از فوا که جمع فاکهة و شوموم لطیف
 من الشی الذی له رایحة لطیفه حلاوت و تمتع الظاهر انه لف و نشر مرتب یافتن
 لفظ گرفت مقدر فی و فیما بعده اعنی قوله و در حال غلام و کنیز کن نظر کردن فیه
 عقله و حبس برهما و خردندان گفته اند زلف خوبان زنجیر پای عقلست بالاضافة
 فی اللفظین و کذا فیما بعده اعنی قوله و دام مرغه زیرک **بیت** در سر کار کتوم
 ای حرفت بعلک دل و دین با همه دانش مع جمیع العلم مرغه زیرک بحقیقت

و بنید

و بنید

و بنید

منم امر و زودانی ای الظاهر ان الیاء للخطاب فان جمعه مع لفظ توشیح
 کافی قوله تو که بادشمنان نظر داری و من رتج کونه للوحدة فقد غفل عن سبیل
 التوشیح فی الجملد دولت و تجموش بنو ال آمد ای زالت دولة و تجموش
 چنانکه گفته اند **قطع** هر که اسم هست از فقیه بیان لقوله هر که و بنید و مرید
 عطفا علی فقیه و کذا قوله و ز زبان آوران بکسر النون للاضافة و لفظ زبان
 مع لفظ آور و وصف ترکیبی جمع بالالف و النون و هو من آوردن یراد به اصل
 الکلام و من طلاقة اللسان و لعل المقصود هنا الوقایف لان الکلام فی ذم
 میل اصل الله الی الدنيا و یدل علی ما ذکرناه للاضافة الی قوله پاک نفس
 بفتح الفاء و وصف ترکیبی و من قال فی شرحه یعنی سخن دانان لم یحققی اللفظ
 و المعنی چون بدنیای انا من الذنوب سمیت به الذنوب او من الذنابة و من تانیث
 او فی بلاغ التوسین و الیاء للاضافة و من هذا الفوق او بمعنی الخیر کذا فی غنی الصحاح
 و من قال فی شرحه یعنی انی لجموم فقد فسرته براه فزود بالذال و بد و نه التری
 اشتقاق آمده ای حال و تنزل الیه با بعل در بماند ای و التقدير در غسل مانند
 بلایاء ترائد کما عفت فی قوله برنج درست و من قال و المعنی در غسل مانند
 کما تر نظیر همرا را فقد اتی بالتر اید مهمو مکس فانه لا یقدر علی ان یخلص
 نفسه من الذنوب کما ان الذباب لا یقدر علی تخلص نفسه من العسل باری
 ای متره ملک بدیدن او رغبت کرد و زاده عابد را دید از هیئات نخستین
 کردیده اسم مفعول من کردیدن بمعنی دونمک و سس و سفید کشته من التلذذ
 فریده شده من التسم و یر بالیش دیبا ای الوسادة من لایر تکمیر زده کامل متشبهین
 و غلام پیری بیکر بفتح الیاء الفارسی و الکاف العونی بمعنی الصورة بامرو
 پیر طایوس المروحة بالکسر و ان سکون باد بیز بالترکی بلیزه بر بالای سرش

ابن سنیعی

ابن سنیعی

ابن سنیعی

ابن سنیعی

بالفارسیه

منم

بسم الله الرحمن الرحيم

استاده کاملتکبرین المتهمکین فی اللذات بر سلامت حالش شادمانی بایا
المصدری کرد و از مردی بیا، الوحدۃ من کل باب سخن گفتند ملک باجم
سخن ای فی آخه گفت این دو طایفه را در جهان دوست دارم ای جهم
احدما علما والاخر زناد را باضم والتشدید جمع زاهد فلما قال الملك هذا الكلام
وزیر فیلسوف ای حکیم جهان دیده حاضر بود فی المجلس گفت ای ملک شرط دوستی
آنست که با هر دو طایفه مگوی بایا، المصدری ای احسان فی کنی ثم بینه بقوله
علما را ز ریده تا دیگر بخوانند وزناد را ز ریده تا زاهد بمانند چو بستند مضار
من سندن بمعنی الاخذ زاهد دیگر بدست آر. لان ذلك ليس بزاهد انرا که
سیرت خوش و سیرت با خدای متبانی نان وقف و لقمه در یوزه ای غیر
خبر الوقف و غیر لقمه السؤال زاهدست نظیر انگشت خوب روی و بنا کوش
بالتی قولاق توی دل قریب وصف ترکیبی بالتی کو کل الدارجی کو کوش
بالکاف الفارسی بمعنی القوط و خاتم فیروز جوهر معروف یقال له بالفارسی
بیروزه شاهرست بمعنی المحبوب کاتر **فقط** در ویش نیک سیرت و بیروزه را
ای الذی فکرمه مبارک نان ربطا بکسر التاء بی معان الاول صومعة الصوفیة
والتا الزاویة المبنیة للسکان و التالت مابنی لسکنی انباء السبیل و التراب
حاشیة الذابة و القرية و غیرهما و فامس ملازمة شعر الذو و التنادس
لنیل النفس فی فوقها و المراد هنا المعنی الاول و من قال فی شرحه بمعنی خائف
و تکیه وقف می کنند فقداقی بقید زاید کا هو عاده ثم قال و له معان اخر
لیست بمراة هنا و هو لم بدان و طیفة التناجیح بیان المعانی تکثیر اللفایده
ثم تعیین المراد و هو بین فی بعض الالفاظ معانیها ثم عین المراد منها و نسبها
الوظیفه و العادة لضم و انما اطيننا الكلام سلا حفظ الناظرون و لفظ فی

المراد فی اللفظ بالمراد فی اللفظ

و زاهد

البیت

ابن سید علی

میسر

ابن سید علی

البیت علما و فی معناه علما و لیحصل الثواب لهم و لنا من الجنتین بل من الجہات
و لقمه در یوزه کو مباحش لفظ کو یغید التکید و المبالغة و مثل ذلك متعل
فی التری فامعنی دارا و لمسون و من قال لفظ کو مقیم هنا و هذا الاقام کثیر
فی هذه اللغة و سیاتیک نظائر فی هذا الکتاب لم یدران المقیم مالا فائدة
فی ذکره و ان الاقام مسمو من السلف و لیس لاحد اعتبار الاقام فی کل موضع
خاتون ثوب صورت و پاکیزه روی را. مطهر الوجه فی اصل خلقها نقش
و نگار و خاتم فیروزه قد مر بیانه آنفا کو مباحش بیت تا مر است دیگر م باید
ای اذ اکان فی مایطه الترمق و اطلب غیر کر خوانند زاهد م شایده ای الی بنی
لان معنی زاهد و هذا معنی البیت و هو المناسبت للسباق هذا نظیر ما قبل بیت
شیخ چون مایل بمال امد مریدا و مباحش مایل دینار زیر اماک دینار نیست
و من قال قوله مست مهنه رابطه بمعنی است و المعنی تاکه مراجعزی دیگر
خدای تعالی باید ست فقد غفل عن اللفظ و المعنی انما الاول فهو ان لفظ
مست یتضمن معنی الترابطه اعنی لفظ است فی کل موضع اذ معناه بالتی
وارد کا اذ اقل در خانه نان مست و اما اثباتان تقدیر چیزی دیگر جو
تعا باید ست لا یفهم من التبا و السياق و لا یدل علیه لفظ حکایت
مطابق این سخن خبر مقدم لقوله یادت می را مهمی پیش آمد ای وقع له امر
گفت اگر انجام این حالت بر مراد من باشد چندین درم زاهدان را بدهم
بکسر ابا و کا عفت القاعدة فی اوایل الکتاب چون حاجتش بر امد ای اصل
مرامه و قای ندرش بموجب شرط لازم آمد لا جرم کمی از بنده کان فاصح
درم بداد تا بر امدان تفرقه کند ای یوزعه الیهم کو بنده غلام عاقل و مشایر
و هو بی معنیین احد هما بالتی آتی و یراد به من لا غفلة فیه و التا بمعنی اوصلو

والظاهر ان المراد منها هو المعنى الاول ومن لم يعرف المعنى قال في شرحه
 بضم الهاء عطف تفسيري وظن ان لا معنى لهذا اللفظ سواء **مست**
 و چشم تو برابر مشیاری بود فعمل بمقتضى العقل همه روز بگردید بالکاف
 الفارسی ماضی من کردید و المراد منها بالترکی دو لائق و شبانکه باز
 آمد الى خدمة السلطان و در حرار یوسه داد تعظیما للملک و پیش ملک نهاد
 و گفت زاهدان را نیایم گفت فاعله سلطان این چه حکایتست آنچه من
 دانم من مشاییر الزمان درین شهر چها رصد زاهدند گفت فاعله غلام
 ای خداوند جهان آنکه زاهدست نمی ستاند اذ لا حاجة لهم الى القول
 و آنکه می ستاند زاهد نیست ملک بخندید و ندیمان را گفت چندانکه مرا
 در حق این طایفه خدا پرستان ای العباد و الزهاد ارادتست و اقرار این
 شيوخ دیده را بسکون الخاء المبعثرة وصف ترکیبی ای این کسستان را خدا
 و انکار قوله و حق بجانب او است من کلام الملک لا من کلام المص **حکایت**
 یکی از علمای راسخ را عبارتة المتن فی اکثر النسخ بهذا الوجه و الاظهر
 یکی را از علمای راسخ پرسیدند که چه کوی در وقف نان فی حله و حمة
 گفت اگر از بهر ای لاجل جمعیت خاطر و فراخ عبادت می ستاند صلا
 فانه یسند الریق و اگر مجموع از بهر نان نشیندای یجمعون و یسکنون فی الصوة
 لاجل خبر الوقف و اكله حرام لان الواقف انما وقفه لیحصل به فراخ قلوب العباد
بیت نان لفظ مقدر از برای کنج عبادت ای لاجل سکون فی زوایة العباد
 گرفته اند مرصون صاحب دلان فاعل گرفته اند کنج عبادت برای نان
 ای ما اتخذوا زوایة العباد لاجل الخبر **حکایت** درویشی بقای بیابان
 فیها رسید که صاحب آن بقعه ای موضع شخصی کریم النفس بود طایفه اهل

در حقیقت

فضل و بلاغته ای جماعه من اصحاب الکمال در صحبت او ای کانا حاضرین
 فی مجلسه من یک بذله بفتح الباء الموحدة و سکون الذال المبعثرة بمعنی لطیفه
 و قوله و لطیفه عطف تفسیری چنانکه رسم طریقان باشد جمله مؤخره بهمی گفتند
 درویش راه بیابان قطع کرده بود و مانده شده بالترکی دو رغون و یورغون
 او ملش ایدی و چیزی نخورده یکی از ان میان ای واحد من اهل المجلس بطریق
 انبساط گفت ترا هم چیزی بیاید گفت محاورت مرار درویش جواب داد که
 مرا چون دیگران فضل و بلاغت نیست حتی اقدر علی الکلام اکثر البلیغ
 و چیزی نخورده ام و لیس لی معلومات کثیره بیک بیت از من قنات کنید
 ممکنان بر غیبت و ارادت گفتند بگوی گفت **بیت** من کورسته یرا برم ای
 مقابلتی سفره نان قوله در برابرم خبر مقدم و هذه الجملة الاسمية فی موقع لال
 ای حال کون سفره لایز فی مقابلتی و لا اقدر علی الاکل منه مضمون عزیم العزب
 من المازوج که بر در تمام زنان فانه ینظر من بعید و لا یقدر علی المواقعة و هذا
 المصراع خبر المبتدأ الاول همه ای جمیع حاضر پسندیدند و سفره پیش آوردند
 اذ فهموا من کلامه جموعه صاحب دعوت گفت ای یار زمانی بیابان الوحده توقف
 کن که بر ستار نام جمع بر ستار بمعنی الجارية و المیم للمتمم کوفته لفظ جامع مشترک
 فی الفارسی و الترکی اسم لطعام مخصوص بجعل من اللحم بعد القطع الترفیق باو
 التکین علیه مرار کثیره فی سازند درویش سر بر آورد و گفت **بیت** کوفته
 در سفره کو مباش قد متر بیا نه قریبا کوفته لهذا اسم مفعول من کوفتن بمعنی
 القرع و اراد به نفسه اذ وقع علیه الام سفر نان تهی ای لایز المحض بلا ادا
 کوفته است **حکایت** مریدی گفت پیری را بیابان الوحده فیها چکنم
 از خلاق بر حمت اندرم قدم بلیان فی نظاره از بسیاری لفظ از بمعنی منی

بمعنی گفتن

در رسم

و ایاء مصدریه که بنیایر هم آیند و اوقات عزیز مرا از ترود ایشان ای مجید
 و زما هم تشویش حاصل میشود گفت فاعله پیر صریح براد به معنی هر که مجازا و آن
 فی غیر ذوی العقول شایع لا منحصر فی درویشانند ای الذین یزورونک من الفقراء
 ایشانرا و ای بده لیکو نوامد یونین لک فلایبجینون خوفا من مطالبه الذین و استجاب
 من عدم ادائه **حکایت** روی آن قیس بن سعد از زجی مرض وقتا و لم یعده
 احد من اهل بلدة فنشال عن فقیل له انهم یستحبون من عیادتک لان کل علمهم
 دیونا فقال لا خیر فی مال یحول بیننا و بین اخواننا قال الذی فی البلد اما من کان
 علیه حق فقر و مبناله و قیل و صب اکثر من ماتی الف درهم و هر چه توانی بکنند
 ای الذی یزورونک من الاغنیاء از ایشان چیزی بخواه که دیگر کرد بکاف
 الفارسی و کسر الدال لا اضافه الی قوله تو فکر و در بفتح هم ای لایحومون توک
 لعدم ادائهم حقک او الخوف بذل المال الیک **بیت** که کد ایشتر و هذا
 ترکیبی من رفتن یعنی مقدم لشکر اسلام شود و فی بعض النسخ بود بفتح الواو کافر
 از بیم توقع ای من خوف السؤال برود مضارع من رفتن المراد به یفتر تا در
 سکون التراء حرف ظرف استعمل بمعنی اباء چین اعلم ان لفظ چین می
 لمعان الاول اسم بلدة یقال فی تعریبه چین و قد یطلق علی مجموع المملکة
 بمعنی المستقیم و الثالث بمعنی المعوج و الرابع امر من جید و قد یستعمل صفة
 خوف قاجین و المراد منها هو المعنی الاول مکذا تعلیم من استادی و سمعت
 بعض الناس یقرون بکسر التراء و اختاره الذی تصدی شرح الکتاب
 و قال ی ای باب و اراد به جدوده و لایخفی بعده **حکایت** فقیری پدر را
 گفت ای قال فقیه لایبیه هیچ ازین سخنان بکسر النون لا اضافه الی قوله دلاوی
 و هو وصف ترکیبی صفة لقوله سخنان فاضافة من قبیل اضافة الموصوف

دیده چوین

کتابخانه

بسم الله الرحمن الرحیم
 این کتاب در بیان معانی و اصطلاحات
 و کلمات و عبارات است که در کتب
 قدسیه و کتب معتبره آمده است
 و این کتاب را بنویسید
 در سال ۱۰۱۰ هجری
 در شهر تبریز
 در روز پنجشنبه
 در ماه رجب
 در سال ۱۰۱۰ هجری
 در شهر تبریز
 در روز پنجشنبه
 در ماه رجب
 در سال ۱۰۱۰ هجری

الی صفة و هو قوله دلاوی بکسر التراء لا اضافه الی قوله متکلمان هذا هو التحقيق
 فی حل الترکیب و من قال و هذا المجموع المركب من الموصوف و الصفة یعنی قوله
 سخنان دلاویز مضاف الی قوله متکلمان فقد ارتکب تکلفا خارجا عن القاعدة
 کما لا یخفی در من اثر نمی کند بعلمت ان که نمی بینم ایشانرا کردار بکسر الکاف العونی
 بمعنی العمل المعتاد الذی یفعله المرء موافق گفتار ای لانی لاری لهم فعلا و مثلا
 یوافق قولهم **مثنوی** ترک دنیا بگردم آموزند ای یعلمون الناس ترک دنیا
 خویشتم سیم و غل اندوزند ای یکتسبونهما و لایعلمون بما علموه الناس
 عالمی بکسر اللام و یاء الوحدۃ را که گفت باشد بس فقط ای لا قول بلا عمل
 چون بگوید ای بشکرم و یعظ نگیرد ای لایؤثر اندر کس فی احد لانه کلمه اندر
 حرف بمعنی فی علی ما صرح به صاحب بحر الغرائب و من قال ای لایؤثر فی قلب احد
 فکانه ظن انه بمعنی لفظ اندرون **حکایت** صلی حدیفه رضی الله عنه بقوم
 فقال التمسوا اماما غیری فانی رايت فی نفسی انه یس فی القوم افضل منی فلو
 لعالم عرف نفسه و زاد العلم خوفا لافیاء فذلک الصدیق یستشقی بانقامه
 عالم انکس بود بفتح الواو که بداند ای لایعمل عملا قبیحا نه بگوید بخلق خود
 ای یس العالم من یقول للناس و لایعمل موافق نفسه هذا معنی المصراع و من قال
 ای لایفعل ذلک العالم نفسه بما یقول للخلق لم یات بمعنی اللفظ **حکایت**
 قال عالم عمارۃ الدنیا باربعة اشياء احدا عالم یعمل بعلمه و ثانیها جابل لا یکنف
 من التعلم و ثانیها غنی لایترک حق الله تعالى و رابعها فقیر لایسیغ الاغرة بالدنیا
 قال الله تعالى انما مردون الناس بالبر و تنسون انفسکم قبل ای ترکونها من
 کاملتات **بیت** عالم که کامرانی بالکاف العونی و وصف ترکیبی مرکب من لفظ
 کام بمعنی المراد و ران بمعنی راندن و ایاء مصدریه کذا قوله و تن یرور کنده

این سید

این سید

این سید

ای یزیدی بدنه بکثرة الاكل او خویش تن کم است بضم الكاف الفارسی
 ای هو نفس ضال عن الطريق کرا میری بالباء المصدری کند ای یزیدی
 السبیل پدر گفت فی جواب ابنه الفقیه ای پسر بمرد این خیال باطل نشاید
 ای لایبغی روی از تربیت ناصحان بر تافتن الاعراض تربیتهم و بطالت گرفتن
 و در طلب علم معصوم ای و لایبغی ان تطلب علما معصوما ولا تجده ولا تسمع
 العلم من غیره و لهذا از فواید علم عروم مانند بل اللایق ان تسبح العلم من کل
 عالم عملا بما قیل انظر الی ما قال ولا تنظر الی من قال **مثل** همچو نابینایی که
 شبی بیا الوحدة فهمادر و وصل بفتح الواو و الحاء المهملة الطین اللزج
 افتاد و گفت ای مسلمانان چرا غی راه من فرارید گانه یریدان یری بالطریق زنی
 فاجره بشنید و گفت تو که چراغ رانه بینی چراغ چه بینی و المقصود من التمثیل
 ان العلم سراج و انت کالاعمی لا تراہ فکیف تهتدی به و من یفهم کلامی علم
 ارتباط هذا الکلام بما قبله یس بواضح فان التشبیہ الذی ذکره بقوله صیران
 نابینایی الی لا یخاف من تکلف کما لا یخفی علی التروق السیم یبغی ان یقال فی شأنه
 تو که چراغ رانه بینی چراغ چه بینی کما لا یخفی علی زروق السیم همین مجلس و عظم کلمه
 بضم الکاف الفارسی و الباء التوینی بحی معینین احد ممالک کان و الاخر بالترکی
 اللاحق و قد یطلق علی کل بیت ضعیف البناء و المراد هنا هو الاول بترانست
 لانه انجالتا نقدی ندھی بضاعتی نستانی ای لا تاخذ المتی بلا ثمن و اینجالتا اراد
 بیا الوحدة نیاری بیا الخطاب سعادت فی الیاد کالاول نبری بفتحین و ابیا
 کالتانیة **قطع** گفت عالم بکسر التاء للاضافة و هذا من قبیل اضافه المصدر
 الی فاعله لان لفظ گفت بمعنی گفتن بکوش جان بشنو المراد به القبول و بانه
 بفتح التوینین مضارع من مانست او مانیدن بالترکی بکسر مک او من مانند ان ترکی

۱۰۵

نحو جبهی

قال الحق بکفتش کبودار قد متر بیا نه باطلست انکه مدعی گوید مقول القول
 هو المصراع اثنا خفته را ای نام خفته ای نایم او کی کند بیدار ای العالم غیر
 العامل کالتایم الاخرای بالجاهل و هذا القول باطل لان الله تعاقد یدری
 عبده بقول فاجر کما قال علیه السلام ان الله یؤید هذا الذین بالترجل الفاجر
 و اعلم ان المراد بقول المص مدعی هو حکیم السی و هذا المصراع الذی حکم
 المص ببطلانه اعنی خفته را خفته کی کند بیدار کلامه اول هذا المصراع فی کلامه
 عالمت خفته است و تو خفته و هذا بیت من قصیده مرد باید که کیرد اندر کوش
 ای یسمع و یقبل و در نوشته است بوصول الهمزة بنید بر دیوار فالنصح الضار
 من العالم غیر العامل بآدی من المکتوب فی لدار **حکایت** صاحب دی بدمر
 آمد تحصیل العلم ز فائقه و ترک التصوف کما قال بشکست عهد صحبت اهل
 طریق را فلما فعل کذا کث کفتم میان و عالم و عابد چه فرق بود یعنی مابجه رجاء
 العالم علی العابد تا اختیار کردی ازان ای من فریق العباد این فریق را ای فریق
 علما گفت فاعله صاحب دل آن ای العابد حکیم فوبش بدری کند ای بخجه زموج
 فنفقه مقصور علی نفسه وین جهمی کند که کیرد فریق را بالتخلص **حکایت** قال بعض
 اهل المعرفة حیوة البدن بالتزوج و حیوة التزوج بالقلب و حیوة القلب بالعقل
 و حیوة العقل بالعلم **حکایت** یکی بر سر راهی مست خفته بود و زمام
 بکسر التاء لفظه و فی اختیار از دست رفته کنایه عن غلبه سکره عابدی بر
 او کدر کرد و در حالت مستقیم او بفتح الباء نظر لاحاجة الی کتایه لفظ کرد
 لما عرفت مراراً جوان سر بر آورد ای رفع راسه و گفت و اذ امرت بالوقوف
 کراماً اللغو ما یبغی ان یبلغ و یطرح من قول او فعل و المعنی و اذ امرت و ای عباد
 الم حکن باهل اللغو مر و امراضین مکرهین انفسهم عن التوقف علیهم و اللغو محکم

شعر اذ ارایت انیما فعیل من اثم یؤثم کن سائر اولیها من حکم بالکسر و هو
 علی کلیم من لا یحرکه الغضب لسهو له یا من یقیح لغوی لم لا تمز کریمیا لتصیر خلاقی
 الذین قال الله تعافی شأ نهم ما قال **قطر** متاب نهی من تا فتن ای لترجع
 ای پارسا و زاهد روی از کنه کار ای العاصی بیخشیایند کی اسم فاعل من نشو
 و الباء الذخلة علی الکاف الفارسی مصدریه در روی نظر کن ای انظر الیه بالترکم
 اگر من تا جو انمدم اعلم ان لفظ جو انمدم بمعنی السخی و لفظ نا جو انمدم بمعنی
 البخیل بکسر دار ای بالعمل لسن و من قال بالعمل استی فقد اخطأ تو بر من چون
 بمعنی امثل جو انمدم ان کدر کن **حکایت** روی ان رجلا جاء الی بعض السلف
 شکایه من جاره یعمل المعاصی قال له هل نسبت الی القبا یح لاجل قال لا قال ادع
 الله تعالی لاجل سبع لیال فان الله تعالی یتوب علیک فان فعلت ذک و لم یتوب
 فی علم انک شتر منه **حکایت** طایفه زندان بانکار در روی شی بیاه الوجهه
 بدر آمدند ای فرجوا و سخنان ناسر اکفتند و بزندان و برنجانیدند ماض من
 رنجانیدن بالترکی انجتمک شکایت پیش طریقت برود و گفت چنین حالتی رفت
 و حکایه ما وقع علیه من الاذی گفت ای شیخ الطریقه ای فرزند فرقه درویشان
 جامه رخاست مهر که درین تحمل بی مرادی نگه نمده عیست نه درویش **بیت**
 دریای فراوان ای البحر الوافر نشود تیره ای لایصیر مکررا بسک بالقاء لجر
 فیه و فی بعض الشیخ بیل و هو واحد السیول عارف که بر بختک بفتح التاء ضم
 النون بمعنی الرقیق و القلیل است هنوز بمده النون **قطر** کر کن ذلت سر
 تحمل کن ای اصبر الیک که بعفو از کنه پاک شوی فان الله تعالی عفویب العفو
 ای برادر چو عاقبت خاکست ای تصویر ترا با خاک شو پیش از ان که خاک شوی
 عملا بقوله علی السلام موتوا قبل ان تموتوا **حکایت** قال بعض العلماء ثلثه اشیاء

این بیت را در حدیثی دیده ام که در آن آمده است که هر که در دنیا بگذرد و در آخرت نماند...
 این شعر را در حدیثی دیده ام که در آن آمده است که هر که در دنیا بگذرد و در آخرت نماند...
 این بیت را در حدیثی دیده ام که در آن آمده است که هر که در دنیا بگذرد و در آخرت نماند...

علی الاصل

الزمانه

من افعال الکرام اولها یجتون الاتفاق علی المسکین و المحتاجین و انما یجتون العفو
 اضعاف المسلمین و الثالث التواضع و الاحتیاج من الخلق اجمعین **حکایت** این
 حکایت شنو بکسر الشین امر من شنیدن و یسکن اذ اذخل علی الباء فو شنو
 که در بغداد اسم بلده مشهور لقبه برج الاولیا رایت مراد ف علم بفتحین و پرده
 خلاف افتاد ای اخلفا و تخاصما رایت از کرد بفتح الکاف الفارسی یعنی از اظهار
 راه و رنج رکاب و ذک لاحاطه یشد اصله بر کاه گفت با پرده از طریق عتاب
 قال فی مختار الصحاح قال لللیل العتاب فحاطبه الاذلالی من و تو هر دو خواج
 ناشانیم یعنی انا و انت مملوکان لماک واحد بنده بارگاه سلطانیم بیان لما قبله
 من ز خدمت دنی ای نفسی بفتحین و من قال ای مقدار ساعه واحده فقد
 اخطأ فی معنی اللفظ و اخل المبالغه المقصوده بحسب المقام نیا سودم ماض منفی
 من آسودن بالترکی دکفتمک و المیم للمتمکم کا و بیکاه در سفر بودم و عالی فی لایه
 هنزه تونه رنج از موده نه حصار بمعنی القلعه و کونه مصدری فی مثل هذا التركیب
 الفارسی ینبغی ان لا یعد من المحلات و من قال و یحتمل ان یراد به المعنی المصدر
 فی مختار الصحاح قال ابن السکیت حصه القدر و یخضونه ای حیثوا علیه و احاطوا
 و بابه نفر و حاصره ایضا محاصره و حصار انتهى فقد انتهى فی ارتکاب البعث بنیاب
 و بادکر و بکسر الکاف الفارسی بالترکی قصره و غیار و لخال قدم بفتحین
 من سعی پیشترست بالباء الفارسی ای اشد تقدیم لان لفظ پیش بمعنی المقدم
 و لفظ ترغید التفضیل و من قال یعنی مقدم است فلم یأت بمعنی اللفظ پس
 چراغزت تو پیشترست بالباء العربی ای از ید من عزتی علیه بقوله تو بر بکسر
 الزاء للاضافه و هو بمعنی عند بندگان مده روی بیاء الخطاب بائین از جمع کنیز
 و هو مراد ف کنیزک و جمعه کنیزکان یا سمر بونی الباء کالتسابق من قاده بدست

این بیت را در حدیثی دیده ام که در آن آمده است که هر که در دنیا بگذرد و در آخرت نماند...
 این شعر را در حدیثی دیده ام که در آن آمده است که هر که در دنیا بگذرد و در آخرت نماند...
 این بیت را در حدیثی دیده ام که در آن آمده است که هر که در دنیا بگذرد و در آخرت نماند...

این بیت را

این بیت را

این بیت را

شکر دان و اخذ و فی علی وجه العقارة بسفر بای بند و سرگردان و حیران گفت
فاعلم بمرده ای قال فی جواب التزایة **الاصول** من سر بر استان دارم ای راسی
علی العتبة بالتواضع نه چو تو ای منک سر بر آستان دارم ای لاکبر منک مهر که پو
کردن افزاد ای تکبر فی غیر موضوعه او تکبر باطلا خوشی تن را بگردان اندازد الفی
نفسه علی العتق فیقع فی المنه بل یقطع عنقه فهدا معنی اللفظ و من قال قدمتر
معناه فی الذی یامه فقید اجتری علی نفس فانه لم یتینه منک **حکایت** یکی از صاحب
دلان زور از میای را ایاء الاصلیه و انشائیة للوحدة بالترکی زور باز دید که
بهیم بر آمده قدمتر معناه و در غم شمرده بمعنی رفته و کف بالترکی کوچک بردن
آورده کال عطف التفسیر ی گفت فاعلم یکی امین راجه حالتست کسی گفت فی جواب
فلان دشنام داده است او را ای شتمه گفت امین فرومایه قدمتر بیان فی حکایت
دزدان عرب هزار من بشمرد النون سنگ بر می دارد و طاقت بار سخی
نمی آرد **قطعه** لاف سرینچکی بایا المصدری و دعوی بکسر ایاء للاضافة معنی
ایاء کالاولی بکنار ای اتر که هما عاجز منادی حذف ندانه نفس فرومایه
صفة نفس و لم یعرف المعنی قال صفة عاجز چه مردی چه زنی لا تفاوت بین
کونک رجلا و امرأة کثرت از دست بر آید تقدیر الکلام اگر از دست تو
بر آید ای لو تقدرد منی بیاء الوحدة شیرین کن هذا هو الترجولیه مردی
بیاء المصدری آن نیست که مشتق بضم المیم بالترکی یومرق و ایاء للوحدة بزنی
بر دهنی **دیگر** اگر خود بر در بتخفیف التراء مضارع من دریدن پینشانی بکسر ایاء
الاصلیة للاضافة بیل ای جمیة الفیل نه مردست آنکه در وی مرد می بایاء المصدری
ای انسانیت نیست بنی آدم سرشت انما اسم بمعنی الطبیعة او حاض بمعنی المصدری
ای سرشتن بالترکی یوغزلق از خاک دارند فانه آدم علیه السلام خلق من تراب

[illegible]

حسن بن محمد

اکوفاکی

اگر خاکی بیاء النسبة نباشد آدمی نیست، فینبغی للمراء ان یکون حلیما محتملا لکاستراب
حکایت بزرگی را پرسیدند از سیرت اخوان صفات کینه ای الادی انکه ای شخص
 مراد خط یا ران بر مصالح خود مقدم دارد و قلیل علاه بذل از ترویج بخلاص غیره و حکما
 گفته اند برادر که در بند خویش است ای مقید بقید نفسه و مشتغل بمهمات نه برادر
 و نه خویش است ای یس باخ و لا قریب **مثنوی** همراه ای الرفیق اگر شتاب کند
 ای لویستعلی همراه تو نیست، لانه لا یوافقک دل در کسی مبنی ای لا تعلق قلبک
 الی من که دبسته تو نیست، یس قلبه متعلق بک چون نبود خویش را بمعنی القر
 دیانت و تقوی، بکسر الواو فی استعمال اصل الفرس قطع رحم بمعنی القرانیه
 بهتر از مودت قریبی، بکسر الباء ایضاً یاد دارم که مدعی درین بیت بر من اعتراضی
 کرد و گفت بیان لا اعتراض حق جل و علا در کتاب مجید و قرآن عظیم از قطع رحم
 نمی کرده است مآقال فی سورة النور و لا یتاکل و لا الفضل منکم و التسعة ان یؤثروا
 اولی القرنی و انما یکین و انما یجین فی سبیل الله و بمودت ذوی القرنی فرموده
 و آنچه تو گفتی مناقض آنست گفتم فی رد اعتراضه غلط کردی موافق قرآنست قال
 الله تعالی و ان جاهدک ضمیر التثنیه للوالدین علی ان تشرک فی مالیس لک به علم
 ای تشرک فی ما لا علم لک بهستحقاقه و الاشرک تقلید الیهما فلا تطعمهما جواب آن ای
 فلا قطع للوالدین فی ذلک فانه لا اطاعة لمخلوق فی معصیه لخالق **بیت** هزار خویش
 ای قریب که بیکانه از خدا باشد، مرصون فدای بکسر الباء ملاضافه یک تن بیکانه ای
 منی کاشنا باشد، بالله تع **حکایت منقول** پیر مردی بیاء الوحده لطیف و صف
 در بغداد، مرصون دفترش را بگفتش دوزخی گفتش و وصف ترکیبی بالترکی
 یا شتیق دیک و الیاء للوحده داد، ای زوجهاتیا هر دو ک بکاف التصغیر للتوفیق
 دل و صف ترکیبی حیوان بگزیده، حاض من کنزید فاعله مردک و مفعوله لبختر

روحا ان رجا بشتن الاضف من تيسر و هو
ان الطرب فاما قرب من ان توقف اقال الاضف
ان طرب في ان تلبك شتي نقل حتى لا يسمع منفردا
لكن شتيك ينجيبوكم

و تکیلی فی الزعمه بیت شوبه شخم که خادان
چون اول جلا اولی خادولا شوبه پادشاه گشت اوری

قوله چنان معروف الى قوله كه قوله از و بچكيد. ماض من چكيدن بالتركي طامق
 بآمدان بدر چنان ديدش. الضمير راجع الى دختر پيش و اما بمعنى العوس
 رفت و پرسيدش. وقال مخاطبا اليه كاي فرو مايه اين چه دند است. و اي قيلة
 هذا چند گاني خطاب من خايدن بالتركي چينك لبش اي شفته البنت نه انبا
 و سكون النون و فتح الموحدة و الالف و النون على وزن عطشان بمعنى
 الانجراب بكسر الجيم بالتركي طغجق والمراد به هنا الجلد المدبوع مطلقا بمزاجات
 المزاج بكسر الميم التلطف و التاء للخطاب من المص لكل من التي
 النسخ و هو شبيه تكفتم بالنون النافية في النسخ الصحيحة و هو المسموع من النساء
 و من كتبه بالباء الموحدة لم يعرف المتن اين كفتار. يعني ما قلت هذه الحكايات
 على سبيل مزاج منزل و هو المزاج المحض و الكلام الباطل بكذا راى اتركه
 و جذ بكسر الجيم ضد المنزل از بردار. اي ارفع و خذ يعني لكن ينبغي لك ان تترك
 ما هو المنزل من الكلام و تأخذ من النسخ و الحكمة و اشار اليه بقوله فوي بدني
 كه نشيت. اي تمكنت كما تمكنت مضغ الجلد في طبيعة الاسكاف نرود بانرا المهملة
 و الواو بعده مضارع منفى من رفتن فاعله فوي بدني بوقت مرك از دست
 متعلق بقوله نرود اي لا يذهب منه اليد اتاني وقت الموت و اعلم ان العاية
 وقعت في النسخ الصحيحة بهذا الوجه و هو المسموع من الاساتذة و من كتبه
 ندم بالذال و الهاء بعده و بين المعنى بقوله يعني ان طبيعت ندم
 از دستش آن فوي بدش را كه رسوخ يافته است دروي مكر در وقت
 مردن اي لا يتركه و لا يفارقه الا بالموت ثم قال و في بعض النسخ ندم بانرا
 المهملة من رهيدن و هو الظاهر الاول كما لا يخفى فلم يحقق بل ظن المنفرد صحيحا
 كان في بلد تارجل كامل معروف بچنگ شجاع ان ابناء ابله و غيره و انما بكتان

بفتح السين

موت

موت

كان

كما ان ابناء القرى عرفوا كتاب القديري **حكايت** نقيض و اشتت بيا و هو
 فيها بغايت زشت روي وصف تركيبي و بجاي زنان رسیده يعني شسته يا وجود
 چهار و نعت اي مع كونهما موجودين كسي بمنكوت او رغبت بي نمود لقيح و جهها
بيت زشت باشد و يقي يروي باطركات الثلث في الدال ثوب منسوب
 الى موضع و ديبا. بمعنى الدياج و ثوب منه زيادة للجيم كه بود بر و سوس قدر
 بيانه في الدياج نازيبا. في الجملة بحكم ضرورة بافري بمعنى اعني عقدا كفاش
 يستند فان الاعني لا يري قبح وجهها آورده اند كه دران تاريخ حكيم يرايه
 الطبيب منا و المقصود الكمال لان الكمال باب من الطب انما افرد بالند
 لكثرة مسائله كالفرايض از سر نديب اسم موضع في الهند برسيدك ديدة
 نابينا يان روشن كردى اي يفتح ميونهم و يجعلها بصيرة فقيه را كفتند و او امان
 التاء للخطاب علاج نكني كفت ترسم كه بينا شود اي اخاف ان يصير بصيرا و دخرم
 طلاق دهد لرؤيت قبح وجهها **مصرع** و هو في الاصطلاح اسم نصف البيت
 و قد اشتهر بعض المصارع بلاضم مصرع اليه و هذا منها شوي بضم الشين بمعنى
 الخروج زن بمعنى المرأة هنا زشت روي صفة لقوله زن نابينا اعني به **حكي**
 كان لرجل بنت قبيحة فروجهها بضرير كالتي نحن في صدر بيانها و حالت ذات يوم
 لزوجهها لاعني لو كنت بصيرا لرايتني قات و جهي كالبدرو اعشقي كالفضة و ذوا
 كالذهب و خدي كالورد و شفقي كاللعل و ايا قوت و اسنان كاللؤلؤ و
 و لسان كالمرجان فقال الزوج و اين لم يكن لي باصرة و لكن عيني كامل
 لو كنت كما قلت مازو جو ك بضرير مثلي **حكايت** پادشاهي بخشم حقارت
 درويشان نظر كردى بيا و الحكايت يكي از اينشان. بضر است دريافت
 اى تعطن و كفت اى ملك مادرين دنيا بچش بفتح الجيم بمعنى العكر از تو

موت

بفتح السين

و انما قيد بكونه عالما ان الحكمة مطلق على من
 يعلم الحكمة مطلقا و على العاقلة مطلقا

فان الزنا يفي باب من القدي و انما افرد
 بالندوي لكثرة مسائله و بانه شبيه

و انما قيد بكونه عالما ان الحكمة مطلق على من
 اعلم امر زن و فريكون مع لثا ان
 و صفات كيب كوفون زن و ششم زن

کتریم و بعیش ای الحیوة از تو خوشتر لفران قلبنا عن المشاغل الكثيرة و بمرک
 برابر اذل نفس ذالقة الموت و بقیامت بهتر کما ورد فی الخبر متوتون علی ما
 تعیشون و تحزنون علی ما متوتون **مشو** اگر کشور بکسر الکاف العزنی بمعنی
 الاقلیم کشای بضم الکاف العزنی بمجموعهما وصف ترکیبی مثل کامران فی قوله
 کامرانست فی الدنيا و کرد درویش حاجتمندانست فی شدة الفقر در آن
 حالت که خواهند این و آن **مرد** بمعنی مردن خواهند از جهان پیش بالبا العزنی
 از کفن **برد** بمعنی بردن چورفت ای المتاع از مملکت ای من الدنيا بربست
 خواهی بالترکی بغلسه کرد کرد ای بالیاء المصدري خوشترست از یادشاهی
 لان من كان حمله اخف يكون سفره اسهل ظاهر درویش جامه زنده بفتح الف
 الفارسی او کسر بمعنی الخلق بکسر اللام بالترکی اسکی است و موی سترده یزاد
 التجرد و حقیقت آن دل زنده و نفس مرده **قطع** نه انکه برود دعوی نشیند
 ای ایس الصوفی من یقعد علی باب الدعوی از خلقی بالحاء المعجمة که خلاف
 کنندش ای لو خالفوه بجنک بر خیزد بل الصوفی فی خلاف ما ذکر فانه یبغی
 ان یکون صابرا حلیم و کز کوه فرو غلطد و المعنی بالترکی اگر طاعن اشفا
 یوانه آسیاسکی و کمر من طاشی نه عارفت که از راه شک بکسر الراء
 بر خیزد بل عارف هو الذی یرضی بقضاء الله تع طریق درویشان ذکرست
 الله تع و شکر علی نعمانه و خدمت و طاعت کما قیل طریق ما خدمت و اشیار
 و هو بذل ما یمکنه و قناعت ای الاكتفاء بالقلیل و الرضا بالقسم و توحید
 ای تفرید الحق و هو علی ثلثة اقسام الاول توحید الافعال و الله توحید
 و الثالث توحید الذات و توکل و هو الاعتماد علی ما عند الله تع و الیای علی
 الناس و تسلیم و هو الانقیاد ای اظهار العبودیة و قال اهل التحقيق التوکل

یقولون لولم یسم

بدایه و صفة المؤمنین و التسلم و اسطة و موصفة الاولیاء و التقوی
 تهیه و موصفة اخف النواص و تحکم و صوبتج الممرارة من غیر تعجب هم که
 بدین صفتها موصوفست ای متصف بهذا الفضل بحقیقت درویش است
 ای صوفی اگر چه در قباست ای فی اللباس الفاخر لانی کسوة الصوفیة اما
 هرزه کوی وصف ترکیبی و کذا ما عطف علیه من الالفاظ الاتیة و فی نماز
 و هواپرست و موسس بازای من کان صفة کذا و کذا روز یا بشر آورد
 در بند شروعات و فی طلبها و شبها بروز کند در خواب غفلت و نسیان
 بخورد بفتح التاء مضارع هر چه در میان آید و لایحترز عن الشهوات و بگوید
 هر چه بر زبان آید و لایجتنب عن لا اقات رندست و عیار اگر چه در عبادت
قطع ای حرف نداء و المنادی محذوف در وقت برهنه بمعنی حیوان از تقوی
 بکسر الواو و زبرون قال مختار الصحاح العجی بالضم جامه زیاداری و العبرة
 بالباطن پرده هفت رنگ در مکنزار الظاهر ان کلمة در زیاده و المعنی
 السترة المنقوشة بسبعة الوان و یحتمل ان یکون در بمعنی الباب و لفظ
 مقدّر قبله و من عکس التقرير فقد رجح المروج توکه در خانه بور یاداری
 فلا یلیق بجاک بجاک وضع السترة الملونة لانه لیس فی بدیک متاع غیر
 و المراد تقبیح لبس لباس الصوفیة **حکایت منظومه** دیدم کل تازه چند
 دسته مده لکایة بطریق الغرض بر کنیدی بیاء الوحدة از گیاه بسته
 فلما رایت هکذا کفتم چه بود بفتح الواو گیاه ناچیز مرهون تاد و صف کل
 نشیند او نیز و ف عطف معناه بالترکی دافی کذا فی جو الغرایب و من قال بکسر
 النون یستعمل ایضاً فلم یوف معناه بکسریت گیاه و گفت خاموش ای بکی
 و قال است صحبت نکند گرم فراموش ای اکرم لانیسی الصبیحة کر نیست

التقوی عز و انک
 در فساد و انک
 بر اجماع و انک

ابن سید علی

ابن سید علی

جمال و رنگ و بویم. کالود آخر نه کیه باغ اویم. من قبیل الاستفهام تقریر
من بنده حضرت کریم. و هو البتة یجبر و ردة نعمت قدیم. فلما جرت نعمته علی من
قبل ارجو رحمة من بعد کزنی فترم و کر هنر مند. مرهون لطفت امیدم
از خداوند علی ما جرت عادت با آنکه بضاعتی ندارم. قد مربیان البضاعة فی
الدیاجه سرمایۀ طاعتی ندارم. حتی اشتری به ثواب او چاره کار بنده داند. لانه
ارحم الراحمین چون هیچ و سیلتش نماند. و عجز رسمت ای عادت مقررۀ که مکان
تحریر. ای الذین یقعدون علی اعتاق العبد از اکنده بندۀ پیر. و هذه العادة
معلومۀ ای بار خدای هو بمعنی المولی کذا قال صاحب بحر الغرائب و استدل
علیه بشعر الانوری بیت الکبر اطراف دهر فرمان ده. و ربا و دهر بار خدای
و من قال اصله باری حذف یاؤه للوزن فی صحاح الفارسی باری لفظ مشتک
بین لغۀ العرب و النعم معناه الله خدای فقد ظن هذا اللفظ اعنی بار خدای لفظاً
مرکباً ثم قال و فی فصول العمادیة معنی قوله بار خدای بزرک خدای لان لفظاً
بمعنی بزرک انتهى فقد غفل عما فی بحر الغرائب و هو صاحب الثقة و هو اولی
بالاعتماد علی کلامه و ما ذکره من المعنی هو المناسب بالسیاق و هو انشباع
یکتی ارای. وصف ترکیبی بمعنی منزین العالم بر بنده پیر خود بخشای. امر
من بخفا میدن بمعنی الترحم ای ارحمه سعیدی خدای حذف حرف ندانه رۀ
رضاکیر. ای اسکۀ ای مرد خدا رۀ خدا کیر. لتصل الیه بد بخت بسکون التام مبتدا
کسی خبره که سرتابد. مضارع من تافتن بمعنی الاغراض هنا زین در متعلق
بقوله سرتابد ای اعرض من باب الله تع که در ذکر نیابد. ای لایجد بابا اخر غیر
باب الله تع **حکایت** از حکیمی پرسیدند که از شجاعت و هو شدة القلب
عند الیاس و سخاوت و هو بلود کدام ای اینها بهتر است گفت ای الحکیم

انہر اکہ

انرا که سنی و ت هست بشتیجات حاجت نیست فالسماوت اولی منظر
 الوجیه **بیت** نوشته است ای مکتوب بر کور بمعنی القبر هرام کور، بالكاف
 الفارسی فی اللفظین که درست کرم بکه بازوی زور، بمعنی القوة **قطع**
 نمائند بکون رمون والذال ماض منفی خاتم ای مات و لیک تابا بد بماند
 ماض مثبت ای بقی نام بکندش ای اسمہ العالی بنیکو بی مشهور، فانه عاق
 مذکور زکوة مال بدرکن ای اخرجها که فضل تر ترا، بفتح الشراء المهریه و سکون
 المجرمة شجرة العنب جو باغبان ببر بضمین ای اواقطعها بیشتر دهم
 انکوره، کما هو مجرب معلوم فالترکوة نقص صورة و زیادة حقیقه **باب**
سوم در فضیلت قناعت القناعت بالفتح مصدر من یلبس قنعه یقنع
 من باب علم و قد مر باینه قریبا و قنعه یقنع قنوعا من باب فتح اذا سال و منه قيل
 العبد قران قنعه و الحیدان قنعه و قيل من باع الاوص بالقناعت طفر بالوعة
 و المروءة **حکایت** فواهنده ای سائل مغربی در صف تشدید الفاء عری بنزاکه
 طلب می گفت ای خداوندان نعمت یعنی ایها الاغنیاء اگر شمارا انصاف بودی
 و مقتضاه اعطاء الزکوة و الصدقة بغیر سؤال و مارا قناعت و موجب الضبر
 علی القلیل و ترک السؤال رسم سؤالی هذه العادة از جهان بر خاستی
 ای ارفع و الیاء للحکایة فی الموضوعین **قطع** ای قناعت توانی کم کردان
 بالكاف الفارسی ای میرنی غنیای که درای تو هیچ نعمت نیست ای انت فی مکتوب
 جمیع النعم لیس و انک نعمت کنج بضم الکاف العزنی بمعنی الزاویة و هو مسموع من
 الاساندة و اطلاق الزاویة علی انصبر شایع کاسیمی و یحتمل بفتح الکافی **الفارسی**
 بمعنی فزینه صبر اختیار تمناست، فانه اختاره مکررا صبر نیست حکمت نیست **حکایت**
 دو امیرزاده بودند در مصر یکی علم آموخت ای تعلم العلم و دیگری مال اندوخت

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

ای کتب به آن اشاره ای که تعلم العلم علامه حضرت و این اشاره ای که
 کتب و من وضع لفظ این مقام آن لم یوف الاشارة والعارف کیفیه الاشارة
 لاین معرکت بفتح الکاف الفارسی مرادف شد پس این توانگر بچشم حقارت
 واستقرار در فقیه ای عالم و لم یعرف المقتن وضع لفظ فقیر مقام فقیه نظر کردی
 و کفتم من بسطت رسیدم ای وصلت الی السلطنة و توهمینان کمال لاوی
 در مسکنت بماندی گفت ای برادر شکر نعمت باری که بخدمت افزون که میراث
 پیغمبر این یافتیم یعنی علم تقسیم من المص و تو میراث فرعون و با مان یافتی و متن کم
 المقتن و صیغه المعنی قال سیدی مقام یافتی یعنی ملک مصر **مثنوی** من آن مورم که
 در پایم بالند انی انی غلته ضعیفه یضع الناس اقدامهم علی و یملکونی فی یوم
 که از نیشم بنالند ای لا قدره فی علی اذاد الغیر و قد وجد فی اکثر النسخ لفظ دستم
 مقام نیشم و الانسب بالمقام ما اخرناه بجا خود شکر این نعمت گذارم ای این شکر
 علی هذه النعمة که زور مردم ازاری وصف ترکیم گذارم که تفسیر السابق
 و قیل فی الترجمة **مثنوی** بن اول مورم کایا غیل و اول و کولم اری بئذ الکیار
 یونعت یفکر فی ایدمی دلدن که که اکلمن بنم المدن **حکایت** درویشی را شنیدم
 که در آتش فاقه بمعنی الفقیه کامتری سوخت حکایت ماضیه و فرقه بر فرقه در وقت
 کا هو عاده الفقراء و تسلی خاطر خود بدین بیت می کرد **بیت** بنان حشمت فکانت
 کینم و جانه و لقی عطف علی قوله نان که بار محنت خود به و اولی که ز بار محنت خلق
 لفظ بار فی الموضعین بمعنی للملک کسر لاء کسی گفتش ای قال احد هذه الفقیر چه بینی
 که فلان درین شهر طبع کریم دارد و کرم عظیم میان بخدمت ازاده کان بسته
 و بر در بکر الزاد دلها شسته اگر بر صورت حال تو مطلع کرد و پاس خاطر عزیز
 دار گفت ذلک الفقیر خاموش که در نیستی و فقر مردن به که حاجت به پیش بردن

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

که گفته اند **قطعه** هم رقع بضم الزاء معناه بالترکی پاره من رقع الشوق لرفاع
 و بابه قطع و دوختن به و الزام کنج صبر اتفق العارفون بهذا الکتاب علی ان یفهم الکلام
 العرفی فیهما و عدة عدة آنفا و اعلم ان الزام الشی و التزاع الاغناق کثیره و
 رقع و هی هنا و اعدة الرفاع التي تکتب بر فوا جکان بکسر الزاء للاضافة ای من
 نوشتت بمعنی نوشتن و المراد ارسال الرقع المکتوبة الیهام لطلب الثوب فجا
 که با نقوبت و درخ برابریست من همه التالم رفعت بیای مردم و محاسن
 و فی بعض النسخ مردی بالیاء المصدری بدل مردم **حکایت** یکی از مشهور حکیم
 طبیبی حاذق را ای ماهر من حدق الصبغ القران و العمل اذا امر و من فتره
 بقوله بمعنی استاد مطلقا نقد غفل من المهاره بخدمت سید الکونین و الشغلین
 محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم فرستاد سالی چند در دیار عرب بود کسی
 من الصحابة بتجربتی ببینل و نیامد و معالجتی از وی درخواست لفظ در صله لای کید
 روزی پیش رسول الله علیه السلام آمد ذکاک الطیب و کلمه بکسر الکاف الفارسی
 بمعنی شکایت کرد که مرا برای معالجه اصحاب فرستاده اند هیچ کس درین مدت
 ای المدة المديدة التي کنت فیها بهذه الذیار بمن التفات نکرد تا خدمتی بیا و الوعدة
 بر من بنده معین است بجای آرم عبارة عن الاواء رسول الله علیه السلام فرمود
 که این طایفه را قاعده هست که تا اشتها غالب نشود چیزی نخورند و منوز که اشتها
 باقی باشد دست از طعام باز دارند کنایه عن ترک الاکل و من قال بدارند موضع
 باز دارند لم یوف المقتن حکیم ای طبیب گفت اینست موجب تندرستی پس من
 خدمت بوسید و برقت **مثنوی** سخن آنکه کند حکیم آغاز ای الکیم شیرع فی الکلام
 فی وقت یا سر انگشت سوی لقمه دراز و نیاول و یوقه انامله نحو اللغمة که زنا سخن
 گفتنش حلال زاید ای می تواند اضر من عدم کلامه هذا بیان المصراع الاول است

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

این کتب به امانت است و هر که بخواهد از آن استفاده کند باید از مسئولان اجازه بگیرد و در صورت سرقت یا تلف آن مجازات خواهد شد.

الفساق یا زنا خور و زانیان **حکایت** او قریب من الموت من عدم الکلمه بیان
 معنی است که در روز قیامت کسی که کفر و گناه کرده باشد و کلام حق را نپذیرد
 و در روز قیامت خود را در پیشگاه حق تعالی نداند و بگوید که من کافر و گناهکار
 بودم و مرا عذاب الهی رسد **حکایت** معنی نیز حکم متفرع علی الله
 یکی از بزرگان دین و بزرگان کسبی بیایه الحکایه فرماتا یکی از بزرگان گفت چنین
 فی دلم که بسیار خور و زانی و داری بیایه لظلم و قید نفس از موی بار یکترست
 و حق تعالی قید نفس بقوله یعنی توبه ای برید و کلام حق بقوله قید نفس التوبه ثم فرما
 الحق فی حکایه و کلام حق و نفس را چنین که تو پروری ای علی هذا الوجه لذی تر قیام
 نه غیر بکماله و کلام حق و زنی که در روز قیامت در صفای من دریدن **حکایت** یکی بچه کوک
 می پرورید و انباری بی حکایه و تمثیل محرق النفس چو پرورده شد ای صاحبزنی
 فواجبه را ای صاحب بر درید ای اهلک **حکایت** در سیرت اردشیر بابکان
 اسم ملک من الملوک الساسانیان هذا اردشیر اسفندیار آمده است که حکیم عرب را
 پرسید که روزی بیایه الوحدة چه مایه طعام باید خورد و فیه تنبیه علی انه یسفی لاسلامین
 ان یطلبوا حفظ الصحة فان به تیسر تدبیر المملكة از فکر الحلیل گفت صد درم شک
 ای و زنه من الطعام کفایت می کند گفت ای ملک مذکور این چه قوت باشد و او
 دهم حکیم گفت هذا المقدار یکم و ما زاد علی ذلک فانت حامله یعنی تفسیر من الحس
 این قدر ترابری می دارد و هر چه برین زیاده کنی حال آنی **حکایت** خوردن متبر
 برای زیستن خبره و ذکر کرد دست عطف علیه تو معتقد که زیستن از بهر خوردن
 قیل فی الترجمة **حکایت** یکم و دیگر که دخی ذکر ایملک چون سن بود که معتقد که دیگر ملک
 یکم چون **حکایت** دود و دیش خراسانی ملازم صحبت یکدیگر بود و دزدی
 کردند و قدمر بیان فی اوایل باب الله و من بین مناسک بما فی مختار الصحاح
 و اعادة حیرت قال فی مختار الصحاح سح فی الارض بسج سحاً و سحاً نافعاً الی
 نه تمام

تحفه
 علیل
 حکیم کو که توبه
 حکیم کو که توبه

ای ذهب فقد غفل عما ذهب کیمی ضعیف بود که بهر بقیه الهی و دوش فطاری کردی
 بیایه الحکایه فثلاثة مواضع و ان ذکر قوی که روزی بیایه الوحدة طرف سید باخوری
 قصار و فی بعض النسخ اتفاقاً بر در شهر بیایه الوحدة بهر بقیه جاسوسی با بیایه المصدری
 گرفتار آمدند و در در خانه کمر دندای جیسو بهر بقیه و درش را بکل بکسر الکافی
 در آورند ای بنوا بالظلم بعد از دو هفته معلوم شد که کی کناهند در یکشتاد و نه
 ای فتحو الالباب قوی را دیدند مرده و ضعیف جان بسلامت برده و درین بجا بودند
 ای الناس حکیم گفت خلاف این عجب بودی که ان یکی بسیار خور و وصف ترکیبی بود
 طاقت می توانی با بیایه المصدری اعلم ان لفظاً نوابی لمعان الاول بمعنی حسن الحال الفنا
 و التهمیه و اثبات بمعنی العسکر و الثالث اسم آله الله هو الرابع اسم من مقامات المتوفی
 و الخامس بمعنی الرحمن کذا فی بحر الغرائب و قال فی الصحاح الفارسی بمعنی النعمه و الفنا
 ان المراد من المعنی الاول او الآخر و من فسر به بقوله یعنی می زادی فلم یأت بمعنی من معانی
 نداشت ای لم یصیر علی عدم حسن الحال او علی عدم النعمه جهلاً که شد و آن ذکر ای الضعیف
 خویشین دار و وصف ترکیبی بود ای کانه ضابطاً لنفسه بهر عادت خود صبر کرد و بسلامت ماند
حکایت چو کم خوردن طبیعت شد ای اذا کان قلة الاکل طبیعه کسی را ای لاجد طبیعت
 چو سختی پیشش آید مثل لبس مع عدم الاکل سهل گیرد و بقدر علی الصبر و کمر تن پرور
 و وصف ترکیبی اندر فراخی چو تنگی با بیایه المصدری فیها بینداز سختی بگیرد و قیل
 فی الترجمة **حکایت** کشی به خوا و لاجونکم یکم آن قتی کون کاشی قدین بوکاماز کلشکل
 او کم تن بسلر اولدی چو طاری کوردی اچلغندن اولدی **حکایت** یکی از حکما پیش
 منی کرد از خوردن بسیار و عقل نهی بقوله که سیری با بیایه المصدری ای الشیخ مرد را بخوبی
 دار ای بعلیه مرضاً گفت فاعلم سیری پر کمر سنگی بکسر الکافی الفارسی و الیاء الاصلی
 یغید معنی المصدریه ای الجحیم و در یکشتاد بضم الکافی الفارسی ای یغید نشنیده

حکایت

ابن سینا

که نظریات گفته اند که بسیاری مردون به که کرسکی بودن گفت تا علم حکیم اندازد که دار
 که قال الله تعالی کلووا و اشربوا و لا تسرفوا **بیت** که چه خدا گفت کلووا و اشربوا و عقبتش
 گفت و لا تسرفوا **حکایت** قال فی الکشاف حکم ان عارون الترشید کان له طبیب نصرانی حاذق
 فقال علی بن الحسین بن و اقلیس فی کتابک من علم الطب شیء و العلم علمان علم الابدان و علم
 الادیان فقال له قد جمع الله فی الطب کل فی نصف ایه من کتاب الله فقال و ما هی قال
 تعالی کلووا و اشربوا و لا تسرفوا فقال النصرانی و لا یؤثر شیء من علم الطب فی العلم فقال
 قد جمع رسولنا الطب فی الفاطمیه قال و ما هی قال قوله علیه السلام اعدت بیت الداء و الداء
 رأس کل دواء و اعد کل بدن ما عودت فقال النصرانی ما ترک کتبکم و لا ینبیکم فی الیومین
بیت نه چندان بخور که زدن بر آید نهی فی المعنی عن كثرة الاکل نه چندانکه از ضعف جانت
 بر آید نهی فی المعنی عن قلة الاکل علی وجه البالغة **قطعه** با آنکه در وجود طعم مستحظ نفس
 و هو لم یج آرد بر بفتح الواو فاعلمه طعام ای یاقی بالمرض که بیشتر از قدر بختین بود بفتح
 الواو ای لوکان ذائدا و المقدار لانه کله شکم خوری بتکلف زیان کند و هو محبت
حکایت ان رجلا عاقل مرض قال لابنه بطریق لا تأکل طعاما الا مع الشکر قال الابن کنت
 لی ما لا کثیره حتی اقدر علی ذلک قال الابن کنت شک من الطعام لی ان غلب الشکر و حتی یجیر
 کل الطعام کالشکر نذرا **حکایت** رنجور من رکن شکم ای قالوا لمرض که دلت چیزی خواست
 گفت آنچه دلم هیچ نخواهد یعنی جانی که لمرض بانی اطلب ان لا یطبخ خلری شیا **بیت** معده جو
 پر کشت و شکم یعنی اذکال المعده و البطن مختلفین در خواست ای قائم لمرض سود نواز
 همه اسباب است ای لایفقه کون جمیع اسباب المعاش مستقیمه اذ القالب یجیل الیه با فالصحة
 کل عیش هذا المعنی هو المناسبات تساق و من قال یعنی لایفقه کل معالجه تجربه صحیح
 فداقی بکلام غیر مناسب بمقام و آن تفسیر یعنی آنکه اذحدث مرض فی شخص لایفقه علاج
 اصلا و هو یطالی بالطلب کالایفقی **حکایت** بقای را در می چند بر صوفیان کرد و کبر الکاف

در بیان حکایت ای که در این کتاب است
 ای که بگوید که در این کتاب است

حکایت

الفارسی آمد بود یعنی اشتری طایفه الصوفیه طعاما مثل الارز و السمین من بقال حتی اجمع در
 مستعد علی ذمتهم دیناله و هر روز بقال مطالبه کردی و سخنهای ناخوش نفسی بیایه لکانت
 اصحاب ای الصوفیون از تعنت قد متر بیانه حسنه خاطر بودند و جز از تحمل چاره نبود و آنکه
 فقرا و لا یقدرون علی الا و صاحب دی از ان میان گفت نفس را و عده و اذن بطعام آسانترت
 که بقال را بدرم بکسر لای معنی اندر هم **قطعه** ترک احسان خواهی و لیسر اوسن کا حسان حقا
 بوابان ای می تحمل از انهم کا قیل و یکم غم دنیا منه بر کردن جان و لا چندانکه چندان فی نیز زد
 طعام جربش بر لاطین زبان تلخ در با فی نیز زد و بقی کوشش یا کلام الفارسی معنی الهم مردن
 به و او لی که تقاضای زشت قصایان با اضافه و قیل فی الترجمة **قطعه** ترک احسان
 خواهی که کرد و جو بقا حسن چکنی تو یک آت امید یکدیگر را و ممکن که تقاضا دن ایست قصایک
 روی ان صلی متر بر کان قصایب فقال القصاب ان عندی لما سمینا فاشتره قال ذلک
 الصالح لیسر در احم قال القصاب فی اهلک قال الصالح اهل الی نفس و لی فی اهلک
 قال القصاب لاهل النفس صرت انجف قال الصالح الایکفی جسدی هذا ان یكون غدا و لیدان
 القبر **حکایت** جوانمردی را در جهنم تار جراتی بیایه الوحده فیها هول بالفتح و سکون
 رسید یعنی اصحاب جراته خوفه حمیه فی الاغلب کس گفتش فلان باز رکان خوش دارد و
 ای عنده دواء نافع بواحد که بخواهی شاید که قدری بختی و یایه الوحده ای مقدار
 بسیار برسد و گویند ای یزید آن باز رکان بخیل معروف ای شهر بود **بیت** که بجای نش
 اندر سفره بودی آفتاب مهون تا قیامت روز روشن کس ندیدی جز خواب لایه
 لایفقه سفره حتی ظهر الشمس جوانمرد گفت که خوش دار و خواهی لایفقه عن احتمالین و همد
 یانه دهد و اگر دهد فهو یحتمل احتمالین آخرین منفعت کند یا کند بهر حال از خود
 خواستن زمر قاتل است **بیت** هر چه از دوزان جمع دوزان بخت خواستی بفتح
 الخ و از الواو رسمیه در تن افزودی و از جان کاستی بیایه الخطاب من کاستن

جمع وید با کسر نوزاد

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

بسم الله الرحمن الرحيم

مفعول من صر

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

ای تصویر تیرکامین مشاهده وجه البشاش و من قال یعنی تصویر خرافه و ذهب
الی حدیث من ایتان المعنی من عند المعنی نفسه **حکایت** خشک سالی بایا المصدری
ای القوط در اسکندریه بدید آمد ای طهر چنانکه غنای طاق در ویشان از دست رفته
بود بشده فقر و کثرت العلة و در کای آسمان بر زمین بسته و لم یزل المطر
والبرکه و فریاد اهل زمین من الجوع با سمان پیوسته **تقطیع** نماز و جانور از وحش
و طیر و ماهی و مور و مریون که بر کلک نشد بمعنی نرفت از بی نوابی قدر عفت معانی
و من لم یزک المعنی فیما سبق مع کونه موضع بیان ذکر منها احد معانیه بقوله فی الصحاح
الفارسی نوابیة النون بمعنی النعمة افغانش فاعل نشد محب که در دل خلق
جمع می نشود ای نمی شود که ابر که در بالکاف الفارسی ای یصیر سجاب و سیلاب
بافتخ و السکون دیده بارانش ثبیه مبالغة لطیفه در چنین سالی محشی بیا الوحدة
و دراز و دوستان و عا که سخن در وصف و ترک و دست خاسته ای خصوصاً و حضرت
بزرگان فاته صیانه اللسان فی محضهم و اب و بطریق احوال از سر آن در کشتن
هم نشاید علقه بقوله که طایفه بر بحر کوبید و حمل کنند پس درین دو بیت اختصار
کنیم که اندکی دلیل بسیاری بود بایا المصدری فیما او الیاء الموحدة و منشی باضم
و الیاء الموحدة لا غیر ای مقدار القبضة نمونه و با ترکی او رنگ کذا فی بحر الغرائب خوار
و فی خوار فی الاصل حمل الحمار ثم اطلق علی الحمل مطلقاً ای حمل کان قالیاً و فی اصلیه
تقطیع که تر بکشد آن محنت را کلمه را علامه للمفعول تتری را بدان نیاید کشت
ای قصاصه چند باشد چه سر بخداوش الشیخ راجع ای قوله آن محنت و قال
و هو قوله آب و من قال الشیخ فاعل باشد نقد اخطا کلا یعنی علی من تیاکل
المعنی در زیر خراب و او فی معطوف علی آب بر پشت کثایه عن کونه ذالمنه
چنین شخصی که طرفی بختین ای بعضی از نعت او شنیدی در آن سال نعت می کرد

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

داشتند قد متر شکر تنگستان را وصف ترکیبی براد به الفقراء سیم زردادی
بیاد الحاکم ای اصحاب کان یصدق بهما علیهم و مسافران را سفر نهادی کان
یطعمهم که و می در ویشان از جور قاقه یعنی فقر بجان آمده بودند و صار واضطرب
الهنک دعوت او کردند و مشورت بمن آوردند و از موافقت باز دزدیم ای امتنع
موافقتهم و گفتیم **تقطیع** خور و شیر بسکون ارا و نیم خورده سکون ای مسوره که نمی
بیرد اندر غار ای فی الکهف تریع بیجاری و کر سکنی درهون بنه و دست پیش سفله مدار
ای لا تمدن یکدیگر ای الذی للسؤال که فریدون شود بنعت و حال درهون بی هنرا
بهیم که شمار و لا تلتفت الیه بر بیان بفتح الباء الفارسی و النون الموحدة و منشی
فعل بمعنی المفعول ای الثوب المنسوج الثمین برنا اهل ای علی الجاهل لا جور و طلاست
و هو کل ما یطلی به و قد تیرا الیاء و یکتب به بر دیوار **حکایت** خاتم اسم جبر
با کرم متر بعض بیان قیل هذا الباب طای منسوب الی قبیل طای را نقد از خود
بزرگتر محنت در جهان دیده یا شنیده گفت بی روزی چهل شتر قربان کرده بودم
و با امراء عرب بکوشه صحرا بیرون رفتم خار گیتی بفتح الکاف العزلی وصف ترکیبی
و الیاء الموحدة را دیدم که بشته خار فرام آورده ای جمع گفتیم بمعانی بایا و الاصل
بمعنی الضیافة خاتم چنان روی که خلق بر سماط او کمر و بکسر الکاف الفارسی آمده اند گفت
بیت هر که نان از عمل خویش خورد بفتح الدال منت خاتم طای نبرد قال علی کرم
و جمله **شعر** نقل الصخر من قین الجبال اهب الی من منن الرجال یقول النکال
فی فی الکسب فقلت العاد فله فی ذل السؤال من او را بهمت جوانمردی برتر
از خود دیدم **حکایت** موسی علیه السلام در ویشی را دید از برنگی
ای من العریا بریک بالکاف الفارسی بمعنی التمل اندر ای اندر رین کامتر
نهان شده بود کمال فقره گفت فاعله خمیر در ویش ای موسی و عایلی

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

و منشی

بلون تاخداي تعالى در كفاف دهد قد مر بيان كفاف في الباب الاول في الحكاية التي
 اولها يكي از ملوك شنيدم كه شني در شرت و من بين معناه مناك و فتره هنا
 بالغا فقد غفل عما مضى فكانه قال مضى ماضى كه اثر بي طاقتي بجان آدمم موسى
 عليه السلام و عاكرو تا حق تعالى او را دستكاهي بيايد الوحدة بمعنى قدرت
 و من ذكره بالياء و لم يتعرض به و قال بمعنى قدرت و مكنت فقد اعمل عن
 بل خلق اذا لم اذ نوع واحد و قطعة في القدرة و ههنا اجابت احمد بعد از جدي
 روز باز آمد از مناجات و يدش فاعله ضمير موسى عليه السلام و الضمير البارز
 راجع الي درویش كبر قنار اى محبوب و حلقى انبوه بالفتح و السكون بمعنى
 الكثرة و كبر كفاف آمده گفت موسى عليه السلام اين راجع حالتست كفتند
 خم خورده اى شرب الخمر فان اطلاق خوردن بمعنى اشاميدن شايخ في اللغة
 الفارسية و عربيه في مختار الصحاح العربيه سوء الخلق و رجل مغرور بكبره
 يوذى ندويه في سكره و معناه في العرف بالتركي فوغا و يكي را كشته بضم الكاف
 العرفى اى قتل احد الكون قصاص مى كنند **محمدي** كبره مكين كبره داشتى
 اى لو كان الهرة المكينة جناح تخم كنجشك بضمتي الكاف و الجيم العربيين
 از جهان برداشتى فكذا قد يه الضعيف قدرة فيوذى الضعفاء كما قال جابر
 باشد كه دست قدرت يابد خلاصة البيت السابق بهر خيزد و دست عاجزان بر تابد
 مضارع من تاذن يعنى يوذىم موسى عليه السلام بكلمت جهان آفرين و صف
 تركيبي اقرار كرد و از تجا سر فوئيش اى من جرأة على الدعاء استغفار
 قوله تعالى و لو بسط الله الرزق لعباده لبغوا في الارض به خواند اى قراء
 لان الآية نزلت على نبينا عليه السلام **بيت** ما ذا اخافك اخاف افعل من الخوض
 بمعنى الشروع و اصله في ورود الماء و شروعه و كلمة ما اما استفهامية

و تفسر

و تفسر

و تفسر في قوله تعالى و لو بسط الله الرزق لعباده لبغوا في الارض به خواند اى قراء
 و تفسر في قوله تعالى و لو بسط الله الرزق لعباده لبغوا في الارض به خواند اى قراء

فذا بمعنى الذي و خاص صلت و بمجموع صفة ما اى اى شئ الذي اخافك
 او كلمة مامع و اسم واحد بمعنى اى شئ فهو مبتداء و الجملة الفعلية خبره اى اى
 شئ اخافك اى جعلك خائفا مغرورا في النظر بفتحها بين الاشراف على الهلاك
 و يجوز ان يكسر الطاء للقافية حتى سلكته و الجاران اثنى في و حتى متعلقان بقوله
 اخافك فليت الفعل لم يطر يقرأ بفتح الطاء للقافية على الاول و يكسر على الثاني
قطع سفله انما هو ان كلمة راسخة و جواه بالجم العرفى احمد و سيم زرش
 اى اذا جاء المنصب الفضلة و الذمب الى الذي سيلي بكسر التين المهملة و
 الكسرة المحتملة للياء و هو الضرب باليد على القفا يقال له بالتركي سلة
 و من قال اللطمة اثنى تضرب على و جوه الضبيان عند الاساتذة في الآلة
 فقد استحق ان يقال في حقه سيلي خواهد بحقيقة سرش اذ غفل عن
 لفظ سر اين مثل آفرنه حكيمى ز دست استفهام انكارى و المشار اليه هو
 المصراع الثاني مور همان به كه نباشد پيش هذا مثل في الجمع كما ان قوله ليت
 لم يطر و يقال في التركي **مراع** قر نجه نوگ تشا ديد ز داني **حکمت** پدرا و سيار
 وليكن سر كرمى دارست يعنى في ابنة حرارة انا ذاتية او عرضية فيضرة العسل
 و لهذا بمنع من اكله لا يخله و من لم يعرف معنى كرمى دارست قال يعنى ان ابنة
 حار المزاج لا يناسب اكل العسل **بيت** انكس كه توانكرت نمى كرد اند الذي
 لا يصير كغنيا او مصلحت تواز تو بهتر داند قيل في الترجمة **ديك** يا اول كمسكه سنى
 باي قلمازه خيري سكاين بلور اول سندن **حكايت** اعترافى العرب كل من هو من
 اسمعيل عليه السلام سواء كان ساكن في البادية او الامصار او القرى و قال الجوهرى هم
 سكان الامصار غير مرضى و نسبت الى العربى آقا الاعراب فكم سكان البادية خاصة
 و النسبة اليهم اعرابى فالاعراب ليس بمجمع عرب بل هو اسم جنس و الياء في لفظ المص للوحدة

و تفسر في قوله تعالى و لو بسط الله الرزق لعباده لبغوا في الارض به خواند اى قراء
 و تفسر في قوله تعالى و لو بسط الله الرزق لعباده لبغوا في الارض به خواند اى قراء

و تفسر

و تفسر

توضیح در باب این که بعضی کلمات در لغت عربی و فارسی با هم اشتباه می کنند و باید در تلفظ و معنی آنها دقت کرد.

لا للنسبة یعنی واحد من الاعراب را دیدم در حلقه جوهریان بصره ای فی جماعتهم
او سوخته حکایت می کرد که وقتی در بیابان ای فی المغارة راه کم بضم الکاف برده
بودم و از زاد معنی بالاضافة و اعلم ان الزاد طعام یخذه للسفر و معنی لفظ معنی
فدکمه مع زاد یعنی المبالغة فی النفي یعنی از جنس زاد هیچ با من چیزی نمانده بود
و اطلاق لفظ معنی علی الامر المهم و الشئ المکتوم من المال و الزاد شایع کما یقال فی
معنی سنوکه میدرخازد از معنی فلا تلتفت الی استصعاف من لم یعرف معنی لفظ
معنی و قایده قال زاید و دل بر هلاک نهادم که ناکه مقصود من ناکاه بمعنی نجات
کلفظ ناکه ان کیسه یا قتم بر از مرد و ارید ای اللؤلؤ هرگز آن ذوق و شادی فراموش
نگذم که بنده اشتیاق می نمودن آن فی ذلک الکیس کندم بر یا نیست و هو بالترکی قادر
بخدای و من قال قیل و تمه و هو معروف عند اهل فقه بعد عن معنی اللقط فی البذل ان
عن العمران ان اهلها اذا ارادوا السفر جعلوا الخطة المشوبة فی الکیس او الیاب
لاجل الزاد فی الطريق فالاعراب الواجد ظن ان ما فی الکیس هو الزاد من الخطة
و باز فراموش نگذم ان تلخی و نا امید می که معلوم کردم مرد و ارید است **قطع**
در بیابان خشک ای فی المغارة الیاسه و ریک روان ای التمر للباری و من قال یعنی
بریه لم یأت بمعنی اللفظ ایضا شده را در دکان چه در بضم الدال چه صدق اذ اللؤلؤ
لا یدفع عطشه كالصدق مردی نوشته معنی بی زاد کو اصل که او اشاره ای مردی نوشته
فتاد بضم الفاء ماضی نه فتاد و هو مراد فی فتاد و اذ سمعت التوفیق فلا تلتفت الی
لا یلیق زیاری بوجه بر کنیز او چه زجر خفوف ای لا تفاوت بین ما و حرف بفتح الیاء
و الزاء المجهولین بالترکی سقسی و من قال اراد به سقسی بآره کما فقد زاد من نفسه
و قیل فی الترجمة **یکسر** قوری یا زیده وافر قومه صومنا غرنده و در ندر یا صدق
جوابا قد و دوشه از قنبر ارتو شغنده انوک نه زرنه خذف **حکایت** یکی از عرب

جوابا که از او بگوید

الاستصاف

موتیستند

توضیح

توضیح در باب این که بعضی کلمات در لغت عربی و فارسی با هم اشتباه می کنند و باید در تلفظ و معنی آنها دقت کرد.

نقوله ص

و المعرف

توضیح

از اسن

ای واحد منهم در بیابانی بیابان الواحدة از قایت تشنگی می گفت **حکایت** یالیت قیل
ظرف افوز منیتی فعلیه معنی الموت یوما بدل من الطرف و المراد بالیوم مطلق الوقت
لانه اقرب بغیر متد و من لم یعرف القاعدة قال و الیوم زمان عابدين طلوع الفجر
الی غروب الشمس و قد یطلق فی مطلق الوقت و هو الحاضر هنا افوز ای اطهر
بمنیتی بالضم و استکون ای الممتنی ای یالیتی افوز بمرادی قبل ان اموت
نهر یا بر علی انه بدل من منیتی تلام رکبتی صفة نهر و تفاعل من التلم
بالترکی طنجیه او رقی و تلام الامواج ضرب بعضها بعضا و اختار الماضي کانه
و قد فاضل نصب ضمائر ان فی جواب التمتنی ای اصیر انا اهلها قریبی بکسر القاف
حکایت صمدین در قیاح بمعنی صحرا و هو معروف بسیط ای بسوط و طویل
و من فسر القیاح بالمستوی فی الارض جعل لفظ بسیط صفة کاشفة مسافر کی کم
شده بود ای اصل الطريق و فی بعض النسخ راه کم کرده بود کافی لکافیة السابقة
و قوت بتشدید الواو المفتوحه و قوتش بسكونها نمانده و در می بکسر الدال چند
بالتی بر قیاح **تجیه** شادم نه نشانه های گفت بای سکات مانند کلامی که بیاید و چند
بر میان داشت بسیار بگردید بفتح الکاف الفارسی بالترکی طولانی راه بجای نبرد
و بسختی هلاک شد ای مات بالشدّة طایفه بر سیدند ای ذلک المنزل و در میان دیدند
پیش رویش نهاده و بر حال این کلام انبشته **قطع** کریمه زرتی و تشدید
الراء للوزن جعفری و هو دنیا کریمه هور یا الحیة دارد فاعل اتول المحرک
الافیر اعنی مردی نوشته ای بی زاد بر نیکو د کام بالکاف الفارسی بمعنی الخطوة ای
لا یرفع خطوته یعنی لا یقدر علی ان یخطو خطوة هذا هو المرام بحسب المقام و من قال قد
تیرا بالکاف العربی بمعنی المراد فقد بعد عن المرام در بیابان بسکون النون غیر مشغول
و هو من شغل من یختم به بکسر نون خام الفضة التبیکیه **حکایت** هرگز لفظ مستعمل

ابن سید

توضیح در باب این که بعضی کلمات در لغت عربی و فارسی با هم اشتباه می کنند و باید در تلفظ و معنی آنها دقت کرد.

ابن سید

بهره

کل احد و من قال یعنی اصلا فقد حل مشکل عنده از دور زمان نماینده بودم
 ای ما وصلنی منه الم حتی یقع منی انین لاجله و روی از کردش اسم مصدر مکرر و دیگر
 بفتح الکان الفارسی آسمان در هم نمکشیدم و المعنی بالترکی پورتر عیش ایدم بمکر
 و وقتی که با یم برهنه بود و استطاعت ای قدرت پای پوشی بر ادب المعنی الاصطلاحی
 بالترکی با بوج نداشتیم ای لم یکن فی قدرة فان شتری اعدا من بجای کوفه درم
 ای دخلت فیه و شکنت حال کون در جل حافیه یکی را دیدم که پای نداشت سیاس
 و شکرت نعمت حق بجای آوردم ای شکرت علی نعمة الله تعالی و هی صحت رجلی و غیر
 بفتی بالیا المصدری صبر کردم **قطع** مرغ بریان ای الطیر المشوی و قدیرا و
 الدجاجة بچشم مردم سیر بکسر الجوهلة کاعرف کتر ای کتر است از برگ تیره بکشید
 التراء للوزن بر خوانست یعنی اقل من ورق نبات علی سفرة مملوۃ من الطعام
 لان المتعم الشبعان لا یعرف قدر الطعام و انما راد استکاه بمعنی القدرة فی جمیع
 استعالاته و من قال فی اکثر استعالاته فقد اخل بالبیان و قدم هذا اللفظ قریبا
 و لم یعرض به هنا و قدرت عطف تفسیری نیست ای الذی یسیر له قدرة
 و المراد به الشخص الجایع شلغم بخته مرغ بریانست قیل فی الترجمة دیگر
 توق کشنک او کنده بچشمش قوش خوان ارا سنده تزدان کم در ادکله هیچ نعمت
 ای ایرمز مرغ بریان اکاشلغم در **حکایت** یکی از ملوک با تنی چند از خاصا
 بیان لقوله تنی چند در شکار کا می بزستان بکشت الزاء و امیم ای فی الشنک
 از عمارت دور افتاد ای وقع بعید من العران شب در آمد ای دخل التلیل
 خانه دهقان قدمه بیان فی الباب الاول دیدند ملک گفت شب انجار ویم
 تا زحمت سر ما بکون الراء بمعنی البرد نباشد یکی از وزرا گفت لایق قدر
 پادشاه نباشد انجا بخانه دهقانی بیاء الوحدۃ رکیک ای ضعیف بردن هم اینجا

و من قال فی اکثر استعالاته

و من قال فی اکثر استعالاته

قیمه ز نیم و ارتش فروزیم دهقان را خبر شد ای وقف علی اراۃ الملک ان یقول
 بینه و کون الوزیر مانعا ما حضری از طعام قریب کرد و پیش سلطان بزرگ
 بطریق الهدیه و زمین خدمت بر سید و گفت قدر بکون الدال و کسر
 بلند سلطان بدین قدر نازل نشدی بالترکی الحق او بخردی و لیکن نمکشید
 که قدر دهقان بلند شود ملک را سخن گفتن او مطبوع آمد ای قبل طبعه کلام الله
 شبانگاه ای وقت الشام بمنزل او نقل کردند با حلاذان خلعت و نعمت نشید
 و در رکاب ملک قدمی چند بالترکی بر قی ایاق **بیت** انکس که مرا کشت بخور
 چند کاش از پای تابوت من آید قدمی چند فی رفت و می گفت ضعیف تر هم از
 ای الدهقان **قطع** ز قدر شوکت سلطان نمکشید بفتح الکان الفارسی
 چیزی کم با بفتح بمعنی الناقص از التفات بهمان سرای بسکون المنون از التقدير
 سرای بهمان بالترکی قونی او ای دهقانی کلاه کوشه دهقان بسکون باد کلاه
 و التقدير کما تر با قتاب رسید علقه بقوله که سایه بر سرش افکند چون تو
 سلطانی ای سلطان مثلک **حکایت** کدابی حول را ای لاسانل مخوف
 الذی بخاف الناس ان یصیر مثله حکایت کنند که نعمت وافر داشت ای کلاه
 مال کثیر یکی از ملوک گفت فی نماید بجهول ای پیری که مال بی کران قدر تر بیاید
 داری بیاء لالطاب و ما را مای بیاء الوحدۃ هست اگر برنی بمعنی بعضی از ان
 دستگیری کنی چون ارتقاء ولایت ای حاصل المملکة رسد و فاکرده شود
 ای یزدی ذک الذین گفت لایق قدر برزگوار خداوند بهمان نباشد فاعلیه لایق
 دست بمال چون من کدا الودن بمعنی التلویت که جو جو فراهم آورده ام یعنی
 قد جمعت حبه کتف غم نیست که بکا فران می دهم و فی بعض النسخ بقرنی دهم
 که لخبثات الغیثین **بیت** عجین الکس العین فعیل بمعنی المفعول بالترکی غیر

بهره

بهره

[illegible]

طبرستان

[illegible]

که پیش بابا و الواق ای زیاده
که طافش فاند سکون النوا صح
کی بابا

حُرِّيتُ قَالَ بَعْضِي سَالِدًا بَارِدًا وَمَوَانِجُ لَدُن سَالِدًا
 بَعْضُ التَّسْبِؤِ وَرُسَيْدُهَا تَنْتَحِمُ وَبَعْضُ وَبَعْضُ
 وَمِنْهَا كَمَا رَأَيْتُ قَالَ لَكَ قَالُ الْعُصَى الْكَمَلُ

ابن سید علی
ناوین قال بمعنی من یکیب الدنیا و یطیع
نیرا فقد ان بمعنی من عزز نفسه
ابن سید علی

یکی را دیدم از ایشان ای من ورنه بر باد پای بیایه الا فی الموحدة والمراد
 الفرس الشریح فی المشی راوان ای بذهب و غلامی بیایه الموحدة پیری بیکر
 او در آن صفت مشبهه من و دیدن با خود گفت **قطعه** ده که مرده باز که
 دیدی **ب** بالکاف الفارسی ای لورج المیت فیایان قبیل و پیوند و هو
 یتعلق به الشخص من الاقارب و میراث سخت تر بودی **ب** بیایه الحاکم و از آن
 راز مرک فویشا و ند **ب** بالترکی حصم و قوم بنی بقیه معرفتی بیایه سببیه که میان
 بود استغنیش بکشیدم و گفتم **بیت** بنور ای نیک سیرت و سره بفتحین معنی
 مقبول مردگان **ب** اصله که آن نمون بت بضم النون و الکاف الفارسی معنی
 المثلکس کرد بکسر الکاف الفارسی کرد بفتح الوق ای جمع و خورد **ب** بفتح
 الحاء للقافية و من قال للعوزن فقد اخطأ و قيل فی الترجمة **بیت** بی بیدر
 صو که قومه ای سره مرد جمع ایدوب بجمد و کین اول نامرد **حکایت**
 صیاد ضعیف ماهی بکسر ایاء الاصلیه قوی در دام افتاد ای وقع شبکه و لا
 و طاقت ضبط آن نداشت ای لم یقدر علی ضبط السمکه **ب** ماهی برو
 غالب آمد و دام از دستش من ید الصیاد در بود **قطعه** شد بمعنی رفت
 غلامی فاعله که آب جوی باضافه آب آرد **ب** منه آب جوی آمد و غلام ببرد ای
 الماء کثیر او غالباً ذهب بالغلام دام به بار ماهی آوردی **ب** بیایه الحاکم
 لیس فی ید العبد و تدبیر ماهی این بار رفت و دام ببرد **ب** و کذا لامر فی
 لیس فی ید العبد و تدبیر دیگر صیادان در بخت خوردند و ملاتش کردند
 ای بغوا الصیاد المذکور که چنین صیدی در دام تو افتاد و نتوانستی نگاه
 داشتن ای لم تقدر علی حفظه گفت ای برادران چه توان کرد مرا
 روزی ای رزق نبود و ماهی را همچنان روزی مانده بود **حکمت**

چنانچه
 ماهی
 در دام
 افتاد
 و نتوانست
 نگاه
 داشت

صیاد بی روزی در دجله ماهی نگیرد و کذا ماهی بی اجل برهشکی نمیرد
حکایت دست و پا بریده ای شخص مقطع البید و الرجل هزار پای را
 بالترکی فرق ای اقلو جانور بکشت بضم الکاف العزقی ای قتل صاف دی
 برو بکشت و علم انه قتل ذلک الشخص و گفت سبحان الله نصیب المصدا
 بفعل مقدار ای سنج ای انزه الله تنزیه و یستعمل فی مواضع التعجب یا هزار
 پای که داشت چون اجلش فرار سید الهی دست و پا نتوانست گرفت
شعری جو آید ز بی بفتح ایاء الفارسی و سکون ایاء بمعنی العقب و شمر جان
 بالاخافه سنان و صف ترکیب ببند و اجل بسکون اللام پای مرد و وان
 بالاخافه فی اللفظین در آن دم که دشمن بیای علی التولی ز سید **ب** لقلک کان
 کیا فی بفتح الکاف العزقی ای قوس منسوب الی ملوک کیان نشاید کشید **ب** اعلم
 ان ارباب تواریخ العجم قسموا الملوک لماضیه من تحت ایران علی اربعة مراتب
 الاول ملوک پیشدادان اولهم کیومرث و اخوهم کیلک و س و انشا ملوک کانیان
 اولهم کیخسر و آخرهم اسکندر بن داراب و انشا ملوک ساسانیان
 اولهم اردشیر بابکان بن ساسانیان که سمعت ذکره سابقاً و آخرهم نیزگرد
 و انرا به ملوک اشکانیان اولهم شاپور و آخرهم بهرام بن بهرام و المعنی اذا
 حل اهلک و جاء العدو لقلک لا تقدر علی الذبح **حکایت** ابلهی را دیدی
 سمین و ملجم و خلعتی در بر ای علیه ثمان کثیر الثمن و مرکب تازی ای فرس
 عربی در زیر ای ركب عليه و قصب هو نوع من الاقنعة المنسوجة بالابریشم
 یشد به الراس مصری اسم نسبه بر سر ای جلد غامه فی راسه کسی گفت فی الطب
 ای ای سعدی چگونه می بینی این دیبا می معلّم علی وزن المفعول من اعلم الثوب
 ای جلد را علم بفتحین و هو قطعة من الثوب نیاط فی منکبه و هو مجهور

نقد در آن صفت مشبهه
 و در بیان امور تاریخی

و در قصب جان فی الموضع
 و فی الی راسی و هو الی فی الثوب
 و فی العصابة و هو الثوب الی فی الثوب
 و فی الراس و هو الثوب الی فی الثوب

فی زمانه بدین حیوان لایعلم ای جاهل گفتیم فی جوابه قطعی بیا و الوجوده
که باب زر نوشته است **شعر** قد شابه بالوری ای بین آدم حمار فاعل
شابه و التکبر للتحقیر مجازاً منصوب هنا بتقدیر اعنی جسدا بدلا من مجازاً له فوار
جمله اسمیه صفة جسدا الفوار صوت الثور **قطعه** یاد فی گفت نتوان گفت
ماند این حیوان یاد فی مانند مکر دراعه بکسر الدال با ترکی رد اکتا سمیع الی ساند
وقیل بضم الدال و تخفیف التراء للوزن و اصله بتشدید التراء و احواله التراء
و لا یبقی برودة اوادتها بحسب المقام و دستار ای العمامه و نقش بر پیش
من الصورة البشرية بکسر و اعراس من کردید ان بفتح الکاف الفارسی در همه
اسباب و ملک و هستی او مرهون که هیچ چیز بنی و فی بعض النسخ نیابی
حلال جز فونش و قیل فی الترجمة **قطعه** پیرامند آدم در دیکه او حیوانی
مکر راس و دلبندی نقش انسانی یوری اره قوا سباب و ملک و وار
لغنی حلال کور میهن هیچ آنک مکر فانی **قطعه** شریف اگر متضعف
بکسر العین من الضعف بالفتح و الضم ضد القوة کذا فی مختار الصحاح و من
علی الفتح فهو من ضعفه شود خیال میند ای لا تصور که پاکاه و هو مراد
پاکاه بمعنی الجور الذی یوضع علی القدم و بمعنی المستراخه و بمعنی المرتبه کذا
فی بحر الغرائب و المراد هنا المعنی الا غیر بلندش ضعیف خواهد شد و المراد
انه لا یضعف قدره و راستانه سیمین بیخ زر بنزد مرهون کما مکر که یهود
شریف خواهد شد ای لوکانا لیهودی غنیه من الفضة و مسمار یا من الذهب
لا ترغم انه یرتفع شأنه و قیل فی الترجمة **قطعه** شریف اگر چه ضعیف
اول سن خیال اتهم که یو به مرتبه سیده ضعیف اولسه کمر که اگر کوشش اشکون تنه
میخندید که کان التمه یهودی شریف اولسه کمر **حکایت** دزدی که داری را

منه بنده ای که در این کتاب است

در این کتاب

گفت شرم نوری ای قال سارق سائل لا تستجی که از برای جوی بیا و الوجوده
سیم ای لاجل الفضة کالتشعیر که دست به پیش هر سیم ای سیمس دراز می کنی
گفت فاعله کذا بیت دست دراز حرف ترکیبی از فی بالباء الفارسی و کسر
ایاء للاضافه و فی بعض النسخ دست درازی بالیاء المصدر فی و بی بلا لفظ
یک جنبه سیم ای لاجله به که بیزند بتشدید التراء بدائلی و نیم ای بدائی واحد
حکایت مشت زنی المراد به معناه الاصطلاحی ای الشخص الذی یقال
زور باز را حکایت کنند که از دهر مخالف ای من الزمان الغیر المساعدا بمال
بجان آمده بود کفایه عن کمال الشکایه و از خلق بالحاء المهملة قرأ فی ای و آ
کنیه عن کثرة الاکل و دست بکسر التاء للاضافه تنک بفتحان آمده لاجرم
شکایت و فی بعض النسخ مشورت و هو بعید پیش پدر بر در و اجازت خوا
که غزم سفر دارم ای قصدت السفر قطعی تا مکر بفتح الکاف الفارسی
بقوت باز و ان جمع باز و دامن کاف بالکاف العربی و یا و الوجوده بکف آرم
بیت فضل و هنر ضایعست تا ننماید فینبغی ان ینظر و هما لکلیکنا
ضایعین عود بر آتش نهند مشک سبائید فالانسب ان یوضع العود علی التاء
و یستحق المسک لینظر کالهما و هو الترایحه الطیبه پدر گرفت ای پدر خیال
مجال از سر بدر کن ای افرج الحیال المجال من الرأس و بای قناعت در آن
سلامت کنش بفتح الکاف العربی ای اقنع که بزرگان گفته اند دولت نه
بکوشیدنست چاره کم جوشیدن ای لایحصل الذوله بالجد فالعلاج غلة
الغلیان ای القناعة بالقلیل من الطعام و قیل لعلاج قلة الاضطراب
مثنوی کس نتواند گرفت دامن دولت بزور ای بالقوة و القهر کوشش
بالکاف العربی اسم مصدر من کوشیدن فی فایداست و سمة بسکون التبین

و معناه النوی لیرقی و بای و سولس و اده

توضیح

ما به غضب به بالترکی راستی و قول من قال الوسمه بمعنی الکی من وسمه
 اذا اترقیه بسمه وکی لاینا سب المقام برابرو من کور اگر بهر بفتحین
 سر مویت منرد و صد باشد مرهون هنر کار نیاید چو بخت بد باشد ای
 لو کان فی مقابله کل شمرک مائتا کمال لاینبغ اذا کان و و لک سوئتی قبیحه
 چه کند ای ما بفعل زورمند و صف ترکیبی و فاعل کند و ارون بخت الوار
 من نفس الکلمه و صف ترکیبی ایضا بدل منه یعنی نفس طالع باز و یخت
 بکه باز وی سخت یعنی قوه الطالع اولی من قوه البدن بسر کفت ای پدر
 قواید سفر بسیار است از نزهت خاطر ای من سروره و جذب قواید النفس
 و دیدن عجایب من الانار و شنیدن غرایب من الاخبار و تفرج بلدان
 بالضم و انکون جمع بلد بفتحین و محاورت بالحاء المهملة المکالمه خلآن
 بالضم و التشدید جمع خلیل و تحصیل جاه و ادب و مزید مصدر میی مال
 ملکب ای زیادهای معرفت یا ران ای حصول المعرفة بهم و تجربت و کرا
 ان جهان که سالکان طریقت گفته اند **قطع** تا بدکانی و خانه در کردی
 بکسر الکاف الفارسی و یاء الخطاب ای مادام کفت فی التخیل و البیت
 مرهونا یعنی مادام لا تخرج الی السفر هرگز ای خام آدمی نشوی فاعل یقول
 هذا بوزان در جهان تفرج کن کما قال السیاحون **بیت** اگر خواهی که در عالم
 بخندی بوندی کن بوندی کن بوندی پیش از آن روز که جهان بر روی
 ای قبل آن تروج من الدنیا پدر کفت ای پسر برین نظم ای اسلوب بیان
 کردی بی شمار است و لیکن پنج طایفه راست و من او رد فی المتن قبل
 لفظ پنج باد الصلاه و بعده لفظ راست فقد ارتکب الاستدراک اول ای
 الاول من تلك الخایفة باز رگانی را بیاورد الوحدۃ النوعیة که با وجود نعمت

و سبب

و مکت

و سبب

و مکت ای قدرت علامان و کنیزان قدر تر بیان فی حکایه التزایه و من قال
 هنا جمع کنیز که کذا قیل و قال فی البحر کنیز و کنیز کن کلامها لغتان بمعنی
 الجاریه و لعل قوله کنیزان جمع کنیز و اما کنیز که فحیه کنیز کان فقد اظهر عدم
 علمه و لهذا او رد قیل و قال و لعل فی المقام و لا ویز و صف ترکیبی
 للجمعین و شاکر دان چاک دارد ای نه هنده الختام هر روز بشیری و هر شب
 بمقامی بیاورد الوحدۃ فیها و هر لحظه از نعم دنیا متمتع و منتفع می شود
 منعم بکوه و دشت و صحرا و بیابان غریب نیست لانه هر جا که رفت غیر ز
 و قوا بکاه بالواو الرسمیه ای محل النوم و الاستراحة ساحت فاعل المنعم
 هنده الامور و انرا که بر مراد جهان نیست دست رس ای من لیس له و هو
 الید الی مرام الدنیا و رزاد بوم غویش ای فی موضع الذی و کد فی و وطنه
 الاصلی و قدر بیان معانی لفظ بوم فی قول المص در شوره بوم غس غریب
 و ناشناخت ای غیر معلوم و هم ای اثنا من تلك الطایفه عالمی بکسر التام
 و یا و الوحدۃ که بمنطق مصدر میی یعنی یکتلم بشیرین الباء بسببیه و قوت
 بتشدید الواو و مصاحب عطف علی مد قول الباء و کذا قوله و ما یبلاغت
 ای بسبب هنده الامور هر جا که رود بجز متش اقدام نمایند ای اناس
 و اکرام کنند **قطع** وجود مرسوم و انما مثال زرتشت در الزاد الوزن
 و کسر ک لاضافه طلاس است و هو کل ما طلیت به کذا فی مختار الصحاح و من
 ههنا و الطلا فی الاصل ما یستوی الشئ و قد قال فی قول المص لا جور و طلا
 بر دیوار فی مختار الصحاح الطلا کل ما طلیت به فقد غفل من احد قولیه و اعلم
 ان معنی لفظ زرتطلا بالترکی یا لدر التوفی و المراد به الذهب الخالص لان
 یختم منه که هر جا که رود قدر و قیمتش دانند فلان الذهب اینها ذهب لا ینصب

فی حکایه نزاران

این منبسط

و سبب از زده طلا

فان

رواج بزرگ زاده نادان بشهر و اقبال آن شهر و بفتح التاء لفظ واحد
وكان بعض سلاطين العجم في اوائل سلطنتهم يريدون اظهار تقرر سلطنتهم
ويامرون ان يكتب اسماءهم على الاوراق الصغار كضرب الدراهم وياصرون
ان الناس ان يقبلوا تلك الاوراق في بيوتهم كالدرهم المضروبة والناس
يقبلونها خوفا من قهر سلاطينهم واسم تلك الاوراق شهر ومانده
من مانسته بمعنى المشابهة فالمعنى ان الابل الجاهل للرجل العظيم مثل تلك
الاوراق يعامل بها و تقبل في البلدة كدر دربار غریبش نستانند لانهاست
بدرهم مضروبة من فضة خالصة وقيل ان اللفظ المذكور مركب من لفظ شهر
بسكون التاء و لفظ و معان احد بالتركيز كرو و قد يكون زائدا للتاكيد
او تسمى اللفظ و قد يطلق على المعلومات فوغوره و قد يكون بمعنى
اي للمصاحبة و لعل و انما بمعنى يا و زايد و يقرب من الاول ما قيل
شهر و ا بفتح التاء لفظ واحد في الیهلوی می تحمل بمعنى مكتوب الحكم سوم
اي الثالث من تلك الطائفة خوب روي الياء الثانية للوحدة كدرون صا
دلان بمخالط او ميل كذقان حسن الصورة مقناطيس القلوب و محبتش را
غیبت شناسند و خدمتش را محنت دانند ای بعد و نه نعمه او منته على نفسه
که گفته اند اندکی جمال به از بسیاری مال و کذا روی زیبا مرهم دلهاست
است و کلید بکسر الکاف الفارسی ای مفتاح در لای بسته
شاهد ای محبوب انجا که رود و محنت و عزت بیند ای یعظمونه و برانند
بقرش الضمیر راجع الی شاهد پدر و مادر خویش فاعل برانند پدر بابا
الفارسی و تشدید التاء للوزن طاروس بر اوراق مصاحف دیدم ای کافوا
و ضعه فیها کفتم این منزلت الظاهر ان التاء من نفس الكلمة بمعنى المرتبة

این شهر و مانده

این شهر و مانده

و من ربح کونها الخطاب فقد ربح المرجح از قدر تومی بینم پیش بابا
العرفی گفت فاعله هر طاروس طاموش ای اسکت هر کس که بجانی دارد ای من
کان له نفع من الحسن هر کجا پای نهد دست ندارد نش پیش بابا الفارسی
ای لایممنونه و لایرزونه **قطع** چون در سر موافقت و دلبری بالیاء المصدرة
بود اندیشه نیست ای لایوتهم کر پدر از وی بری بود لفظ بری بمعنی بیزا
على صرته بی فی کتب اللغات و من قال بمعنی متبری و منقطع بود فلم یات باصل
معناه او کو هرست کو امر من گفتن و قد متر بیان فایده ذکره حد فاش در میان
مباش و فی بعض النسخ مباد ذر بتشدید التاء یتیم را الیتیم فی الانسان من الیه
و فی الحيوان مالا اتم له و فی الجناد مالا نظیر له هر کس مشتری بود چهارم ای التاء
من تلك الطائفة فوشش او از ای صوت که حسن که بجهنم داودی ای حلق
منسوب الی داود علیه السلام ای بصوت حسن که داود دم آب از جویان مصد
و من از طیران بتقدألیاء علی التاء و من عکس فقد غلط باز دارد **حکمی**
کان داود دم حسن الصوت بالنیاه و تلاوة التور حتى کان یجتمع الناس
والطیور سماع صوته و قيل کان یحمل من مجله آلاف من الجنایز پس بویکت
این فضیلت باضافه و سیت دل مردمان ای قلوبهم صید کند و ارباب معنی
بنمادمت او یعنی ندیم شدن او که غبت نمایند **بیت** سمعی ای سمعی مرفوع
تقدیرا بالابتدائیة الی حسن بفتح تین الاغانی جمع اغنیة خبره من استفهات
مرفوع محلا بالابتدائیة ذا اسم اشاره مرفوع محلا خبره اندکی حسن بالضم
الستین المهملة بمعنی مشن بیده و الموصول مع صلتة صفة ذا المثانی مفعول
جس و سکون الیاء لضرورة الشعر و المثانی جمع مشن و من الاعواد ما کان
على وترین و المثانی ما کان على غنمة اوتار و المقصود ترجیح الاصوات الحسنه

ابن سید علی

بجهنم ستان

ابن سید علی

کدر که چلفو چلف

الخلقية على تقمات الآلات الصناعية **مکات** سئل الجني قدس سره ما بال الانسان
 اذا سمع الصوت الحسن اضطرب قال ان الله تعالى لما خلق الذر في الميثاق الاول
 بقوله **انست** بركم ناداهم بصوت حسن فاستقرت عذوبة سماع ذلك الكلام
 الارواح فاذا سمعوا الصوت الحسن عركهم ذكر ذلك **قطع** چه خوش باشد
 او از نرم حزين بالترکی اينچه بکوش و يقان مست مبعوج **بالا** اضافته في الالفاظ
 الثلاثة به از روی خوبست او از خوش غلله بقوله که آن نفس حفظ است و بين
 قوت روح و لا شکت ان غداء الترويح اولى من حفظ النفس بنجم اى النفس
 من تلك الطائفة بيشه و رى بياد الوحدة و لفظ و رجا اداة نسبة و قد مر
 بيان معانيه فمعنى بيشه و ر بالترکی صنعتو که بسقي باز و کفاقي حاصل کند تا آب
 روى از بهر تان ريمت نشود اى لا يسهل اناس لتلاينصب ماء الوجه لاجل
 چنانکه خود مندان گفته اند **قطع** کر بغيره بى بالياء المصدرى رود از شهر خوش
 مرهون مخنت و سختي فبر بالفتحات بنميه دوز و وصف ترکيبى فاعل رود
 و فاعل فبر على التنازع بالترکی اسبجى و زجرا بى بالياء المصدرى ايضا قد
 از مملکت اى من المملکه المعمورة بقرينة خرابى کر سة فبدر مضارع من فبدر
 بمعنى ملک بکسر اللام فاعل و فبدر كالسابق و هو مضاف الى قوله نيم روز
 فلا يكون ح قوله نيم روز ظرف فبدر و فبدر کاظن بل هو اسم مملکه چنين
 ففها که بيان کردم من قول الاب لاینه در سفر موجب بکسر الجيم جمعيت
 خاطر مست و داعية طيب عيش اى الباعث بحسن المعيشة اما انکه از بين جمله
 بى بهره است اى لا نصيب له منها بخيال باطل در جهان برود بل يضيع نفسه
 كما قال و دیگر کسش نام و نشان نشود چنانکه گفته اند **قطع** مرانکه
 کردش گيتى بالکاف الفارسي فيها بکين بفتح الباء القلعة و کسر الکاف العرفى

در جواب سئوال

در جواب سئوال

او بر خاست **بلا** و او اى قام بغير مصلحتش اى بخلاف ما ينفعه رهبرى
 بالياء المصدرى کذا ايام اى الزمان و هو فاعل کند کبوترى که ذکر آشیان
 نخواهد دید **بالنون** التافيه و المعنى بالترکی بر کو کر چه که دخی بواکوسه
 کر کرد قضا همى بردش بالفتحات بسوى دانه و دام **فیه** ملک پسر گفت
 فی جوابه اى پدر قول حکما را چگونه فحالت کنم که گفته اند و قول حکما
 الکلام الآتى رزق اگر چه مقسومست باسباب حصول ان تعلق اى التماس
 باسباب حصول شرطست فان القسمة قد يكون مشروطة بالمباشرة و بلا اگر چه
 مقدرست از ابواب دخول ان احراز واجب قال الله تعالى و لا تلحقوا بالهدى
 الى التهلكة **قطع** رزق اگر چند لفظ چند فى الاصل سوال من العذر
 کم الاستفهامية و قد يستعمل بمعنى چندان اى بمعنى کم الخبرية بى کان برسد
 اى يصل الى الشخص شرطست جستن از دریا اى طلبه من الابواب
 و ر چه کس بى اجل نخواهد مرد **و المعنى** بالترکی کر چه کس اجلسه او لمسه
 کر کرد تو مر و در دمان اند دریا **و قيل** فى الترجمة **قطع** رزق اگر چه
 که بى کان ایر شود شرط در استمکى ترک اتمه کر حکم بى اجل کشى او منرس
 و اروب از در اغزیه کیرمه **درین** صورت که منم من کلام الابن با بیل دمان
 قدرتر بیان فی او افرالباب الاول بنم المراد به الهجوم بنمته بلا توقفا اصلا
 کادفت فی حکایه ملک زاده کوتاه و من لم يعرف الاصطلاح قال فی شرحه اى
 اضربه ثم قال کذا سمعت لعدم موقفة و باشیر زیان بالزاد الفارسي بمعنى المهب
 بنمته در انکم لغوت و شجاعت مصلحت انست که سفر کنم غلله بقوله که از بینش
 بالياء العرفى طاقت بى نوابى ندارم **قطع** چون در قنادز جای و مقام
 خوش اى خرج منه دیگر چه نم خورد همه افاق جمع اطراف جای اوست

اینست که در جواب سئوال

حکایت از قضا و کذا السبب علیها و بار
 از هم نماند و قضا و کذا السبب علیها و بار
 و التوفع مدانه ارض

این حکایت موجوده فی الصحاح
 فی بیان لغت العرف و تفسیر

اینست که در جواب سئوال

ای محله شب هر توانی بسرای بیاده الوحدۃ فیها همی رود. **لوجود بیت**
 درویش هر کجا ظرف مکان که شب آید سرای اوست. و بقية البیتین علی ما وثق
 فی بعض النسخ او را مقام و مسکن و منزل چه حاجتست. **ای بطریق التملک**
 هر جا که می رود همه ملک خدای اوست. **فکذا ان یسکن فی کل موضع این بگفت**
 و همت خواست و بدر را و دایع بفتح الواو که در کلام هو المعتمد و روان شد
 ای ذمیب **بکلام** ای فی وقت رفتنش شنیدند که می گفت **بیت** هنوز
 ای صاحب کمال که بختش نباشد بکلام ای علی مرامه بجای رود و بیرون ای موضع
 کش ندانند نام. **تقدیر الکلام** نامش ندانند قدم الضمیر و ادخل علی لفظ که
 للوزن تا بر سید ای ذمیب و وصل بکنار آبی که سنگ از صلابت ای شدة
 او بر سنگ همی آمد و آوازی صوت الماء بفرسنگ عربیة فرسج و هو مقدار
 اثنی عشر الف خطوة همی رفت **بیت** سیمکین بالكاف الفارسی بالترکی هو
 قورقچ و هو لفظ مرکب من لفظ سیم بمعنی الهیبة و لفظ کین فانه اداة نسبة
 آبی که مرغابی و هو الاوز بکسر الهمزة و فتح الواو و تشدید الزاء بالترکی او رک
 و من قال یعنی مثل البظ و الاوز فقد ترک معنی اللفظ و العجب منه قال و قد قال
 المراد به هو الاوز فقط و هو الاوز فقط مقتضی اللغة در و این نمودی. **فیه**
 مبالغه کترین موعج ای موجه الاحقر آسیاسنگ ای مجر الزخاء از کنارش الضمیر
 راجع الی آب در بودی. **بیاده الخکایه** فیها که و من بضم الکاف الفارسی
 بمعنی طایفه مردمان را دید که هر یک بقراضه بضم القاف لفظ عربی بالفارسی
 ریزه زر در معبر بکسر المیم و فتح الیاء بالفارسی کشتی گذرگاه نشسته و رفت
 سفره بسته فلما را هم گذرگاه جوان را دست عطا بسته بسبب الفقر زبان نثار
 کشاد ای مدح الملاح و تضرع الیه چند آنکه زاری کرد یاری بالیا المصدري

در بعض النسخ او را مقام و مسکن و منزل چه حاجتست

بیت

فیها نکردند و گفتند ای اهل السفینه **بیت** ای زرتشتی خطاب که کنی
 بر کس زور ای انفاذ المرام بالقوة و زرداری بنور محتاج نباشم
 المفیده معنی یا الخطاب ملاح بی مروت از و بنده بگردید یا کاف الفارسی
 ای ارجع و گفت **بیت** زرتشتی نتوان رفت بنور از دریا لا ینفخ
 القوة زورده بسکون الهاء مرده بفتح المیم و الهاء التسمی چه باشد
 والمعنی بالترکی اون ارک قوتی نه اولور زرتیک مرده بیار فلما قیل لهذا
 القول جو انرا ازین طعنه دل بهم برآمد معناه بالترکی کو کلی قرشدی خواست
 که از و انتقام بگیرد لا انتقام هو المعاتبه و المعاقبة کشتی رفته بود فلم یقدر
 علی الانتقام او از داد ای نادای که اگر بدین جامه که پوشیده ام قانع شوی
 خطاب للملاح درین نیست قلی سمع کلامه ملاح طمع کرد و کشتی را باز کرد اند
 مستعد من کردید **بیت** بدوزد مضارع من و وقتن مشره بفتح المیم سکون
 الهاء لفظ عربی بمعنی غلبه الحرس و اهل الفرس لا یقرؤن الهاء ویده هو منند
 قدمتری حکایه سر بیک زاده در آرد طمع مرغ و ما همی بیند ای بد ظمها فی القید
 چند آنکه دست جوان بریش و کمر بیان ملاح رسید او را بخود در کشید و بی
 محابا بضم المیم بلاتاء فی آخره لفظ فارسی و العربی محاباة و معناه میل
 و توقف و من قال یعنی بی باک و بلا محاباة فقد عرف الشئ بنفسه بلا محاباة
 فر و کوفت بالوزنی یا ریش ای قمرین الملاح از کشتی بدر آمد ای اخرج من السفینه
 که پشتی ای منطامهت کنند همچنان ای کالملاح درشتی بالیاء المصدري ای
 غلظت دید پشت کرد اند ای اعرض مصلحت آن دیدند که با او مصالحت
 کنند اذ الصلح غیر و باجمرة بضم الهمزة کشتی مساحت المساحة المساحة
 و تسامحوا ای تسامحوا کذا فی مختار الصحاح و من فشره بقوله یعنی جو هم دی

بیت

ای محله شب هر توانی بسرای بیاده الوحدۃ فیها همی رود
 درویش هر کجا ظرف مکان که شب آید سرای اوست
 فی بعض النسخ او را مقام و مسکن و منزل چه حاجتست
 هر جا که می رود همه ملک خدای اوست
 و همت خواست و بدر را و دایع بفتح الواو که در کلام هو المعتمد و روان شد
 ای ذمیب بکلام ای فی وقت رفتنش شنیدند که می گفت
 ای صاحب کمال که بختش نباشد بکلام ای علی مرامه بجای رود و بیرون ای موضع
 کش ندانند نام
 تقدیر الکلام نامش ندانند قدم الضمیر و ادخل علی لفظ که
 للوزن تا بر سید ای ذمیب و وصل بکنار آبی که سنگ از صلابت ای شدة
 او بر سنگ همی آمد و آوازی صوت الماء بفرسنگ عربیة فرسج و هو مقدار
 اثنی عشر الف خطوة همی رفت
 بیت سیمکین بالكاف الفارسی بالترکی هو قورقچ و هو لفظ مرکب من لفظ سیم بمعنی الهیبة و لفظ کین فانه اداة نسبة
 آبی که مرغابی و هو الاوز بکسر الهمزة و فتح الواو و تشدید الزاء بالترکی او رک
 و من قال یعنی مثل البظ و الاوز فقد ترک معنی اللفظ و العجب منه قال و قد قال
 المراد به هو الاوز فقط و هو الاوز فقط مقتضی اللغة در و این نمودی
 فیه مبالغه کترین موعج ای موجه الاحقر آسیاسنگ ای مجر الزخاء از کنارش الضمیر
 راجع الی آب در بودی
 بیاده الخکایه فیها که و من بضم الکاف الفارسی بمعنی طایفه مردمان را دید که هر یک بقراضه بضم القاف لفظ عربی بالفارسی
 ریزه زر در معبر بکسر المیم و فتح الیاء بالفارسی کشتی گذرگاه نشسته و رفت
 سفره بسته فلما را هم گذرگاه جوان را دست عطا بسته بسبب الفقر زبان نثار
 کشاد ای مدح الملاح و تضرع الیه چند آنکه زاری کرد یاری بالیا المصدري

بیت

مستوی چوپر فاش است بر بفتح الباء الفارسی معناه بالترکی قر شده و جنگند
 یعنی تحمل بیاید ای اصبر که سبلی بالباء المصدری ببندد در بکسر التاء کارزار
 سکون الترانین بینما نرا ای یعلق الفرق باب لای و المراد تسکین لطافت
 کون ابنا که یعنی سستیز قدم معناه بزور بشدید التاء فز بفتح القاف و تخفیف
 التاء بمعنی ابرشیم و بشدید ما عوف نرم را تیغ نیز بان و المكسورة بمعنی
 الحاذ بشرین زبانی و لطف و خوشی بالباء المصدری فیها توانی ای تقدیر کبلی
 بموی بیاء الوحدة کشتی قطب عام بعد ماضی ای لغز تقصیر هم اندکی ماضی
 در قدمش افتادند ای اهل السفینه و بوسه چند بنفاق لایا خلاص بر سر
 و چشمش دادند ای قتلوا راسه و عینه و بکشتی در آوردند ای ادخلوه فی
 السفینه و روان شدند ای مضافا بر رسیدند بستونی بضمی التین و التاء
 و یاء الوحدة ای وصلوا الی غدو که از غارت یونان در آب ایستاده بود
 ای بقی منصوبا ملحق گفت کشتی را خلی بیاء الوحدة هست یکی از شما که دلاوری
 ترست بمعنی الاشجع و مردانه و زورمند اراد الملحق بهذا الكلام تقریر
 باید که برین ستون رود و در سیمان کشتی بکیر و تا عمارت کنیم ذلک لخلق جوار
 بغرور دلاوری ای الشجاعة که در سر داشت از خصم دل آزوده یعنی شاد و
 القلب نیندیشید و لم یترز منه و قول حکما را کار نفرمود ای لایعمل بموجب
 قولهم که گفته اند هر کس را بخی بدل رسانید اگر در عقب آن صدراوت رسانی
 لتطیب قلبه از یادش بالباء الفارسی بمعنی العوض ان یک سرچ امین
 میانش که بیکان از جوات بدر آید ای یخرج فصل الیهم من بلاحة و آزار
 بالمد اسم مصدر و بخی صیغه امر و یستعمل صیغه فی الترتیب خود لایا
 در دل بماند **بیت** چه خوش گفت بکناش با خلیاش **بیت** میا اسما لمرطین

فی کلام اللان الفارسی
 فی کلام مسکله

نصیح

فی کلام مسکله
 فی کلام مسکله
 فی کلام مسکله
 فی کلام مسکله

نصیح احد هما الاخر بقوله چود شمن خراشیدی و المراد به الایضا هنا امین باشد
 ای من مکافات بالشر و قیل فی الترجمة **بیت** نه خوش دیدی بکناش بکیر ستر
 چود شمانی انجند که اوله امین **قطعه** مستو امین که تنگ دل کردی بالکاف
 الفارسی چوز دستت دی تنگ آید **بیت** قوله مشو جزاء شرط مقدر و الشرط
 المقدر و من قال مشو جزاء مقدم للشرط المؤخر اعنی قوله چوز دستت
 فقد جوز تقدیم الجزاء علی الشرط سنگ بر باروی حصار من **بیت** غلله بقوله
 که بود کز حصار سنگ آید ای یحمل ان یتعلق منه جو و یقع علیک چند آنکه
 مقود بکسر المیم و سکون القاف زمام کشتی بر ساعدش بچید و بر بالای
 ستون رفت لایا هذا السفینه من برای ملحق زمام از کفش بشدید الفاء
 عاتی و هو الراحة و بتخفیفها فارسی بمعنی الراحة و اللعب کما قال فی البحر
 و من لم یعرف هذا التحقیق قال فی شرحه بفتح الفاء المشددة فی الاصل و هنا
 یقرء بالتحفیف فی الاشهر و هو المسموع من اکابر العجم در بود و کشتی
 براند بیچاره در انجا حیران بماند روزی دو بلا و سخت دید من **بیت** و عزم
 و سختی کشید سوم روز ای الیوم الثالث خوابش بالواو الرسمى کر بیان
 گرفت هذا هو التعبیر الفارسی و من کتب بلا و او و قال فی شرحه ای غاب
 که بیانش گرفت فلم یعرف قاعدة الكتابة الفارسیة و طعن المص بلسان
 التعلیم لعدم علمه و باب انداخت یعنی تغلیط النوم لم یقدر علی امساک نفسه
 فوقع فی الماء بعد از شبان و روزی ای بعد یوم و لیلته بکناش را فتاد از جوش
 رمقی بضمی التین بقیة الروح مانده بود عبارة عن کمال الضعف و قرب الموت
 برک در خنان ای ورق الاشجار فور دن گرفت ای شرح فی الکلمه و بیخ بکسر
 کیا کان یعنی اصول النبات بر آوردن لایا کل تا اندک قوت یافت و قدر علی

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

سر بیابان نهاد و برقت تا تشنه و کمر سینه و بی طاقت شد عدم الماء و الزاد
 ناکاه سر جامی رسید فی الطريق قوی را دید بر و کرد بکسر الکاف الفارسی
 آمده بودند لاجل شرب الماء و شربتی بیاء الوحدة به بشنیزی ای بفلس واحد
 آتش میدند ای کانونا پیش بون جوانرا پیشین نبود آب طلب کرد ملک من الذین
 یخرجون الماء من البئر ابابکسر الهمة مصدر ابی یابی ای امتناع کردند فاشا
 عدم صبره دست تعدی دراز کرد و تنی چند را فر و کوفت ای ضرب علی الارض
 مردان غلبه کردند و بی فایا بزدند **قطع** پشته باباء الفارسی و تشدید
 الشین و من البقرة جو پیر شد ای کثرت بزدن پیل را فان الضعفاء اذا اجتمعوا
 یحصل لهم القوة باهم مردی و صلابت که اوست فیه تقدیم و تأخیر لنظم
 ای او که باهم مردی و صلابت است و من قال یعنی که در اوست فقد قدر لفظا
 من الخارج بلا حاجة مورچکانرا جمع مورچ جو بود بفتح الواو اتفاق مرصون
 شیرزبان قد متر معناه قریب بیدارند مضارع من دریدن پوست مفعول
 فی الکلام تقدیم و تأخیر ای بیدارند پوست شیرزبان را بحکم ضرورت در پی
 کاروان افتاد و برقت شبانگاه بر رسیدند بمقامی که از دزدان در خطر
 بالقاء المعجزة بود کار اینا نرا دید لرزه بر اندامش الضمیر راجع الی کاروان
 افتاده و دل بر هلاک نهاده و فهمیم من السراق و گفت اندیشه مدارید یکی که منم
 درین میان ای فیما بینکم بخواه مرد را جواب دهم و دیگر جوانان هم یاری
 دهند فلی قال هذا الکلام مردمانرا بلا فاول قوی شد ای حصل قوة القلب
 و بصیرت او نشادمان کشتند بفتح الکاف الفارسی و بنزد او بش دستگیری
 کردند ای بزدلوا الزاد و الماء جوانرا آتش معده بکسر العین بالا کرفته بود
 ای قد کانت مثلته بعبارة عن غلبة الجوع و عنان صبر و طاقت از دست رفته

این سینه

قریبه من قریبته لقمه چند از سر اشته تانول کرد ای کل و دمی چند و فی بعض
 التسخیر قدیمی چند از بی آن اشاره الی قوله لقمه چند بیانشا مید تا دیو در و نش
 بیار مید ای سکین و خوابش در ر بود و بخت ماضی من خعتن بمعنی النوم
 لا الاضطجاع فقط پیر مردی بخت و جهان دیده در کار و ان بود گفت للترقا
 ای یاران بسکون النون من ازین بدرقه شما بفتح الباء و سکون الذال و فتح
 التراء و التاف لفظ فارسی معناه چارس يقال له بالترکی و نذر و من قال
 بالترکی قلا و ز فم یات بالمعنی المناسب بالمقام اندیشنا کم نه چنانکه از دزدان
 یعنی خونی من حارسکم اشتر من السراق چنانکه حکایت کنند او در حکایت که عراقی
 در می چند بود شب از لوریان جمع لوری قال فی الصحاح الفارسی طیر مشهور
 و طایفه مخصوص و المراد منها هو انما و من قال بمعنی دزدان فقد اتی بمعنی من
 نفسه تنها خوابش نبردی بخوفه من سرقتهم یکی را از دوستان نزد خود
 او در فاعله ضمیر عرب تا و حشت تنهایی بیدار او اشاره الی قوله یکی منفرد
 کردند بالترکی و نذره شبی چند در صحبت او بود ذلک الشخص چند آنکه
 بر در میانش الضمیر راجع الی عرب و قوف یافت ای اطلع ببرد بضمیمین و سفر
 کرد ای قریباً من دزدان عرب را دید ندر عریان و کریان بکسر الکاف الفارسی صفة
 مشتهة من کرمیون گفتند حال چیست مکرر در میهای تراز دزد ببرد بضم الباء ای اخذ
 السارق گفت لا والله ای ما اخذ السارق بدرقه ببرد **قطع** هرگز اینم مار
 نشتم ای لا اخلو عن الخمر من الخیة تا بدانستم انچه فصلت اوست ای غای
 صلت علمت فصلتها و المراد انی احترز عن العدو و الظاهر عداوة زخم دندان
 دشمنی بیاء الوحدة بترست و قد عرفت لفظه و معناه و خطاء من خطاء و قال
 ذلک الخطل منها یعنی بدترست فاصل قوله بترست بفتح التاء و انما عرفت

این سینه

این سینه

این سینه

ههنا للوزن فينبغي ان يقال قوله هذا بترست که نماید مضارع مجهول والقيام
 المقام فاعله ضمير وضمين **بجشم** اي ظاهر و **دوست** مفعول ثان لنمايد اي ضرر
 العدو الذي يري صدقها شد من ضرر العدو والقرين فقد تمت الحكاية التي
 اوردنا وما كانت هذه الحكاية كاجل المعترضة شرع في اصل كلامه چه دانيد
 اي ياران بکسر النون من که اين جوان هم از جمله دزدان باشد و بيارى بالياء
 المصدرى والغير معروف في العرب ومن قال في ختم الصبح يقال رجل
 عيار اي كثير التطواف والركة فقد اصعب الشهل درميان ما تعبیه بمعنى مخلوط
 ومستور شده باشد ومن قال في المصادر التعبية عطر انيختن وهي ههنا
 عبارة عن كونه مزمنة لخال فقد سهى في عبارة والاصح ان يقول وهي ههنا عبارة
 عن كونه مخلوطا ومستورا مطلقا تا بوقت فرصت بسكون التاء اثنا ياران را
 خبر کند اي لم يقا له السراق پس مصلحت آن می بینم که مرا ورا لفظ مزرايد ههنا
 حفته بکذا ريم اي تکره نا نما جوانانرا تدبير استوار و حکم آمد و مر باقی
 بالياء الوحدة النوعية از مشت زن در دل گرفتند فحين كونهم حائضين رخت
 رفت برداشتند اي رفعوا المتاع وجوانانرا خفته بکذا اشتند اي تکره نا نما انگاه
 خبر یافت که آفتاب برکتف یافت اي انبته من نوم حين اشترت حرارة الشمس
 سر بر آورد من النوم و کاروان را ندید بسی بگردید و ره بجای نبرد تشنه و بی نوا
 قد عرفت معناه في محله ومن ترك البيان في موضعه قال ههنا في الصبح الفاسق
 نوا بالفتح لفظ فارسي بمعنى النومة والفتا وبالضم اسم مقام من المقامات المذكورة
 في الموسيقى وفي بعض الكتب كلاما بالضم ويفهم من بعضها ان كليهما بالفتح انتهى
 كلامه والمراد ههنا هو المعنى الاول واتما النوى العوى الذي هو جمع نواة التمر
 فلا تعلق له بهذا المقام هذا الكلام وما ختم به كلامه صحيح انه لا تعلق لهذا الكلام

مردم

وینبذ

وینبذ

وینبذ

بالمقام كما لا يخفى على ذوي العقول روى برخاک و دل بر ملک نماید و باقو
 می گفت **بجشم** اي ظاهر و **دوست** مفعول ثان لنمايد اي ضرر
 المجهول فعل من التزمم اي خلم بمعنى علق التزام على رأس العيس بالکسر
 جمع اعيس كبعض جميع ابيض وهي الملائكة والخال وقد معترضة والمعنى من فدا
 بخبرني و يوقظني والخال انه خلم العيس للذباب وقيل في ختم الصبح رخم
 اي تقدم في السير فالمعنى من فدا الذي يكلمني ويزيل كربة الوحشة مني والخال
 انه قد اذهب بالبعس وسبقت بالسرعة فبقى متقدرا ما بمعنى ليس للغريب
 خبره سوى الغريب انيس **اسمه** وهو في اللغة من يونس بصاحب **بيت**
 درشتی کند باغربان کسی فاعل کند که تا بوده باشد غربت بس و قيل في
وینبذ غرتي فشوفت شوکسته ایدر که غرتت چکوب کورمدی غیر و شر او درین
 سخن اشاره الى مضمون البيت بود که پادشاه زاده در پی حنیدی از لشکریان
 دور افتاده بود یعنی فرعیوان و طلبه ابن سلطان و اجوی فرسه عقیده فوضع
 بسببه بعید من جنوده بالای سرش قرار سید ای فوصل فوق رأسه و این سخن
 شنید و در هیاتش نکه کرد فاعله پادشاه زاده صورة ظاهرش پاکیزه و مطهر
 دید و حالش پریشان فلما راه کزک بر سیدش که از کجایی و بدین جایکه مقصود
 من جایگاه چگونگی افتادی یعنی کیف و قیقت في هذا الموضع بر خي قدمه
 بیانه قبیل الابواب از انچه بر سرش گذرشته بود اعدا دت کرد المراد جهات
 حاوقة على رأسه من الشدايد ملک زاده را رحم آمد خلوت و بخت داد
 على ما هو المعتاد و معتقدی بیاء الوحدة همراه او کرد تا بشهر خویش آمد
 بدینش بدیدن بالاضافة او شد دمان شد و بر سلامت جالش شکر گفت
 فلما امسى شبانکه از انچه بر سر او رفته بود ای وقع عليه این حالت کشتی و جود

ملاح فی الماء وروستایان عطف علی الملاح و غدر بفتح الغین المجمع
 و سکون الذال المرحله ترک الوفاء عطف علی جور کار و انیان باید رفت
 فلما سمع اباه ما حاکاه پذیرفت ای بسر کفتمت استفهام انکاری در وقت رفتن
 نمی دانست و لیری بسته است فلا یقدر علی الشما و پنجه شیر
 شکسته **بیت** چه خوش گفت آن تی درست سلمشور مقول القول هو
 المصراع الثانی فی جوی زر ای الذهب مقدار شعیره بهتر از پنجاه من زور
 الممن بتشدید النون و هو المخل و یقرا ذهاباً بالتخفیف للوزن بسر گفت
 ای پذیر تا رخ نبری کنج بر نداری ای لا ترفع یعنی لا تحصل و تا جان در خطر
 نهی بردشمن لفر نیایی و تا دانه پریشان نکنی خرمن نگیری کل ذلک اوله
 خطر و آخره نفع و غیره یعنی که با نذرک مایه رنجی که بروم بضم الباء و به نیش
 که خوردم چه مایه نوش حاصل کردم اعلم ان بیان نیش قدمتر فی قول المص
 کر نداری طاقت نیش و اما نوش فریبی علی غم معان مقام اسم مصدر یعنی
 اشرب و صیغه امر من نوشیدن و وصف ترکیبی اذ ارکتب مع غیره نو
 نوش داروی و بمعنی العسل و غیر من الاشره الخ و بمعنی شجره صنوبر
 بدلا من لفظ نوثر بالزاد الفارسی و المراد منها هو التراجیع **مشو** که چیه و
 از رزق نتوان خورد و بفتح الماء التافیه در طلب کامل نشاید کرد و غواص
 که اندیشه کند کام نهنگ و بفتحین و بالنون بعد ازها و بالترکی تمساج و هو
 وید کله جانور هرگز نکند قاعه غواص و بضم الذال و تشدید الزاد للوزن
 بمعنی اللؤلؤ کراغایه قدمتر قبیل الابواب بچنگ با بجم الفارسی و الفتح
 قدمتر فی الذیاجه **حک** اسپاسنگ بکسر الکاف ندین ای التما فی متحرک
 نیست لاجرم تحمل بار کران می کند **قطعه** چه خور و استفهام انکاری شیر

ای شیر

در خانه صید خواهی کرد

شیر شترزه بالفتح و السکون ثم بالزاد المجمع العربیة بالترکی غضبه و شیری
 صرحتی درین غار یعنی فی قعر الکهف و المعنی لا یاکل الاسد القوی شیا فی قعر
 الکهف مالم یخرج الی الصيد باز افتاده را بکسر الزاد للاضافة ای الساقط
 و القاعد حکا چه قوت بسکون الواو بمعنی الغداء بود و بفتح الواو و هذا
 الاستفهام الانکاری ایضا فامعنی لا یمکن للبازی القاعد عن الصيد قوت
 در خانه صید خواهی کرد ای لولم یخرج من البیت للصيد و تریه الصيد فیست
 و پایت جو عنکبوت ای مثله بود فلما ذکر الابن فواید سفر پدر گفت ای پدر
 درین نوبت فی هذا الفکر فلک ترا یوری بالیاء المنقوطة بنقطتین من تحت
 و فتح الواو یعنی معاونت کرد فاعله فلک و اقبال بسکون اللام رهبری قرینه
 للسابق تا کلت بضم الکاف الفارسی و التاء للخطاب از خار و غارت التاء للخطاب
 از پای پدر آمد ای خرج و صاحب دولتی و صوابین سلطان بتور سید و بر تو
 و اعطاک مالاً و ترحم کرد ای رحمت و کسر حال ترا ای انکسار کماک بتفقدی
 و هو طلب الشیء بعد ما ضاع و الیاء لا و حده جبر کرد ای شد ما انکسر و اصل صقی
 و چنین اتفاق نادر افتد و بر نادر حکم نتوان کرد و کما قبل ان در کما معدوم
 صیاد نه هر شغالی بیاء لا و حده و هو لفظ فارسی عربیة این آو می مایقال
 بالترکی یقال ببر و بضم الباء الاوئی و فتح الثانیة افتد که یکی روز بکنش
 الضمیر راجع الی صیاد بخورد و قبیل فی الترجمة **بیت** آوجی چقالی بنیجه بر
 همیشه بر کون برانغور او جیبی قیلان ویشه چنانکه یکی از ملوک پارس
 فی الزمان الماضی تمکین بکسر فی النون و الکاف الفارسی فص لافتم کراغایه
 قدمتر بر انکشته ری داشت ای کان فی خاتمه فص کثیر الثمن باری ای مریه بکم
 تغرب باقی چند از خاصان کما هو عادة السلاطین بمصلی بفتح اللام و یقرا

بیان قوتی بنیجه

و کسر ایاء لافاضه شیراز کما قال خواجہ حافظ بده ساقی می باقی که در جنت
 نخواهی یافت کنار آب رکنا باد کلکشت مصلی را **بیر** و ن رفت فاعله یکی
 و فرمود تا انگشتی را بر کند عضد ای علی قهر مشهور چنانک نصب کردند
 تا هر که تیر از حلقه انگشتی بگذرانند قائم او را باشد ای صار مکه اتفاق چهار صد
 حکم انداز بسکون المیم وصف ترکی و هو اندی یکم ویدی آنه یصیب کلمه الی
 که در خدمت او بودند بنید افتند لاصابه جمله خطا کردند مگر کوهی بیاء الوحده
 بر بام ای علی سطح رباط یکسر اندر بالترکی کاربان ساری که باریچه تیر از طرف
 انداختی بیاء الحاکم باد صبا الظاهر ان التفتید بالصبا اتفاق تیر او را از حلقه
 انگشتی بگذرانید فلما انقذ سهم من انگشتی را بوسی بختمین اشاره الی کوهی
 از زانی بیاء المصدر و هو فی الاصل بمعنی الرخاء و المروءه الا انی داشتند علی
 الملک و نعمتی قیاس داندش لفضله علی الرمان الکثیره بستر بعد از بر سر
 و کانه اسبوفت لکلیکفه بالترمی مده ثانیة گفتند که چو چنین کردی و کان عال
 گفت تار و نق اوین بر جای بماند **قطع** که بفتح الکاف الفارسی و سکون
 الهماء مخفف من کاه بود بفتح الواو ای قد وقع کثر حکیم روشن رای وصف
 ترکیب صفة الکیم بر نیاید ای لایخرج درست تدبیری ای قد غلط کاه باشد که
 کودکی نادان ای صغیر لای اهل بطلت بالفتحات بر همد بفتحین زنده تیری
 در ویشی را دیدم در غاری بیاء الوحده فیها نشسته بود و در بعضی الباب
 بروی خود از جهاتین بسته لاعتزله من الناس بالکلیه و ملوک و سلاطین
 در چشم همت او شوکت نماید لاستغناء **قطع** هر که بر خود در یکبار
 سوال کشاد ای فتح باب السؤال علی نفس تا میر دنیا زمند بود بفتح الواو
 ای صیر محتاجا الی ابن مویرت آنرا بامنه لخص بگذار و بادشاهی کن علقه بقوله

نیز ایضا
 و کسر ایاء لافاضه
 و کسر ایاء لافاضه
 و کسر ایاء لافاضه

کردن

کردن بفتح الکاف الفارسی قد مترمناه و کسر النون للاضافة فی طبع لفظ
 فی طبع اما وصف لقوله کردن قضیه مجازا و مبالغه اوصفت لفظه بموضوع
 محذوف ای کردن مردی طبع بلند بود ای کیون عالیا یکی از ملوک آن طرف
 اشاره کرد ای طلب و قال که بتوقع کرم اخلاق عزیزان آنست که با نان و
 با ما موافقت کنی نیز بید الملک ان یاقی العزیز الی مقامه و یا کل من طعامه شیخ
 رضاداد ای رضی به که اجابت دعوت سنت است لان النبی علیه السلام قال اذا
 دعی الی طعامه اجابه و دیگر روز ای غذا ملک بعد از قدمش بر رفت ای ذمه ملک
 لاعتزاز بمجی العزیز عابد از جای برخاست ای قام و ملک را در کنار گرفت
 قد مترمینه و غطاء من غطاء فیه و تلطف کرد علی خلاف عاده چون ملک
 شد ای راج من مجلس یکی از اصحاب پرسید شیخ را که چندین ملاطفه پادشاه
 خلاف عادت بود درین چه حکمتست ای کم کین عادتک تعظیم اهل الدنیا گفت
 فاعلم شیخ نشنیده که گفته اند **بیت** هر که را بر سباط بنشیند پیرا به کل نعمه
 واجب آمد بخندتش بر خاست و قد وجد فی بعض النسخ قبل هذا البیت
 حاجتست آنکه پیش میر و وزیر پشت میکنند و بالا راست و قد وجد فی بعض
 النسخ بعد البیت السابق چون مکافات خبر نتوان کرد عذر بپایاره کی بیاید
 خواست **مشغول** کوشش تواند که همه مرکبیه التراء و ی بفتح الواو نشنود
 آواز دلف و چنگ دنی و کذا دیده شکیبید کسر تین ای العین تصبیر ز تماشای
 باغ و از باره بی کل و سرین نوع من الور و کیون اصف و احمر سبزه
 و مانع ای یتیم زمانه و کذا اگر نبود باش کننده بالمد و الکاف الفارسی
 پیر بفتح الیاء الفارسی ای لولم یکین و سادة ملیت بریش الطیر فواتجوان
 کرد و المعنی بالترکی او یبق اولور و من قال یکین ان ینام الترخیل فقد ان

این سبزه

و کسر ایاء لافاضه
 و کسر ایاء لافاضه
 و کسر ایاء لافاضه

این سبزه علی

بمعنی غیر معنی اللفظ اذ الامکان مقابل الوجوب والامتناع **والمعاد** **والمعاد**
هو المصطلح مطلق جو بسكون **الرء مبتداء** **زیر سر** خبره **والمعنة** حالیه ای **یحصل**
حال کون **لجو** سادة **تحت** **الرأس** **و** **قد** **متربیا** **نه** **نبود** **دبر** **هم** **قواب** **و**
من نیام **معك** **على** **فراش** **پیش** **باباء** **الفارسی** **دست** **توان** **کرد** **در** **انوش**
لفظ مرکب **ی** **لفظ** **در** **و** **من** **لفظ** **آغوش** **و** **جعل** **اسما** **و** **احدا** **اسم** **مصدر** **معناه**
بالترکی **قوجی** **خویش** **معنی** **المصراع** **بالترکی** **الی** **اتمک** **اولو** **کرد** **و** **قوجا** **نگه** **این** **شکم**
لی **هنر** **پیش** **پیش** **باباء** **الفارسی** **صفت** **من** **پیش** **یدان** **بالترکی** **و** **لا** **اشق** **و** **الم** **اولی** **المعا**
و **من** **قال** **و** **مواشاة** **الی** **الامعان** **فلم** **يعرف** **الاشارة** **خبر** **ندار** **ندک** **ساز** **و** **مضارع**
مجهول **من** **ساختن** **بهیچ** **فالمعنی** **بالترکی** **و** **وزله** **هیچله** **و** **من** **قال** **یعنی** **موانعت**
و **منتظم** **الاحوال** **شود** **فلم** **نیات** **بالتحقیق** **الحقیق** **باب** **چهارم** **در** **قواید**
قاموشی **ای** **قواید** **الضمت** **قال** **عليه** **السلام** **من** **فک** **کفیه** **و** **کف** **فکته** **فروانغ** **الان**
و **قيل** **للكما** **ملوك** **الکمة** **بالضمت** **و** **التفکرة** **و** **قيل** **للسکوت** **عظمة** **بلاشوکة** **و** **قيل** **سلامة** **الانسان**
فی **حفظ** **النسان** **شکایت** **یکی** **از** **دوستان** **کفتم** **امتناع** **سحق** **کفتم** **مبتداء** **بعقت**
آن **اختیار** **انقاد** **است** **خبره** **و** **بنه** **بقوله** **که** **در** **اغلب** **اوقات** **در** **سخن** **نیک** **بدانند** **ای**
الحسن **فی** **کل** **وقت** **بل** **تقع** **مخلوطا** **و** **دیده** **دشمنان** **جز** **بر** **بدی** **نمی** **آید** **فان** **عیونهم**
ناظره **الی** **القبح** **کفتم** **مخاطبا** **الی** **ای** **برادر** **دشمن** **آن** **بکه** **نیکی** **نبیند** **فیه** **ایهام** **لطیف**
بیت **هنر** **چشم** **عداوت** **نبر** **کتر** **عیب** **است** **و** **الم** **ادان** **العداوة** **یرى** **الکمال**
عینا **عظیما** **کسست** **سعدی** **و** **در** **چشم** **دشمنان** **فارست** **و** **قيل** **فی** **الترجمة** **بیت**
هنر **چشم** **عداوت** **ند** **عیب** **الور** **سعدی** **چو** **کلدر** **عدو** **کوزینه** **دکن** **اولور** **شعر**
و **افوا** **العداوة** **ای** **صاحبها** **و** **قرینها** **مبتداء** **لا** **یمز** **بصالح** **خبره** **الا** **ویلزمه** **ضمیر**
الفاعل **راجع** **الی** **قوله** **افوا** **العداوة** **و** **ضمیر** **المفعول** **راجع** **الی** **صالح** **و** **التر** **بالفتح**

سینه بنانان
چون که در این کتاب
در وقت نگارش
نکتهها و بیست و نه

بمعنی الاشارة بالعين والمراد به الطعن بکتاب اشتر بکسر الشين وفتح الهمزة
قبل الشين صفة مشتبهة من الترتي والمعنى لا يمر من فيه بغض لمرجل صالح الا وهو اطعته لانه
کذاب متکبر **بیت** نور بکسر التاء کیتی فروز وصف ترکیبی ای منور العالم چشمه
حور، يدل من یراد به عين الشمس در نیاید ای لا یدخل وفي بعض النسخ زشت باشد
بچشم موثک کور، الکاف للتصغیر ای الفارة الصغيرة العمياء والمراد الخفاش
والمعنى لا ترى الشمس عين الخفاش للعداوة **حکایت** باز رکابی را مزار
دینار لفظ عربی یاؤه مبدلة من نون يدل عليه مجي جمع بالتونين نحو دنانير
وقد شاع في الفارسی علی معناه الاصلي وقد یراد به جنس الاثمان حسارت افتاد
بسرش را گفت ای قال لابنه بنیاید که این سخن را با کسی در میان نمی یعنی لا تقل
هذا الخبر لاحد گفت ای پدر فرمان تراست مگویم ویکه مراد بر فائده این مطلع که
ای اجعلنی واقفا که چه مصلحت دیدة در نهان داشت تن گفت ای اجابه ابو نه مصلحت
دو نشود بدین بگوید بکی نقصان مایه و هو مراد ف سرمایه و من قال بل مقصود منه
فقد حکم من عند نفسه و دیگر شتمات همسایه قدم زیان الشتمات **بیت** مگوئی
من گفتن انده بمعنی اندوه بل مقصود منه کا يقال فی کوه که بغض الکاف بلا و او
خویش باد دشمنان، ای لا تقل هم نفسک بالاعداء که لا حول کونیند ای يقول
لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظيم استقراب و تحذیر نا شادی کنان، حال من فاعل
کونید و حوضیر دشمنان **حکایت** جوانی بیا، الوحدة فرد منصفه که از قضا
خطی وافر داشت و طبع لطیف چند آنکه در محافل جمع محفل بمعنی مجمع دانشمند
نشستی هیچ سخن نگفتی بیا دلکایه فیها باری پدرش گفت ای قال ابو نه
ای بر تو نیز از آنچه دانی چرا نگوئی گفت ترسم که پرسندم ای یسار و شتی
و من قال ای یسأل عنی فلم یعرف معنی اللفظ ولم یعرف ایضاً ان السائل متقدم

ابن خلدون

الحمد لله الذي جعل في كل شيء
لنا فيه حكمة وعبرة
وآية لمن يعقل

بجاری دیگر گفتی و از جمله ادب ندماج ملوک یکی آنست قد متر بیان الدما
مثنوی سخن کرد و بلند وصف ترکیبی و شیرین بود **بفتح الواو سزاوار**
تصدیق و تحسین بود **مکون صادق** حسنا چو یکبار گفتی مگو باز پس **بالباء**
که طوا چو یکبار خورند پس **بالباء العزق** یعنی فقط اذاکان اکل الخلاء مره
فی العادة فالکلام اللذی یزین فی ان یصدر منك مره و قیل فی الترجمة **مثنوی**
سوز کرد و بلند و شیرین اولاه اشیدن ایتان و تحسین قلا چو بر کنز دین
دیمینه که طوا چو نیکو ماغلینه **حکایت** یکی را از حکما شنیدم که می گفت
هرگز بجهل خود اقرار نکند ای لایعترف احد بجهل مگر آنکس که چون دیگری در
سخن باشد هنوز تمام نمانده کلام او سخن آغاز کند فانه یعترف بجهل
مثنوی سخن را سرست ای خود مندوبین **عطف علی سرکات** لشجر را ساو و
کذک لک الکلام رأس و اصل میا و زنی من آوردن سخن در میان سخن **فاصبر**
حق یتیم الکلام الاخر خداوند معنی صاحب تدبیر و فرم یک بمعنی الکمال و مثنوی
بمعنی العقل مگوید سخن تا نبیند خموش **بمعنی خاموش صریح صواب** **بالفاء**
و استشهد بهذا البیت و من قال مقصود من لفظ خاموش فقد اذعن من عنده
و قیل فی الترجمة **مثنوی** سوز که اونی و آخری و اربعین **سوزی سوز**
اراسه قوی صقین **شوکم عقل و تدبیر و ارضی و ارضی سوزی اندر سوزی که ملکی**
وار **حکایت** تنی چند از بندگان سلطان محمود گفتند حسن میمندی را
و هو وزیر که سلطان امروز ترا چه گفت در فلان مصلحت گفت فاعله میمندی
بر شما هم پوشیده نماند ای یقول بکم گفتند فاعله بندگان تو دستور بضم
الذال هو الذی فتر الذی فیہ قوانین الملک ثم نقل الی صاحب ذک الذی فتر یعنی وزیر
مملکتی انچه با تو گوید من الاخبار الخفیة با مثال ما گفتن رواندار دای لا یقول
للفیة

بجاری دیگر گفتی و از جمله ادب ندماج ملوک یکی آنست قد متر بیان الدما
مثنوی سخن کرد و بلند وصف ترکیبی و شیرین بود بفتح الواو سزاوار
تصدیق و تحسین بود مکون صادق حسنا چو یکبار گفتی مگو باز پس بالباء
که طوا چو یکبار خورند پس بالباء العزق یعنی فقط اذاکان اکل الخلاء مره
فی العادة فالکلام اللذی یزین فی ان یصدر منك مره و قیل فی الترجمة مثنوی
سوز کرد و بلند و شیرین اولاه اشیدن ایتان و تحسین قلا چو بر کنز دین
دیمینه که طوا چو نیکو ماغلینه حکایت یکی را از حکما شنیدم که می گفت
هرگز بجهل خود اقرار نکند ای لایعترف احد بجهل مگر آنکس که چون دیگری در
سخن باشد هنوز تمام نمانده کلام او سخن آغاز کند فانه یعترف بجهل
مثنوی سخن را سرست ای خود مندوبین عطف علی سرکات لشجر را ساو و
کذک لک الکلام رأس و اصل میا و زنی من آوردن سخن در میان سخن فاصبر
حق یتیم الکلام الاخر خداوند معنی صاحب تدبیر و فرم یک بمعنی الکمال و مثنوی
بمعنی العقل مگوید سخن تا نبیند خموش بمعنی خاموش صریح صواب بالفاء
و استشهد بهذا البیت و من قال مقصود من لفظ خاموش فقد اذعن من عنده
و قیل فی الترجمة مثنوی سوز که اونی و آخری و اربعین سوزی سوز
اراسه قوی صقین شوکم عقل و تدبیر و ارضی و ارضی سوزی اندر سوزی که ملکی
وار حکایت تنی چند از بندگان سلطان محمود گفتند حسن میمندی را
و هو وزیر که سلطان امروز ترا چه گفت در فلان مصلحت گفت فاعله میمندی
بر شما هم پوشیده نماند ای یقول بکم گفتند فاعله بندگان تو دستور بضم
الذال هو الذی فتر الذی فیہ قوانین الملک ثم نقل الی صاحب ذک الذی فتر یعنی وزیر
مملکتی انچه با تو گوید من الاخبار الخفیة با مثال ما گفتن رواندار دای لا یقول
للفیة

گفت

گفت با اعتماد آنکه دانند که یکس نکویم پس چو اونی پرسید بیت نه هر سخن
که بدانند بگوید اهل شناخت **النفی مصروف بجموع المصراع** بستر بشد بستر
شاه سرفروشتن نشاید یافت **ای لاینبغی لاحد ان یلعب برأسه بافتش**
من الملک فانه سبب **حکایت** در عقد بیع سرای بیاید الوحدة و البیع
قد یطلق علی الشراء فهو من الاخذ و مترد و بودم فالمعنی فی شراء بیت
مترد و اجمودی گفت من از خدا یان جمع که خدا و هو صاحب البیت کاهن
فی حکایت مطرب فی قول المص که خدا را کفتم و من لم یعرف المعنی سکت فکند
وقال من یقال که خدا من یتو فی امر البیت و ده خدا من یتو فی امر القرية و لفظ
که خدا یان مضاف الی قوله قدیم این محکم و وصف این خانه چنانکه هست فی
الامر از من پرس فانی اعلم باحواله بخر بانی المجمع و التراء المملیة امر من
یکسر لانا فی الاصل و قد یفتح که هیچ عیب ندارد ای اشتره فانه لا عیب اصلا
و من ظن ان لفظ بخر بالیم و الزاد المجمعین و قال فی شرح یعنی از من پرس
از او صاف این خانه غیر از من و وصف که عیب ندارد و ثم قال کان یشر الی
کونه غیر عیب شهور معلوم لکل احد بحيث لا یحتاج الی التفتیش فقد غلط
فی المعنی اذ الغلط فی اللفظ یتلزم الغلط فی المعنی کفتم بخر آنکه تو همسایه
اوی و هو عیب عظیم **قطعه** خانه را که چون تو همسایه است **مضمون**
المصراع مبتدئه و بفتح الذال درم بکون المیم للوزن سیم کم عیار بفتح
المفتوش ارزد **فیه تقدیم و تاخیر** یعنی ده درم ارزد که آن سیم کم عیار
باشد و مضمون هذا المصراع خبر لیکن امید بشد المیم و قد عرفت و جمعی فی اول
الکتاب و الوزن یقتضی التشدید و من قال کذا سمعت من بعض الکمل ان یثبته
بیس منهم و اریاد بالنسبة کاسمعت فی قول المص یکی را بلطف امید و ار کرد دانید

این سینه

این سینه

این سینه

باید بود و المعنی بالترکی امید نوا اولی که کر که پس از مرگ تو مهزاد از دزد
 و قیل فی التریجیه **قطعه** بر او که قو کشی که سن او در هم سیم که چار در که
 لیکن امید اکاد و تارم سن که او بیک هزار در که **حکایت** یکی از شعرا
 امیر دزدان ای رئیس هم رفت و ثنا گفت طعمه امیر دزدان
 تا جامه اش بر کند بفتح الکاف و فی بعض النسخ بستد و از ده بکسر الال بد
 بضم الکاف ای یا خدو ن ثوبه و یز جون من القرية سكان بفتویین و الکاف الفاعل
 جمع سک در تقای او افتادند خواست اراد الشاعرا سکنی بر دارد لیدفع الکلاب
 زمین یخ بسته بود ای کان انجد الارض عاجز شد ای لم یقدر علی رفع الحجر
 گفت این چه حرامزاده مردماند اشاره ای اهل القرية که سک را کشاده اند
 و شک را بسته و ثمال قال الشاعره اللطيفة امیر دزدان از خن شنی و بخندید
 گفت ای حکیم از من چیزی بخواد گفت جمله خودی فو احم اگر انعام فرمای **بیت**
 امید و ار بتوفیق المیم بود بفتح الواو آدمی بخیر کسان جمع کس مرا بخیر تو
 امید نیست بشدید المیم شمرسان **مصرع** رضینا من نواک بالترجیل
 النوال هو العطا والترجیل اسم من رطل بر رطل و کلمه من معنی البدل
 ای رضینا بالرجیل بدل نواک سالار دزدان را ای کبیر المیم بر و رحمت
 آمد جامه اش بفرمود و قبا بالترکی او کی آجوق قفتان و پوستین بمعنی الغر
 بفتح الغین بران مزید کرد و در می چند بداد و فی الحکایة فضیلة القناعه من
 احدی ان لو قنع لم یسلب ثوبه و طمع بسلب و اثباته لما قنع بثوبه زید علی و فیما
 فایده التکوت فان سلب ثوبه انما وقع بکلامه **حکایت** منجی بخانه خود
 در آمد ای دخل فی بیتة مردی بیکانه را دید فیه باز او بهم نشسته فلما آه
 المنجم و شام داد و سقطت و فتنه و آشوب عطف تفسیر به فاست

ای قام صاحب دلی بشید برین واقف شد و گفت **بیت** تو بر اوج فلک
 بفتح الهمزة و سکون الواو ضد الضیض و مهنا یقراء بوصل الهمزة للوزن و الی
 چیست من الحوادث التي تنزل من جودانی که در سرای تو کیست من الاشیاء
 و فی الحکایة فائدة التکوت فان المنجم رفع صوته و وقع الفضاة **حکایة** ان
 دخل بیتة و رای رجلا اجنبیا جالسا مع امرأة فاراد ان یرفع صوته قال ذک
 الرجل الا صبتی اصبر انی الرجل انصح کف فانک لو انشبت هذا السر یلزمک ان
 امرانک لليلة فیلزمک الندامة من فراقها وان سترت لا یطلع علیه احد قاتل
 الرجل ساعة فقال افرج من بیتی یا ملعون **حکایت** خطیبی کرب الصوت
 خود را خوش آواز پنداشتی ای کان للظیغ قبیح الصوت و نیز عم ان
 الصوت و فریاد بی فایده برداشتی بناء علی ظنه ان الناس یلتذذون
 بصوته کفتمی یعنی کوسعت صوت لقلت فی قد نعیب صوت الغراب یقال
 نعیب الغراب اذا صاح غراب البیضاء بفتح الباء و سکون الیاء نوح من الغراب و انما
 بنحرب البیضاء ای غراب الفرق لان الغرب کان یزعم انه اذا مر فی الموضع
 و لقیه فهو دال علی الفرق بینه و بین مطلوبه در پرده الحان او ست ای
 یخرج اصواته من الماد ان صوت للظیغ المنکور کصوت الغراب المزبور بایة
 ان انکر الاصوات ای اقبها لصوت الخیر در شان او **شعر** اذا نطق من باب
 للظیغ الظاهر ان التام للعهد ابو الفوارس بدل من او عطف بیان
 کونه کنیة للمجار له الجار مع المجرور خبر مقدم صوت مبتداء مؤخر و الجملة الایة
 جواب اذا هیته صفة صوت یقال هذا البناء اذا کمره و وضعه اصغر بکسر
 و فتح القاء المحملة و سکون الفاء المعجمة قلعة من القلاع فارس و المعنی اذا
 رفع للظیغ المنکور صوت مهتر من فرط قوته و غشونه اصغر فارس استقام

اذا الصوت القوي له تأثير في هدم البناء مردمان ديه بالياء على الاصلي
 اهل القرية بعثت جامي که داشت ای منصب بکشتن می کشیدند و از تیش
 مصلحت ندیدند الاذیه علی وزن البلیة بمعنی الایداء تا یکی از خطباء آن قلم
 که با وی عداوت نهانی داشت گاهی معروفه بین اهل لهات باری پیرسید
 او آمده بود و گفت چنان در خواب دیدم که ترا آواز خوش بودی معافا
 بالترکی سنگ بر خوش آواز که واریش و مردمان از نفس بختن تو در
 بودند و بیدار علی خلاف حالک فی النقطة عطیب اندرین حتی بیندیشد ای تفکر فیه
 و گفت چه مبارک خوابیست که دیدی که مرا بر عیب من مطلع گردانیدی معلوم
 شد که آواز ناخوش دارم و خلق از نفسم در رنجند غیر از تعبیر حسنا
 حیث انتقل من الی هذه توبه کردم که دیگر خطبه خوانم جز با هستکی **قطعه**
 از صحبت دوستان بر بنجم بکسر الباء مضارع متکلم من رنجیدن که از اسمع
 و من قال و يجوز فتح الباء بمعنی در رنجم که منتهی فی قوله بر وزن شب پره او بمعنی
 بر کامرانی که بیاجه فی قوله بهشت باب فقد وهم التبیح مشا و کان معنای
 مثل هذا الروایة کا خلق بدم حسن نمایند متعدد عییم هنر و کمال بینند **لأن**
 بعین الارادة فارم کل و یا سمن نمایند ای که بضم الکاف العونی بالترکی
 قنی دشمن شوخ چشم اراده بلوح او بجنس بقرینه التردیف الاخر و چالاک
 مرهون تا عیب مرا بمن نمایند و التعمیق انه الذی ینهک علی عیبک موصوفه
حکایت کان عمر ابن خطاب رضی الله عنه یقول رحم الله امرأه اهدی الینا عیونا
 و کان اصحاب النبی عوم یجعلون عیوبهم هدایا فیماینها هم یریدون الاصلاح
حکایت یکی در جامع سجاریه بتطوع یعنی بغیر اجرة بانک نماز اذان
 گفتی بیا للکایه با آوازی بیا الوحدة که مستمعان را از وای عن ذلک الصوت نفرت

در بنجم

بودی لفضاعیه و صاحب مسجد امیری بود عادل و نیکو سیرت نحو استشن
 الضمیر مستتر راجع الی الامیر و ضمیر المفعول الی یکی که دل آزرده کرد و بالکاف
 الفارسی گفت ای جوانمرد این مسجد را مؤذنان قدیمند که هر یکی را از ایشان
 ای کل واحد منهم پنج دینار و درار بکسر الهمزة ای وظیفه است و ترواده بیا
 دهم تا بجای دیگر روی بفتح التاء و کسر الواو و سکون الیاء المخطا بیک
 اتفاق افتاد و برفت بعد از مدتی بیا الوحدة و فی بعض النسخ در کذری
 پیش امیر باز آمد و گفت ای خداوند بر من عیب کردی که بده دینارم از بقیه
 یریدها المسجد روان کردی اینجا که رفته ام ای الآن راضی اند که بیست
 عشرین دینار می دهند که بجای دیگر روم قبول نمی کنیم فلما اتم کلامه امیر خندید
 و گفت زینهار نستانی که پنجاه دینار راضی شوند **بیت** به تیشه بالترکی
 کسر کس نخراشد مضارع منفی من خراشیدن ز روی خارا بمعنی بالی الصل
 لا بمعنی المتاع لا یر کل بکسر الکاف الفارسی بمعنی الطین مفعول خرا
 چنانکه بانک در شت بکسر التاء للاضافه تومی خراشد فاعله بانک در شت
 دل مفعول خراشد **حکایت** ناخوش آوازی بیا بانک بلند قرآن میخواند
 فی مکان صاحب دلی بر و بگذشت و گفت فاعله صاحب دل ترا مشامره ای
 الوظيفه التي تعین الیک کل شهر چندست گفت فاعله ناخوش آوازی میخ
 ای بیس فی وظیفه گفت پس این زحمت بخود جوانی دهی برفع الصوت
 گفت از بهر خدای خوانم و المعنی بالترکی الله اچون او قوم گفت از بهر خدای
 بخوان **بیت** که تو قرآن برین نمط بقتضی ای علی هذا الاسلوب خوانی
 بیا لطلاب ببری بضم الباء الاولى و فتح الثانية رونق ای حسن مسلمانی بالیا
 المصدریه **باب پنجم در عشق و جوانی** العشق فرط الحب و قیل لا یکن

۲

في اللفظان محل فاعل نماذج باک وامن لفته وامن چون بالامانة
بمعنى كيف زيد بكسر الزاء وفتح الياء مضارع من زبعت اي كيف عيش
ظاهر التذليل بيجارة فاعل زيد او فاعله كبريان در وصل بفتح البين الطين
الشرج **حكايت** يكي رادل از دست رفته بود كناية عن تعلق القلب
بالغير وحب وشرک جان گفته اي قال حالا اي بلسان الحال او قولاً اي
القال وفتح لم يعرف المعنى قال في شرحه كرهه ثم قال ولا نظاير في هذه
بل في هذا اللفظ بل في هذا الكتاب هذا هو حقيقة ولو حمل على المجاز
لا وجد التحصيل بهذه اللفظة وهذا الكتاب ومطهر بفتح الميمين والى المخلص
اسم مكان من طبع بعصره الى الشئ اي ارتفع نظره او جاي خطرناك كونه
ابن السلطان كما يصرح به وورط هلاك الورط بمعنى الهلاك فالأضافة
بيانية لا لعمدة مصور شدي كه بكام آيد بالكاف الفارسي اي لم يكن لفته
يتصور ان ياتي بالحنك يا مرغی كه در دام افتد **بیت** چو در چشم شاد
بمخامضه بناید زرت التاء للمخاطب والمخاطب هو العاشق والمعنى اذا
لم يلتفت المحبوب الى ديارك نزل وفاق بكسان نماذج مضارع مجهول برب
اي هماسيان عندك ايها العاشق في حيث عدم التوصل به الى المطلوب بارتان
بنصيص شش اباء بمعنى مع گفتند اي قالوا له از اين خيال محال وهو الوصول
الى هذا المطلوب تجنب بالنون بين الجيم والباء اي تبعد كنه كنه طلق اي جملة
كثيرة هم بدین موسس كه توداري اسيرند وپای در زنجیر كناية عن الابتلاء
القوى بناليد وكفت **قطع** دوستان كو بضم الكاف الفارسي
وقد مر بيان او التقدير دوستانه كو اي قل لهم نصيحتكم كنسید وفتح لم
المراد قال لفظ كو مقم زايد كه مراد دیده وهو بمعنى ابصار العين وقد استعمل

مخبر عنه

مخبر عنه

بمعنى

بمعنى العین مطلقاً والظاهر انه محمول على الحقيقة ومن قال دیده دل فقد كلف
ببر ارادت اوست فالارادة قد يری آثارها جگ جوین وصف تیر
نبر ورازو وكفت بكسر الكاف العزق وسكون الفاء بالتركي يغرن
وسكون الفاء للوقوف فيجوز اجتماع الساكنين دشمنان را كشد بضم
العزق وحوبان دوست اي المحابيب يقتلون الصديق وقيل في الترجمة
قطع دوسته ديگ نصيحت اليمسون بن انوك كوز لرم ارادتني بفتح
ايد لمر كوز بفتح قتل ايد لر عدوي دوست بني شرط محبت نباشد اي
المحبة بانديش بالاضافة الى قوله جان بسكون النون اي يفكره والمراد فو
دل بسكون اللهم مفعول مقدم لقوله كرفتني في قوله از مهر بكسر الميم بمعنى
هنا وكسر الزاء للاضافة جانا بسكون النون بركرتن **مثنوی** تو كه در بند
خويشتن باشي اي مادام تكون في تدبيرك وتخاف من هلاكك عشق بازي
دروغ زن باشي معناه بالتركي عشق بازي بيان اورجي او لاسن فتواه عشق
بازي مفعول لقوله دروغ زن ومن لم يعرف المعنى قال يعني در عشق بازي
كمر نشايد بدوست ره بردن المراد به هو الوصول اليه شرط بارسيت بالياء
المصدر من المراد به المحبة الصادقة وطلب مردن **رباعي** خيزم بالاناء
اي اقوم چونما ند بسكون النون والذال اي لم يبق بديش بالياء العزق
انين تدبيرم والمراد من القيام هو الانتصاب وعدم الغرر رخصم
ار همه نمشیر زند با تيرم لقتلي كره دست رسد كه استيش كيرم كناية عن
وجزاء الشرط مخدوف اي فيها ونعت هذه لفظة ورنه قد مر بيان في اول
بزم بفتح التاء والواو بر آستاش ميرم فالعاشق الصادق لا يخاف الموت
متعلقا نش را كه نظر در كار او بود اي كا نواينظرون الى عمله وجاه شفت

ابن سينا

ابن سينا

بر روزگار و غطف علی ما قبله بندش بالباء الفارسی دادند ای نصیحه و بندش
 بالباء العربی نهادند ای قید و سودی بیا الوجهه نداشت اصلا ای لم یفیع
 له فایده ما **مثنوی** در دراکه طیب ذکر فی لفظ در و طیب صنعه صبر می فرماید
 من اکل السكر و المذاق بالضم الشی المعروف بالحرارة ای یا مر الطیب و یفیع نفس
 خویش را شکر می باید خورد آن مثنوی بیا الطالب استقامت هم که شامدی بیا الوجهه
 بهفت **بفتح الباء و ضمتی النون و الهاء** متعلق بقوله می گفت بادل از دست
 رفته را می گفت ای کافوا بقول بالافعال عاشقه تا تر اقدر خویش تن باشد
 مرمون پیش چشم که قدر من باشد **مجموع البیت** مقول بقول پادشاه زاده
 که مطلع نظر او بود خبر کردند ای قالیواله جوانی بر سر این میدان مداومت نماید
 ثم وصفوه خوش طبع و صف ترکیبی و شیرین زبان و صف آخر سخنهای لطیف
 و نکته های غریب از وی شنویم کما عادة العشاق چنین معلوم می شود که شوری
 بیا الوجهه و لفظ شوری بمعنیین احدی بابتی که طوز و الواف بالترکی که
 یاغی سبیدن ایل بری برین قر شوری **بیت** اگر عداوت کند تدبیر عالم نباشد
 در جهان هرگز شر و شور و کذا فی بحر الغرایب و قدیراد به لفظ و الاضطر
 و الماد منها المعنی الاخر و فی قال یعنی فتنه عشق فقد اتی من عند نف و قد وقع
 فی الفتنه و الوطی فی قول بعض شاعران بآرز و خواهند در سردار و در
 فی بحر الغرایب سوز اسم مصدر می سوختن و بی ایضا صیغه امر و وصف
 و الماد منها هو الاول در دل لفظ دارد مقدر شیدا بمعنی المجنون و المتمیز
 قال فی الضحاح الفارسی بالکسر و ان اشتبه بالفتح صفت ای کالمجنون و المتمیز
 می نماید فلما وصفوا حاله پس دانست ای علم ابن السلطان دل و نیته اوست
 ای عاشقه و این کرد بلا بفتح الکافی الفارسی بمعنی الغبار بر انگیزه اوست

در لفظ شوری
 در لفظ شوری
 در لفظ شوری

مرکب

مرکب بجانب او راند فی میدان جوان چون دید که شاه زاده بنظر او عزم بکسیم
 للاضافه آمدن دارد و بکسیت ای یکی و گفت **بیت** انکس که بکشت باز آمد
 پیش ای جا به بین دیدی مانا بمعنی بشیهه مناکه دلش بسوخت ای احترق قلبه
 بضم الکاف العربی خویش ای رحم مقتوله چند آنکه ملاطفت کرد فاعل شاه زاده
 و پیر سیدش که از کجایی سأل انکس ای مکان و چه نام داری ای ماسک و صفت
 وانی فلما سأل ابن السلطان جوان در قعر بحر محبت و مودت چنان غرق بود
 بحال دم ای نفس بفتن زدن نداشت **بیت** اگر هفت سبع بضم السبعین
 واحد من السبعة کالشمس واحد من الثمانية و هفت سبع کنایه عن تمام المصنف و ذک
 لان القراء لما قسموا القرآن فی زمن الحجاج الی ثلثین جزءا قسموا ایضا الی سبعة
 اقسام و قول الناس بالترکی بیدی مصنف عبارة عن از به بخوانی خطاب لکل احد
 چواشتفی ای صرت عاشقا متمیزا الف فی قی بالباء فی لفظین اصطلاحی و من قال
 ان اسمی هندی لفظین هو الباء و الیاء بالمد و بی قی بالیاء غلط مشهور اند فی
 فان العشق یورث الحيرة و قیل فی الترجمة **بیت** اگر قرآن از بر او قیاس من چو عاشق
 سن الف بی بلیه سن شهنشاده گفت که با من سخن چو انکو که ما هم از حلقه و درین
 هذا کمال اللطف و التلطف بلکه حلقه بکوشش ای عبد ایشام مثل هذا الكلام من
 خاصه من ابن السلطان بیکل العاشق آنکه بفتح الکاف الفارسی و سکون الهاء
 بقوت استیناس بالفارسیه انس کر فتن و کسر السین للاضافه محبوب از میان
 تلاطم امواج محبت بالاضافه فی اللفظین سر بر آورد و گفت **بیت** عجبست
 با وجودت خطاب للمحبوب که وجود من بماند مضارع فی ماندن تو بکفتن اندر
 ای و مرا سخن بضم السین و فتح الحاء للقاء فیه بماند کالاول این بکفتن و غیره
 بر دو جان سلیم کرد **بیت** عجب از کشته بضم الکاف العربی نباشد بدر خیمه

بیت
 لم یعرفه

فانه موقع الموت محب از زنده که چون بالامال جان بدر آورد ای اخراج
 سلیم فعل بمعنی مفعول **حکایت** یکی از متعلمان جمال بهجت بمعنی حسن
 داشت و معلم از آنجا که حسن بشریت است فان المیل الی الخاضعة البشری
 لیسوا فی با حسن بشره او بختیون فاجلد الانسان میلی داشت حاصل الكلام
 ان المعلم کان یحب تلمیذه الملیح بمتابقی که غالب اوقات او درین سخن بودی
قطع نه آن چنان بتوشغولم ای بکشت روی ای یامن وجهه کوجه اهل
 بلذته که یاد خویشتم در ضمیر می آید فان کمال العشق نسیان غیر المعشوق فیلزم
 نسیان النفس زدیدنت نتوانم که دیده بردوزم مضارع من دوختن مکنز
 وجدنا عبارة المتن فی النسخ التي رانیا و من قال بدل بردوزم بکیرم
 فقد اقلنا التادرو کر مقابلہ بیسم که تیر می آید اذ العاشق یرتج مشاهدۃ المعشوق
 علی کل شیء کما قیل **بیت** دیدنت خوبست اگر خود ساعتیست یادشامی کر همه
 یکدم خوشست باری پسر گفت ای قال المتعلم مرة للمعلم آن چنانکه در آداب
 در رسم اجتهاد و بذل جهد میکنی در آداب نفسم بسکون الفاء هم نظری
 فرمای اگر در اخلاقم ناپسندی بیاء الوحدة ای خلقی غیر مرض می بینی که مرا
 آن پسندیده نماید بجای بر آنم مطلع گردان تا بتبدیل آن مشغول شوم فان
 تبدیل الخلق بضم الفاء ممکن دون تبدیل الخلق بفتح الفاء گفت ای پسر این سخن
 از دیگری پرس که آن نظر که مرا باست جو هنرمی بلینم **قطع** چشم بداندیش
 بالاضافة که بر کند باد بفتح الکاف العزقی می کنند دعاء علیه عیب نماید هنرش
 در نظر یعنی در نظرش قدم الشن للوزن که هنری بیاء الوحدة داری بیاء
 لالطاب و هفتاد عیب فرمون دوست بنیند بجز آن یک هنر فان العبد
 ناظره الی العیب و عین الصدیق ناظره الی الکمال **حکایت** شش یاد دارم که یاد

در آداب

فریزم

فریزم یرید محبوبه از در درآمد ای دخل چنان بی اختیار از جای ای
 من مکانی بر آمدم ای قمت که چراغم باستین کشته شد ای انطقنی **بیت**
 سری ای ای قیلا طیف ای خیال من بجلو ای کشف بطلعة ای بوجهه **قطع**
 ای الظلمة مفعول بجلو و هذا المصراع مع قوله شکفت بکسر تین و ضم تین اسم
 بمعنی شکفتن آمد از بختم که این دولت از کجا بیت واحد من اثنا البو الطویل
 و يقال مثله المتمع و من اراد معرفة الاوزان و الصنائع الشعرية فليطالع کتابنا
 المستی بوج المعارف بنشست ای تعد ذلک لطیب العزیز و عتاب آغاز کرد
 مراد حال که دیدی چراغ را بکشتی فلما عاتبنی کفتم کان بضم الکاف الفاء
 بردم ای طفت که آفتاب بر آمد ای طلعت شمس و نیز نظریان گفته اند
قطع چون کمرانی ای رجل نقبل به پیش شمع آید درهون خیزش الضمیر
 راجع الی کمران و لفظ خیز امر من فاستن ای تم اندر میان جمع ای فیما بین
 بکشد مفعول ای اقل ذلک الرجل الثقیل و من قال فی شرح خیزش الضمیر راجع
 الی کمرانی و هو مجسب مفعول بکشد نقدر تکب شیا لیس فی قاعدة العزیم
 و ر ای کونکائی شکر خنده ایست شمرین لب و صفات ترکیبان استینش بکیر
 و شمع بکشد و قیل فی الترجمة **قطع** بر نقیل کشی کلمه شمع او که دور
 انی اول راده من اولدر کر شکر خنده ایست شمرین لب و بیکینی و شمع سو نذر
حکایت یکی دوستی را مدت ها ندیده بود گفت فاعله یکی کجایی خطاب
 که مشتاقم گفت فاعله صدیق مشتاقی به که ملوی بیاء المصدر فیهما **مثنوی** دیر آمدی
 با ترکی کج کلدک ای نگار سر مست و وصف ترکیبی و لما کان اثر الشکر غلب فی القول
 و اللواس الکاینه فی الرأس یوصف به الرأس زودت التاد و الخطاب تدبیر دامن
 ای دامن از دست ای من یدی معشوقه که دیر دیر بنیند اختیار معشوقه

فان اصل الخطای من ذلک
 و ان فو غازی شیع

ما قدر بقصیدة القاصم
 ابن سید علی

و درون معشوق لذت و روزه آخر کم از آن که سیر بینند معناه بالترکی آخر اند
 کم میدر که توق کوره لر و هذا المعنى ظاهر لمن يعرف الفارسي وقال من لم يتر
 يقال آخر کم از آنست بالترکی آنده کم میدر آخر هكذا حقيقة بعض الكمل هذا كلامه
 فانظر فيه كيف استعصبه و اتى بمعنى اسنده الى بعض الكمل و لال انه لم يبين معنى
 لفظ المص **لطيف** شاهد که بار فیکان آید الى زیارة العاشق بجفا کردن
 آمده است بحکم بسکون المیم ای البتة ففعله از غیرت و مضاده متعاضد معنی الضد
 و هو مضاف الى یاران خالی نباشد کلام مستقل و فی بعض نسخ بحکم انکه از غیرت
 و مضاده ای فیکون الکلام ح **مشا** **شعر** اذا جئتني في رفقة بضم التاء
 و كسر با و سکون الفاء الجماعية التي ترافق المراء في السفر لتزوري في
 متعلق بجئتني و ان جئت في صلح ان لو وصل و الو او اما للعطف على
 ای ان لم تجي اول الحال و معنی الشرط منسلح عن ان فانت محارب جوا
 اذا و قيل فی الترجمة **شعر** فحين که یولد شد کلاس زیارتی که جوی صلی کلاس
 ولی محارب سن **قطع** **شعر** بیک باباء العربی الداخل علی لفظ یک نفس
 که بر آمیخت ای اختلط بار با غیار **شعر** مرون بسی نماند که غیرت وجود
 من بکشد **بضم** **شعر** بضمین بکنده گفت فاعله ضمیر یار که من شمع جمع ای سعدی
 فاتی اظهر ممر از آن چه که پروانه خوبش بکشد **قطع** و قيل فی الترجمة
 جوی بر نفس قرشه یار واره اغیاره **شعر** او دمه غیرت و ارنم اوزن پیر
 کولوب ایندی که من شمع جمع ای سعدی **شعر** بکانه غصه که پروانه کند وزین پیر
حکایت یاد دارم که در ایام پیشین نیرید ان هذا القصة وقوت
 فی ایام الشباب من دوستی باده الوحدة یزید محبوب چون دو با هم
 مغتر در دوستی عبارة عن حال المقارنة صحبت داشتیم نگاه اتفاق

و درون معشوق

بارت کون

بالسکون سفر افتاد ای سافر الحبيب من از مدتی که باز آمد ای جفا
 عتاب آغاز کرد ای شرح فی القباب که درین مدت قاصدی باده الوحدة
 بالفارسیه بیک نفر ستادی اتی لتفحص احوالی کفتم در بیغ آمدم که دیده
 قاصد بجمال توروشن کرد و من محروم کما قيل **شعر** می نوشتیم نامه زیارت
 می بردم حد **شعر** کوجا پیش از من مشتاق بیند روی تو **شعر** یار ویرینه
 ای قدیم سر اکو بضم الکاف الفارسی یغید التامید کما عرفت فیما سبق و من قال
 مقم فقد غفل بزبان تو به مده **شعر** نمی من دادن یعنی آنک لا تقدر علی ان
 بلسانک و اتوب بکلامک غلله بقوله که مرا توبه بشمیر خواهد بودن **معناه**
 بالترکی که بکا توبه قلبی ایله اولاجی در کولدر رشکم لفظ رشک بمعنی الغیظه
 و المیم المشتک و من قال یعنی غیر تم فلم یأت بمعنی الاصلی آید که کسی سیر بسکون
 التراء و الکسرة المجهولة بمعنی الشبعان نظر بسکون التراء در تو کند ای
 ان احدا یبظر الکلی شبعان و المعنی هند الذی ذکرناه و من طرح ان لفظ سیر
 و صف ترکیبی فقد اخطا بائو کویم فی نفسی که نه ای لایکون الا و لم یکن
 کسی سیر خواهد بودن **شعر** ای لای شمع احد من مشاهده جمالك **حکایت**
 داشمندی را دیدم بحسب شخصی باده الوحدة فها کمر قمار و راضی از و
 بکفتار ای لایط من ذلک الحبيب غیر الکلام جور خراوان بر دی و غفل
 لی کران کردی باری بطریق نصیحتش کفتم که ترا در محبت این منظور
 یعنی المحبوب غلٹی و غرض نفسانی نیست و بنای این مودت بر ترقی
 بفتح الزاء الجمعی نه النون نافية اذا دخلت الفعل و غیره اتصلت نحو
 ندانست و نمی دانم و اذا لم تدخل علی شئ تکتب بالهاء و من قال هبنا
 من نیست فقد اخطا و لم یعرف ان صاحب بحر الفرایق قال ان لفظه و

الیث بیاز

ابن سنی

ابن سنی

ابن سنی

ابن سنی

ابن سنی

و لیکن ان بجای من نفرة لاین یطویر
 انما قال بکذا لانه قد علم ان لفظ است
 ظرف فی الاسماء و هذا المعنی نوم و زلتی فی
 فی ذلک نفسی نیست و لهذا فرقی
 ویران و بکانه باده و بکانه باده

و لیکن ان بجای من نفرة لاین یطویر
 انما قال بکذا لانه قد علم ان لفظ است
 ظرف فی الاسماء و هذا المعنی نوم و زلتی فی
 فی ذلک نفسی نیست و لهذا فرقی
 ویران و بکانه باده و بکانه باده

نهی و الهیاد فی اخری علامه با وجود این معنی ای فاذا کان کذلک لایق قدر
 علی نباشد خود را متهم کردن قال البیاض **تقوا مواضع التهم** و جوهری
 ادبان بردن گفت فاعلمه دانشمند ای یار دست عتاب از دامن روزگار
 بدار که بارگای مرا در این مصلحت که تو گویی من ترک نمودت لاجل التهمه لازمه
 اندیشه کردم صبر بر جفا ای او ستم نماید که صبر از وی مشاهده بحاله کمال
 و حکیمان گفته اند دل بر جای حده نهادن ببرد به تحمل لازمی آسانتر است
 از مشاهده بر کمر رفتن **مشغول** آنکه می او بسر نشاید برد **الذی لایحی الاثام**
 بدو نه که جفا میکند بیا بد برد **ای** یعنی تحمل نکردن پیش دلیبری دارد
 ای می یکنون قلبه عند محبوب یعنی تعلق به قلبه ریش در دست دیگری دارد
 ای محبت فی بد الخیر و هو الحبيب و قد وقع فی بعض النسخ هذا آهوی بالکمال
 اصل یا لاشک بالترکی جلیه و یو لار صابی در کردن **ای** فی عنقه نتواند تو بشناخت
 رفتن **یعنی** لایمکن آن یذهب این ترید نفه روزی از دوست با او
 بین الدال و التین بمعنی لیب لا بلا و بمعنی الید کاظم گفتش زینهار
 یعنی قلت یومامن الانام فخطا بالی الحبيب الامان منک و من غلط
 اخطاء فی المعنی حیث قال یعنی کفر از دستش و قد یقال معناه گفتش
 از دست تو ای العصمت و الامان من یدک کلام چند از آن روز کردم استغفار
 ای استغفرت مرار من ذلک الیوم و بعده نگند دوست زینهار از دوست
 یعنی لایطلب العاشق امانا من المعشوق دل نهادم بر آنچه خاطر اوست **ای**
 با راد که بلطفم بنزد خود خواند شرط و بر بزمم برانند بقیع انواع قیما
 شرط آخر او دانند **جواب** للشیر طایع **حکایت** در عنقوان جوانی بیاه
 المصدر یعنی اول شبانی چنانکه افتد و دانی جمله مترضه با خوش بپیری بیاه

الوحده

و تبت هذا
 و تبت هذا

سر بفتح الشین و تخفیف التراء و ستری بکسر الشین و تشدید التراء و یاء
 داشتیم ای کنت احبته بحکم آنکه خلقی بفتح لاء المهملة و یاء الوحده داشت
 طیب لاداء و امرادانه کان له صوت حسن و خلقی بفتح لاء المعجمة و یاء الوحده
 و لفظ داشت مقدر و المصدر علی معناه کینه مجهول و امرادانه کان له خلقه
 کالبدر ای کملته اذ ابد ای ظهور و من قال بمعنی المخلوق فقد اخطا ثم از
 التقدير حیث قال یعنی قد کان له اعضاء مخلوقه حسنه کالبدر لم یخیر **بیت**
 آنکه نبات عارضش الضمیر راجع الی قوله خوش بپیری آب حیوة میخورد
 المراد من النبات فی هذا المصراع هو الذی ینبت علی الارض و فی المصراع الآخر
 هو الشکر در شکرش بفتح الشین المعجمة و الکاف العزق یرید به شفته نکه کند معناه
 بالترکی نظر الیسون لانه امر الغایب قال فی الصحاح الفارسی فی بیان معلوم امر الغایب
 انه علی لفظ المضارع بعینه لکنه یفرق بینهما بالتقراین هر که نبات میخورد **و من قال**
 ای ینظر الی شفته فان طعم النبات یدکر شفته الحبيب مناسبه بینهما فی القدره فلم
 اللفظ بالقرینه فاخطا فی المعنی اتفاقا بخلاف طبع یرید طبعه از و حرکتی دیدم
 که نه پسندیدم و ما حسنه دامن از و در کشیدم کنایه عن الانفصال و الانقطاع
 و مهره بضم المیم بالترکی بونج مهرش بکسر با بمعنی المحبه هنا بر چیدم بپرا
 ترک التعلق و اخذ القلب منه و کفتم **بیت** بر و مهر چه می بایدت پیش کبر
 و صر علی مرادک سر مانداری ای لا توافقنی لان سر داشت کنایه عن المواءمة
 کما ان لفظ باش قوشمق فی ترکی عبارت عنه و من لم یعرف المعنی قال یعنی
 با ما سر نداری سر خویش کبر و از مهر منفردا شنیدمش که می رفت و منی
 مضمون البیت الآتی **بیت** شب پره ای القفاش که وصلی قتاب نخواهد
 و معه رونق بازار آفتاب نگاهد مضارع منفی من کاستن بمعنی الانتقام

اما کان قراخانی صمدی
 حج ان قراخانی صمدی
 فیس من لایطاعه کمالی

ابن السیاح

مکلف فی بیان امر الغایب

ابن سنیح

از مهر لوفت ان التمس بکمال
 با سر نداری سر خویش کبر
 و مهره بضم المیم بالترکی بونج مهرش بکسر با بمعنی المحبه هنا بر چیدم بپرا

ابن سنیح

این بگفت و سفر کرد و پیرشانی او در من **اشربیت** فقدت بضم التاء فعل
 انتمکلم زمان منصوب علی انه مفعوله الوصل مجرور علی انه مضاف الیه و الموح
 الواو للمحال جاصل و الجملة حالیه بقدر متعلق بجاصل لذیذ العیش من قبیل
 الصفه الی الموصوف و العیش بالفتح الحیوة قبل المصائب جمع مصیبت و قیل
 فی الترجمة **بیت** زمان و صلی ینتیروا دم کشی چو بلغم ایش **لذیذ قدرنی**
 عیشکم مصیبت اولمدین **بیت** باز ای بالمد و سکون الیاء امر من آمدن
 و مر اکبش بضم الکاف العزنی که پیشتر مردن ای الموت قد امک فو شتر
 که پس از تو زنده کافی بایا بمصدری کردن و قد کنتم علی هذا الکلام اما شکر
 و منت بالرجل و علا پس از مندی باز آمد آغشی من سفر آن خلق داود دی با
 النسبه ای الصوت الذی کان له کصوت داود علیه السلام متغیر شده و جمال
 یوسفی الیاء کالاول بنیانی آمده ای انتقض و بر سبب ای تغلیظ زخمتش
 ای ذقنه چو ای مثل به کس الیاء و سکون الیاء السفر جل کردی بفتح الکاف
 الفارسی و یاء الوجوده شسته اراد به شعر التام و رونق باز از حسنتش
 شکسته ای انکسر متوقع بکسر القاف ای یرجو که در کنارش کیرم کناره
 گرفتیم ای ضررت من الی طرف و کفتم **قطع** آن روز یزید به الوقت
 که خط شامدت من قبیل اضافه الموصوف الی الصفه بود و یزید به الشعر الذی
 و لد به و قیل یزید به مبادت شمتیه و فی اوایل ظهور حلیه و هذا آوان
 سورة لطافة المحباب صاحب نظر یزید المص به نفسه از نظر بر اندی
 یزید به الحکایه امر و زبایدی بصلحش الصمیر راجع الی صاحب نظرش
 اصله که اش و الصمیر راجع الی خط فتم و ضمه اشاره الی الشعرات النابتة
 فوق الشعر التام الاصلی لقوله یزید شاندی و قیل هذا اشاره الی شعر

هذه فوج

الشارب

در بعضی نسخ کلمات شربت باز آن که در این است

الشارب و الذوق و اعتراض القائل علی کلامه بقوله و انی خبیر بان لا نسب
 ان يقال بدل ضمة کلامه **شرفی** تازه بهار و رقت بفتحین و احد الاولی
 و التاء للخطاب زرد شده ای اصغر دیک ای القدر بالکسر منه نهی من نهی
 کاتش ماسر شده بدل نطق چند خرامی و تکرر کنی بیا و الخطاب فیها دولت
 پارینه **اعلم** ان لفظ بار باباء الفارسی الشنة الماضية بالترکی بلدر و پارینه
 بالترکی بلدر و غی تصور کنی فان تلك الدولة قد زالت پیشتر کسی رو که
 طلب کار شست بمعنی شتری و قیل فی الترجمة **دیکر** تازه بهار و رنگ
 اولدی زرد چو یکی قوه که اودم اولدی سرد نیچه جاناسن و کبر ایدیه سن
 ایلموکی دوستی فکر ایدیه سن شوکشیه و ارکه طلب کار در غازی الکافل که
 خریدار در **قطع** سبزه در باغ گفته اند خوشست و المراد به سبزه
 لمحیة اللیب و من باغ و جبهه دارند آن کسی که این سخن مفعول مقدم لقوله
 گوید و اشاره الی قوله سبزه در باغ خوشست ای یعرف ذلك القائل
 مضمون هذا الکلام و المص لا یرضی به یعنی اداة تفسیر از روی دلبران خط
 سبزه هذا الی تمام البیت بیان للمصراع الاول دل مشتاق فاعل لقوله
 بیشتر جوید و قوله خط سبزه مفعول ای قلوب العشاق یطلبون طلباً قویاً
 و من قال و مجموع قوله از روی دلبران الح مفعول و اند فکم یعرفی لاشارة
 و لم یعرف البیان من المبین بوستان تو کلام ابتدائی الی آخر البیت و المراد
 من البیتان و جهة التي نبت فیه الشجر کذا بفتح الکاف الفارسی مشترک بین
 الشجر و النجم اسم نبت معروف یقال له بالعزنی الکثرات زار نیست کلمته
 زار اداة الکثرة کافی کلمه زار و الیاء للوحدة فمعنی قوله کند نازار نیست بالترکی
 بر کند نالکدر پس که بر کنی بفتح الکاف العزنی همی روید ای کلمه تعلق الشعر

نزدیکه

باینه

این سبزه

فی کل من کل

و تقطعه بنيت وقيل في الترجمة **قطع** رد يدر سبزه باغ وكي خوشتر بود
او كرم بوسوزي سويلو يعني كوزل يوزوك خط سبزين عاشقك كوكللي اربيق
يوزوكوك بائي كندنا كدر نينجه كم بولاسن بينه بتره قلم يوجود في بعض النسخ هذا البيت
اعني قوله **قطع** تو پاراي في السنة الماضية بر قته بفتح التاء وكسر الهمزة
القائمة مقام ياء الخطاب فانه الهمزة في اللفظ الذي آخوه ياء تقوم مقام الياء
المعقودة للوحدة او الخطاب نحو بنده معناه على الاول بالتركي بر قول وعلى الثاني
قول سن و منه لم يعرف الحق ولم يقدر على التحقيق قال بر قته بفتح التاء وكسر الهمزة
وسكون الياء اصله بر فتي والياء للخطاب وقيل وقد يحدث الهمزة في بعض المواضع
وهذا فردها وذلك مثل قولهم خوننده صحبت سازنده مجلس وكوشه حول وفشته
وغير ذلك وقد يقال ليس منها همزة بل كسر ياء الخطاب بعد التاء المفتوحة الا انه
يقربها باشباع الكسرة للوزن والقول الاول شبه هذا الكلام فاذا عرفت ما قلنا
من التحقيق يظهر كساد ما قيل وقال وقد قيل وقد يقال جواهر حال
اي حال كوكب مثل الظبي في حسن الخلقة ونجس الهيئة وميلان القلوب مسائل اي في
السنة بيا مدي چو يوزي بيا الوحدة وهو العهد بالتركي بارسل اي حال كوكب
مشبه في نفرة القلوب سعدى خط سبز دوست دارد فاعله سعدى نه الف
جوال دوزي و قد يروى بالجمع العربي **قطع** كرم صبر كني بضم الكاف
اي لا تقلع الشجر الثابت تحت شجرتي اذ نيك ور بمعنى كرم كني بكسر الهمزة
وفتح الكاف العربي خطاب من كندن ومن اقدم على الشرح من غير ان يعلم المقتن
ظن ان الواو هنا بلراء حرف عطف حيث قال بضم الواو والعاطفة موي بناكوش
مفعول كني اي تعلق ذلك الشجر والقائل المذكور على ظنه عبارة الامتن افادني
بقوله يعني كرم كني موي بناكوش را صبر كني بر محنت كندن او فني نظم البيت

منه چو يوزي
بمعنى كرم كني بكسر الهمزة
وفتح الكاف

منه چو يوزي
بمعنى كرم كني بكسر الهمزة
وفتح الكاف

و تقطعه بنيت وقيل في الترجمة
رد يدر سبزه باغ وكي خوشتر بود

ناله اوف

وتاخير

وتاخير بسبب المعنى هذا الكلام فانظر في كلامه كيف غلط واركب التكلف الباردة
ثم قال في كثير من النسخ ورب كني على معنى واكرم كني بالنون التانيية ولا يخفى ان ارباق
قوله بناكوش على ما قبله لا يخلو عن التكلف هذا الكلام فانظر في حاله كيف وقع
في الغلط الكثير ولم يصيب الحق اصلا اين دولت ايام كوي اي لسن بسر آيد يعني
تنتهي هذه الدولة كرم دست بجان داشتمى چو تو بر ريش اي لو قدرت
على عدم فروج روي كذا قدرت انت على عدم فروج لي كذا اشتمى تا بقاء كني
ولكن لا اقدر انا على عدم فروج روي وانت تقدر على عدم فروج لي كذا **قطع**
سؤال كرم وكفتم جمال روي ترا مرهون چه شده كه مورچه بر كرم و بكسوف
ماه اي حول القمر جوشيده است اسم مفعول من جوشيدن بخنده كفت ندانم
چه بود رويم را اي ما وقع بوجهي مكر بما تم قسم سياه پوشيده است اعلم
ايها الناظر في هذه الحكاية ان الابيات التي اوردناها المص في ذم لمحبة محبوب غاية
اللسن ولا يقدر احد على اتيان مثل هذه الابيات في المذمة المذكورة كما لا يخفى على
حكايت يكي از مستغربين بكسر الهمزة بفتح الهمزة بغداد المستعرب والمتعرب معو
الذي ليس عبر فالصبر سيدند كه ما تقول في المرد بالضم والشكون جمع
وهو الذي لا ذية له لصغره سنا كفت لاخير فهم قوله مادام اهدهم لطيفاتي
فاذا احسن بضم الشين بطلاطف في موقع التعليل لقوله لاخير فهم يعني تغيب
من المص تا خوب لطيفند در شتي كند و چون در شت شوند تلطف كند و در
نمايند **قطع** امر و انكه كه خوب روي بود لفظ خوب روي وصف تركيبي
نبح گفتار و تند خوي بود وكذا اللفظ تلح گفتار و تند خوي چون بر ريش آمد
و بلعنث شده بمعني رفت مردم آميز و در جوي كلاما وصفان تركيبيان
بود وقيل في الترجمة **ديگر** چون يك يوز لو خوب شيرين در آجي

کلمه کلمه بر دیوار دیده که بر آن صورتت احدی التانین الخطاب نکار
 یعنی نقش کنند. لفضاعة وجهک که ترا در بهشت باشد جای. شرطه دیگران
 و در رخ اختیار کنند. جزاوه و قیل فی الترجمة **دیکه** کلمه او دیوار دیده
 که سنگ صورت تو نگاریده که سنگ یک و چقی اولور. غیر لطمه اختیار
 ایده که این مثل بفتحین کلام المص بدان آوردم ای او رفته لاجل امر
 تابدانی که چند آنکه دانا ای عالم را از نادان ای جاهل نفرست نادان را
 از دانا صد چندان پیرا به اکثره مطلقا و حشمت **قطعه** زاهدی
 در سماع رندان بود. فی مجلس زان میان گفت شاهد بلخی. بیانیه
 ای قال محبوب سوب لی بلده یخ ای منته که ملو لی زما تر نش منشین. علقه
 بقوله که تو هم در میان ما تلخی. بیاء الخطاب **دیکه** جمعی ای هنر جماعت چو
 ای مثل گل و لاله بهم بفتحین پیوسته. بالترکی بر برینه او شمشیر
 خشک مثل لفظ الیابس در میان شان رسته. بالضم چون باد مخالف
 یعنی انت ای زاهد شخص مخالف کالتریح الغیر الموافق چون سیر ما قدم
 بیایید فی الباب الاول ناخوش. و کذا چون برقی شسته ای تلخ بینای بود
 چون بخ بر بسته. و مثل الجمد فی الانقباض **حکایت** رفیق دوشتم
 که سالها با هم سفر کرده بودیم و نان و نمک خورده و بی کران حقوق صحبت
 ثابت شده بینا آخر بسبب نفی اندک صفة نفی از اراخا طر من لفظ زار
 اسم مصدر من آزر دن و هو متعده فامعنی ایذا قلبی و من قال و قد قال
 تأذیه فلم یصب معناه روادشت و دوستی بالیاء المصدر سیبری
 قدمر بیان شد و باین همه ای مع هذا المخالفة و لبستکی بالترکی کوکل
 از هر دو طرف ای من لبا نین حاصل بود حکم ای بسبب و من قال بدلیل فلم

للفرض انکون
 العاقلین و انما یطیرون
 و انما یطیرون

شنیدم که روزی دو بیت از سخنان من در جمعی می گفتند و البتة انکون
قطعه نکار من چو در آید بخنده نمکین. بالکاف الفارسی ای الملیح نمک
 زیاده کند بر جراحت ریشان. جمع ریش و هو بالترکی باش و یاره فلا نکار
 فلا حاجت ای ان يقال بر جراحت ریشان کاتیل چه بودی بالترکی نو لایه
 ار بالتراد المملکه حرف شرط سر زلفش ای صلیح للجبیب بدستم افتادی
 ای وقع بیدی چو استین کرمیان مثل کم اکرام بدست درویشان. ای
 الفقراء طایفه دوستان ای بعضی فهم نه بر لطف این سخن کانه یقول فی هذا
 الکلام لطافة بلک بر سریرت خویش کواهی بالیاء المصدر ری ای شهادت داده
 بودند و او اشاره ای ذلک الترفیق هم در آن میان مبالغه کرده بود فی
 هذا الکلام و بر فوت بفتح الفاء و سکون الواو صحبت قدیم تاسف خورده
 فان صحبت الفضلاء نعمة جليلة فمن فات تکلم الصحبة ینبغی ان یتأسف به
 و بخطای خویش اعتراف نموده فلما سمعت هذه القصة معلوم کردم که از
 او هم بالفتح و الشکون رغبت هست و فی قوله هم اشاره ای ان الرغبة
 قد كانت حاصلة عنده ایضا این بیتها فرستادم و صلح کردم **قطعه** نه حلا
 در میان عهد و نای بود. یعنی الیس قد کان بیننا عهد و ناء استفهام
 جفا کردی و بد مهری نبودی. بالیاء ان متصرفان الخطاب و المتوسط
 مصدر تیه یکبار ای بالکلیه و من اولای مرة واحدة فلفظ مرادف لفظ با
 ثم عرف خطاء مرة واحدة فقال یعنی بالکلیه از جهان دل در تو بستم ای
 ای ترکت جمله الذنبا و ما ربطت قلبی بشیئها و انما ربطت قلبی بک فقط ذلک
 که بر کردی بالکاف الفارسی و یاء الخطاب من کردیدن بمعنی الترجوع بمعنی
 و من قال بمعنی اعراض کردن و قد فسر به لازم نبودی. بالیاء المصدر ری

این سید

این سید

قوله یکبار و مراد ان یک یعنی الواحد و کب مع بار و
 یعنی المرة و لک یکبار و کبنا کان کاکلن الواحدة فلفظ
 لفتنا مرة واحدة و لکنا فکنا کانه کانه کاکلن الواحدة فلفظ
 معنا الا عطف و هو الکلیه و قد فسر البعض به و قد قال
 بالکلیه فلیس بخلاف کانه کانه البعض

یعنی لم اعلم انک ترجع عنی سر یا منوزت کمر سر صلیح است ای لو کان کب
 الآن راس الصلح باز آئی ای انت ای ثانیاً ومن قال ارجع الی ثانیاً فلم
 بالمعنی کنز ان محبوبتر باشی که بودی و قیل فی الترجمة **دیکر** آرا منزه
 بودمیدی بجان جفا ایدوب و فاسد لوق قد سن بکلی کوکلی بن سکه و دیر
 بلیدم دو غوب نیز طوطی اسکر صلیح استر سیک کیر و کل کل که اولدنی
 مقبول او لاسن **حکایت** یکی رازنی صاحب الجال بود ای المراتب
 در گذشت ای ماتت و ما در زن ای الصهرة بالترکی قین انا فرقت الی
 بعت صدق بفتح الصاد و کسر المراه و فی بعض النسخ بعت کابین و مارا
 فی نسخة بسبب کابین در خانه متمکن ماند مرد بسکون الدال از محاوره بالجاه
 ای نه مخاطبه بجان رنجیده کنایه عن کمال التاذی و حکم صدق از محاوره بالجم
 چاره ندیدی لفظ چاره شایع فی اللسن و ایراد البیان بان یقال بمعنی جال
 خلاص لغوی ازین طایفه گفت چگونه در فراق یار عزیز نیز یدیده زوجه اتی مات
 گفت نادیدن زن بر من چنان دشوار نمی آید که دیدن مادرش **مشق** کل تار
 بالترکی بیخارفت و خار بماند و کذا کنج برداشتند و مار بماند یدیده با تو کز
 زوجه و بالشوکه و الحیه اقراده مفعول مقدم بقوله دیدن بر تارک قد مرین
 فی قوله و عقد تریا در تارکش سنان ای الترجه دیدن مضمون هذا
 مبتداء خوشتر ای احسن از روی دشمنان دیدن مضمون هذا المعراج خبر اجبت
 از منار دوست برید بمعنی بریدن تکی دشمنت نباید دید بالترکی تار دشمن
 سکه که کز کور مک **حکایت** یاد دارم که در ایام جوانی بالیا المصدری
 گذر داشتم بکوی الیاء الاخرة للوحدة و نظر داشتم باماه روی الیاء الاخرة کالاول
 حاصل المعنی گفت عاشقانی ایام شبانی و کنت اطوف محلة الحبیب در ایام تموزی

دو تنبیه

دو تنبیه

نیمت از مردم

که فرو

که در ورش لاو و بالفح الترجه الحارة و هی باللیل آب در دیا بخوانندیدی بالیا
 و الفاء المعجیه متعده من خواشیدن و هو لازم بالترکی بوشمقی و قورمقی کذا فی بحر
 الغراب و المعنی ان ذلک الزمان کان فی غایة لاو و رکبت یحیف الترطوبه التعابیه
 فی الغم من شدة حرارة و من قال بفتح النون فلم یعرف اللفظ و سموش بفتح
 المهملة الترجه الحارة و هی فی النهار مغز استخوان را بخوانندیدی بالیا و الجملة
 من خواشیدن و هو لازم بالترکی قینتی و المعنی ان ذلک الزمان کان فی شدة الحرارة
 بکیت بفتح الخ العظم قال ابو عبیده لاو و باللیل و قد یکنون بالترکی و الاستعجم
 و قد یکنون باللیل از ضعف بشریت غاب ای طاقت آفتاب بجمیر بالفح نصف النهار
 عند اشتداد الحرارة و رددم لاجرم التجاسیه دیواری کردم متروک و منتظر که کسی
 رحمت و تموز از من ببرد بضم الباء الاوی و فتح الثانیة بمعنی نیزیل و بآبی بالیا
 و یاء الوحدة آتش من فرو نشانند ای یطغی ناکاه از تارکی بکسر الیاء المصدری
 و هو ما بین الباب الخارج و باب اندر فارسی معرب و بکسر الیاء للاضافة الی قوله
 و روشنایی بمعنی الضیاء دیدم جمالی بدل از روشنایی و الماده صاحبه الموصوف
 که زبان فصاحت از بیان صیاحت ای حسنه او عاقر بماند بضم الباء و فتح النون
 در شب تاریک کوی فی اللیل المظلم صبح بر آید ای بخرج قد حیی یاء الوحدة برف آب
 بسکون الفاء و صف ترکیبی بالترکی قار و صومثل خون آب بمعنی قار و صومر درست
 و الجملة حالیه و شکر بر آن ریخته بود حصول اللذة المعذلة و بقرق بفتح العین
 و الزاد المهملتین بر آمیخته ندانم بکلا بشل الضمیر راجع الی قوله برف آب طیب
 بفتح الیاء المشدده کرده فاعله صاحب جمال یا قطرة چند از کل رویش در آن چکیده
 اسم مفعول من چکیدن و طیب منه فی الجملة شراب از دست نگارنیش بر کفرتم و بکسر
 یعنی بنوشیدم فان احد هما سیتم عمل کان الآخر و عمر گذشته از کفرتم

ابن سید

طماء بالقصر كالعطر لفظا ومعنى بقلبي وهو اللحم الصنوبري المستكن في الجانب
 الايسر من الصدر ويسمى قلبا لكثرة تقلبه ولانه خالص البدر من قلب النخلة اي قلبها
 لا يكاد يسيغ من الاساغة اي لا يقارب ذلك ان يزيله رشف الزلال اي مصقه
 وهو اي الرشف بالفتح وان يكون مرفوع على انه فاعله يسيغه والذلال الماء الغريب
 الضافي ولو لموصل شربت بورا متصل بقوله لا يكاد وقيل في الترجمة **بيت**
 كوكلم صوندراني قد رمى ذلال كبرن نيمه ذكر لراي كبرسم داغی مدام **قطع**
 فرم هذا اللفظ يوصف به المكان المرتين بالماء والكلاء ويوصف به الزمان فهو
 ع روز تو همچو عيد عز باد ويوصف به شخص الذي به فرح وسرور ويطلق به الياء المصدرة
 ويقال فرم ويراد به معنى التزاهت والفرح كذا في بحر الغرائب ولا ياء منها فالم
 من له سرور ومنه خسر بقوله شادي فقد اخطا ان فرخنده بمعنى مبارك
 طالع را كلمه را همانا زايده فان كوناها زايده شايه كه چشمه يقرأ بجذ في الميم
 للوزن بر جنبان او فتد بمعنى افتد بلا و او هر با مداد اي كل صباح مست في
 بالاضافة بیدار کرد بالكاف الفارسي نيم شب اي الشكران سكر من الخمر
 ونام فانه يستيقظ ويفيق في نصف الليل مست ساقى يعني من سكر من جمال ساقى
 وانما يفوق روز محشر اي يوم الحساب بامداد صبا فاذا عرفت المعنى صحيح
 فلما تفتت الى ما قيل اي بامداد روز محشر **حكايت** سالي سلطان محمود
 خوارزم شاه اسم ملك باخطاي براي مصلحتي اختيار كرد بريدانه جعله واقفا
 بجامع كاشغر بالكاف العزقي وفتح الغين المعجمة اسم بلدة در آمدن اي دخلت فيه
 پسرى ديدم در خوي بالياء المصدرى بغايت اعتدال و نهايت جمال چنانكه
 در امثال او گفته اند **قطع** معلمت بتشديد اللام وتاء لظاظ ممتد شوفي
 بالياء المصدرى اي المطبوعية ودليري آموخت ماض من آموختن بمعنى التعليم

ليد بياضه
 وروى
 وروى
 وروى

جفا و ناز و عتاب و ستمكردى بالكاف الفارسي والياء المصدرى آموخت كالآل
 من آدمي بجنين شكل و خوى و قدر و ش بفتح الشاء وكسر الواو اسم مصدر من ففتح
 كما عرفت نظايره وهذا المصراع مرهون نديده ام مكرمين شيوه از پرى آموخت
 ماض من آموختن بمعنى التعليم فان آموختن بكي لازما ومتعديا مقدما نحو عرفت
 بالاضافة يعنى كتاب المقدمة الذي الفه الترخشى في النحو فانه كان يقرأ في ديار
 العجم درست اي في يده وهمي خواند ضرب زيد عمر او انما يفرق عمر وعمر بالواو
 في حالة الترفع والجر والحاجة الى الواو في حالة النصب لان عمر غير منصرف
 لا يدخل التنوين وعمر منصرف يدخل التنوين ويكتب الالف وبه يفرق وكان
 المتقدي بفتح الدال عمر اقلما سمعت مخاصمت زيد مع عمر وهذا التركيب كقمت
 اي بسم خوارزم وخطاي صلح كردند وقد اشتهر بين الناس وزيد وعمر ورا
 خصومت همچنان باقيست استفهام فلما سمع ذلك المحبوب هذه اللطيفة بخنديد
 تبخبا ومولدم پرسيد كقمت از فاك شيراز وكان اشتهر ككون شيخ سعدى من تلك
 البلدة كفت از سخنان سعدى چه دارى كقمت **قطع** بليت على صيغة المجهول
 للمتكلم اي صرت مبتليا بنحو بسكون اللام والفتح غلط يصول اي يحل مفاضيا حال
 من فاعل يصول على متعلق بقوله مفاضيا ويحتمل ان يتعلق بقوله يصول كزيد الكاف
 بمعنى المثل منصوب المحل على انه صفة مصدر محذوف اي يصول صولة زيد في مقابل
 العمر اي كصولة عليه على جز فيل حال من ضمير ليس مرفوع ويرجع الى نحوى
 اي لا يرفع راسه حال كونه على جز فيل اي لا ينظر الى احد بل يمشى على الدلال
 والتكبر جارا ذليلا على ما هو عادة المتكبرين وهن يستقيم الترفع من عامل التكبر
 استفهام انكارى وفيه ايهام كالا يخفى وقيل في الترجمة **ديكر** جو فو او كوزنى
 سودم اول ايدر جمله بنم اوزمه صانكه شونز يدايد عمره او جوايد كركن

بشنی رفع انحر که رخ او بلوری روا هیچ عامل جبره تحتی باقی المعجمه و یا
 بجای معنیین احدی بایستی که چنانکه و الاخر بالترکی بر باره و من قال بمعنی زمان
 فلیل علم بایست بمعنی اللفظ حقیقه باندیشه فرو رفت و گفت غالب اشعار او
 اشاره الی سعدی درین زمین یعنی فی دیار ناز بایست فارسیست اگر بگوئی
 ای بخوانی بفرمندی که بیشتر باشد و در فی الخبر کلمه الناس علی قدر عقولهم گفتیم
مشغولی طبع ترا تا هوس نکوشد ای منزه حاصل لطیفک میل الی التخصیص
 عقل از دل ما محو شد لا شغفک بغيرنا ای حرف نداء و المنادی محذوف
 ای ای محبوب دل عشاق صفت لهنادی المحذوف المذكور بدام توجید
 بمعنی المصید ما بقو مشغول و تو با غم و وزید فیه ایهام لطیف با مد اذان
 که عزم سفر مصمم ای مقرر شد مگر کسی از کار و انیان ای احدی من رقائنا
 گفته بودش که فلان مشیر الی سعدیست دیدم که دو آن صفت مشبهه
 بمن درویدن آمد و تلطف کرد و اظهار اللطف و بروداع تاسف خورد
 که چندین روز فی مده اقامتک فی هذه البلده چو آنکفتی که منم یعنی سعدی
 قدوم بزرگان ای لاجل شکر فی الکبار خدمت میان بستمی گفتیم **مصرع**
 با وجودت زمن آواز نیامد که منم گفتا چه شود که درین بقعه ای فی هذه البلده
 بر آسای احدی الیائین الخطاب تا از خدمتت احدی التائین الخطاب مستفید
 شویم گفتیم نتوانیم بچشم این حکایت **مشغولی** بزرگی دیدم اندر کوهساری
 بیاء الوحده فیها و لفظ ساریفید اکثره کما تر فی اوایل باب چهارم قناعت
 کرده از دنیا و مافیها بغاری ای توطن فیه چو گفتیم فیه تقدیم و تأخیر للوزن
 بشهر اندر نیای بیاء الخطاب که بار بند با اضافه از دل بر کشائی فان یک
 مقتید و ذلک حمل علیه بگفت انجا پیری رویان نغزند لفظ نغز بفتح النون

در بیان لفظ بدرد
 در بیان لفظ بدرد

ای انحر

و سکون الفین و الزاء المجمعین بمعنی لطیف چو کل بکسر الکاف الفارسی
 بسیار شد ای کثر الطین بیلان جمع بیل بگفتند جمع مضارع من لغزیدن
 این کلام گفتیم و بوسه بر سر و روی یک دیگر دایم کاهو المقادیر عند و دایم
 و دایم کردیم **بیت** بوسه دادن بر روی دوست چه سود ای القایده فیه
 هم در آن لفظ کردنش بدرد و بالباء الاصلیه المفتوحه و الدال المهملة
 کما قال صاحب الغرایب فی بیان لفظ بدردون سفره کیدنی تکمیه اصغر
 و سفره کیدن کشی یزده فلان لاره اسن قالو که دیک قال **اسدی** بگفت
 این و آب مژه رو کرد **بیت** بوسه سیدش ز مهر و بدرد کرد و قیل تعنی بالباء
 الزاید علی اصل کلمه و ضم الدال و هذا احتمال بعید و ان قال صاحب الغرایب
 فی بیان لفظ درو داستنک سلام معنا سینه سبب کوفی ای کانه و دایم یارک
 کرد و افتراق عن الاحباء روی ازین ای من اجله نیمه سرخ ای نصف جگر
 و زان سوزد ای نصفه الاخر **بیت** و ان کم امت انایوم الوداع
 بفتح الهمزة و اسم نایب منک التودیع و بالکسر مصدر و ادع تاسف تحت التیمز او حال
 بمعنی متأسفا لا تحسبونی فی الموده منصفاً بکسر الصاد ای عادلا و قیل فی التیمز
بیت کما یزلق کونی بن و ممیم تاسفده بوشق اچده بنی صمکوز منصف اولم
حکایت خرقة پوشی ای رجل فقیر در کار وافی حجاز همراه ما بود ای کان
 رفیقنا یکی از امراء عرب مرا و را صد دنیا بخشیده بود تا نفقه عیال بکسر العین
 کما تر بیانه کند نگاه ای علی الغفلة و زوان حقاچه بالجم الغریقی اسم قبیله من
 عامر به کار و ان زدند ای انار و اعلمهم و پاک ببردند ای اخذوا اموالهم کلهم
 باز رگزان کریم و زاری کردن که گفتند ای شرعوا فی البكاء و التضرع و فریاد
 فی قایده خواندن **بیت** که تضرع کنی و کفر فریاد خطاب عام درو بکون

در بیان لفظ بدرد

در بیان لفظ بدرد

زرباز پس خواهد بود. بالترکی او غری التونی که و صکره ویرجک و کولدر
 فاذا عرفت المعنی فتعرف ان لفظ زر مفعول وادخلایبغنی ان یضاف لفظ زر
 و من اختاره فقد ارتکب التکلیف کما لا یخفی مکرر آن در ویش خرقه پوش برقرار
 خود مانده بود بینه بطریق عطف التفسیری بقوله و تغییر در و نیامده گفت مکرر آن
 معلوم ترا ایراد بالمعلوم حال الترجل نبردند لکن علی حاکم الاوئی گفت بلی
 بردند کسایر الناس و کیکن مرا آن معلوم چنان الغنی بمعنی الناس نبود که
 بمفارقة آن حسه دل باشم **بیت** نباید ای لا ینبغی بستن اندر چیز و کس
 بالواو العاطفة و من ترکها فقد غلط دل. مفعول بستن که دل برداشتن
 ای رفع القلب و قلعه کار بستن مشکل. و قیل فی الترمذی **دیکر** که کسر بغلق بر
 نسبه دل. کوکل تو بر برق اندر چونکه مشکل گفتیم موافق حال منست آنچه
 تو گفتی من مضمون البیت که مراد در علم جوانی بیا المصدوری با جوانی بیا الموحدة
 اتفاقا مخالفت بود و صدق موزن بین کیفیت مودته بقوله بمشایقی که قبلا
 در چشم او بودی بیا المکایه و سود سر مایه محرم و حال او کمال حسه و میل
 قلبی **قطع** مکرر ملائکه تقدیر الکلام مکرر ملائکه باشد نظیر او بر آسمان
 و کمره بشر. مضمون بحس صورت او در زمی بلا نون لتفتح القافیه اعنی
 و لفظ زمی بمعنی زمین و من کتبه بالنون فلم یعرف القافیه نخواهد بود بمعنی
 المصراع الاخیر بالترکی انک یوزی کو کچکلیکله یرده او بحق دکلدر بدوستی
 الباء للتقسیم و الباء للموحدة ای بحق حبیب که حرامست خبر مقدم بعد از و
 اشاره الی دوستی صحبت. مبتداء مؤخره و من ظن الباء مصدریة فقال یعنی
 بحق مودتی که منعقد شده است در میان ما فلم یعرف الحق که هیچ نطفه جوانی
 آدمی نخواهد بود. اثبت بالبیت اثبت مضمون البیت الاول ناگهی بمعنی ناگاه

وینبغی

وینبغی

وینبغی

وینبغی

بای وجودش بکل اجل یکسر الکاف الفارسی فر رفت فاعله ضمیر بای
 انما مات و دو در فراق من افتراق از دو دمانش باله الیه ای من قبیلته بیا
 بر آمد ای خرج و ظهر روز ما بر سر خاکش ای علی قبره مجاورت با لجیم کردیم
حک مات حبیب لاحد من العشاق و قعد علی قبره انیا ما کالمص فباء احد من الشیوخ
 مخفی المنتهی الی خیشونه فتتفر قلبه منه و ذهب من قبره و از جمله بیت که در فراق
 او گفتیم یکی این بود **قطع** کاشش بالترکی کاشکی کان روز که در بای
 توشند یعنی رفت فار اجل فاعله شد دست کیتی بزدی بیا المکایه تیغ حلام
 مفعول بزدی بر سر ای علی راسی و المراد بیتی کنت متنا قبل ان ادرکک
 ایوم کما یقول تادیرین روز جهان مفعول مقدم لقوله ندیدی بی تو ندیدی
 چشم فاعله ای حرف نداء و المنادی مخذوف کما عرف منم بر سر خاک تو
 علی هذه الهيئة که حاکم بر سر. اما جمله حایه او دعائیه یدعو علی نفسه باله
قطع انکه قرارش الضمیر راجع الی الحبیب و هو مفعول نکر فاعله قرار
 و خواب. عطف علی قرار تا کمل و نسربین نقشان دی نخست. ای الحبیب
 کان لایاخذہ القرار و النوم فی موضع الا بعد نشر اوراق الورد و النسربین
 علی فراشه و من قال ای الحبیب الذی کان لایقتر فی موضع و لاینام فی مکان
 الخ فلم یعرف الفاعل و المفعول کردش کیتی بالکاف الفارسی فیهم بمعنی
 بمعنی دوران الفلک و هذا ای اسناد الحوادث الی الحركات مجاز مشهور
 و لا حاجة الی ان یراد به ای بدوران الفلک مقداره اعنی الزمان کما قیل کل
 روزش بضم الکاف الفارسی بر بخت. فاعله کردش خاربنا بالترکی
 دیکر دیلبری و الم ا دشجوة الشوک بر سر خاکش ای علی قبره بر سرست. بالضم
 فاعله خاربنا و هو ماض من رستن بالترکی یتک بعد از مفارقت او محرم

این سینه

این سینه

کردم ای قصدت و نیت جوتم قدرتی الذی بیاچه که بقیه زندگانی بمعنی لیسویش
 هوس در نوردم مضارع منظم من نور دیدن بمعنی پیچیدن و تحذف الذی الیایا
 فی مستقبله التثنی کما فی نحو فیه و کرد بکسر الکاف الفارسی المراهنا حول الشی
 مجالست نکردم بفتح الکاف الفارسی بمعنی الدوران **قطع** سود دریا نیک بودی
 فان البحر کثیر النفع کمر بودی بضم موج ای خوف الفرق صحبت کل خوش بدری
 فی بودی کمر نیستی تشویش خار فانه معلوم و روشن هنا بمعنی التلذذ الماضیه
 و قد یحیی بمعنی المنکب و الفرق بینهما بالقرأة بالضم المملو و المجهول کما قبل
 لم یوجد فی کتب اللغة چون طاروس ای مثله می نازیدم و المراهنا بالترکی کونکمه
 و توانمق اندر باغ وصل لانه کنت مع الجیب بین زمان اندر فراق یار فی نیم
 چو مار قیل فی الترجمة **دیکر** جوق ایدی دریاده اضی او مکسر کرفوف موج
 صحبت کل خوش ایدی کرا و تشویش خار وصل باغنده یوردم دون کجه
 طاروس و ش فرقتنه بوکلورم بوزمان مانند مار **حکایت** یکی را از ملوک
 و جیشی مجنون بکفتند و شورش بضم الشین المعجمة و کسر الزا اسم مصدر
 شورشیدن بالترکی قر شمشق و قر شدر متی استعمال لازما و معتدیا و یحیی بمعنی
 بونتمق و هو فی الحقيقة من قبیل المعنی الاول کذا فی بحر الفرایب و تقیید
 الاخیر بالقلب یعنی کونتمق علی ما صحیح الفارسی فلیسن بصحیح حال او
 اشاره الی مجنون که با کمال و فضل و بلاغت سر بیابان نهاده است کالیه و انتم
 و زمام بکسر الزا بالترکی دیگر کن اختیار از دست داده و لم یملک نفسه بضم هودش
 الضمیر تراجع الی یکی و البارز اعنی الشین راجع الی مجنون تا حاضر آوردند
 و علامت کردن گرفت ای شریح فی التوجیه که در شرف انسان چه خلل و نقصان
 دیدی که خوی حیوانی بایاء المصدری کرفتی بیا و الخطاب و ترکشش آدمی کفتی

و شورش

ناله و چه کجه

معنی

بمعنی کردی قدر زلفانه مجنون بنا لید و کفت **دو** و رب صدیق کلید رب
 نهانها لکن کثیر ای کثیر من الخلق لامن من النجوم ای غزلی فی و دادا ای محبت
 الجبیه و من قال ای می محبت لیلی و شوقها فلم یصب فان هذا البیت من غزل المص
 کما اعترف به القائل المبرک فیمیر الفاعل مستتر فی الفعل راجع الی صدیق و فیمیر
 ای البارز راجع الی الجبیه لما عرفت آنفا یوما ظرف للفعل فتوضیح من الایضاح
 ضمیر الجبیه ایضا و هو منصوب باضمار آن جواب الاستفهام ای فتنه فتنین فی
 الایضاح عذری منصوب تقدیرا مفعوله و یروی فیوض بالیاء التثانیة ففعله
 صدیق و قیل فی الترجمة **بیت** بنی عشقنده نیم دوست ملامت قلدی کوز می
 یوزن نایره عذر م روشن **قطع** کاش کانان که عیب من چیستند فی حکایت
 رویت ای داستان بدیدندی کما ان النسوة رأین و جویوسف فقطعن الیدین
 مقام التراجیح تا بجای ترجیح در نظرت مرصعون فی خبر موضع الحال دستا بریدند
 ای حال کونتم ذاهلین عن انفسهم کالنسوة اللاتی قطعن الیدین تا حقیقت
 معنی ای حسن الجیب بر صورت دعوی ای دعوی العشق الصادق عن العاشق کوا
 بیاء المصدروا دی بیاء الحکایة فذلک انذی لمتشقی فیه تقصیل ان زلیخا عاروا
 یوسف من نفسها لاکتھا نسوة فی ذلک و قلن امرأت العزیز عشقت عبدا
 الکنعانی فلما سمعت بانتمیابهن و عهتهن و هیئاتهن متکا و اعطت کل واحدة
 منهن سکینا و قال لیوسف افرج علیهن فلما رأین عظمته و جبرته فی ذلک سن
 الفایق و جرحن الیدین من فرط الدمشة و قلن کاش ید ما هذا بشر ان هذا
 الا ملک کریم فقاتل زلیخا فذلک انذی لمتشقی ای فهو ذلک العبد الکنعانی
 انذی لمتشقی فی الاقتنان به قبل ان تصورنه بحق صورته و لو صورته فی
 انفسکون وقت العلامة لعذر تنفی ملک را ای المعهود و در دل آیدای خطریا

الجبیه
 ای محبت
 و شوقها
 فیمیر
 ای البارز

انک یوم یوم و ان کان شوق من غزل المص
 الجبیه و من قال ای می محبت لیلی و شوقها
 فیمیر الفاعل مستتر فی الفعل راجع الی صدیق و فیمیر
 ای البارز راجع الی الجبیه لما عرفت آنفا یوما ظرف
 للفعل فتوضیح من الایضاح

غایه مافی الباب آورده
 مناسبات الی مجنون

تتمتعین

که جمال لیلی را مطالعه کند ای بیرون جبهه ها تا و اند که چه صورتیست که موجب بکسر
 بکسر چندین فتنه است بفرمود طلب کردند ای طلبه در احیای حرب جمع
 بعضی القبیله بکسر دیدند بفتح الکاف الفارسی و بدست آوردند بیدار به آن
 و جرد و با و پیش ملک در صحن سراجی بداشتند این نظر الیها الملک ملک در میان
 او نظر کرد و فلانی نظر الیها شخصی دید سیه قام ای اسود اللون ضعیف
 اندام در نظرش الضمیر راجع الی الملک حقیر آمد بکسر آنکه کمترین خدام حرم او
 ای الملک جمال از و من لیلی پیش با بیا و العزنی بود و بزرگیت پیش با بیا الفارسی
 بجنون بفرست در یافت ای فهم ان الملک لم یستح حسن لیل و گفت ای ملک
 از در یکجه بجنون بجمال لیلی نظر بایست کردن تا تر متشاده او بر تو کشف
 کرد دیدی و قد وجد فی بعض النسخ هذه الابیات **مشغولی** ترا بر در در من جنت
 نیاید خطاب للملک و الکلم فی مخالفه رفیق من یکی هم در دیار بد هدام مول
 که با او قصه می گویم همه روز موصول الحاررة دو وینرم را بهم خوشتر بود سوز
 ای الاحتراق **شعر** ما موصول متر صله من ذکر بیان عالمی بکسر لفظ المله
 و فتح المیم المری المحفوظ و یقال منزل الجیب حمی تشبیها له علی الظبی بمسمی
 بکسر المیم الاول و فتح المیم اثنا الیه التسمیع اعنی الاذن لوسموت ورق بالضم
 و التکون جمع ورقا و کمر جمع حرآ و هی ای الوراق اسم جماعه یشتبه لونها
 لون الرقاد لیمی قد وضع الظاهر موضع المضم اذا الاصل ان یقول ورقه و ذلک
 الوضع اما لصحة الوزن او للاستلزام بذكره صاحب من الضمیه و هی رفع
 الصوت معنی و معنی البیت ان الذی تر باذنی من ذکر منزل الجیب لوسموت
 الوراق التي تشکک فی لیمی صاحب معنی من شوقها و التذاذ یا یا معشر اسم جماعه
 لا واحد له من لفظه مثل قوم و رهط الخلان بالضم و التشدید جمع حلیل و هو یق

قولوا جمع امر حاضر للمعانی فی اسم مفعول من عاقاه الله تعا المراد به من و هب الله
 له العاقیه من استقام العشق و اعلم ان المصراع الاول تم بالمعنا و یستلزم المعنی
 انما یلفظ فی و قطع الكلمة الواحدة بهی المصراعین شایع است قدری ای
 انت ما یقلب ای التصق بقلب الموضع بفتح الجیم المشددة ای المولم و قیل
 یمثل ان یکون الباء لظرفیه دون الاصل ای ما استقر فی قلبه و الخطاب
 بالمقام البیت **الشعر** تن درستان را نباشد در دریش **قدم** بیان
 جز بهم دردی بیاد الوحدۃ بالترکی در درش نکویم در درویش **لانه** یفهم
 گفتن از زنبوری من ایزاد النمل بی حاصل بود ای غیر مفیده با یکی مفعول
 گفتن علی تضمین معنی لظاہر و التکلم در عمر خود ای فی جمیع عمره ناخونده ای
 نیش **قدم** بیان ای ایللام التعلیل فانه لا یعقل به تاثر حال نباشد هم چون ای
 حالی حال ما باشد تر افسان پیش ای پیش تو سوز من بادیکر سیدت مکن **لانه**
 او اشاره الی دیگری ملک بردست و من بر عضو ریش فان الید الضعیفه
 لا یتأثر من الخلع و العضو المبرح یتألم منه **حکایت** قاضی محمد ان را اسم
 بلد مشهور حکایت کنند که با نعلبند پسری و کان جمیلا سرش خوش بفتح فانی
 للقافیه بود ای کان یحبه و نعل و نعل در آتش کلام سخن روز کاری بیا
 الوحدۃ ای زمانا محمدا در طلبش متکلف ای متخیر بود و پویان صفة مشبهة
 من پویدن حال و مترصد ای مترقب و جویان صفة مشبهة من جستن و بر حسب
 بفتحین واقع کویان یعنی یکی ما وقع علی راسه **رباعی** در چشم من آمد آن
 سهی سرو بلند لفظ سهی بکسر تین بمعنی المستقیم یوصف به سرو و قدم صفا
 للوزن بر بود باضم ماضی نه بودن و لم ز دست متعلق بر بود و در پای
 افکند و حقر فی این دیده شمع ای مطبوع میکشد بفتح الکاف و ل مفعول

بکنند و بجلد متعبد المحبوسا خواهمی که بکس دل ندی دیده بیند بضم الباء
الاولی ای لا تنظر الی احد و الخطاب لمن القی السمع و شهید و الم اذانه اعط
عینک من النظر الی المحایب و الامتفات الی محاسنهم لئلا يتعلق قلبک بهم
بیت از یاد تو غافل نتوان کرد و هیچ معناه بالترکی سنی انقدر غافل
ایلم ملک و لکن بنی هیچ فاذا عرفت المعنی فلا تمتفت الی من قال یعنی غافل نتوان
کردن و هیچ حال لم یعرف المعنی سر کوفته بالكاف العزق حارم نتوانم هیچ فاق
لجته المفروبة علی رأسه لا یقدر علی جمیع الاعضاء شنیدم فی الحکایة که در کزلی
ای فی حکایتی من الطرفی پیش قاضی باز آمد لفظ الشاکید طری فی معنی بعضی
معامله و هی حب القاضی ایاه بکوشش الضمیر راجع الی پسر رسیده بود و زیاده
الوصف برنجیده منه دشنام بکسر المیم فی تحاشی بغیر احترام داد و سقط
قد تر بیان گفت و سنگ برداشت لیضرب القاضی و هیچ از بی و متی فرو
نگذاشت ای لم ترک شیئا من الایمانه قاضی بایکی از علماء معتبر که همچنان او
بود گفت **بیت** آن شاهدی بیاد الوحدہ و حشم گرفتار بینش نظر
ای ذلک المحبوب و غضبه فان فی حلاوة و ان عقده عطف علی قوله شاهد
برابری ترش شیرینش فیه تقدیم و تأخیر ای عقده ترش بر شیرین
شیرینش فاذا عرفت المعنی بما ذکرناه طهرک المعنی لئلا و غموضه من قال
فی شرحه بین آن عقده را که ابرویش دارد که اگر چه ترشست ای غضب
و لیکن شیرینست فی حد نفسه در بلاد بکسر الباء جمع بلد عرب گویند مثل
ضرب الجیب زریب الجیب فعیل بمعنی المفعول والمصدر مضاف الی المفعول
متروک ای ضربه العاشق **بیت** از دست موشت بردن خوردن یعنی
بیدر المضمومة علی نمی خوشتر که بدست خویش نان خوردن ثم قال القاضی

تجسسه

تجسسه

الاعمال و

رفیق

رفیقهم همانا ای یثبه از وقاحت بفتح الواو ای قلته الحیاة او بوسی سمات
بالحاد المعلقة ای جود می آید او در نظیر الیه یاد شایان بسکون النون مبتدا
سخت بصلابت گویند فی الظاهر و باشد که در زمان صلح جویند **بیت**
انگور نو آورده ترش طعم بود ای العنب اندی لم یفصح کیون ترش روزی
دو صبر کن که شیر گیرد و مراد القاضی من هذا الکلام ان هذا الغلام یظهر
لحشونه و المارة لعدم نضجه و شدقه فی طبیعته و بالصبر یلین قلبه و یحصل
المرام این بگفت مع رفیق و بمسند قضا ای الی محکمه باز آمد مقدمه
و هاتنی چند از عدول جمع عدل بمعنی عادل که ملازم او بودند و خواهم
زمین خدمت ببوسیدند تعظیم القاضی که با جازت سختی داریم در خدمت
بگویم اگر چه ترک ادبست و بزرگان گفته اند **بیت** نه در هر سخن بخت
رواست الفتی معروف الی بقیة المصراع خطا مبتدا و بزرگان گرفتار
خطاست خبر قیل فی الترجمة و کسر نه هر سوزده بخت ای بکدر روزگار
خطا در او گویند و طوتمی خطا اما بکلمه سوابق انعام خداوندی ای
الاستاقه ملازم روزگار بندگانت ای لا ینفک منا مصلحتی که بینند
و اعلام نکنند نوعی بیاد الوحدہ از ضیانت باشد فیجب علینا الذلالة علی
خیرک فقا لوالطریق صواب آنست که پیر آیین بمعنی حوالی این طمع و هو
بهذا الغلام مکرری بالكاف الفارسی و یا الخطاب بالترکی دو لایه سن
و فرش و له بفتحین شده لاص در نوردی بالترکی حص و دشگنی دوره
و المراد ترک لاص که منصب قضا یا یکاهی بالباء و الکاف الفارسی بمعنی لجر
الذی یوضع علیه السهم و نحوه و بمعنی المستراح و بمعنی المرتبة و هی المراد
هنا و الباء للوحدہ منبع است بفتح المیم بمعنی مرتبة مانعة لایرقی الیه کامل

بسیار از آن بانه
لغز بسیار

لفظ با بیکه

یکدم که چشم فتنه بخوابست زینهار و فی بعض النسخ یک شب که دوست بخت
در کنار بیدار باش تا نرو و در فرسوس بضم الفاء و هو یتمل بالالف
فی اوله و بسکون الفاء علی ثلثه معان العجز و السخریه و الحیف و قدیر و
معنی العجز تا نشغوی ز مسجد ازین به بالذال المعجمه و المراد هنا صلوة یجمع
فمعنی مسجد ازین به هو الجامع بانک صبح ای اذان النجر یا از در بکسر التاء
سرای بکسر الباء اتانک بیدار ملک غریو کوس ای صوته المهیبلان معنی لفظ
غریو فریاد فغان و هذا البیت مرهون لب مفعول مقدم لقوله برداشتن
و المراد به شغف العاشق بر لبی بیا و الوحدة و المراد به شغف المعشوق جوای
چشم فروس فی الحرة و الصفوة صفة لقوله لبی البهی بود و کیون حماه
برداشتن فاعل بود ای رفع العاشق شغفه عن شغف الحبيب بکفایت متعلق
به یاوره فروس فانه یصح قبل الصبح قاضی در حالت بود ای فی الوضوء
ظلم او الفضاحة باطنایکی از متعلقان در آمد ای دخل علیه و کفایت چه شیخی
خیز امر من خاستن ای تم تاپای داری بالترکی ایانک اولد فی ای بقدرانک
کمریز امر من کمریزتن که حسودان جمع حسود بر تود فی بیا و الوحدة النمیجة
کمرفته اند بلک حتی ای ماحد الواقع گفته اند تا مکر این آتش فتنه که هنوز
اندکست باب تدبیری ای بسبب ما تدبیر فرو نشانیم بالترکی سویندره لم
مبادا که فردا چون بالا گیر دای ارتفع فاعله آتش عالمی بفتح اللام فرا هم
تحمیل التفظ کیر قاضی بستم فرونگه کرد و گفت قطع پنجه در صید
کرده ضیف را لفظ ضیف بایاء التثانیة الساکنه بین الضاد و الغین
المجموعین المفتوحین بمعنی الاسد و معنی المطر ارج بالترکی پنجه صید
اورش ارسلان چه تفاوت کند که سک لابد مضارع من لا یبدل بالترکی

در کسر الباء

روی در روی دوست کن بگذارد ای اترک تا عد و پشت دست می جایز
مضارع من خائیدن ملک را بفتح المیم و کسر اللام هم در آن شب ای فی ملک
اکمی دادند ای اخبروه بهذا القول که در ملک بالضم و التکون توجیهی
بفتح الکاف و یاد الوحدة ای ذنب فضیح و هو مسجوع من الاساتذة و من قال
او بکسر با و هو الانسب لقوله من اورا الی کالای فی اخره من عند نفسه و هو
مناسب لقوله حادث شده است علی ان المنکر کبیر الکاف بمعنی العاصی غیر مشهور
چه ضربی فی حق صدر من هذا الذی و هو القاضی گفت ای الملك من اورا اشارة
الی القاضی از جمله فضلا و عصر بمعنی زمان و یکانه دهم ای فریده فی دایم فیه
تنبیه علی انه ینبغی للسلطان ان لا یعتقد کل خبر یسمعه فی الخدمة باشد که
معاندان در حق او بغرض خوض بالمعجمین فی التفتین کرده باشند ای شرو
فیه فیه تنبیه علی انه ینبغی للسلطان ان یكون له حسن ظن فی حق العلما حتی یظهر
الحق القریب این سخن در سمع من نیامد ای لا اقبله و المراد بعدم القبول تأخیر
الامر بالعقوبة و فیه تنبیه علی ان الاستیجال فی امر العقوبة مذموم مکرانکه
محقق من انکاه که معاضه کرد و بالکاف الفارسی که حکا گفته اند بیتندی
بالباء المصدر و معنی لفظ تند بالترکی صرب سبک مرتبط بقوله بردن دست بردن
بتنیغ معنی المصلح بالترکی ضربی ایله ای یکنی ایتمک قلیچ فاذا فیه معنی
الصیغ ظهر عندک لقول من قال یعنی در زمان دشواری و ضجرت دست بردن
بشتاب و استیجال بدندان برد بفتن من مضارع من بردن و فی بعض نسخ
کرم مضارع من کنیدن پشت دست درین مضمون مفرع الاول مبتداء
و التاخره شنیدم که سحر کامی ای وقت السحر ملک باتنی چند از خاصان بر بالین
قاضی رسید فیه تنبیه علی انه ینبغی للسلطان ان یقصد الاطلاع بنفسه و لا یعتقد

این سید علی

قبول

این سید علی

الانسب ان يكون المنکر بکسر الکاف کما قال ابن سید علی
و کونه بمعنی العاصی مشهور لا یأتی فی کونه فضا
و کون مشهور و لا من الضمیع لیس فی الاطلاق
بل ان کان استعمال المشهور اولاد الانسب
و المنکر بفتح الکاف بمعنی الذنب
لا یناسب قوله من اورا قطع

على غيره في الامور المهمة شمع را ديدار استاده اسم مفعول من استاد
ومن قال في بحر الغرائب استاد نعت في استاد علميات بيان عبارة
المحقق وشاهد شمسته مقابل استاده وفي ريخته وقرع شكسته كما
في مجالس اهل الفساد وقاضي مبتداء در جواب سني بالياء المصدر في خبره
في خبر از ملك سني حال او على العكس ملك بلطفش بدار كرد انظر الى
هذا الملك كبر اللام فانه كان كالمملك بفتح اللام وكفت ببر خبره افتاب آمد
اي طلعت الشمس قاضي در يافت اي فهم الحال وكفت از كدام جانب
بر آمد وكفت اي الملك از جانب مشرق كفت اي القاضي للمدته كدروية
بكر التراب باز دست اي باب التوبة مفتوح بحكم اين حديث ك لا يعلق على
المجهول باب التوبة اي لا يجل مغلقا على العباد حتى تطلع الشمس من
مغربها انظر الى هذا الجواب كيف اجاب بموجب العلم وكفت استغفر الله واتوب
اليه قال سني صلى الله عليه وسلم من تاب قبل ان تطلع الشمس من مغربها
تاب الله عليه وقال عليه السلام ان للتوبة بابا عرضة مسيرة سبعين سنة وانه
لا يعلق حتى تطلع الشمس من مغربها وقال عليه السلام لا تقوم الساعة
حتى تطلع الشمس من مغربها فاذا طلعت وراه الناس آمنوا اجمعون
حين لا ينفع نفسا ايمانها لم تكن آمنت من قبل او كسبت في ايمانها خيرا
قطع اين دو چیزم بر كناه انكسند اي سلفي الشياكن على الترتيب ثم
بينهما بقوله بخت نافر جام وعقل نام تمام فرجام بسكون التراء المهمة بين
الفاء والحيم المفتوحين بمعنى آفر بمعنى فايدة كذا في البحر والحداد هنا
المعنى انما كره فرجام كمن مستوحش من استوحش شي اذا استبحر
ورينش عفو بهتر انتقام قيل كل صفة من الاوصاف الحميدة ضد ناقصة

توبته

كالعلم

كالعلم والقدرة ضد الجهل والعجز نقیصه الا الانتقام فانه عدل محمدا
في نفسه وكذا ضده وهو العفو ملك كفت توبه درين حالت وفي هذا الوقت
كبر ملكا خود اخللح يا فتی سودی بیا الوحدة نذار ای لا ينفع اصلا
قال الله تعالى فكم ينفعهم ايمانهم لما راوا باسنا **قطع** چه سود از دري
بالياء المصدر اي انك محقق من انكاه كما توبه كردن مرهون كه نتواني
كند انداخت بمعنى انداختن بركاخ بالكاف العرفي والفاء المعجمة بمعنى القصر
بلند خطاب از ميوه كواب الكاف الفارسي تأكيد كما عرفت كوتاه كن دست
اي اتركه مع قدرتك على الوصول به فاذا عرفت المعنى الصحيح ظهر عندك فساد
قول في قال يعني بلند قامت را بگو که دستش از ميوه كوتاه كن كه توبه
مقصود من كوتاه يعني قصير القامة خود نذار دست بر شاخ ثم قال الملك
ترا با وجود چنین منكري بفتح الكاف ويا الوحدة كما عرفت نفا ومن جوتز
كسر كما سابقا لم يجوز هنا بل قال بفتح الكاف الموقدة بمعنى كناه كظاهر شد
خلاص صورت بنند ویراد به انه لا يتحقق الخلاص اين بكفت جوابا للقاء
وموكلان بفتح الكاف المشددة جمع موكل يراد بهم الاشخاص الذين يبايعون
يعم الجلاذ وغيره ومن قال يعني جلاذ ان فقد حقه من غير تخصص وهو كبر
النون للاضافة الى قوله عقوبت بروی بفتح الواو او بخت اي سلفهم عليه
وفي بعض النسخ آوینتند وهو بمعنى المجهول والاول هو المسموع من الاستاذة
ومن قال وهو بسكون النون مبتداء قوله عقوبت مفعول مقدم قيل هذا هو
الترادف فقد افترى في نسبة الترادف وارتكب المعنى التركيب اذا العقوبة لا يكون
بمحضر الملك كفت مراد خدمت سلطان يك سخن باقیست اي بقي لي كلام
ملك پرسید که آن چیست كفت **قطع** باستين ملاي بالياء المصدر

العالی سار

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

20

20

که بر من افشانی. خطاب الملک و هذا الهیئة کنایه عن الترتیب والاعراض
 طبع مدارای لا تطمع که از دامن انتاء الخطاب بدارم دست. ای ترک
 ذلیک من یدی اگر خلاص محالست ازین کنه که مراست. فانه ذنب عظیم
 یوجب العقوبة بدان کرم که تو داری امیدواری هست. لکن متناه فی الکرم
 فی جی مکن العفو ملک گفت این لطیف بدیع و عجیب آوردی و این نکته غریب
 خطاب للقاضی و لکن محال عقلت و خلاف شرح و نقل که امر و بفضل و بدایت
 از چیک بلجیم افارسی و کسر الکاف للاضافة معقوبت من بر کاند منضار بر این
 بمعنی التحلیص مصلحت آن بنیم که ترا از قلعه شیب بفتح الباء الکافیة للصحة
 منف من شیب بفتح النون بالترکی انیش و بمعنی زیر و بمعنی سرشته و قد عطف
 علیه لفظ یتب علی طریق الاتبع و المنزوجة فیقال شیب و یتب کما یقال فی العزبة
 حسن بسن و فی الترتیب قرن قوزن و المارد منها هو المعنی الثبات و دیگران عبرت
 گیرند من معقوبت گفت ای خداوند جهان خطاب للملک پرورده نعمت این
 خاندانم فلا یلیق بک ان تبادر فی قتلی و نه تنها من این کنه کرده ام دیگری را
 بیندازن تا من عبرت گیرم لما قال القاضی هذه التظیفه ملک ازین سخن خنده آمد
 و بعفو الباء سببه از سر خطای او قدم بیان لفظ سر در گذشتت کلمه در تاکید
 و معتقدان ای حساد او را که اشاره بل دلالت بکشتن او بودند گفت
 ای خاتم الملک **حیت** ای کمال بفتح الحاء المهملة و تشدید المیم عیب شنید
 ای کرم و نوب کثیره تمکون طعنه بر عیب دیگران مزیند. قیل فی الترجمة
 و **یکسر** ای که کند و عیب ملک جمال سن. غیر لیر عیبه طعنه او و فعل **حکایت**
منظومه جوانی بیاد الوحدة پاک باز. وصف ترکیبی من باختن و پاک
 رو بفتح التاء وصف ترکیبی من رفتن بود. فی میدان العشق که با کینه

و شیب

منشأه و ما یستعمله فی
 و از این سبب در کتب
 و در کتب و در کتب
 و در کتب و در کتب
 و در کتب و در کتب

رویی بیاد الوحدة در کرم و کسر الکاف الفارسی بمعنی الترتیب بود. کنایه عن الاتبع
 بحیه چنین خواندم فی الخبر که در دریای اعظم. مرهون بکسر دانی بکسر الکاف الفارسی
 موضع فی الماء یدور ضیه الماء و الباء الوحدة در افتادند با هم. ای العاشق مع
 المعشوق چو طراح آمدش الضمیر راجع الی جوانی نادرست کید. تحلیصه
 میاذا بالترکی او میه کاند رین سختی میبرد. ذلک الشب همی گفت از میان موج
 تشویر. بالشبین معجمه بمعنی الجباله هذا هو المسموع من الاسانیده و الموجود
 فی الكتب اللغة الفارسیة فلا تنفقت الی ما قیل من ان تشویر هنا لفظ
 بمعنی الاشارة و الی ما قیل هو عطف تفسیر موج و الی ما قیل من ان بمعنی
 بمعنی غلط کردن و العجب من شرح کتاب کستان بالندغة العربیة فظن ان
 لفظ موج حقی علی من یعرف العربیة حیث قال و یقال له ای کلمة بالترکی تکرر
 مرار بکذا و درست یار من بالاضافة فی التفتیح کیر. فان تحلیصه اهم من تحلیص
 درین گفتن جهان بروی بر آشفت. ماضی نه آشفتان بالترکی دگر و بمعنی
 قر شتی و هو المارد منها شنیدندش که جان می داد و می گفت. مقول القول
 هو البیت الآتی اعنی قوله حدیث عشق ازان بطل منبوش. بالفصح و سکون
 نهی من نبوشیدن بضم نین بمعنی شنیدن که در سختی با بیا المصدری کند
 یاری فراموش. ثم بین المص حصه القصة چنین کرد و نذر دکانی. فی الزمان
 الماضي **روی** عن محمد بن عبد الله البغدادی انه قال رایت فی البصرة شابا
 علی سطح مرتفع یشرف علی الناس و هو یقول من مات عاشقا فلیمت هكذا
 لاخیر فی عشق بلا موت ثم رمی نفسه جمل متینا زکار افتاده ای مجرب العمل
 شنوتا بدانی. میرید المص بقوله زکار افتاده نفسه و لهذا قال سعدی
 راه رسم عشق بازی. مرهون چنان دان که در بغداد تازی. بالتاء الفوقیة

مکمل نقد تنویر
 ابن سید

یاریان

بیان ایوان فی اوایل الکتاب خانه از پای بست باباء العربی ای من اسامه
ویراستست. فلان وجه للنقش والمعنی اذا ضرب المزاج لا ینفعه العلاج دست
برهم زند بطریق السیف طیب ظریف. لعلمه بالموت چون حرف بفتح الهمزة
المعجمة وکسر التاء المهملة صفة مشبهة بالترکی بونا مش بیندا فتاده حرف
بالمهملة تین فلما یبشر عیالجه پیر مردی بیاد الوحده حکایه ترنخ فی نالید من الم
مفارقة الروح من البدن پیر زن ای المرأة العجوزة ومن قال ای زوجة
فلما یات بمعنی اللفظ صدقش شجر معروف فانه کثیر اما یخلط بماء الورد واهی
مالید. علی الرأس والقدم لدفع الصداع والحرارة چون محیط ای محتل
شد اعتدال مزاج. بسبب المرض القوی او الهرم نه غریمت واحد العزایم
و هی بالفارسیة انسوان ترکندنه علاج. حکایت پیر مردی حکایت
میکنند که دختر بیاد الوحده خواسته بودم و تر و جتها وحانه و جره بکل بضم
الفارسی ارانسته و جلوت با او شسته و دیده و دل بر دست لفظ بودم
مقدر فی المواضع الثلثة و شبهای دراز نحفتی بیاد الحکایه و بذلها جمع بذل الفتح
و الکنون و لطیفها عطف تفسیری کفتمی مثلی و محفتمی تا باشد که وحشت
و نفرت نکیر و فاعله دختر و مواسست پذیرد یعنی نمانش می و از ان جمله
شبی میگویم که بخت بلندت یار بود بسکون الواد و چشم دولت
بیدار بیند بقوله که بصحبت پیری افتادی بخته ضد النی و جهان دیده
ترکیبی کرم بالکاف الفارسی و سرد بکسر الدال روزگار چشیده انتم قول
من چشیدن نیک و بد از موده فی الدنيا حق صحبت بداند بکسر الباء و شرط
مودت بجای آورد مضارع من آوردن مشتق اسم فاعل من اشفق و ماز
عطف تفسیری خوش طبع و شیرین زبان و صفان ترکیبان **مشغولی**

و در این کتاب
از کتب معتبره
در ادب و تاریخ
و جغرافیه
و طب و فقه
و سایر علوم
و صنایع
و کسب و معاش
و اخلاق و عبادت
و سایر امور
و کتب معتبره
در ادب و تاریخ
و جغرافیه
و طب و فقه
و سایر علوم
و صنایع
و کسب و معاش
و اخلاق و عبادت
و سایر امور

نمدار

تا تو انم دلت خطاب لبکبر بدست آرم. کنایه من کمال الترعایه و ربنا ناریم
مضارع من آوردن و الباء للخطاب المیم لم شکلم نیاز آرم. بفتح النون مضارع
منغنی منه و من قال بکسر النون و سکون التاء بمعنی الحاجة فقد اخطا و اذا
القافیه و هذان البیتان من المشنویات کرم طوطی ای مثله شکر بود بفتح
خورشید. اتداء للخطاب و خورش اسم مصدر بالترکی میش و قدیر ادره الطعام
و هو المارد هنادی لوکان طعامک سکر اکا کبیرا و جان شیرین فدای پرورش
ای فعلی تحصیل السکر و لو بتقدیه التروج الذی یزید کرم فتار آمدی بدست
جوانی معجب بکسر الجیم اسم فاعل من اعجب ای متکبر هذا هو المتعارف فی الاستعمال
و قال فی مختار الصحاح و العجب بنفسه و برأیه علی عالم یسم فاعله فهو معجب بفتح
الجیم و الاسم العجب و غیره رای بکسر الفاء المعجمة ای ضعیف الفکر سر تیز
و سبک پای و صفان ترکیبان که هر دم هوای پیزد بالباء الفارسی و انزال النونی
مضارع من یختن و هر لحظه رای زندای لایتنقر علی رای واحد و هر شب جانی
خسب بیت کل لیله فی مکان و هر روز یاری کیرد **بیت** و قاداری بالیا
المصدری از بیدار چشم. فیه تقدیم و تاخیر یعنی و قاداری از بیدار چشم
طوار ای لا ترقب و لا تطلع من البلا بیل و هذا المصراع مرهون که هر دم بر کل
دیگر سر آیند. معناه بالترکی که هر دم بر غیر کل اوزره ایر لیر انا طایفه
پیران بعقل و ادب زندگانی کنند نه بر مقتضای جهل و جوانی **دیگر**
ز خود بهتری بیاد الوحده جوی اهر من جتن و فرصت شمار. و عذ غنیمه ای
صحبت که با چون خودی ای فی المضاجعه مع من بسا و بک فی الفضیله کم بضم
الکاف الفارسی و هذا هو مشغول من الاساتذه و من قال بفتح الکاف
العربی فقد غلط کنی بضم الکاف العربی روزگار ای زمان عمر گفت

این سبک

مکمل و لفظ معجب

جوانان خوب افسار زند و بند
و نیک در وفا با کس نایند

این سبک

فأعله ضمير بربيع منط كالنفس لفظا ومعنى يكفتم ليميل الى قلبه وكان
 بربوع اي ظننت كدلتش در قید من آمد و تعلق بی و صید من شد و كنت
 على هذا الطريق ناكه مخف من ناكاه نفسی بربیع من و یاد الوحدة سرد
 صفة له از دل پر در و بر آورد ای او هست بالبرودة والشدّة من قبلها
 امتثال باللام الكثيرة وكفت چندین سخن که گفتی در ترازوی عقل من زان
 بکسر الواو مصدر كالموازنة آن یک سخن نداد ای هذه الكلمات التي تكلمت
 بها لا توازن في ميزان عقل وزان کلام واحد سمعته که وقتی ای فی وقت من
 الاوقات شنیده ام از قبیلہ و فی بعض النسخ از قابلہ خویش و الکلام
 المسجوع هذا که زن جوانی را با ترکی که کچ خاتونه اگر تیری در یلمو
 نشیند به و اولی که پیری نشیند **شعر** تمارت ای حین ابصرت التروجه
 بین یدری بعلمها ای زوجه شیا مفعول رات و اراد به الیه الرجل کارخی
 اسم تفضیل و الکاف بمعنی المثل وهو من الترفوة بكسر التاء و فتح الهمزة
 والاسترخاء ای تمارت شیا کاینما مثل رخی شفة الصایم شبة المصل آله الشیخ
 بشفة الصایم فی ضعفه واسترخائه و اصلها شفته لان تصغیر شفیته
 و الجمع شفاها بالهاء تقول جوابا و انما جی به مضارعا لحکایة حال الماضیة
 و من قال قیل ان غایره و المضارع ای معنی الماضی کایرد ان المصدریه
 ای معنی المستقبل فقد قیل الباطل لان ذلك لما التی هی من جود
 الجواز لا لما الذی هو ظرف هذا إشارة الى قوله شیا مبتدأ معه قید قوله
 میت خبره و ضمیر راجع الی البعل و ما فی قوله انما کافه و الترقیة معناه
 بالفارسیة افسون مبتدأ للتمام خبره و اراد باننا تم آله الشبای ای انما
 یکرک الدلال لذكر الشبای لالهیة ای لذكر الشیخ **قطع** زن کز

و لعل من اراد ان یفهم من قوله انما کافه و الترقیة معناه بالفارسیة افسون مبتدأ للتمام خبره و اراد باننا تم آله الشبای ای انما یکرک الدلال لذكر الشبای لالهیة ای لذكر الشیخ

و لعل من اراد ان یفهم من قوله انما کافه و الترقیة معناه بالفارسیة افسون مبتدأ للتمام خبره و اراد باننا تم آله الشبای ای انما یکرک الدلال لذكر الشبای لالهیة ای لذكر الشیخ

اصله که از بر بمعنی مبتدا و کسر التاء للاضافة مرد ای الرجل بی رضا بر خیزد
 و ذک بعلم الجماع بس بالياء العریق بمعنی کثیر فتنه و جنگ زان سر خیزد
 و خذف یاد سرای للکافیة و الوزن پیری که زجای خویش نتواند خاست
 مرصون الایبصار استثناء من آخر المصراع الاول کیش حرکت یاد کی بالفتحة
 لاشین عصا بر خیزد تقدیره عصایش کی بر خیزد و اراد بعصاه آله فی الجملة
 امکان موافقت نبود لعدم مساعدة الآلة بمفارقت انما میز معناه فی
 الاصطلاح و صل الی المفارقة و من نظر الی المعنی اللغوی قال یعنی آخر
 چون مدت مدت بر آمد ای فصل و تم عقد نکاحش بستند با جوانی یاد
 الوحدة تند بالترکی صرپ کامة و من قال فی بیانه بمعنی دشوار فقد ظن انها
 مترادفان و لیس كذلك لان دشوار بالترکی چنگ و المراد به انه کان شایبا
 شدید للصومة و ترشش روی ای بیوس لوجه و تھی دست ای صغیر الید
 و هو کناية عن الفقر و بدخوی وصف ترکیبی کالاول جور و جفانی و ید
 تلك المرأة الشابة و ریح و غنا میکشید عطف علیه و شکر نعمت حق همی
 می گفت که الحمد لله که ازان عذاب الیم ای مولم او ذوالم یعنی شدت یتالم
 بر میدم ای خلصت و ذک العذاب معاشره الشیخ الفیر القادر علی الجماع
 و بدین نعمت مقیم و هو مصاحبة الشاب القادر علی الجماع بر میدم فلما جی
 فی بعض النسخ **بیت** با این همه جور تند روی ایاء الاخیره مصدریه
 بارت بکشم که خوب روی بیاء الخطاب **قطع** با تو مرا سوختن اندر
 عذاب مرمون به که شدن بمعنی الصیرورة یادگری در بهشت
 بوی پیاز از در من خوب روی مرمون نخر بمعنی الطاهر تفر للتفضیل
 آید که کل از دست زشت و قد و جد فی اکثر النسخ **قطع** روی

ابن سید علی

زینا و جامه و بیا. نفع من طریقه مرق و عود و رنک و بوی و موس. فی التشریح
 این همه زینت زینان باشد و بقی بهن مرد را کبر و خایه زینت بس. فان
 النسوة یقبلن بآبته و لو كان فقیرا **حکایت** مهمان پیری بودم در بازار
 بیکر که مال فراوان داشت ای کان له مال کثیر و فرزند خوب عطف علیه
 شبی قیة اشاره الی ان المص کان ضیفه لیا لی متعده و ذلک المضيف فی لیلۃ
 من تلك الالیام حکایت کرد که مراد در غرض خویش غزاین فرزند نبوده است
 ای کم یکن لی ولد غیر هذا درختی درین وادی زیارت کا هست و موضع
 استجابه حاجات که مردمان بجاوت خواستن انجار و ند و استجابه حاجات
 شبها در پای آن درخت بحق نالیده ام و تضرعت الیه تا مرا این فرزند بخشیده
 لما حکى صاحب البیت هذه الحکایة شنیدم ای وصال لی سمعی که پسر ای ابنه با فقیه
 است و حقیقه می گفت چه بودی ای یتنی که آن درخت را بدانی که کجاست
 این هو و و کار دمی تا پیرم بمیرد **حکایت** فواجه شادی کنان صفت شته
 که فرزندم عاقلست گذر حال الالباء و پسر طعنه زنان که پدرم فرزند و گذر
 حال الالباء **قطعه** سالها بر تو خطاب عام بگذرد که گذر مرهون کنی
 سوی تربت پدرت ای الی جانب قبر ایک یعنی آنکه لا تنز و قبر ایک تو بجای
 پدر لفظ جای مقبره کردی غیر و فی بعض النسخ بجان پدر بالنون موضع الیاء
 فلا اتمام تا همان جگه دارم از پسر **حکایت** روزی بیا و الودعة
 بغر و جوانی بالیاء المصدری سخت رانده بودم ای کننت ذاهبا بالشدرة و التمر
 ماشیا فی سیر السفر شبانکه بیا کی گریه بالترکی بیک دلی سست مانده لفظ
 مقدر پیر مردی بیا و الودعة ضعیف صفت مردی از پس ای عقیب کاربان
 همی آمد بالترکی کلور ایدری گفت چه حسبی بیا و الخطاب غیر که نه جای خفتن است

بالترکی یا تملق پیری و کلدر کفتم فی جوابه چون روم بفتحین ای کیف از هب
 که نه پای رفتن است فیه صنعة الترمیم گفت نشنیده که گفته اند العقل و
 و نشستن ای لحظه فلحظة به که دویدن و کسستن بمعنی کسفتن و کل و واحد
 بالكاف الفارسی فصیح و بالكاف العربی شایع معناهما الانقطاع و الانفصال **قطعه**
 ای که مشتاق منزلی بیا و الخطاب مشتاق نهی من مشتاقین یقلب القلوب بیا و
 بنید من بالباء الفارسی کار بند بالباء العربی ای اعمل بنعمی و صبر آموز ای تعلم
 الصبر یعنی لایستعلی السبب تا زنی ای فرس عزیز و تو تک بفتح التاء و الکاف العربی
 بالترکی اتوک چو اونی که عزیمه شوی و طاف ویر و یو که مک و یلک گذانی
 الغریب و من قال بمعنی الجملة فلم یأت بمعنی ه رو و بشتاب ثم بعزما اشتد
 آهسته می رود و شب روز فالتانی اولی **حکایت** جوانی بیا و الودعة
 جست و لطیف و خندان و شیرین زبان صفات اقوله جوانی در طلقه شربت
 ما بود ای کان من اصحابنا فی المعاشرة که در دلش هیچ نوع غم نیامدی بیا
 الحکایة و لب او اشاره الی جوانی از فنده فراهم نبودی ای کان ضاحکا دایما
 بکشت لم یضم احدى شفثیه الی الاخری روز کاری برآمد یعنی مضی زمان که اتفاق
 ملاقات نیفتاد و ما را نیامد بعد از آن اشاره الی روز کار و دیدنش الضمیر
 راجع الی جوان زن خواسته بیا دانه ترقیج و فرزند آن خاسته یعنی حاصل
 اولاد بیخ بالباء العربی نشاطش بریده ای انقطع نشاطه بالکلیة و کل شوی
 پیر مرده بفتح الباء و سکون الباء الفارسیین بالترکی صومش پیر رسیدنش که
 این چه حالتست یعنی آنکه قد تغیرت حالک گفت تا کو دکان بیا و دم دیگر کو در
 بالیاء المصدری نکر دم **شعر** ما و ا قد جعلنا سما و ا هدا بمعنی ای شش مر فوا
 العمل علی انه مبتدأ الصبا بالکسر و القصر فیه و معناه بالترکی او غلا نلقی

ما لفظ و رنگ

ابن سید

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

ما خوف من الصباوة وهي الميل الى الجهل وتفسير الاول به من الميل الى الجهل
كما لا يخفى على العالم والشيب بالفتح والتكون مبتدأ وخبر فعل فاعله مستتر فيه
راجع الى الشيب متمم بمسرة اللام وتشديد الميم مفعول غير وهو المشعر المستعمل
الى المتكلمين وجملة غير خبره وكفى فعل بتغيير التمران الباء زائدة في الفاعل نذير
تميز بمعنى الانذار وهو الاعلام على وجه التحريف واسناد التغيير الى التمران
مجازا اذ المغير حقيقة هو الله تعالى محل الجملة الفعلية منصوب على الحالية بتقدير
والشاعر ينكر على نفسه الصبا في زمن الكبر ويقول ما هذا الصبا والحال ان الشيب
الذي هو نذير الموت غير لون شعري وكفى تغيير التمران لونه نذيرا **مثنوي** چون
پیر شدی خطاب عام لكل شیخ زکود کی بایا المصدري دست بردار از من
و المعنی المراد بالترکی ان چاک بازی و ظرافت جوانان بگذار ای اگر که ایام و ستمها
ایام طرب تو جوان ز پیر مجوی نهی من جستن که ناید اصله نه آید آب ز بوی
و گذار بر چو رسیده وقت درو اسم مصدر من درویدن بخراشد یعنی لا
چنانکه سبزه نو **قطعه** دور بالفتح والتكون جوانی بایا المصدري بشد
بمعنی برفت از دست من و ضلع منی آه و در یخ آن زمن بفتحین بمعنی زمان
کلاهما اسمان لتقلیل الوقت و کثیره و لفرو ز وصف ترکیبی ای التماسف
على الزمان التفتیس الذي مضى قوت سر بنجه شیری بایا المصدري برفت
ای مضی قوتی التي كانت کامله راضیم اکنون به پیری بیا الوحدة چو یوز مثل
الفهد و هو بالترکی پارس گانه یقنع من الطعام باكل قطعة خبز پیره زنی بیا
ای مجوزة موی سیه کرده بود با خطاب گفتش ای ماک اعلم ان مام بمعنی
الام مرادف مادر و الکاف للتصغیر و یرینه روز ای قدیم الايام و المراد به کثرة
العمر موی بتلبیس سیه کرده کیر اما راست نخواهد شدن بالترکی دوغ مکرر

للموزان یا زاهدی بیا و لا یحالی که می آید از بوی آب ز بوی

این پشت کوز. بالكاف الفارستی ای الظاهر الذي قد تقع صدره و المراد به
الظاهر المنعني و جملة قوله ای ماک ای قوله پشت کوز مقول القول **حکایت**
روزی بیا الوحدة بجهل جوانی بایا المصدري بانک بر ما در زدم انما جئت
الی والدی برفع الصوت غیفا دل از رده فی موضع الحال من فاعل نشست
فی قوله بکنجی بضم الکاف العرق و بیا الوحدة نشست کما هو المعتاد فی حال
کریان حال من فاعل گفت فی قوله همی گفت مکرر دی بایا المصدري فراموشی
کردی بیا الخطاب که در شتی میکنی ایای آن کلا و آن **قطعه** چه خوش گفت
زای بیا الوحدة و زال هنا بمعنی المجوزة بفرزند خویش ای تولده چو دیدی
پانک افکن و پیل تن و صفان ترکیبان کرا ز عهد خدیت بسکون ای المصدري
و تاء الخطاب در آغوش من بالمد بالترکی توجی نکردی جواب الشرط المذکور
درین روز فی هذا اليوم الذي صرت قویا بر من جفا گانه شکایه منه که توشیر
مردی و من پیره زن و مجموع الشرط و الجزاء اعنی قوله کرا ز عهد ای قول پیره زن
مقول القول **حکایت** تو انگری بخیل را پیری بیا الوحدة فیها بجز
بود بسکون الواو ای کان مریضا و من قال ی مرض فکم یات بمعنی اللفظ
نیکخوا یا نش الضمیر راجع الی ذلک الغنی البخیل گفتند ارشاد الخیر مصلحت
آنست که از بهر او ای لاجل اینک ختم قرآن کنی یا بذل ای عطا و قربان باشد
که خدای تعالی شفا دهد لختی مثل برخی لفظا و معنی باندیشه فرورفت بالترکی
فکر طالیدی و گفت ختم مصحف حضور ای بسبب کونه حاضر او لیترو فی بعض النسخ
ختم او لیترو مصحف موجود است و کلمه بفتح الکاف الفارستی و تشدید اللام
بالترکی سوری دور بالضم بعید صاحب دلی بشنید و گفت ختمش بعد آن
اختیار افتاده که قرآن بر سر زبانت و زرد در میان جان **مثنوی** در یفا کردن

الغلب

ایا توفیق بدو که آن زال بیا
على الشیخ ابجا و قد یطیق لوالد
رستم کا قیال رستم بن زال
مستطاب

ابن سید علی
الظاهر الخیر الخیر مصلحت
و بمعنی الظاهر و بمعنی الخیر
مستطاب

طاعت نهادن. مرهون کشش الضمیر را جمع الی کردن همراه بودی دست
 دادن. بکسر الفاء ای لوکان موضع عنق الطاعة قرنیة پیریدان. ذلک الغنی
 البخیل وضع عنق الطاعة و لکن التأسف له انه لم توافقه ید السخاء بدنیاری چو
 خود کل بکسر الکاف الفارسی بمانند. بفتح النون در لحدی بخوامی صد بگو اند. لانه
 بطرف اللسان مناسبت هذه الکاکیة بالباب ان حب المال یزداد فی الشیوخ **حکایت**
 پیر مردی را گفتند چو از ن کنی ای لم لا یتیزعزع گفت با پیرم زناغم الفتی نباشد
 ای لا یحصل فی انس بالنسوة العجائز گفتند زن جوان بخواه چون مکن
 مثل قدرت لفظا و معنی داری گفت ذلک الشیخ مرا که پیرم با پیرم زناغم
 الفت نباشد ای لا انس لی بهن اورا که جوان باشد با من که پیرم چو
 بالامانة بمعنی کیف دوستی صورت بندد استقام از کارای ای لا یتحقق
 المحبة **قطع** شنیده ام که درین روزها کهن بضمین پیری ای شیخ
 واحد کبیر خیال بسبت به پیرانه سرای و قوت الشیوخه کا قال فواجه حافظ
بیت ای دل شغاب و فت و بچیدی کلی ز عشق. پیرانه سر بکن هنری نیک و نام
 و قال مولانا جامی **بیت** جامی آفرین جوان با بچه طفلان شدی. خود بگو پیرانه
 سر این عشق و زریدن چه بود. و من قال ای مع کونه شیخا فقد فسر به غیر معناه
 که کیر در جفت. بضم الجیم العزنی و سکون الفاء بمعنی التزوج بخواست دختر نیک
 الکاف للتصغیر و کسر اللام فانه حوب روی و گوهر نام. و صفان ترتر کیمیا چو
 ای مثل درج بالضم و التکون بمعنی لاقه التي یوضع فیها الجواهر کما عرفت مره
 کوهش الضمیر را جمع الی دختر کن از چشم مردمان بهفت. بفتح الباء الصلوة
 و ضم النون یعنی انها مکفة جوهر مستورة و من لم یعرف الذریع قال بدله
 همچو فرخش از چشم ای فقد فسر هکاک بفتح مرور و بد چنانکه رسم عروسی

سر برشته چو در
 و درین روزها

بود بفتح الواو مهیا بود. بسکونهای لم فیہ قصور ولی بجلو بایاء المهلکة اول
 عصای شیخ بخت. ای نام کان کشید و نذر بفتح النون التفتون النافیه
 بر هدف بفتح تین که نتوان و دوفت. بمعنی دوفتن مکر بسوزن پولاد بالاب
 من الحدید القوی جامه منکفت. بفتح الهاء و ضم الکاف الفارسی بالترکی بقی
 طوقمش حاصل معنی البیت انه لم یقدر علی ازالة بکارها بد و ستان کلمه بکار
 الفارسی ای شکایت آغاز کرد و جت سافت. من جمله شکایتیه هکاکه مانع
 بین صاحب الغرائب بهذا اللفظ او و تبرع متصل یازوب بر نوت او لشدر
 هذا عبارته و من قال فی شرفه کلمة واحدة بمعنی المال و التزق فقد اخطا و من
 این شوج دیده مثل شوج چشم پاک برفت. بضمین ماض من رفیق بضم التاء
 میان شومر با بفتح و التکون بمعنی زوج المرأة و زن جنگ و فتنه خاست چنان
 مرهون که سر بشن و قاضی کشید لفظ سر هنا بمعنی المنتهی بالترکی اوج
 و لفظ کشید ماض مجهول و من فطن ان لفظ سر بمعنی الرأس و کشید ماض معلوم
 قال اما التزوج و هو النکاح و کل واحد منهما و سعدی گفت. مرهون پس
 از خلافت و شنت یعنی بعد المخالفة و الشناعة قال سعدی کنانه دختر نیست
 کانه علقه بالمصرع اثباته که دست بمرزد لانک شیخ مبرعش که هر چه دانی
 سفت. بمعنی سفتن فیہ ای هام لطیف **باب هفتم در تاثیر تربیت**
 و فی بیان استعداد **حکایت** یکی از وزرا پیری بیا و الوحدة کودن صفت
 قدم بیا نه فی حکایه حصیب داشت پیش کسی از دانشمندان فرستاد و للتعلیم
 که مرین را تربیتی کن بیا و الوحدة مکر عاقل شود مدت مدید فعیل بمعنی المفعول
 تعلیمش الضمیر را جمع الی پسر کرد فاعله کسی مؤثر نبود ای تعلیم پیش پدرش
 الضمیر الاول کس فرستاد فاعله کالسابق که این عاقل می شود و مراد یوانه

مکر لفظ مانع
 ابن سید علی
 اما قید بقوله من ان لفظ
 بی و بمعنی الرأس مستطاع
 ابن سید علی

۱۸۰

کرد **قطعه** چون بود بفتح الواو اصل جوهری بیا و الوده قابل مرهون
 تربیت را در و اثر باشد لاستعداده هیچ صیقل بالغه و السكون هو الصانع
 الذي يزيل صدأ السيف هذا في لغة العرب واما في استعمال العجم فهو اسم للصفة
 المذكورة ومن لم يعرف التاثير على الاول نكودا نكودا بمعنى کردن آهنی
 بیا و الوده را که بکهر باشد فی حد ذاته سک بدریای هفتخانه لفظ کانه و کونه
 بمعنی النزع مشوی نهی من شستن که چو تر شد پلید بالباء الفارسی بالترکی
 مردار تر لفظ ترا و لا بمعنی الترتیب و ثانیاً للتفضیل باشد و کذا فی کتب
 شرفها الله تعبرند بفتح تین چو بیاید هنوز فر باشد **حکایت** حکمی پسران
 ای لابنه پند و نصیحت می داد بقوله جانان جمع جان پدر هنر آموزید ای تعلموا
 الکمال که ملک و دولت دنیا اعتماد را نشاید ای لا یلیقان بالاعتماد و جاه ای
 از دروازه فی البحر شهر سوفاخی فی الصلح الفارسی قلعه قیوسی بدر نرود
 ای لا یخرج المنصب و الحكومة من البلدة و القلعة ای الفرقة فینفک عنک
 فلا یصح ان یعتمد علیه و من لم یعرف المعنی قال ای لا یخرج المنصب من الدوان
 و لا یقرر فی احد حق یعتمد علیه و سیم در سفر در محل خطرست فلا وجه اعتماد
 علیها و هم بفتح الهاء در حضر علی وزن سفر ضده یا در و یکبار ای قره و احوه
 ببرد بضم الباء الاول و فتح الثانی و یا فواجه ای صاحبه بتعارف بخورد ای
 و یا کل صاحب المال شیا فشیاً اما هنر من الکمالات و الصنائع چشمه زاینده است
 اسم فاعل من زابیدن بمعنی التولید و دولت پابنده ای ثابت و اگر هنر مند
 ای صاحب کمال از دولت بیفتد ای بیرون اقباله غم نباشد که هنر در تو خود
 ای الکمال فی حد ذاته و ولست **قطعه** صاحب کمال را چه غم از نقص جاه مال
 چون نیگری که هیچ در و سرخ و زر نیست مردی که هیچ جاه ندارد بافتاق

کشته قیاسی
 و تفسیر

و تفسیر

بهتر

بهتر ز جاه که در و هیچ زر نیست هنر مند هر جا که رود قدر ای عزت بیند
 و در صدر فی المبالس نشیند و بی هنر هر جا که رود لقمه چسبند حاجت و سختی
 بیند فقره **بیت** سختست خبر مقدم پس بالباء الفارسی از جاه بسکون
 محکم بردن ای تحمل الحکم من غیر مبتدا و مؤخر و فی بعض النسخ از جاه و محکم
 بالواو العاطفة ای صعب شدید بعد المنصب للحكومة و کمرده بنای بعد الاعتیاد
 بالتعق و الزفة جور مردم بردن غالمبتدا و المؤخر علی هذه النسخة هذا فانهم
قطعه وقتی افتاد ای وقع فی وقت فتنه در شام حکایت حادثه هر کس
 از گوشه فرار کنند ای خرج کل احد من زاویه روستا زادگان دانستند یعنی
 ان ابناء اهل القرية العالمین بوزیری بکسر الیاء المصدری للاضافة یا و شارفتند
 بخدای و لفظ یا در شاهه للقافية و من لم یعرف علم القوافی قال لا وزن پسران
 وزیر نا قص عقل صفة پسران بکسر الیاء المصدری بوزیر و ستارفتند فالجوة
 بالعلم و الکمال لا بالنسب و المال **بیت** میراث پدر خواهی حرف الشر و مقدر
 علم پیرت آموز جزاوه کین مال پدر خرج توان کرد بده بسکون الهاء و روز
 اراد به الزمان القلیل **حکایت** یکی از فضلا تعلیم ملک زاده کردی بیا
 لاکایه و ضرب فی محابای الضرب الذي لا توقف فیه و لا رفق زدی و من
 قال و میوزان یسکن الباء الاضافة بمعنی ضرب را بی توقف فقد ارتکب التقصیر
 و یلزم ح الاستدراک فی کلام المص فان الضرب یکون مطلقا فلا وجه لقوله و
 وز جری قیاس کردی ای جفا کثیر پسران را فاقی بالیاء المصدری شکایت
 پدر برد ای من معلمه و جاه از تن در و مند ای الثوب من جسد القائم بر داشت
 ای رفعت پدر را و ل بهم بر آمد ای انقبض استدار بنواذ للسؤال و کفت بپوش
 آحاد رعیت چندین جفا و توبیخ بالفارسی سستی سرزنش روانی داری که پسر مرا

ابن سید علی

تفسیر باب الاضافة
 ابن سید علی

۸۰

یعنی آنکه توفی ابی اکثر من ایند و انشاء آحاد الرتبه سبب چیست فلما ساد
الملک گفت ای المعلم سخن باندیشید باید گفتن و حرکت پسندیده باید کردن همه
خلق را فان الادب ممدوح فی کل حد خاصه ای خصوصاً با دانشا نرا علیه بقوله
که هر چه بردست و زبان ملوک رفته بفتح التوا و شود ای میضی هر آینه یعنی
البتة بافواه گفته شود ای نیکو گویان افواه الناس و قول و فعل عوام را چندان
ای بمقدار فعل و قول خواص اعتبار نباشد **قطع** اگر صد عیب دارد
مرد در ویش و فی بعض النسخ اگر صد ناپسند آید در ویش رفیقانش
یکی از صد ندانند لعدم التفات الناس لی احوال الفقراء و کریک ناپسند
آید ز سلطان ای لو صد فعل غیر مقبول من السلطان و فی بعض النسخ
اگر یک ند که گوید پاوش می از اقلیمی یا قلیمی رسانند فلما کان الامر کذلک
پس در تمذیب خلاق التمهذیب کالتنقیه و الاخلاقی جمع خلق بفتح التام
و سکونها السجیه و کسر القاف للاضافه الی قوله خداوند زادگان انتم التمهذ
نباتاتنا اجتهاد از ان پیش بالباء العربی باید که در حق عوام **قطع**
هر که اسم در خودیش بفتح الیاء المصدری ادب نکنند مرمون در بزرگ
الیاء کالاول فلک ای الفوز و البقاء و النجاة و هو اسم و المصداق فلما کان
فی مختار الصحاح و قول من قال ای النجاة عن الآلام الافعال الشنیعة کللام
من عند نفسه از و بر خاست ای از رفع و زال چوپ ترا ای العصا التری
چنانکه خواهی پیچ امر من پیچیدن فانه سهل الانفعال نشود فشک ای
الیاس جز بانش راست و فی بعض النسخ و جد هذا **شعر** ان الفصول
جمع غصن بضم المعجمه و سکون المعجمه فرج الشجر اذا قوتها بالتشدید ای اذا
جعلتها مملکه مستقیمه اعتدلت ای استقامت و لیس اسم ضمیر ایشان

بنفک جمله الفعلیه نصب علی انها خبر لیس التقویم فاعل الفعل بالخشب
متعلق بالتقویم ملک را حسن تدبیر ادیب ای المعلم و تقریر سخن او پسندیده
و مقبول آمد خلعت و نعمت بخشید و با یکا شش ای مرتبه از آنچه بود بزرگتر
کردانید **حکایت** معلم کتابی را بفتح الکاف و تشدید التاء بمعنی الکتابه
و الکتاب و المکتب و المعنی علی الاول بالترکی برای جلیل معلم و علی الثانی کتاب
معلم و علی الثالث بفتح مکتب معلم دیدم فی مدّة سیاحتی در دیار مغرب
ثم بین صفاته تشرش روی وصف ترکیبی و کذا ما بعده هذا بیان قبیح صورته و تلخ
گفتار هذا بیان قبیح کلامه و بدخوی هذا بیان قبیح اخلاقه فی ذاته و مردم آزار
هذا بیان قبیح اخلاقه بالنسبه الی غیره و کذا طبع هذا بیان قبیح باطنه فی ذاته
و ناپسندیدگی کار هذا بیان قبیح باطنه بالنسبه الی اموال الناس که میشت مسلمانان
بدیدن او ای بسبب رویه تبیه بفتح تین و سکون الهماء مقصور من تباه
وهو بمعنی العبث و الفاسد کشتی بفتح الکاف الفارسی و الیاء للحکایه و فوائده
تشرش دل مردم را سیه کردی فیه تنبیه علی آن فی صوته کراهه جمع بیایه
پسران پاکیزه عن الذنوب و الثلوث و دختران دوشیزه ای البنات الابلکات
بدست جفای او گفتار علی وجه نه زهره خنده و نه یارای گفتار لفظ یار و یار
بمعنی الطاقه و المجال کذا فی بحر الفرایب و من قال سمعت من بعض الکمل انه
قال یارای بالالفین و الیاء یلین التثانیین بمعنی چاره یعنی نه زهره خنده و نه
و نه چاره گفتار در حضورش فقد غفل عن بیان اهل اللغه و سمع القریب
من المعنی الاصلی و زعمه معنی اصلیا که محفف من کاه عارض بالترکی یوزک
اکی یانی و من قال فی شرحه ای شرح فقد اخطا و سمعین بکسر النون للاضافه
یکی را من التلامذة طبایع بالجمیم الفارسی زدی بیایه لکایه و کاه ساق بلوین

مطلوبه نظر باری
ابن سیدنا

ابن سیدنا

بفتح اللام المشددة و سکون الواو و کسر التاء و ضم اللام معروف دیگر
 بکلیه کردی که هو المعناد القصه شنیدیم که طرفی بفتحین بمعنی بعضی از قضایا
 و ضیانت او معلوم کردند ای الناس بزدند و براندند من دار التعلیم مکتب
 خانه را بمصلی دادند یا رسائی بدل منه بیاؤه الوحده فیها و نیک مردی حکیم و عظیم
 که سخن جز بکلم ضرورت بگفتی که هو مقتضاء الکلمه و موجب از ارکس بزرگتر
 نرفت که هو مقتضی العلم و کوردگان ای المتعلمین را هیبت استاد و محنتین ای
 مهتابه المعلم الاول از سر بدر رفت ای خرج و معلم دو میان بفتحین بمعنی ثانی
 را اخلاق ملکی بفتحین دیدند و یوبکس الواو بیکر شدند لذت الخوف
 من قلوبهم و بایعتماد علم او اشاره ای معلم دو میان ترک علم کردند و فی بعض
 النسخ از علم مبروم ماندند و در اغلب اوقات و فی اکثر الازمان بیاریجه
 و لعب عطف تفسیری نشینند بیاؤه الکایه و لوح و لا درست ناکرده ای
 اتمام در سر یکدگر شکستندی بیت استاد و معلم بواو العاطفه و فی بعض
 النسخ بلاو او فیکون بدلا چو بودی از ار ای لایکون موزیا بالقر و التاوی
 فوسک بکسر الخاء المعجمه و فتح التین و سکون الکاف العروق لعب مخصوص
 یلعب به الصبیان يقال له بالترکی اوزن اشک کذا فی بحر الغرایب و قیل
 الکاف لیس من نفس الکلمه بل هو کاف التصغیر الداخل علی لفظ فوسک
 بالترکی او یونقی بازند کوردگان در بازار عدم خوفهم من المعلم بعد از دو
 هفت بر در بکسر التاء ای باب آن مسجد گذر کردم ای مررت به معلم او
 را دیدم فی دار التعلیم که دل خوش کرده ای سلو قلبه و فی بعض النسخ دل
 برو خوش کرده بودند ای طالب قلبهم علیه و بمقام خوشیش آورده و نصوبه
 فی مقامه انصاف برنجیدم و المراد به المبالغه فی الضجیه و لا حول کنان کسرت

بکسر و فتح و کسره

هذا القول که ابلیس را دگر بار ای مرة افوی معلم ملائکه چاکر دند و عاقلت
 هذا الکلام هتاک پیر مردی جهان دیده بشنید و بخندید تعجب من کلامی هذا
 و گفت نشنیده که گفته اند ای السلف حکایه **منشوی** پادشاهی پسر ابنه بکبت
 داد و للتعلیم لوح سیمینش بسکون النون و التثین للوزن بکسر التاء
 الابط نهاده فان لوح حروف الفحی لالبناء السلاطین یصنع من الفضة بکسر
 لوح او بنشته و فی بعض النسخ نوشته بزرگ بفتحین ای کتب بالذهب جور
 استاد به که مهر بکسر المیم پذیر ای من محبته حکایت پارسا زاده را و فی بعض
 النسخ پادشاه زاده و الصبیح هو الاول نعمت بی قیاس ای المال اکثر از ترک
 بفتح التاء و کسر التاء بمعنی المتروک عثمان جمع تم بالفحی و التثید علی قاعدة
 الفارسیة و اما الاعلام کا وقع فی بعض النسخ جمع عم علی قانون العربیة بدست
 افتاد ای وقع فی یده بطریق الارث فسق و فجور آغاز کرد ای شرع فیه و
 و مبرزی بیاؤه المصدری من التبذیر و هو الاسراف پیشه گرفت ای اتخذ
 الاسراف صنعة فی الجملة چیزی نماید از سایر معاصی و منکری بفتح الکاف
 المحففة که نکرد بل فعل جمیع المناهی و مسکری بکسر الکاف نخورد بل شرک
 باری ای مرة بضمیمتش کفتم قائله ای فرزند دخل بفتح المهملة و سکون
 المعجمه هو الذی یاتی الی المرء و یدخل فی تصرفه من الخارج آب روانست و عیش
 آسیاب کردان و صف من کردیدن بالکاف الفارسی یعنی خرج فراوان و کثیر
 مسلم کسی را باشد که دخل معین دارد بحیث لاینقطع و کیفی لمصارفه **قطعه**
 چو دخلت التاء للخطاب نیست خرج آهسته تر کن ای لا تسرف فیه که ملاطاف
 جمع ملایق بتشدید اللام بالفارسیه کشتیان همی کوبند سرودی بیاؤه الوحده
 و معنی سرود بالترکی ایر و بینه اگر باران بکوهستان ای فی الجبال نبارد

مهرمون بسا بیاء الوعدة در جگه کردد ای یصیر خشک رودی ای وادیا
یا بسا لاماء فیه عقل و ادب پیش گیر لهر و لعب قدمر بیانها فی الباب الاول
فی الکلیات التي اولها یکی از ملوک عرب و من فتره هناك و اغلظ هنا علی وجه
یخالفة بعض الممنی لغة فکانه نسى ما قدم واقرب بکذا که چون نعمت و مال سپری
بضمتهین شود ای یتیم و یتیمی سختی بالیاء المصدرة بری بفتح المصدرة
و یاء الخطاب و پیشیانی خوری الیا آن کالاولیان پسرای الایمن المذکور
از لذت نای و نوش اسم مصدر یعنی نوشیدن و صیغه امر و بمعنی العسل
و قد يكون وصفا ترکیبیا و المراد به هو الاول بین سخن در گوش نیاورد
ای لم یسمع کلامی هذا و لم یقبله و بر قول من اعتراض کرد و گفت راجع الی
ای حاضر و موجود بقشورین اجل بمعنی غایب و آتی منقض علی وزن المفعول
ای مکرر کردن خلاف رای خود مندانست **مثنوی** خدا و ندان کام ای اصحاب
المرام و نیک نیتی بالیاء المصدرة عطف علی کام چو اسختی خورد از بیم سختی
بالیاء المصدرة فیها بر و امر فی رقتن شاد کن ای یار دلفروز و وصف ترکیبی
بالتزکی کوکل نور اندر جی غم فردا نشاید خوردن امروز کا قیل بیت غم نا آمده
خوردن مقدم رنجی دارد همان آن بکه با فردا گذارم کار فردا را تکلیف
ای خصوصاً مرا که در صدر صفت مروت نشسته ام و عقد فتوت یعنی قید وفا
بسته فاللابقی الی القیام بالبدل و ذکر انعام بکسر الهمزة در افواه عوام افتاده
یعنی انی مذکور بالانعام فی افواه الانام **مثنوی** هر که علم بختی بن شد سنی او
کنایه عن الاشتغال بکماله که نهد بر درم ای لایبغی له ان یضع القید علی الذم
و میسک نام نیکی بالیاء المصدرة چو برون بضمتهین علی ماصححه صاحب الصحاح
الفارسی شد ای خرج و ظاهر بکوی بالكاف العری بمعنی المحلّة در بمعنی الباء

بفتح المصدرة

بفتح المصدرة

فتوانی که بنیدی بروی و المعنی بالترکی قیو فی باعلیو بجز سن یوز و المسموع
منه الاساتذة ان المراد وجه الخطاب فی قوله بنیدی و من جعل قول المص
بروی مصداقانی لفظ هیچکس فلم یعرف الخطاب دیدم که نصیحت نمی پذیرد
هنذا من کلام المص و دم کرم بالكاف الفارسی من در آهین سر و هو قلبه
القاسی اثر نمی کند ترک خاصیت کردم ای ترک نصیحت در روی از مصداق
بمردانیدم ای اعرضت عنه و بکنج بضم الکاف العری سلامت بفتح سیم و قول
حکما کار بستم ای علمت بقولهم که گفته اند بفتح ام من التبلین ما علیک هذا
ما موصولة فان لم یقبلوا فی علیک ما هذه نافية و قد جعل ما استفهامیة و اما
واحد ای فان لم یقبلوا ما یفتقروا فلا علیک او فای شینی علیک از ما علی التمر
الا البلاغ **قطع** که چه دانی که نشوند ای لا یقبلون بکوی امر من گفتن
هر چه می دانی خطاب عام از نصیحت و بنید بیان لقوله هر چه می دانی زود باشد
ای سیکون که غیره سر بالترکی باشی بولانی بیستی مفعول مضمون المصراع الثانی
بد و پا او فاده اندر بند و موصول النکبة من عدم قبول النصیحة درست بتر
فی زند که در بخت مهرمون نشنیدم حدیث دانستند ای ما قبلت خبره پس
از مدتی بیاء الوعدة آنچه اندیشه کرده بودم و گفتم اکثر از نکبت حالش
بیان لقوله آنچه بصورت دیدم ای رایته فی الواقع و الخارج که باره باره برهم
فی دو وقت فی الدباس فقره و لقمه همی اند وقت لقلته فی الطعام دلم از ضعف
حالش بهم آمد بالترکی قرش دی مروت ندیدم در چنان حالت ریش
در و نش بلامت خراشیدن و نمک خراشیدن بادل خود گفتم **مثنوی** حریف
بالکسر و السکون ای الشخص الذی و من قال فی شره ای خیل و ناکس
فلم یأت باصل المعنی در پایان سستی ای فی آخر سکره بنیدیشد ز روز مشک سستی

بفتح المصدرة

بفتح المصدرة

بالباء المصدر ای لای تفکر من الفقر درخت مبتدا و اندر بهاران جمع بهار
 بر فشانند بفتح القون مضارع من افشاندن بالترکی سکنج و صاو و رفق
 یراد به انتشار زمستان ای فی الشتاء لا بوجه تبرک مانند لایرافه فهو منتهی
حکایت پادشاهی پسر را بادیب و معلم داد و گفت تربیتش
 الضمیر راجع الی پسر چنان کن که یکی از فرزندان خود و المرء یسعی فی تعلیم ابنه
 سالی ظرف لقوله بروی سعی کرد و لم یقصر فی تعلیمه بجای نرسید من العلم
 فرزندان ادیب در فضل و بلاغت فی العلم و البلاغة منتهی بکسر الهاء و شلند
 ملک دانشمند را ای ادیب مواخذه و عتاب باثمه علی ما زعمه الملك کرد
 و گفت و عذرا خلاف کردی فانک التزمتم سعی فی حق ابی حین ام کنیم
 و شرط و فای جای نیار و دی گفت اجاب الادیب ای ملک تربیت یکسان کن
 استعداد مختلف **قطعه** کرم چه سیم و زر ز سنگ آید همی و هو من جنس
 الارض از همه سنگی نیاید ز سیم فالعلم انما یکون فی الانسان و لا یکون فی کل
 انسان بر همه عالم همی تابد سبیل اسم کوب یعنی و له تاثیر فی القول و ذلک
 الکوکب انما یرى فی دیار الخباز و ما ذکره المص مبنی علی المبالغة جایی انبان
 انما جواب میکنند جایی ایدیم و لا یصنع فی کل موضع لعدم استعداد کل جلد
 بگونه ادبی **حکایت** یکی را شنیدم از پیران مرقی ای من مشایخ الطریقه
 که میدی را می گفت بطریق النصح و المعرفة چند آنکه تعلق خاطر بکسر القاف و التراء
 للاضافه آدمی را و ای ابن آدم بروزیست بالباء الاصلیه اگر بروزی ده ای
 الرزاق بودی بمقام از ملائکه برگزشتی **قطعه** فراموشست بگردنم ای ملک
 ایند تعالی در آن حال مرهون که بودی نطفه مدقون ای کنت انت امنی
 امستور و مدحوش ای بلا عقل روانت داد و طبع و هو لائق الذی جیل

علیه الانسان و عقل و ادراک و کذا جمال یطوق و رای فکر نطفه تغیری
 و هموش و هو اما بمعنی العقل و الروح و التکریر للقافیه ده انگشت
 مرتب که در بخت **حکایت** فان ترتیب الاصابع امر غایب و بازویت مرکب است
 الترتیب افص من الترتیب کما عرفت فی موضعه و من قال یعنی مرتب کرد الا
 تفنن فی العبارة فقد غفل بر و شش و ترتیب الاصابع اعجب من ترتیب
 العضدین علی المنکبین کنون پنداری ای ناچیز همت مرهون که خواهد
 کردنت بالترکی که سنی انسه که کرد روزی بیا و الوحده فراموش و یجمل
 ان یکون تقدیر الکلام که خواهند روزیت کردن فراموش و المعنی ج بالترکی
 که سنگ ز تنگی او نقشه که کرد و فاعل خواهد ضمیر نیز **حکایت** اعلای
 دیدم که با پسر ای و فی بعض النسخ پسر را می گفت یا بنی تصغیر ابن و التصغیر هنا
 للاشفاق لا للتحقیر انک مسؤول یوم القیمه ای تسأل فی ذلک الیوم ما ذا سئلت
 ای عن ملک انه غیر ام شر و لا یقال ای ولا تسأل بمن انتسب ای عن نسبک
 اشرف ام حسیس یعنی ترا خواهند پرسید که هنرت چیست و گویند
 که پدرت کیست کما قال الله تعالی فاذا نفخ فی الصور فلا انساب بینهم **قطعه**
 جامه کعبه را که می بوسند بالباء العزلی و السین المهملة مضارع من بوسید
 و فی بعض النسخ بالباء الفارسی و الشین المعجمة و الاقول اظهر او نه از کرم
 بکسر الکاف العزلی بیکه بالباء الفارسی ای من دود العزلة نامی بمعنی صاحب
 الاسم ای مشهور شد و من قال اسم فاعل من التثویح فقد اخطا باعزیزی
 نشست و هو الکعبه روزی چند مرهون لاجرم همچو او کرامی ای مکرر شد
 کاتیل **حکایت** کرامی دار پیران که در پیری بدانی این سخن را و من عرف
 المعنی قال کرامی منسوب الی کرام خلاصه الحکایه ان العبرة بفضیله المرء نفسه

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

دون شرف نسبت و اصله **حکایت** در تصانیف حکما آورده اند که کثردم را
 قدر متحقق فی بیان عند قول المص مکن انکشت در سوراخ کثردم فی الباب
 الاول فی حکایة رفیقان و من لم یعرفه بینهم هناك بوجه و منها بوجه آخر ولادة
 معهوده نیست ای لایولد من بطن امه علی الوجه المعتاد چنانکه دیگر حیوانات
 کالها ولادة معهوده بلك احشای جمع حشا و هو القلب و من لم یعرفه بالتحقیق
 قال فی مختار الصحاح للشاما احتطت ای تکسرت علیه الضلوع و الجمع احشاء
 و يقال حشا الوسادة لما تحتها من الوبر و غیره ما در را بخورند آنرا اور و صیغه
 الجمع و قد ذکر لفظ کثردم بالافراد لان المراد به هو الجنس و شکستش بدینند
 و برون آیند ولادتها بهذا الوجه و راه صحو کیرند و آن پوستها که در خانه کثردم
 بینند اثر آنست ای بقیة الجلود الاقهارات باری ای مکره این نکته را بخند
 بزرگی همی گفتم گفت دل من ای قلبی بصدق این حدیث و کلام کواهی ای کلمات
 می دهد و بر چنین نشاید بود بالترکی چونک کبی دن غیر ای اولمغه یا من و من
 المعنی قال یعنی بغیر ازین نکته که میگوید عمل نتوان کرد این قصه را در حالت
 خردی بایاه المصدری بامادر و پدر چنین معامله کرده اند ای اساق و ابهام
 قوله بر استطراد لاجرم در بزرگی چنین مقبول آیند و محبوب کلام استهزا
 ای غیر مقبولین عند الناس فالخصه من القصة ان الولد الذی لا یعظم ابوت
 فی صغره لا یصیر مقبول الانام فی کبره **قطع** پدری با پسر را وصیت کرد
 قائلا کای جوامد یادگیر ای احفظ این بند اشاره الی البیت الاتی هر که
 با اصل خود و فاکند و لا یجعل الخیر فی حق اصله نشود و دوست رومی گفته
 کلاما وصفان ترکیبان **لطیف** کثردم را گفتند کاه من تمتة الحکایة
 چرا بزمستان ای فی الشتاء و برون نمی آید گفت بتابستان ای فی الصيف

در تصانیف حکما آورده اند که کثردم را

در تصانیف حکما آورده اند که کثردم را

چو شست

چه و مستمت تابزمستان نیز بایم **حکایت** فقیره درویشی ای زوجه
 رجل فقیر حامله من الحمل بفتح لاء بود مدت کثردم و قریب وقت الولادة و درش
 را در همه عمر فرزند نیامده بود و کان شدیدا لاشتیاق الی الولد گفت اگر خدا
 عزوجل مرا پسر دهد جز این خرقه که پوشیده ام ای غیر لباس من را هر چه ملک
 منست نشاء و بدل درویشان کنم شکرا اتفاق زنش پسر آورد ای ولد
 ابنا فظاهر مراده نشاء ما فی کثردم و سفره یاران ای الفقراء الذین کانوا معناه
 بموجب شرط ای بحسب عهد بنهاد و الحکم هم پس از چند سال از سفر نشاء
 باز آمدیم بجد آن درویش گذر کردیم ای مررت بجملة و از کیفیت حالش
 پرسیدیم کاهو المعتادین الاحبة گفتند بزند ان شحنه درست ای فی
 مجلس نایب الوالی گفتم سبب چیست گفتند پسرش خمر خورده است
 و عریده کرده قدمتر عین هذه الکلمات و بیانها فی الباب الثالث فی الحکایة
 التي اولها موسی علیه السلام و فون یکی ریخته ای قتل حد و از شهر کثردم
 خوفا من القصاص پدر را بکشت آن ای لاجل اینکه گرفته اند ای آخذه و سلسله
 در کثردن بفتح الکاف الفارسی و بند کمر آن بکسر الکاف الفارسی ای القید
 بر پای نهاده اند گفتم این بلا را او اشاره الی ذلک الفقیر بحاجت فواستیت
 از صدای تعالی عزوجل **قطع** زنمان بکسر النون للاضافة بار و از
 ترکیبی و انما افرد لان اعتبار الملاحظة غیر لازم فی غیر لغة العرب کایقال
 فی التری یوکی عورتلم و من لم یعرف هذه النکته قال و انما افرد للشعر
 و فی عبارة مسامحة اذا ورد بدل للموزن لفظ الشعر و قال فی الحاشیة
 لان الظاهر ان یقول بارداران و هذا فی لغة العرب اذ یقال النساء
 ای مرد هشیار قدمتر بیان فی الباب الثانی فی الحکایة التي اولها مطابق الی آخر

بجهت این است که در این باب
 قوله و عریده کرده
 سوزان و در این باب
 از عریده کرده و سوزان
 سوزان و در این باب

ابن سید علی

وَمَنْ قَالَ فِي شَرْحِهِ بِالضَّمِّ وَالسُّكُونِ ضَدَّ السُّكْرَانِ لَمْ يَعْرِفِ الْمَعْنَى الْكَرَّةَ
 وَلَا دُونَ مَا زَانِيَةً بَدَلِ الْوَلَدِ أَزَانِ إِشَارَةً إِلَى مَضْمُونِ الْمَصْرُوعِ الْآخِرِ بِمَنْزِلِ
 بَنِي دِيكَ خَرَدَمَنْدَ مَرْمُونِ كَمَا فَرَزَ نَدَانِ نَاهِيَا رَايَ غَيْرِ مُوَافَقٍ زَانِيَةً
 خَطْلُ بُوْدَمِ يَرِيدُ بِالْطَّغْلِ مَهْلًا الصَّغِيرَ مَطْلَقًا أَيْ كُنْتُ صَغِيرًا بِنَزَرٍ رَايَ بِيَدِ
 أَزْ بُلُوغِ أَيْ مِنْ أَمَارَةٍ كُفْتُ دَرِ كُتُبِ مَسْطُورِ سَمْتُ وَفِي بَعْضِ النُّسخِ دَرِ مَسْطُورِ
 آمَدَه اسْتَكْنَاهُ كَمَا تَرْتَبَانِ دَارِدَ بَيْنَهُ يَقُولُهُ يَكُنِي بِأَنْزِدَهُ سَاكِنِي بَغْتِجِ الْأَمِّ وَلَفْظُ
 نَغِيدَ مَعْنَى الْمَصْدَرِيَّةِ كَمَا تَرْتَبَانِ وَلَفْظُ بِأَنْزِدَهُ بِالْبَاءِ الْفَارِسِيَّةِ وَالْمَاءِ الْإِسْلَامِيَّةِ
 فِي آخِرِهِ بِمَعْنَى خَمْسَةِ عَشْرَ وَدَوَمِ احْتِلَامِ وَسُومِ دَرِ آمَدَنِ أَيْ فَرَجِ مَوِيَّ مَارِ
 بَغْتِجِ الْإِزَاءِ الْعَرَبِيِّ الْعَانَةِ أَتَادِرْ حَقِيقَتِ يَكُنْ نَشَانِ دَارِدَ بَيْنَهُ يَقُولُهُ أَنْكَ دَرِ بِنْدِ
 أَيْ فِي قَيْدِ رِضَايَ حَقِ عَزَّ وَجَلَّ بِبَيْشِ بِالْبَاءِ الْعَرَبِيِّ أَزَانِ بَاشَدَكُ دَرِ بِنْدِ حَقِ
 نَفْسِ أَيْ عِلَامَةِ الْبُلُوغِ فِي الْحَقِيقَةِ أَنْ يَكُونَ الْمَلُوكُ فِي قَيْدِ رِضَا الْحَقِّ أَزِيدُ
 وَأَغْلِبُ مِنْ كَوْنِهِ فِي قَيْدِ لَذَّةِ نَفْسِهِ مَرَكُ دَرِ وَابْنِ صِفَتِ مَوْجُودِ نِيَسْتِ
 أَيْ مِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ هَذِهِ الصِّفَةُ فَحَقَّقَانِ بَسْكَوْنِ الْعُنُونِ بِالْبَيْغِ نَشْمَارِ نَشْمَارِ
 أَيْ لَا يَبْعُدُونَ بِالْقَابِلِ يَقُولُ أَهْلُ الْفَرَسِ مِثْلَهُ بِبَرْنَابَايَ وَيَقُولُونَ أَيْضًا
 وَنَابُخْتِ **قَطْعُ** بِصُورَتِ آدَمِي شَدَّ قَطْرَةَ آبٍ فِيهِ تَعْدِيمٌ وَتَأْخِيرٌ قَطْرَةُ
 قَطْرَةُ آبٍ بِصُورَتِ آدَمِي شَدَّ كَمَا جَلَّ رُوزِشِ قَرَارِ أَنْدَرِ رَحْمَ مَانْدَ الْقَرَارِ مَعْنَى
 الْمُسْتَقَرِّ وَبِرَادِ بِالْمُسْتَقَرِّ أَيْ بَقِيَ مُتَقَرِّرٌ فِي التَّرَجُّمِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَلَسْ جَلَّ سَلَا
 أَيْ لَمْ يَلُغْ أَرْبَعِينَ سَنَةً عَقْلُ وَادِبِ نِيَسْتِ مَرْمُونِ بِتَحْقِيقِ نَشْمَارِ
 آدَمِي خَوَانْدَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ جَاوَزَ الْأَرْبَعِينَ وَلَمْ يَغْلِبْ غَيْرُهُ شَرُّهُ
 حَلِيبُ مَقْعَدِهِ مِنَ النَّارِ وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ أَمْلَكَهُ اللَّهُ سِتِينَ عَامًا فَقَدْ
 اعْذَرَهُ **دِيكَ** جَوَانْمَرْدِي خَيْرٌ مَقْدَمٌ وَلَطْفٌ عَلَى جَوَانْمَرْدِي آدَمِيَّتِ

بشندید

جَزَائِرِ مَوْجُودِ

بشندید

بشندید الباء مبتدأ مؤخر وفي أكثر النسخ جَوَانْمَرْدِي وَلَطْفٌ وَآدَمِيَّتِ
 فَحِ يَكُونُ الْمَصْرُوعُ مَفْعُولًا مَقْدَمًا مَهْمِلِينَ نَقْشَ هِيُولَانِي أَيْ النَقْشَ الْحَالِي
 عَنْ الْكَمَالِ بِمَنْدَارِ نَهِي مِنْ بِنْدِ اسْتَنْتِ مَهْمِلِينَ بِدَكَ صُورَتِ مِي تَوَانِ كَرْدِ
 وَفِي بَعْضِ النُّسخِ بِمَعْنَى سَاخِطِينَ بَرَايُونَهَا دَرِ الْفَاعِلِ الْمَقْدَمِ بِبَرْدِ
 وَبِجُوزَانِ يَكُونُ لَفْظُ دَرِ زَايِدِ أَزْ شَمَكُوفِ بِكُشْتِ مَعْجَمَةٍ وَسُكُونِ
 الْعُنُونِ وَفَتْحِ الْكَافِ الْفَارِسِيِّ وَسُكُونِ الْتَرَاءِ الْمَهْمَلَةِ بِالْتَرَكِي زَنْجُورَةُ تَرْكَارِ
 بِالزَّاءِ وَالْكَافِ الْفَارِسِيِّينِ جَوَانْمَرْدِي رَانِبَاشَدَ فَضْلُ وَهَسَانِ مَرْمُونِ
 جِهَ فَرَقِ أَزْ آدَمِي بِالنَّقْشِ دِيُونِ لَانِ مَجْدُ الصُّورَةِ مَوْجُودِ فِيهِ بِدَرِ
 دُنْيَا مَهْمِلِينَ يَرِيدُ بَيَانِ الْفَضْلِ يَكُنِي رَاكِرْ تَوَانِي دَلِ بِدَرِ
حَكَايَتِ سَالِي نَزَاعِ وَجِدَالِ دَرِ مِيَانِ بِيَادِ كَانِ حَبَابِ بَعْضِ الْحَاءِ جَمْعُ
 اخْتِلَادِ أَيْ وَقَعَ النِّزَاعُ فَبَيَّنَهُمْ وَدَاعِي يَرِيدُ بِالْمَصْرِفِ نَفْسَهُ دَرِ أَنْ سَفَرَهُمْ
 بِيَادِهِ بُوْدَمِ بِمَعْنَى كُنْتُ أَنَا فِي ذَلِكَ السَّفَرِ رَا جَلَّ أَنْصَافِ دَرِ سُرُورِي عَمْدِ
 أَنَا دِيمِ أَيْ وَلِخَطِّ أَنَا وَقَعْنَا عَلَى رَأْسِ الْآخِرِ وَجِهَهُ هَذَا كُنَا نِيَعْنِ نَزَاعِ شَرِ
 وَلِجَدَالِ الْعَظِيمِ وَدَادِ فُسُوقِ وَجِدَالِ بَرَادِيمِ وَقَالَ أَنَّهُ تَعَالَى أَسْهَرُ
 مَعْلُومَاتِ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِمْ الْحُجَّ فَلَا رُفْتَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالِ فِي الْحُجَّ
 وَالْمَعْنَى أَنَا قَدْ خَالَفْنَا مَضْمُونِ هَذِهِ الْآيَةِ الْكُرْهِيَّةِ كَمَا وَهَّ شَيْئِي وَصَفِي
 قَدَمَرِ مَعْنَى كَمَا وَهَّ بَغْتِجِ الْكَافِ فِي التَّجَاوُزِ بِأَعْدِيلِ عَلَى وَزْنِ فَعِيلِ الْتَرَكِي
 دَنَكْدَشِ خُودِ مِي كُفْتُ أَيْ كَانِ يَقُولُ لَمْ يَجَادِلْهُ فِي الْمُحْفَةِ الْآخِرِي بِاللُّغَبِ
 بَغْتِجِ الْأَمِّ التَّعْجِيبِيَّةِ وَهُوَ الْمُسَوِّجُ مِنَ الْأَسَانِدَةِ وَالْمُسْتَعْمِلُ فِي السَّنَةِ الْعُورِ
 كَانَهُ يَنَادِي الْعُجْبَ مِنْهُ عَلَى نَهْيِ قَوْلِهِمْ بِالْمَاءِ وَهُوَ مَبَالُغَةٌ فِي التَّعْجُبِ وَقَالَ
 وَقَدْ كَبُرَ الْأَمُّ عَلَى أَنْ يَكُونَ الْمُنَادِي مُخَذَّوفاً بِعَيْنِي بِأَقْوَمِ أَيْ تَوَالِدِ الْعُجْبِ الْتَرَكِي

بشندید

یعنی ان یقال فی شانہ یا للجب کہ باید کان حاج یرید به بعض الآت الشطرنج
 التي تصنع من عظم الفیل چون عرصه بالتقاد المهملة بمعنى میدان شطرنج
 و قیاس کلام العرب ان یقال فی الشطرنج بکسر الشین لا بفتحها لان من هم
 انه اذا عتب الاسم الاجمعي رد الی ما يستعمل من نظائره فی لغتهم ووزنهم
 ویس فی کلامهم فعلکن بفتح الفاء فوجب کسر الشین من الشطرنج لیسبق بوزن
 جرد حل وهو الضم من الابل ومن لم یعرف هذا التفصیل والتحقیق کان کسر
 الشین وان اشتهر بالفتح کذا فی المستصفی علی ان الکسر علی لغة العرب وهذا الکلام
 فارسی و مصنفه جم بسبر بر اسی یقطعه فرزین می شود فستر المصنوع یعنی به
 ازان می شود که بودیم رجع المصل الی کلام ذلک القائل و باید کان حاج مبتدا
 عرصه بادیه را ای میدان بریه بسبر بردند مثل السابق و بتر بالتشدید و قد
 تحقیقه و تفصیل فی الباب الاول فی الکافیة التي اقرها بسبر مارون و یقارن
 خطاه من اخطاء وقال المخطی منا و قد یخفف اصله بدتر فلکانه نسى ما قدم
 شدند و لهذا تعوفا فی الجدل و قوله بتر شد خبر المبتدا **قطع** از من
 بکوی امر من گفتن کا عوف مرارا حاجی اصله حاج بالتشدید فقلت احد
 و فی التضعیف یا و کان فی تقصی البازی و کسر الیاء للاضافة مردم کذا
 بفتح الکاف الفارسی صفة مشبهة من کنزیدین رکب مع مردم و المعنی بازرگی
 آدم و لابی و من لم یعرف الم اذ قال یعنی حاجی دل آزار و مردم کزنده کو اصله
 که او پوستین خالق بازار بالکده می دردد بتخفیف الراء علی الاصل حاجی تو
 نیستی بل شترست ای حاجی از برای آنکه درمون بجاره خارجی خورد
 و یاری برد بفتحین فیه ایرام **حکایت** هند و بی بیا و الوحدة
 نعت بفتح النون و سکون الفاء و القاء فارسی و ترکی و بالحاء مقام

حاج خط غلط
 این سینه
 این سینه
 این سینه
 این سینه
 این سینه
 این سینه

انباء و علی مشهور اندازی بایاء المصدری و لفظ نفت انداز وصف کنیکی
 مثل تیر انداز از همی اموفت حکیمی گفت که تر که خطاب الیه اندی خانه بلا
 اضافة نیلین است بفتح النون و کسر الیاء الاولى الاصلية و اما الیاء الثانية
 مع النون فلما فاداة النسبة و حصول الشئ مما خلا علیه کا عوفت فی قول المصن
 چه زنده پیش باز روین چنک و المعنی ان کب بینا من القصب من لم یوف
 التحقیق و الملق قال خانه نیلین است که از فی ساخته شود و هذا مثل قولهم
 خانه چوپین ببت بنی من لاشب الحرف و کذا الکلام زترین و کسر سیمین و نحو
 بازی نه اینست فلان بد من رعایة المناسبة و اصابة الحق و لهذا قال **بیت**
 مانند ای که سخن عین صوابست مگوی و الا لیکون ملک کمل الیهند المربوب
 من غیر مناسبه و آنچه دانی که نه نیکوش جوابست مگوی تقدیره نه نیکوست
 جوابش مگوی اذ لا تصیب الحق و تضعیع العمل فاذا عرفت التحقیق لایزب
 عليك قول من قال ولا یذهب عليك ان هذا البیت قلیل المناسبة
 لما قبله بل یعنی ان یقال المصراع الاول فی حقه وان یقال المصراع الثاني
 فی حقنا **حکایت** مردی را در چشم خاست ای حدث لشخص و حج العین
 پیش بیکار بفتح الیاء و سکون الیاء رقت لطلب العلاج قائلاً که میرا
 دو اکس فلما طلب منه الدواء بیطار از انچه در چشم چهار بیان کردی ای
 فی عیون الدواب در دیده او کشید لآن که منصرفیه کور بالکاف
 شد ای صارا اخی حکومت ای حکومت پیش داورای الحاکم و یراد القاضی
 بردند لطلب الارش حاکم گفت برو مخاطب الی البیطار هیچ تاوان بات و القوانیه
 ای ضمان نیست بلکه قبوله که رایین فرمودی بیا لکافیة پیش بیطار نرفتی
 هذا صورة القصة ثم بین الحصة بقوله مقصود ازین سخن آنست که هر که از امور

این سینه
 این سینه

ای که جلالم مجرب کار بزرگ فرماید با آنکه ندانم برد بختی ببرد بختی
 خود میدان بختی را و سحافت الفکر منسوب کرده با کاف الفارسی
قطعه نه بعد فعل منفی هو شمندان فاعله و کسر الدال للاضافه و روشن
 رای و وصف ترکیبی بفرمایه ای درنی الاصل کار کامی فاعله مفعول نه
 بوریا باف و وصف ترکیبی ای من ینسب الحصر اگر چه فی حد نفسه بافند فاعله
 من بافند بالتزکی و وجهی است لا یقر الهمزة للوزن و الا یجوز انشا
 کافرت فی اوایل کتاب و من قال یقرأ بوصول الهمزة فکانه ظنه لفظا غ
 نبرندش بافتحات و سکون النون و الضمیر راجع الی بوریا باف بکارگاه
 حرمه ای الی موضع الذی ینسب فیه للترید **حکایت** یکی از بزرگان سیر
 بیا، الوحدة شایسته باشن المعجزة ثم باتین المملکة داشت ای کان
 لاحد من العظماء ابره مقبول و من قال یعنی و لکن فاعله یعنی لفظی
 وفات یافت فاعله پسر پسر سیدندش ضمیر المفعول راجع الی یکی
 که بر صندوق تربتش هذا ضمیر راجع الی پسر چه نوشیم کا هو المقاد
 فی قبور الکبار گفت آیات کتاب مجید ای القرآن بعیش بالباء العرفی
 یعنی قدرش زیاده و فی بعض النسخ علف بعیش از انست فح لا حاجة
 الی تقدیر قدر که روا باشد بر چنین جایها نوشتن علم بقوله که
 بروز کار سوده بضم التین المملکة اسم مفعول من سودن کمر و وصفی
 بالكاف الفارسی ای میخواد من قال ای خوشد فاعله یعنی المصارع
 و خلاقی بر و کنز ای میزدن علیه و سکان جمع سک بر و شانند
 بالمعجزة یعنی بتول میکنند و من قال بالمعجزة ثم بالمملکة فلم یعرف اللفظ
 فاین المعنی اگر بفرورت چیزی ای نوشید شیشه الی ان کتب شی

و شایسته

و شایسته

و شایسته

و شایسته

علی صندوق القبر یس با مرهم این دو بیت کفایت میکند و البیان
 من لسان المیت **قطعه** ده بفتح الواو و سکون الهاء لفظ فارسی
 مشهور سیستعل فی محل الاستقرار و شهرته قریب من التری و لکن
 ما تقرضنا ما تقرضنا بیانه بیانه فی البیان الثانی فی الکافیة التي اولها حال داری
 شنیدم و من لم یعرف الفارسی و ظن ان محتاج الی البیان نسبی بیانه
 هناك و ما یبلغ هناك و لعله مقصود من واه فی مختار الصحاح اذا تجت
 من طیب شی قلت واه ما اطمین هذا کلامه فقلت واه که هر که قدر بیانه
 فی الباب الاول فی الکافیة التي اولها ملک زوزن فی قول المص اکر فواهی
 هر که که ترا و من لم یعرف بیانه هناك قال هنا بفتح الکاف الفارسی
 الهاء الاصلی مقصود من کاه یعنی هر وقت هذا کلامه و یلیق ان تقول فی فقه
 انه اخر البیان من وقته کما هو عاده هر که یعنی هر وقت که سبزه در بوستان
 مرهون بد میدی بیا، الکافیة یعنی کانت فی مدة حیاتی اذ اظهر النبات
 فی البستان چه فوش شدی دل من، هذا من لسان المیت کافنا آنفا
 و من قال فی شریع یعنی اگر در بوستان دنیا مر زمان سبز من بد میدی
 آن پسر من ظاهر شدی فخر غفل من السباق و السباقی خاصه من قوله بکذا
 ای دوست تا بوقت بهار، مرهون سبزه یعنی دمیده بر کل من، بکسر
 الکاف الفارسی **حکایت** پارسایی بر یکی از خداوندان ثمت ای علی
 من الاغنیاء کذر کرد ای ترب و دید که بنده را دست و پا استوار ختم
 و التاء یعنی محکم بسته و عقوبت میکرد با ترکی اشکنجه ایدر پار سا گفت
 ای پسر همچو تو ای مشک مخلوقی را و عبده خدای عزوجل اسیر حکم تو
 کردانیده است و ترا بروی فضیلت نهاده است فانه صیرک سیدا

ابن سید

ابن سید

ابن سید

الهمزة

و هكا عليه شكر نعمت حق تعالى بجای آزار من آوردن و چندین جفا
روا مدار خانه تجا و زعن العدل نباید مضارع من بایستادن بمعنی لایبغی
و قول من قال كلام فی موضع استفهام یعنی مثل تامل و مثل بجزان یکون
الامر غدا فی يوم القيمة لایبغی ان ینقره که فردا در قیامت این بنده از توبه
بکسر اباء و سکون معناه شایع و من قال یعنی بهتر یعنی ان یتقال که بگویند
بهتر باشد و قد وقع فی بعض النسخ از جهت آنکه مخلوط است از توحش
طلب میکنند ذلک العبد و تودران وقت مغلوب شوی ای بنا و جدر فی بعض
النسخ و شرمساری بایا المصدری بری بفتح اباء **مثنوی** بر بنده میگوید
ختم بسیار و المعنا لا تغضب علی العبد کثیرا جوشش مکن و دلش مبارز
کلا الضمیرین بر جعان البنده او را توبه و درم خودی بیایا الخطاب
تو نه بقدرت افریدی لفظ اقرب استعمل فی لسان اهل الفوس للتکبر و المعنا
این حکم غرور و شتم تا چند ایما الموی الجازی هست از توبه بزرگتر خود او را
معنا با الذی او را در سنده او و لورفا فندی ای حواجه ارساله و اغوش
و هما اسمان تعبیرین کا یتقال فی التری شیر مرد و خوش قدم فرمان ده
وصف ترکیبی و کسر الیاء للاضافة خود مکن فراموش ای لا تنس امرک
او من صیرک امر او من قال یعنی قوت دهند خود فقط اخطاء در خبرت
خبر مقدم از پیغمبر علیه السلام که بزرگتر حسرتی روز قیامت ظرف الحسرة لا
ان باشد که بنده صالح بهشت برند و خداوند فاسق را بد و نرغ هده
بالکلام مبتداه مؤخر **فقط** بر غلامی که طوع با بفتح و السکون بمعنی المتقا
خدمت تست مرحوم قشع می حد مردان نمی رانند و طیره مراد
حشم نمیکند فنی الکلام تا کید که فضیلت بود بر دوشمار فی يوم الحساب

در تفسیر
در تفسیر

در تفسیر

و هو يوم القيامة بنده آزاد ای غیر مقید و فواجه در زنجیر کان محمد المنکر
اذا غضب علی غلامه قال ما اشبهک سیدک **حکایت** سالی بیا و الحرة
از بلخ با شامیان سفر بود ای سافرت مهم و راه از خرامیان در قطر قافیه
جوانی بدرقه قد عرفت معناه فی الحکایة التي اولها زور آزمایی و مثل اخطاء
هناک اخطاء و ایضا صحت قال ای بر سبیل تلاوژی همراه ما شد ثم وصفه
بقوله سیر باز و وصف ترکیبی و کذا جمیع المعطوفات علیه من قوله چرخ انداز
معناه بالترکی زنجیر آتجی و سمشور لفظ تستعمل فی اللغة الفارسیة
و التریکی و پیش زور ای زاید القوة که بده توانای بشره رجال قویا
کمان او بفتح الکاف العزنی ای قوسه زره بکسر ازاد المعجزة و سکون الیاء التمر
القوس نکردندی و فی بعض النسخ کردند ای و من اختاره فقد ضیع المباشرة
المقصودة زور آوران جمع زور آور و هو وصف ترکیبی بمعنی القوی
و کسر النون للاضافة ای روی زمین براد به الدنیا پشت او را ای ظهوره
در مصارعه بالترکی کورش بر زمین نیاوردندی فاعله زور آوران اما تم
ای ذو نعمة بود یعنی اعتاد و سایه پرورده بالترکی کوککه ده سلیمش
و من بدله سایه پرور فقط از معناه بالترکی کوککه بسلیجی کا یتقال
بالترکی تن بسلیجی نه جهان دیده و سفر کرده و لم یکن مجرب الامور
و رعد یراد به الصوت المطلق مجازا کوس بالاضافة فی اللفظین دلاوران
جمع دلاور بمعنی شجاع بکوشش او سر سیده ای لم یسمعه و یرق یراد به
اللمعان مطلقا شمشیر سواران جمع سوار بمعنی الترابک ندیده **بیت**
نیفتاده ای لم یقع ذلک الشخص در دست دشمن اسیر و مجبوس
بگردش بفتح اباء الصلوة و کسر الکاف الفارسی بنا یرده بالنون النافیه

این سید علی

این سید علی

این سید علی

منی نیک بزرگوار افکند
افکند نامی و لقبی

والباء العزنی ای کان لم یطر حوله باران تیر و لم یکن مجرب لطلب اتفاقا
 و این وکانا ما شبیه در بی هم بالترکی بربر موزار دنج و ان صفة مشبهة
 من دیدن ای کثانی المسابقة و المسارعة هر آن دیوار قدیم که پیش آمدی
 ای کلمات مجاز عتیق بقوت باز و بیگندگی فاعله جوان و مصدر فاعل عظیم
 که دیدی بزور سر نه ای بقوة راس الکف بر کنده بفتح الکاف العزنی و تفاخر
 کنان کفنی لاغتراره بقوته بیت بیل کو بضم الکاف العزنی بالترکی تخی و من قال
 یعنی کماست فقد غفل عن المعنی فانه بالترکی قنده و الابدان يقال فی حقته **مهران**
 معنی اینست کجا میروی تا کتف بفتح الکاف و کسر التاء و بازوی عطف علیه
 و کسر الباء للاضافه مردان بیند یریدانی منهم شیر کو کالتسابق تا کتف سر نه
 کردان بفتح الکاف الفارسی صفة من کردانیدن و المعنی بالترکی ارسلان
 تخی تا پنجه اوجی و دند ورجی آبی کوره و من آورد لفظ کردان مقام مردان
 و بالعکس و آورد لفظ کتف فی المصراعین فلم یحقق لفظ امتن فاین المعنی
 و انحراب منه هذا قوله و قد یروی کردان بضم الکاف العزنی جمع کرد بمعنی
 فانه من این ثبت منده هنده الردایه بکسر الدال و درین حالت بودیم فی
 که او مندر از پس بالباء الفارسی سکنی بباء الوحدۃ ای نه وارد مجرور
 آوردند وکانا محتفین و آه و آهنگ قتال ما کردند که ما هو عادة قتال
 الطريق در دست یکی چوبی و در بغل دیگری و فی بعض النسخ ان ذکر
 کلون کو بی بباء الوحدۃ و کلون کو بضم الکاف العزنی و سکون التاء
 المعجمۃ و الباء العزنی آتیه نشربه المکر و من قال و ضمتی الکافین
 الفارسیین و الباء الفارسیة فقد اخطا مرارا فی مواضع اما اولافان
 لفظ کلون بضم الکاف العزنی کاعرفت فی الحکایة التي اولها یکی از بنده کان

و این وکانا ما شبیه

باینده

و این وکانا ما شبیه

و این وکانا ما شبیه

و این وکانا ما شبیه

و قد صرح به ذلک القائل جنک فنی ما قد منه و اما انما فاق لفظ کو
 من کو فتن تبدل باؤه فی مستقبلاته و الباء عزنی فی جمیع المستقبلات کو کو
 و کو بنده و سیر کو ب جوان را کفتم چه بایی بباء الخطاب فنه باینده بالباء الفارسی
 یعنی لای شئی یوقوف **بیت** بیا امر من آوردن آنچه داری بباء الخطاب
 از مردی بالباء المصدری و زور عطف علی مردی که دشمن بایی خود آمد
 بکور بالکاف الفارسی بمعنی القبر و نه قال یعنی بقرش نقد زاد الضمیر من عند
 نفسه تیر و کان یا ز دست جوان افتاد خوفه و لرزه بر استخوان و من
 آوردن فی الممتن دیدم که کان از دستش بیفتاد و لرزه بر استخوان افتاد
 فقد ارتکب الاستدراک و سوء الترتیب **بیت** نه هر که موی شکاف تیر
 بلا و او عاطفة فی النسخ الصحیح و من قال اکثر النسخ التي رأینا بالباء
 فلم یعرف ان العبرة بالقوة لا بالکثرة جوشن بسکون التون حامی و صغ
 ترکیبی من فاییدن و المجموع صفة لقوله تیر و المعنی بالترکی دکدر
 قبل یره جوشن چینی او قلند بزور جمله جنک آوران بدارد بایی و المعنی
 بالترکی جنک کتور بجمله حمله سی قوتنه دو تیر او لایانی چاره جز آن
 نه دیدم که رفت و سلاح و جامه را کردیم لاجل الترحیل و جان بسلا
 بردیم **قطع** بکارهای کران بکسر الکاف الفارسی بمعنی الثقیل و یزاد
 به العظیم مرد بکسر الدال کار دیده بسکون التاء و وصف ترکیبی قسرت
 قد مر فی سبب التالیف که شیر شتره قد مر فی حکایة مشت زنی در آرد
 بزیر خم بفتح الیاء المعجمۃ و تشدید المیم للوزن و فی الاصل تخفیفها
 منام معنی حلقه بخند جوان اگر چه خوی بال و بیل تن باشد ای بکون عظیم
 لجنه و ذالمها به بجنک دشمنش از هول مثل الخوف بکسر الخاء

و این وکانا ما شبیه

و این وکانا ما شبیه

و این وکانا ما شبیه

و این وکانا ما شبیه

من کسختن متعدي و لازما و هنا لازم بيوند اي ني قطع مفصله و معني
 الاخير بالتركي دشمن جنگند آنک تور تودن اوز لورا و کی و من لم يعرف
 معني لفظ بيوند هنا قال في شرحه بفتح الباء الفارسي قيد يقيد به رجل
 الفرس يفتح به من الجبال الشعرية في الاكثر نبرد بفتح تحتين بمعني الحرب
 مبتداه بيش مصافي قد مر بيان في الدليجة از موده اي عند المراء
 حرب الحرب معلومست خبره چنانکه سنده شرح بيش و انشمنند
 اي مثل معلوميتها **حكايت** توانگر زاده مراد يدم هذا حكايت
 المصير سرگور بالکاف الفارسي پدريش شسته و اصل الدنيا ظاهر
 انار اموالهم في قبورهم و يتفاخرون بها و لکن تعد ابن الغني على قبر
 ابيه و يادرويش زاده مناظره و مباحنه در پيوسته التفاهر که صندوق
 بضم الصاد المهملة فصيح و هو ما وضع على قبر الميت تبريت بدرم است
 اي في الحجر و کتابت زکين ايا کتب عليه خط ملون و فرش رخام بضم
 التاء المهملة انداخته و المراد کون الترخام فراش الصندوق و فشت پوزه
 بکسر الخاء و سکون الشين المجمعين اي الدینته منه در و ساخته و المراد
 کون الترخام مرصعاً به النرينه بکسر پدريش فاطما ابن الفقير چه مانده
 بفتح النون من مانستن اي لا يشبهه لانه استفهام انکاری و مر قال
 اي كيف يشبهه فکانه لم يفهم المعنى که فشتي دو فرام آورده بالترکی
 براي کمر بچ بريره کتورش و مشتى خاک اي کف من التراب بر و کرده
 يعني آن ترابه تکليل درویش بسکون الشين اي ابن الفقير
 اين بشنيد اي جمع هذا الكلام و کفت خاموش قد مر بيان مع کونه ظاهر
 و نه فسر هنا بعد مضيه في مواضع متقدمة بقوله اسکت سيمق ان يقال

و شين

بجهاد

الکافي
 انکاري
 متحقق
 الشارح
 المعنى
 معنى الکيف يشبهه فکانه لم يفهم المعنى که فشتي دو فرام آورده بالترکی براي کمر بچ بريره کتورش و مشتى خاک اي کف من التراب بر و کرده يعني آن ترابه تکليل درویش بسکون الشين اي ابن الفقير اين بشنيد اي جمع هذا الكلام و کفت خاموش قد مر بيان مع کونه ظاهر و نه فسر هنا بعد مضيه في مواضع متقدمة بقوله اسکت سيمق ان يقال

في حقه اسکت که تا پدريش خطاب لابن الغني زير اين سنگ کمران قد مر
 بيان قريبيان خود چنينکه بايد يعني حق پتحرک ابوک نفسه تحت الحجر
 الثقيل بدر من بهشت رسیده باشد خفته حمله که در قبر است موت
 الفقراء راحة **حكايت** الموت اربعة موت الامراء و موت العلماء و موت الاغنياء
 و موت الفقراء الاول فتنة و الثانی **حكايت** خبره که کمتر نهند بر بسکون التراء
 و ي بفتح الواو بار اي الحبل يره بسکون الهاء مقصور من راه آسوده
 ترکند رفتار اسم من رفتن مرد درویش که بار ستم بالا ضافة في اللفظين
 فاقه و فقر کشيد و ليس عليه حمل من انتقال الدنيا بدرم کن اي الى باب الموت
 همانا يشبه که بسکون ازى حفيف الحمل آید و الغني بخلافه کما قال و انکه
 در نعمت و در راحت و سايش گانه عطف تفسيری زير است ماض من
 مردنش زين همه يعني آن مفارقة من هذا المجموع باسره شک نیست
 که دشوار آید لان فراق الکثير سير بهمه عالم اسيري که زبندی بيايد
 فيهما جرمه مضارع من رهيدن بهترش دان ز اميري که کرفتار آید
حكايت بزرگی را پير سيدم از معنی اين حديث که اعدای از يد الظلم
 عدوك العدو و فاعول من العداوة و اسم جنس و کذا کک صح اضافه
 اعدای اليه لان اسم التفضيل يقتضي تعدد ماضيف اليه معرفة تفسک
 التما بين جنبيک و المراد بالنفس الامارة لا المطمئنة و غير ما کفت
 فاعله بزرگی بحکم آنکه هر آن دشمن که باوي احسان کنی دوست گردد
 اي بصير صدقاً کما مکر نفس را چند آنکه مدارا بيش باباء العز في کنی
 مخالفت زياده کند و قيل ضرر العدو بالذنية و هي فانية و ضرر النفس
 بالآخرة و هي باقية و قيل ضرر العدو بالآخرة و ضرر النفس بالآخرة و

و انک انت حقة و التراب راحة

بانه

من ضرر ما **قطعه** فرشته خوی و المعنی ظاهر و قدر مراد و من
 قال خوی بمعنی الخلق و العادة یعنی ملک صفت و فرشته خوی شود
 فقد ذهب علی عاده من ایراد التکرار البیة المفیده و تعریف الشئ
 بنفسه کما قال المصنوع خوی بدر طبیعتی که نشست آدمی فاعل شود
 بکم بفتحی باء الصلة و الکاف العزنی خوردن ای بقله الاکل و کمر و
 چوبهایم بیوفتی خطاب من افتادن بالواو و قد عرفت انه بالواو و بلاوا
 لغة چو جهاد و هو ما لا نماء له مراد هر که بر آری مطیع امر تو شود و ات
 الانسان عبید الاحسان خلاف نفس ای الامارة اذ هی المتبادرة عند
 الاطلاق که کردن کشد و فی بعض النسخ فرمان دهد چو یافت مراد
جدا سعدی بامدی در میان تو انگری و درویشی یکی در صورت
 درویشان ای شخص کان فی صورة فی الفقر انه بر سیرت ایشان ای کلمه
 علی مکرر هم در محفل دیرم نشسته بین الناس و شغفتی ایشان
 الغضاعة و قد اشغ الشئ فی باب ضرب فهو شنیع و الاسم المشغقة
 و در فرشتگایت باز کرده ای کشفه و ذم تو انکرا ان اغاز ای شرعی
 منزلة الاغنیاء سخن بدینجا رسانیده فی سوق کلامه که درویشان را
 دست قدرت بسته است ای لیس لهم مال و تو انکرا ان پای ارا
 شکسته ای لایریدون العطاء **بیت** کرمیان را بدست اندر درم
 نیست تقدیر اندر دست درم نیست کما عرفت مراد خداوند
 نعمت را کرم نیست قیل فی الترجمة **دیکر** کرم اولان کشیده
 درم یوق شو کرم نعمتی و ار در کرم یوق مراد که پرورده نعمت
 بزرگان یصیف المص بنفسه این سخن ای ذم الاغنیاء و ناپسند و فی بعض

درویشی

النسخ

النسخ سخت آمد گفتم ای یار تو انکرا ان دخل مسکینان اند قدر بیان
 فی هذا الباب فی الحکایة التي اولها یارسازاده و من فتره هناك کانه
 نسبه و فتره هنا بوجه آخر حیث قال و المراد بالداخل ما يدخل فی الکلیس
 بعده المراد المخرج الی مصارفه و ذفره کوشه نشینان فان اموال الاغنیاء
 تصرف الیهم محفوظه لهم و مقصد زائران و کشف یراد به الملجأ مسافران
 فان المسافریین یتجهون الیهم و یتمکنون بایرکرا ان قدر مراد اقسریا و عبدا
 و من فتره بقوله ثقیل فانما هو لکونه ثقیلا از به راحت دیگران و لهذا
 دست تناول و هو مد البید لاجل کل الطعام انکه مقصور من انکاه کاه
 مراد و من قال بفتح الکاف الفارسی و سکون الهاء الاصلی ای در آن
 وقت کانه راه فی هذا الوقت برند بفتح من که متعلقان من الامل
 و الولد و زبیر دستان ای الذین کانوا تحت ایدیم بخورند من الطعام
 و فضله مکرم جمع مکرمة بضم التاء ایشان بارامل جمع ارملة و الهیة
 التي لازوج لها کذا فی درج اللغات و من قال جمع ارملة بفتح الهمزة
 و هو الرجل الذی لامرأة له کذا فی مختار الصحاح فقد اسند الیه مالیم فی
 فان الجمع غیر مذکور فیه و باین عطف علی ارا مل و اقارب و حیران جمع
 بتخفیف التاء و العجب من شرح کتابکستان بلغة العرب فتره بقوله
 همسایه رسیده **رباعی** تو انکرا انرا و قفست و نذر و مهانی فی
 سکتة و الباء فی القافية مصدریة ای الاغنیاء و قف و نذر بالمال ضیافة
 لکان مکتهم زکاة و فطرة و اعناق و مهدی بانفتح و السکون مایهدی
 من النعم و قربانی من التبرعات المالیه توکی بانفتح و السکون سئوال
 عن الوقت بدولت ایشان رسی که نتوانی بیاد الخطاب جز این دو

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی
 اعلم ان قوله کذا فی مختار الصحاح قد تبين
 الارسل و هو قوله بفتح الهمزة ای لا بقوله جمع ارملة
 تفهيم الارامل فلا يكون من الاسماء و على غير ما وقع
 ابن سید علی
 فان الارامل مذکور فیه

كفتا جيبا نشنیده که بگوید علیه السلام کفت الفقر فخری فانه يدل على فضل
 الفقر كفتح في جوابه خاموش فانتك لا تدري معنى الحديث المذكور انما اشار
 فواجه عليه السلام بفقر طایفه است که مردان میدان رضا اند و لهذا اضاف
 الى نفسه بقوله فخری اذ ليس الفقر فخر الكل حد و تسليم عطف على رضا بعض
 النسخ سبیر تیر قضا و یسیر عام کما قال به فقر انیان که فرقه ابرار جمع
 او بار مثل اصحاب اظهار پوشند کما فی زماننا و لکنه ادراک بکسر الهمزة
 و طیفه فروشند مضارع من فروختن بمعنى البیع یعنی لایا کلون لکنه
 و کما یفهم من بیعون لزیادة حصرهم على المال **قطع** ای طبل بالترکی
 ای طاول و امراد به من يقول الكلام رافعا صوته متصفا بلند بانک صفته
 و در باطن هیچ ای بطنه خالی بی نوشته و زاد چه تدبیر کنی وقت بسیج
 و هو بفتح الباء العربی او الفارسی او بکسر ما و بالجیم العربی او الفارسی
 لفة مستعملة و قد یعمل بفتح الباء العربی و بالجیم الفارسی معناه بالترکی
 سفره راخی و امراد منا قصد السفر و قد وجدنا هذا التفصیل فی بعض النسخ
 و صادفنا الامانی بكل الاستعمالات و من لیس فخر فی میدان الفارسیة
 وقع فی الحیرة حیث قال فی شرحه بالباء الاصلیة موافقا فی الوزر قوله
 بسیج و کمن قال فی الصحاح الفارسی بسیج بکسر الباء تنهئة الاسباب و قد
 صح الباء و الجیم بالعربیین فی ذلك الصحاح و بالفارسیین فی بحر الفریب
 و اما ما سمعته من افواه الرجال فهو بسیج بفتح الباء العربی و بالجیم الفارسی
 روی طمع از خلق بسیج امر من بیچیدن ارجوف شرط کما مر بانه مردی
 تسبیح مزار دانه بردست بسیج بید المص بهذا الكلام انک تتصرف
 فی الانتفاع بالفقر و لست بذک المقام و قد وقع فی بعض النسخ هنا

کفتا جیباً نشنیده که بگوید علیه السلام کفت الفقر فخری فانه يدل على فضل
 الفقر كفتح في جوابه خاموش فانتك لا تدري معنى الحديث المذكور انما اشار
 فواجه عليه السلام بفقر طایفه است که مردان میدان رضا اند و لهذا اضاف
 الى نفسه بقوله فخری اذ ليس الفقر فخر الكل حد و تسليم عطف على رضا بعض
 النسخ سبیر تیر قضا و یسیر عام کما قال به فقر انیان که فرقه ابرار جمع
 او بار مثل اصحاب اظهار پوشند کما فی زماننا و لکنه ادراک بکسر الهمزة
 و طیفه فروشند مضارع من فروختن بمعنى البیع یعنی لایا کلون لکنه
 و کما یفهم من بیعون لزیادة حصرهم على المال **قطع** ای طبل بالترکی
 ای طاول و امراد به من يقول الكلام رافعا صوته متصفا بلند بانک صفته
 و در باطن هیچ ای بطنه خالی بی نوشته و زاد چه تدبیر کنی وقت بسیج
 و هو بفتح الباء العربی او الفارسی او بکسر ما و بالجیم العربی او الفارسی
 لفة مستعملة و قد یعمل بفتح الباء العربی و بالجیم الفارسی معناه بالترکی
 سفره راخی و امراد منا قصد السفر و قد وجدنا هذا التفصیل فی بعض النسخ
 و صادفنا الامانی بكل الاستعمالات و من لیس فخر فی میدان الفارسیة
 وقع فی الحیرة حیث قال فی شرحه بالباء الاصلیة موافقا فی الوزر قوله
 بسیج و کمن قال فی الصحاح الفارسی بسیج بکسر الباء تنهئة الاسباب و قد
 صح الباء و الجیم بالعربیین فی ذلك الصحاح و بالفارسیین فی بحر الفریب
 و اما ما سمعته من افواه الرجال فهو بسیج بفتح الباء العربی و بالجیم الفارسی
 روی طمع از خلق بسیج امر من بیچیدن ارجوف شرط کما مر بانه مردی
 تسبیح مزار دانه بردست بسیج بید المص بهذا الكلام انک تتصرف
 فی الانتفاع بالفقر و لست بذک المقام و قد وقع فی بعض النسخ هنا

من قوله

من قوله درویش بی معرفت الخ علی ما وجد فی بعض النسخ و انما اخرنا النسخة
 التي وقع فيها تقدیم ذک القول لان ذک المقام مقام استدلال المصنف لان
 ایراد دلیلہ هناك و هذا المقام مقام لبواب عن استدلال المصنف فلا وجه لایراد
 الدلیل هنا فمن اختار النسخة التي وقع فيها تأخير ذک القول فقد آثر هذا
 الترتیب کما لا یخفى على المتأمل للیبیب و اعلم ان فی کلام المصنف إشارة الى
 التوفیق بین الاحادیث الثلاثة فانه قوله علیه السلام الفقر سواد الوجه في الدارين
 فی حق من يشغله الفقر عن الطاعة بل یقیبه فی المعصية کما قال علیه السلام
 ان اشتی من اجتمع علیه فقر الدنيا و عذاب الاخرة و ان قوله علیه السلام کاد
 الفقر ان يكون کفرا فی حق من لا یصبر علیه بل یتکلم بوجوب الکفر و قد ورد فی الحديث
 القدسی من لم یصبر علی بلائی و لم یشکر علی نعمائی و لم یرض علی قضا فی فلیطلب
 رباً سوائی و ان قوله علیه السلام الفقر فخری فی حق من یری الفقر علیاً یرتکب
 الانبیاء و اذا عرفت هذا التحقیق المشار الیه فی کلام المصنف المؤید بالاحادیث
 الاخر لم یبق لك حاجة الى التوجیه البعید الذی اوردہ من قال قال بعض
 المحققین معنى الحديث الاول اعنى قوله الفقر سواد الوجه في الدارين
 عدم خلو القلب مما خلعت عنه یدیه و معنى الثاني اعنى قوله الفقر فخری خلو القلب
 عما خلعت عنه یدیه و معنى الثالث اعنى قوله کاد الفقر ان يكون کفرا عدم خلو
 القلب مما خلعت عنه یدیه هذا کلامه ثم ان المصنف تنزه و قال ان امتثالنا
 لیسوا ذلک الطائفة التي قلنا فی حقهم مردان میدان رضا اند و لیس لنا مال
 حتی یحصل الثواب بصره الى الخیرات کما قال رسول الله صلى الله علیه و سلم نعم المال
 الصالح فی ید الرجل الصالح و لیس امر معاشنا منتظماً حتی یتيسر لنا العبادة
 بفرار المال بل فی قلوبنا حب المال للفقر و سوء الحال و لا فائدة هذه المعاني

ابن سید علی

ابن سید علی

کون ذلک الحاشیة نایباً بکمال افکاره
 من النسخة ثانیة انما مر

قال وانشاید جز بوجود نعمت برهنه را پوشیدن آن کان معناه بالترکی
 او در تمک و هو متعده و آن کان معناه بالترکی یکم فهو لازم از متعده
 پوشانیدن یا در استخلاص کمر فشاری کوشیدن یعنی لایق شئی نه لایق
 مثل شتر العری با عطاء اللباس و مثل استخلاص الاسیر و المحبوس الی وجود
 النعمه انشاء جنس ما را برید فقر الصوفیه بیا ایشان ای بمرتبه الانبیاء
 کی رساند استغفارهم انکاری وید علیا و می ید المعطی بید سفلی و می ید
 الآخذ چه مانند ای لایق شته ها کما و رو فی الخبر الید العلیا خیر من الید السفلی
 نه بینی حق جل و علا در محکم تنزیل یحتمل آن یراد بمحکم معناه الاصطلاح
 الذی یدکره اصل الاصول او یراد به معناه الذقوی از نعمت اهل
 خبری دهد که او لشک لاهل الجنة رزق معلوم ای موقوف چنین است
 علی قدر غدوة و عشیه قوا که بیان للرزق المعلوم او بدین معنی فاکه
 مایو کل من الثمار تلذذوا رزق اهل الجنة انما یؤکل للتلذذ لا للضرورة لا یستغنوا
 عنه فی الجنة و هم مکرمون لان الاکل الخالی عن الاکرام یلحق بالیهام و آن
 یصل الیهام فی غیر تعب و سؤال کما علی رزق اهل الدنیا فی جنات النعیم ای فی جنات
 یس فیها الانعم و وجه الاستدلال المص بالآیه علی کون الید العلیا افضل ان لها
 معلوما و الرزق المعلوم ممدوح و صف الله تعالی اهل الجنة به تا بدانی که مشغول
 کفاف قدر بیانیه فی الباب الاول از دولت عفاف و هو الکف عن الامم و
 و ملک فرقت زیر نگین رزق معلوم بیت تشنگانرا نماید مضارع مجرول
 اندر خواب ای فی النوم همه عالم بچشم ای فی عیونهم چشمه آب کمال و حکم
 علی الماء و احتیاجهم الیه هر کجا که سستی کشیده مفعول مقدم لقوله بینی و بینی
 چشمه عطف علی را بینی خود را بشیره قدر بیانیه فی حکایت ز و راز مای و الباء

این بیت را در حدیثی از امام علی علیه السلام در بیان نعمت رزق الهی مذکور است

و این بیت را در حدیثی از امام علی علیه السلام در بیان نعمت رزق الهی مذکور است

هنا السببیه در کارهای مخوف اندازد فقره و از توابع آن ای من و از صیغه
 نیر بهیز بفتح النون النافیة و از عقوبت آفت نهرا سدا ای لایخاف و حلال
 از و ام نشناسد قطع سکی را که کوفی بیاید الوحدة فیها بر سر آید باین
 علیه ز شادی بر جبهه کین استخوانست ای علی هذا النظم و کمر نشی
 الیاء للوحدة و انغش هو للنازة بکسر الجیم اذا کان علیه المیت و اذا لم یکن
 علیه میت فهو سریر و کس بر دوش گیرند مرهون لیم الطبع شمیج
 النفس بندارد که خوانست ای یظن انه طعام اما صاحب دنیا یعنی مالک
 مال بعین غایت حق تعالی فی اخافه عین الی غایت لطف موقوفست الخط
 هو النظر و طلب الانصاف و الاعتراف فی خصمه فقال من ههنا یعنی فرضا
 که تقریر این سخن نکر دم المفروض هذا و بیان و برهان نیار دم عطف
 انصاف از تو توقع دارم ثم او رد کلاما یقبله المتصف فقال هرگز معنی
 اللفظ کافظه معلوم شیوعه و فی بینه بقوله قیل کسر الکاف الفارسی معنی
 اصلا یعنی هیچ فقد اکثر الکلام فلا فایده فیه هرگز هیچ دیدی که درست بانی
 الیاء للوحدة و دغا هو شخص المزعوف الذی لا یطابق باطنه ظاهره یقال له بالتر
 قلب بر کشف بفتح الکاف و کسر التاء و سکونها الظاهر بالفتح بسته یا عطف
 فی الفارسی بی نواهی بیاء الوحدة ایضا در زندان نشسته محبوبیایا پرده
 معصومی دریده یا کنی بتشدید الفاء عنی کما مر از معصم بکسر المیم و سکون
 و فتح الصاد المهملتین موضع السوار من الساعد ای الترسع بریده الا استثناء
 من الامور المذکورة بعقت درویشی بالیاء المصدر ی شیه مردان را بکفر و
 و فقر و تقه بفتح النون و سکون القاف یقال بالترکی تحریقانه ثم کفرته اند
 و کبرها سفته اسم مفعول من سفتن یعنی آن رجال الشجعان بحسبهم الناس فی الموضع

این بیت را

الضيق تحت الارض و يقيدون ارجلهم بالحديد ويخرج كعابهم اذ المعنى
 ان الناس يتعلمونهم بالجرة على اعمال حضار الارض ويخرج كعابهم بسبب
 الاعمال الشاقة فيها ومن لم يعرف المعنى قال يعني بسبب فقره ودرطها
 افتاده است و بكرهته است تا كعبش يخرج و سوراه شده است مقل
 است که درویش را نفس آزاره مطالب کند ای مجامعة چون قوت بشد
 الواو احصانش ای کفها عن الزنا نباشد للتوقان وقوة الخ
 المزاج بعضیان مبتلا کرد که بطن و فرج تو اماند التواءم بفتح التاء
 المثناة الفوقانية و سکون الواو ثم بالهمزة المفتوحة بالترکی ایکز و فتره
 المص بقوله یعنی بطن و فرج دو فرزندیک شکم اندلما فتره المص بین
 الحرام بقوله مادام که این یکی یعنی بطن بر خاست بسبب کثرة الاکل
 آن دیگر یعنی فرج بر خاست و قد وقع ما قلته من الاحتمال شنیدم که در پیش
 باحدث غشی برید به الزنا بکشد ای الناس با آنکه شرمساری برد بغم
 الباء و سکون التاء ای وقع له الحیاة برای سنگساری شد استحق الترحم
 بفت ای مسلمانان زر ندارم که زن کنم قد عرفت معناه فان قيل الظاهر
 من هذا الكلام ان يكون ذلك الرجل عذبا و لارجم للغرب فكيف يستحق الترحم
 قلنا يجوز ان يكون له زوجة في بلد آخر و لمن سلم انه لا زوجة له وقت ارتكابه
 الزنا و لكن يجوز ان يكون متزوجا في الزمان الماضي فيستحق الترحم و قول
 الفقهاء لارجم للغرب ليس مطلق بل للغرب الاصل و قوت ندارم که صبر
 علی ترک الجماع چه کنم لار هبانیة فی الاسلام اشارة الى قول النبي علیه السلام
 لار هبانیة فی الاسلام الترهانیة بفتح التاء فعل الترهان من مواصلة الصوم
 و ليس المسوع جمع مسح بکسر المیم بالترکی پلاس و ترک کل التزم و التعمد فی القبر

الترجی

ولا يتنزل

الترجی

و اما التقبل فهو ترك النكاح و الاعتزال الكلي عن النساء ثم اراد المص بيان
 منافع الفنى فقال از جمله مواجب سکون بالاضافة جمع موجب با جود مسجد
 و هو موضع الوجوب و جمعیت درون عطف علی سکون که خداوند آنرا
 ای للاغنیاء ثابت است قوله از جمله مواجب الخ خبر قوله که خداوند آنرا
 صفة لقوله مواجب و قوله مبتداء آنست خبره و الجملة مبتداء مؤخر للخبر
 المقدم که هر شب صمی بیا و الوحدة در بر بمعنی الصدر کیرند برید به التزویة
 الجميلة او الجارية الملیمة و هر روز جوانی با بیا المصدری از سر کیرند یعنی
 یستأنفون الشباب کل يوم ای یصبغون کانهم شبان آن چنان صمی
 وصف للتسابق که صبح تابان را دست از صباحت ای حسن او بر دست
 ای الصبح المصیض یضع یدیه علی جنبه فان القلب فی الجانب الایسر و هذه
 الهمیة کنایة عن ذهاب الطاقة و کمال الحیرة و من قال یعنی صبح روشن
 دستش از جمال او بر سینة نهاده است و هذا کنایة عن تسلیم حنة و اظهار
 التیمر فی جماله فهو لم یعرف موضع القلب اللهم الا ان یقال الم اذ من قوله
 دل هو الصدر و المقیض عنه به لرعاية السج و سر و خا مان را بای جمالت
 فی ذکر دست و پای لطف از و در کل بکسر الکاف بیت بخون عزیزان
 برید بهم العشاق فر و برده اسم مفعول من بر و ن چنگ با بجم الفارسی
 براد به مجموع الاصاب بکسر الشین استکون السراء للموزن کبر و عتاب رنگ
 فیه تخیل و اشارة الى ان حمرة الانامل لیست بصیغ الخناء بل ملونة
 بدم العشاق و من قال بل بدم هو لاد الاغنیاء العشاق فقد فص العالم
 بلاخص کل لا یخفی محالست بحسب العادة که با وجود حسن طلعت او اشارة
 الى صم کبر و بکسر الکاف الفارسی مناهی کرد و بفتح الکاف الفارسی

مقدم

ابن سید علی

الترجی

ای مستحیل منه عادة ان یدور حول المناهی یا قصد تباهی بایا المصدري
وتباهی بمعنی الطاغی والفاسد والهلک والردی کذا فی کتب اللغات
المعتمدة ومنه قال بمعنی الطاغی کذا فی الصحاح الفارسی فقد قصر فی البیان
فی البیان کما هو شأنه **کند بیت** دلی که حور بهشتی ر بود و یغاکرد مر
کی التفات کند بر بیان یغای **بالتی** کی یغای والمراد ان من تفتش بالجماع
الاعلی لا یلتفت الی الادی سوا کما کان ذلک الجمال الاعلی فی الزوجة ^{اولا}
ومن لم یعرف بمعنی لفظ یغای بل لم یعرف بمعنی البیت قال و اشار بقوله بیان
یغای الی تلك البوارى المستبينة الجميلة المستخرجة من دار الحرب بالتهدي والغارة
شعر من موصولة کان تامة بین یدیه ای قدامه مامدة اشتبهی ضمیر الفاعل
راجع الی من رطب فاعل کان والجملة الفعلية صلة الموصول والموصول
مع صلتة مرفوعة المحل علی انه مبتداء والمعنی من وجد قدامه کما اشتبهی رطب
بغنیه مضارع اغنی والضمیر البارز راجع الی الموصول ذلک مرفوع محلا علی
فاعل یغنی وهو اشارة الی الرطب وهذه الجملة خبر المبتدأ ای الموصول مع
عن رجم متعلق بیهی والترجم هو الترمی بالجارة وهو مضاف الی الغنایة
جمع عنقود وهو بالفارسیة خوشه انکور ویراد هنا عنقود الرطب بقرینة
والمعنی المراد ان كانت عنده امرأة ذات جمال وهو یجاء مع کل وقت
شاء لا یحتاج الی الجماع لوام اغلب ای اکثر تهی دستان ای الفقراء
وامن عصمت مفعول مقدم لقوله الانید فی قوله بمصیبت الانید مضارع
بالترکی بولاشید رفق و چون سکان کمر سنه ای کالکلاب الجیاع و فی بعض
النسخه و اغلب کمر سکان نان ربانید مضارع من ربودن والتشبه
التی اخرت نایا انسب بالسیاق **بیت** چون سکن درنده بتشدید

هذه جمل من
الکتاب

هذه جمل من
الکتاب

گوشت یافت نیرسد مرهون کین شعر صاحب است ای لا یستل انه ناقة
صالح علیها لام یاخذ وقال فالفقر الذی له شبق لا یحترز عن الجماع لوام
بسیار مستوران بعلت درویشی ای بسبب الفقر در عین فساد و افتاد و عرض
بالکسر و التکون کراچی قد مر بیانه فی هذا الباب فی الحکایة التي اولها
رادیدم ومن قال هناك فی شرحه منسوب کرام قال هنا ای ثمین فقد
خطا و فیصح ان یقال فی شأنه عرض کراچی بباد بکسر الدال زشت
ناحی داده **بیت** باکر سکنی قوت پر هیز نماند بفتح النون مضارع متنی
من مانند افلاس بکسر الهمزة و سکون السین المهملة مبتداء عنان
مفعول مقدم لقوله بستاند فی قوله انکف تقوی بستاند فاعله افلاس
والجملة الفعلية خبره و تاذکر المص اذ ترحبان الغنی علی الفقیر و اجاب
عن استدلال الخصم و ذکر فوائد الغنی و مضرات الفقر و حصل التزام الخصم و کمن
منصفا اطال لسانه و شرع فی مذمة الاغنیاء کما یحکی المص حالی که من
این سخن بکفتم قد وقع عین هذه العبارة فی سبب تألیف الکتاب عنان
طاقت درویش بالاضافة فی اللفظین از دست تحمل باضافه برقت
و لم یصف شیخ زبان بر کشید لفتالی فی البوح و اسب فصاحت در میدان
و قاحت قد مر فی حکایة قاضی همدان چهانید بالجمیع الفارسی و بر من و انید
للفعلیة و کفت چندان مبالغة در وصف ایشان کردی و سخنهای پریشان
کفتی بباد الخطاب للعتاب که مهم سکون الهماء و المیم بمعنی قوّة و اهمه
تصور کند فی شأنهم که این طایفه ریشیر الی الاغنیاء زهر فاقه را تریا
قال فی مختار الصحاح التریا فی بکسر التاء دواء السموم فارسی معتر بای
لغة فیه و با کلید ای مفتاح خزینة ارزاق و لیس کذلک مشتی اند

هذه جمل من
الکتاب

هذه جمل من
الکتاب

لفظ مشت بالضم والتسكون يعني المعنيين احدهما بالتركي يومرق والاخر
 بالتركي آفج وهو امراد هناد والياء للوحدة اي طائفة قليلة وقول من قال
 وقد يقال معناه انهم من اوضح المحقرات في انفسهم حيث خلقوا من قبضة
 تراب غير مقبول بل غير معقول متكب ومغرور وصفان مجب بكسر الجيم قدر
 في حكاية التي اولها بيري حكايت ميكنند ونفور بفتح النون فعول من النفرة
 بمعنى التافر مشتغل مال ونمت لخصم مقتل اسم مفعول من الاقتتال
 وهو افعال من الفتنة جاه وشر وتوت بمعنى الغنى كذا في المصادر ومعنى كثرة
 العدد كذا في مختار الصحاح كه سخن نگويند الاسفامت قال مختار الصحاح السقف
 ضد الخلم واصله الخفة ولواكه ونظر نكنند بغير الاكبر اهت ثم ذكر بعض قبائحهم
 بحسب زعمه علماء اكبادي بكاف الفارسي والياء المصدرى منسوب ككنند
 اي يقولون في حق العلماء انهم سائون وققراراي بي بفتح الباء الصلوة ثم
 بكسر الباء النافية سر و باي ييراد به العري معيوب كداند اي يقولون
 في حق الفقهاء انهم قوم ليس لهم لباس في رؤسهم ورجلهم بالتركي باشند
 يوق وايا عنده يوق چيلاق وچورلاق بغر ورمالي كه دارند وعزت جاهي
 كه پندارند يعني يظنون انه في نفسه مرتبة عظيمة وليس كذلك في الحقيقة
 برتر اي اعلى از همه نشينند في المجاليس و خود را از همه بهتر بينند في تصوراتهم
 نه آن در سردارند اي ليس في رؤسهم كه بكسي بردارند اي ان يرفعوا رؤسهم
 للنظر الى الغير من شدة كبرهم و من قال اي لا يجوزون رفع الرؤس الا لانتفا
 الى الغير حتى لا يتصورونه من شدة الغرور و فطر الكبر فلم يرفع رؤسه
 الى جانب المعنى اصلا بغير في موضع الحال از قول حكما كه گفته اند مقول القول
 هذا اعني قوله بهر كه بطاعت از ديكران كمتر است و بنعت بيش بالياء العززي

بصورت توانگر است و بمعنى درویش بیت كزني هنر جمال كند فاعلمه
 لي هنر مخترع مفعوله بهر حكيم اي على اهل الفضل كون بالكاف العززي وسكون
 النون في الاصل بمعنى التدبر وكسر النون هنا للاضافة فخرش هذا اللفظ اعني
 كون فكنانية من كمال التحقير شايخ في استعمال الاعجام شمارا من شكون
 في بعض النسخ شمارد فاعلمه حكيم الكركا و غير است هذا مبنی علی ما زعم
 بعضهم انه ان العنبر روت بقرن حركي كفت مذمت ايشان اشارة الى اللانثا
 رد امدار كه خداوندان كرمنداي هم اصحاب الكرم كفت خطا كفتي كه بنده
 در مند بكسر الدال و فتح الراء اي هم عبید الذر هم چه فايده كه اگر ابر كند
 لفظ آذر بالمد والذال المبعجمة اسم للشهر الاخير من الشهور الثلاثة العربية
 او لخريفية او الشتائية في تاريخ الفرس وقول من قال اسم للشهر الاخير
 من الشهور الثلاثة لخريفية فانما يصح في تاريخ الجلالى ويحيى بمعنى النار
 مراد فاللفظ آتش و هو ليس بمراد منها بركس نبي بارند مضارع في
 من باريدن واسناده الى ابر مجاز مرسل من قبيل ذكر الحمل واردة
 الحال واستعمل هذا اللفظ متعديا مجازا في امتعدي حقيقة بارانيدن وكن
 قال بالاشتر اك فقد اتى بشئ لم يذكره ارباب اللغة و قد مر مثله منه
 في حكاية دزدان عرب في قول المص ابر كزندكي بارد فند كرو چشمة افتاب
 عطف على ابر بر آذر بركسي نبي تابند من تابيدن بمعنى الاشتغال ههنا
 و بر مركب استطاعت سوارند اي لهم استيلاء على الثروة والقدرة
 ونمى رانند فلما انتقاه للناس بهم قدمي بفتح النون و ياء الوحدة بهم بالفتح
 واستكون خدای تعالی ای لاجله نمی نهند و درمی قدر مبر بانه آنفا بي من
 بتشدید النون بمعنى المحنة و اذى بمعنى الاذية ندرند و هم غافلون عن قوله

الباء في بنعت و بطاعت
 للفظ فيه

بصورت توانگر است و بمعنى درویش بیت كزني هنر جمال كند فاعلمه

بصورت توانگر است و بمعنى درویش بیت كزني هنر جمال كند فاعلمه
 لي هنر مخترع مفعوله بهر حكيم اي على اهل الفضل كون بالكاف العززي وسكون
 النون في الاصل بمعنى التدبر وكسر النون هنا للاضافة فخرش هذا اللفظ اعني
 كون فكنانية من كمال التحقير شايخ في استعمال الاعجام شمارا من شكون
 في بعض النسخ شمارد فاعلمه حكيم الكركا و غير است هذا مبنی علی ما زعم
 بعضهم انه ان العنبر روت بقرن حركي كفت مذمت ايشان اشارة الى اللانثا
 رد امدار كه خداوندان كرمنداي هم اصحاب الكرم كفت خطا كفتي كه بنده
 در مند بكسر الدال و فتح الراء اي هم عبید الذر هم چه فايده كه اگر ابر كند
 لفظ آذر بالمد والذال المبعجمة اسم للشهر الاخير من الشهور الثلاثة العربية
 او لخريفية او الشتائية في تاريخ الفرس وقول من قال اسم للشهر الاخير
 من الشهور الثلاثة لخريفية فانما يصح في تاريخ الجلالى ويحيى بمعنى النار
 مراد فاللفظ آتش و هو ليس بمراد منها بركس نبي بارند مضارع في
 من باريدن واسناده الى ابر مجاز مرسل من قبيل ذكر الحمل واردة
 الحال واستعمل هذا اللفظ متعديا مجازا في امتعدي حقيقة بارانيدن وكن
 قال بالاشتر اك فقد اتى بشئ لم يذكره ارباب اللغة و قد مر مثله منه
 في حكاية دزدان عرب في قول المص ابر كزندكي بارد فند كرو چشمة افتاب
 عطف على ابر بر آذر بركسي نبي تابند من تابيدن بمعنى الاشتغال ههنا
 و بر مركب استطاعت سوارند اي لهم استيلاء على الثروة والقدرة
 ونمى رانند فلما انتقاه للناس بهم قدمي بفتح النون و ياء الوحدة بهم بالفتح
 واستكون خدای تعالی ای لاجله نمی نهند و درمی قدر مبر بانه آنفا بي من
 بتشدید النون بمعنى المحنة و اذى بمعنى الاذية ندرند و هم غافلون عن قوله

مطلک فی لفظ آذر
 ابن سید علی
 مطلق فی لفظ باریدن
 ابن سید علی

تعالی لا تبطلوا صدقاتکم بالمال و الاذی و مالی بهشتت فراهم آرند
ای جمعون و بختت بکسر لقا و المجر و تشدد السنین المملوئ نکه دارند ای حفظونه
و بکسرت بکزارند ای عند الموت و کما کفتم اند سیم بخیل از خاک و قتی بر آید
ای یخرج که وی در خاک رود ای لایخرج حال البخیل من موضع دفن الا حین
یدفن هو فی الارض **بیت** برنج بفتح الباء الصلوة و سبی بسکون الیاء کسی
نعمتی بیا و الوحدة فیها یکنک بالجمع الفارسی آرد ای یحصلها و کس
ای الوارث آید و بی سبی و رنج بردارد ای یرفعه و یتکلم به کفتم فی خوا
بر نخل خداوندان نعمت و قوف نیافته الا بعلت کدای بالیاء المصدری
ای بسبب السبب و رنه هر که طمع بیکسونند یعنی بترکه کرم و بخیلش یکسان
مستوی نماید مضارع مجهول من نمودن ثم آورده من مقام التعلیل قوله
یکنک بفتح المیم مشهور و کسر کاف و تشدید الکاف اصل و تخفیفها فخرج
دانند که زر چیست اذ به یظهر خلوصه و در دانه و کد ادا نکه همسک کسیت
فانه نکت الاغنیاء کفتم فی رد کلامی بتجربه آن می گویم هذا القول که متعلق
بکسر اللام یراد به لفظ ام بر در ای علی الباب بدارند مضارع من داشتن
ای ینصبونهم علی الباب و علی نظام ای الذین قلوبهم شدیدة را بر کارند
بضم الکاف الفارسی مضارع من داشتن بالترکی اصغر ملق کذا فی مختار
الصحاح و قومی یعنی قومی و بر مک و طیش من کذا فی بحر الفرایب و حواله
اتمک و اینا منق کذا فی لغته قمره حصارای و من قصر علی الاول فقد قصر
تا بار بمعنی الطریق هنا و کسر اللام الاضافة عزیزان ندرند ای میفهمون
من القول و دست بر سینه صاحب تمیزان نهند لبره و گویند کس سرای
نیست ای لیس احد فی البیت و بحقیقت راست مستقیم و صحیح گفته باشند

در این بیت
بکسر لقا و المجر
و تشدد السنین
المملوئ نکه
دارند ای
حفظونه

بکسر لقا و المجر
و تشدد السنین
المملوئ نکه
دارند ای
حفظونه

اثبت بقوله **بیت** انرا که عقل و همت و تدبیر و رای نیست مرموز خوش
گفت پرده دار معناه القوی پرده و دخی و المراد به الحاجب که کسی در سرای
نیست و تما بالغ الخضم فی مذمة الاغنیاء و کان بعض کلامه ظاهر الدفع
و بعضه محتاجا الی البیان سکت من بعضه و تعرض بدفع بعضه فقال
کفتم این حرکت ای نصب البواب الی الباب بذر آنکه از دست بکسر القاء
للاضافة متوقعان بکسر القاف المشددة ای الذین یرجون شیئا بجان امده
اندر کنایه عن کمال الضورة و از رفعة کدایان بفقان سجع و حال عقلست
که اگر ریک بالکاف الفارسی بمعنی التمرل بیابان و بضم الدال و تشدید
فی الاصل جمع دره و هی الذلولة کذا فی مختار الصحاح و خفت هنا للقاء
شود و یتصدق بها چشم کدایان بر بضم الباء الفارسی شود **بیت** دیده
اهل بکسر اللام طمع بسکون العین بنعمت دنیا باشباه کسرة الثناء یرشد
همچنانک بسکون الکاف الموزن چاه بسکون الهاء بشیم فذلک لا یقتضی
بخلهم خاتم طای که بیابان نشین و صف ترکیبی بود لم یکن من سکان البلاد
اکثر در شهر و فی بعض النسخ اگر شهری بودی از دست کدایان بیچاره و عا
کشتی و فی بعض النسخ شدی و جاهه از تن او باره یا ترکی می و کسرت
و رشوت و حصه و قد یعمل بمعنی با باره بل یجعل مخفاه و دفع فی
النسخ چنانکه در مطایبات ای اللطایف کفتم است **بیت** در من منکر
بکسر النون الموزن تا و کراں چشم ندارند ای کز دست کدایان نتوان
کرد ثوابی اما اجابه المص کفتم فاعلم خصم که من بر حال ایشان رحمت میفرم
لان لهم مالا و لا یشترون به ثوابا کفتم نه که بر مال ایشان حسرت می فرمای
خوصک مادرین گفتار فی المباحثه و هر دو بهم المعنی بالترکی بزرگتر میفرم

افکاره انما یسرع و یکن فی
لان من عذبه من عذوب
في الاسجاع و کذا کلامه
من التعلیم و ینبی ان کذا
لان لفظه یسجع للفظه
در کمال

در من منکر

کفتار ای اسیر و مقید هر بیداری که براندی فی بساط البحث بدفع آن
بگو شیدی و کذا و هر شامی که بخواندی بغرض همین بگو شیدی ای کلام غایتی
غلبته تا نقد کیسه همت همه در یافت بسکون لاء و التاء ماض و مضارع
پیریدانه صرف الكل و افناه و تیر جعبه بالترکی ترکش جیت را همه بیداری
قوله مان بسکون النون لفظ پیراد به التنبیه و یفسر بافهم و لا تفعل
کافی قولنا مولانا الترمذی **بیت** گفت مان ای سخاکان گفت و کوه و غط
و کفتار زبان و کوشش جو و من قال بمعنی حاضر باش فی الاشهر و قال
فی مشکلات بمعنی اعلم و ظن ان بین المعنیه منافات محتاج الی التنبیه
تا سپهر نیغنی خوف از جمله بفتح الخاء المهملة و سکون المیم فصیح مرسوم
کور اصله که او را اشاره الی فصیح جز آن مبالغه مستعار نیست
دین و رز بفتح الواو و سکون التاء المهملة و التاء المعجمة امر من و رزید
و معرفت عطف علیه که سخن دان بکسر نون دان لاضافه سجع کوی بسکون
العين و الاضافه من قبیل اضافه الموصوف الی الصفه کلامها و صفا
ترکیبان بر در سلاح دارد ای له سلاح علی باب القلعه و من قال بمعنی
یظهر الاستلح علی باب القلعه فلم یأت بمعنی اللفظ و کس در حصار نیست
و لیس فی داخلها احد عاقبة الامر و لیلش بالذال المهملة نمائذ لاثبات
ملاعه و لیلش بالذال المعجمه فی الذل بضم الذال کرم و غلبه دست
تقدی و هو مجاوزة الشئ الی غیره در از کرد ای و یهوده قد مرید
فی الحاکم الی اولها بر بالین تربت یحیی پیغمبر علیه السلام و من مینه
هناک بمعنی هرزه و باطل و قال متاعی هرزه یستحق ان یقرأ
المصراع المذكور فی شأنه و یقال ما قاله بل مجموع هذا القول اعنی هرزه

دین و رزید
و معرفت

ترکیبان

تقدی

ملاعه و لیلش
تقدی و هو مجاوزة

کفتن آغاز لفظ کرد و مقدر و سنت بالضم و التثنية و التثنية و التثنية و التثنية
که چون بدلیل فرومانند و لم یقدر و علی ایشان الدلیل سلسله حصوت
بجنبانند ای بحر کونها چون ای مثل آذر با لمد و تقدیم المعجمه علی المهملة سم
لابی ابراهیم النبوی علیه السلام بیت تراش و صف ترکیبی صفة لقوله آذر
یعنی همچون آذر صنم تراش که بجفت با پسر ای ابراهیم علیه السلام بر نیاید
و لم یغلب علیه بکنک برخاست قام الی لای که قال الله تعالی لمن لم تنقه
لار جنتک اقول الآیه قال اراغب انت عن الهی یا ابراهیم لمن لم تنقه
لار جنتک و ابراهیم فی ملای ای قال آذر لایبراهیم حین نهاده عن عباده الاصنام
ار اراغب انت الآیه لطفه بالغلظة و صدر کلامه بالمهملة لانکار نفس الرغبة لم
نهدوه بقوله لمن لم تنقه عن معاکف فیها او الرغبة عنها لار جنتک ای بلسانی
یعنی الشتم و الذم او بالجاره حتی تموت او تفرغ منی و شنام داد سقطش کفتم
قد مر معنا کما کبریا نم درید ز خدانش کفتم از جز او سینه سینه منظرها
قوله او در من و من در و قناده بالمواخذه خلق از جلی بالباء الفارسی
مادوان و خندان صفتان شبهتان ای دوزخ و خنده کننده المرویه تجب
انکشت مبتداء و کسر التاء لاضافه تعجب و کذا بکسر الباء و جانی ای الخلق
و الیاء للنسبة از کف شنیده بدندان خبر المبتداء ای الخلق بتعجب من کلها
و یضمون اصابعهم فی اسنانهم استعجابا و استغرابا القصه مرافقه مفعول
مقدم لقوله بر دیم و المصدر مضاف الی مفعوله و هو این سخن یعنی ان النبی افضل
ام الفقیه پیش قاضی بر دیم بیکم بینا بالعدل و بحکومت قاضی عدل راضی شدیم
تا حاکم مسلمانان مصلحتی بگوید و بجهتد و در میان توانگران و درویشان
فرقی بگوید بتبرجیح احدی قاضی چون همیشه جا بدید بکسر الباء الصلة و منطلق

دین و رزید
و معرفت

لا يحتسب قال بعض المستأجر التوكل محله القلب والركبة بالفتن بالظلم
 لا تنافي في التوكل بعد تحقيق العبدان التقدير من قبل الله تعالى وعن انس بن مالك
 قال جاء رجل على ناقه له فقال يا رسول الله ادعها واتوكل فقال عليه السلام
 اعقد فتوكل على الله قال صاحب المثنوي **بيت** كفت بيغمير باواز بلند
 با توكل زانوی ارشتر بلند پس روی عتاب از من بدر ویش کردیش
 الى ان القاضي خطاء في ترجيح الاغنياء على الفقراء مطلقا وعاتبني في إطلاق
 ثم وجه العتاب مني الى خصمي وكفت اى كه كفتي توانكر ان شتغل تباهى اند
 اى هم شتغلون بالبطلان ومست ملاهى ثم قال القاضي محققا للمحل نعم
 بفتحين طائفة الساهرة للوحدة جنين كه كفتي هستند قاصر همت وكافر
 نعمت وصفان تركيبان ومن قال بالاضافة فقد اخطاء ببرند حال را
 بخزينة وبنهند اى يرفعون المال ويضعون في خزيتهم ونخوردند وبنهند
 اى لا يتصدقون اكر بمثل بالفتحات معنى مثلا باران باران بالنون النامية
 اى وقع القوط وفي بعض النسخ ببارد بضم الباء الاولى وهو بعيد ومن
 فقد اختار المرحوم يا جهان طوفان برآمد بكثرة المطر وهو ضد القرينة بالعمارة
 مكنت فویش بالاضافة اى قدرة المال از محنت درویش المكنة واحدة
 المحنى التى يمتحن بها الانسان من بليته نيسند ولا يتفحصون احواله
 واز خدای نترسند وگویند **بيت** كرا از نیستی دیگرى شد ملكرى
 وراست اى المال بط بالتخفيف للموزن را از طوفان چه برك از لاغز
 وراكبلى اى رب نساء ركبات ولا عمادة على الموصوف نصب بناقا على
 على المفعولية جمع ناقه في مواد جها حال من المفعول اى حال كونه
 النيات في مواد جها اى تمها وهى جمع مودج وهو المنفعة والمنفعة

ببراردخ
 بتراردخ

شعر

المرأة فيها وضمير هو اود جها راجع الى ركبات لم يفتن بفتح النون الجمع
 جواب رب الى من متعلق به غاص اى انغرس في الكذب بفتحين جمع
 وهو التمل المجمع **بيت** دونان جمع دون چو كلیم فویش بيرون بردند
 اى افرجوه من المال كويند چه غم كرمه عالم بردند وليس لهم الا هم
 قومی برين صفت كه بياگان كردم كذا انك تقول به ويحكم على كلهم بهذا الحكم
 كذلك يتنبه بقوله وطائفة ويكران من الاغنياء خوان نعمت قد مر بيان في اول
 الكتاب ومن لم يتعرض به هناك مع انه موضع بيانه قال هنا في الصحاح الفارسي
 خوان بمعنى النعمة ولعل اراد به هنا السفرة هذا كلامه فاذا نظرت فيما ذكرنا
 هناك تعرف ان ما نقله من الصحاح الفارسي غير صحيح وصلاى كرم در دا
 لفظ در صلا وفي بعض النسخ ودرست كرم كشاده وميان بخدمت بسته
 وابر وبتواضع كشاده مقابل سبته طاب نامند ومغفرت اى يطلبون ان يذكر
 بالخير ويغفر لهم وصاحب دنيا واخرت وقع في اخبار المشايخ خير الاعمال
 ما اوجب الاجور بندگان حضرت پادشاه عالم من جملة الكلام القاضي مؤيد
 من عند الله وصف لقوله پادشاه مظفر ومنصور على الاعداء صلوة منصور
 ملك اذ قد جمع فوام الانام اى يطبعه جميع الناس حامى اسم فاعل
 من الحماية وهو اللفظ تغور بفتحين جمع تغر بفتح الشاء المشبهة وسكون
 الغين المعجمة وهو موضع المخافة بالخارسية در بند و سرحد وانجاكه
 بيم بود از دشمن وقيل المراد بالشغور الفروع اى حافظ فروع بلاد
 الاسلام وارث ملك سليمان قد مر عين اللفظ بعينه في مدح الملك
 اعدل اسم تفضيل ملوك الزمان هذا مدح معتدل مظفر الدين قد مر
 هذا ايضا ابو بكر سعد اى ابو بكر بن سعد ادام الله ايامه اى اطال عمره

ابن سينا

بكراردخ

و نظر اعلامه بالفتح جمع علم بنفین **قطر** بدرجای بسرا افطجای تم
 هرگز این کرم نکند مریح که دوست خود تو یا خدا و ندان قدم بر پناه آدم کرد
 یعنی آنک اشفق با و لا د آدم علیه السلام من ابائهم خدای بسکون الیاء مبتدا
 خواست که بر عالمی بفتح اللام و سکون الیاء النسبة بنحشاید مضارع من بنحشاید
 بمعنی التمجید ای اراد الله تعالی ان یرحم جمیع الذین هم منسوبون الی العالم ترا
 بر عمت خود پادشاه عالم کرد فان کونک سلطان علی الناس رحمة علیهم
 قاضی چون بدین پایه رسانید ای اوصل الکلام الی هذه المرتبة و از حد قیاس
 ما استب مبالغه در گذر اندای حکم بالاعتدال بمقتضای حکم قضای مجرب
 حکمه رضادادیم و قبله و از ماضی در گذشتیم ای تجاوز ناعنه و بعد از
 مجوی و فی بعض النسخ و بعد از محاکا مخفف من محاکاة معناه بالترکی محاکا مخفف
 راه مدارا بضم المیم مخفف من مداراة و هی المداينة و الملاينة که فتم قال
 علیه السلام امرت بمدارات الناس و سر مفعول نهادیم بتدارک یقال
 استدرك ما فات و تدارک بر قدم یکدگر نهادیم للاعتذار و بوسه بر سر
 و روی همدگر دادیم ای قبل کل واحد منا راسل آف و وجهه و ضم
 سخن برین دو بیت بود ای ختمت الکلام بهذین البیتین و بنحو
 للتأیید بنفین **قطر** مکن زکرتش کیمی بالکاف الفارسی فیها شکایت
 ای درویش علل انهم یقولون که تیره بختی بیاء الخطاب و تیره بخت و صف
 اگر هم بالفتح و السکون مرادف مع و قدیرا و به الاستمرار و من قال نعم
 زید للتأکید فی معنی الکلام نقول غیر عالم بمعنی الکلام برین بنحشاید
 مردی بضم المیم خطاب من مردون توانکرا بالالف فی آفوه للتداء و
 دل و دست کامیاب هست معناه بالترکی چو سنک مراد سورجی الک

و فی بعض النسخ و بعد از محاکا مخفف من محاکاة معناه بالترکی محاکا مخفف

بنحشاید

بنحشاید

بنحشاید

و کوکک و اردر بخور و بخش باباء الاصلیة ای کل بعض مالک و اعط بعضه
 و من اورد عبارة المتن بخور و بخش بابائین اصلیه و زاید و صحیح القراءه
 بقوله یقرأ بسکون لفاء و ضم الراء الموزن و بین المعنی بقوله ای کل الطعما
 لللال و اعط ما فضل منک للفقراء فقد اخطاء فی الموضعین اما الاول
 فقد اخرج اللفظ عن الوزن المعقول و النهج الموزون و اما الثانی فقد قید
 المطلق و خصص من غیر تخصص و قد وقع فی بعض النسخ بخور و بخش غیر
 العاطفه که دنیا و آخرت بردی بضم الباء ای حصل کل حظ من الدنیای
 من الآخرة **باب هشتم در آداب محبت** الاداب جمع ادب و هو
 اجتماع حاصل الخیر و الادب هو الذی اجتمع فیه تلك الفضائل و قد یطلق علی
 و الصفت بمعنی المصاحبه **حکمت** حال بسکون اللام مبتداء از بهر آسایش
 ای لاجل سترحت عمر است خبر نه عمر از بهر کرد بکسر الکاف الفارسی ای
 کردن حال ای لیس العمر لاجل جمع المال عاقلی بیاء الوحده را بر سیدند فلما
 یوجد فی بعض النسخ بر سیدم که نیک نخت کیست و بد بخت چیست و قد
 يستعمل چیست بمعنی کیست گفت نیک بخت آنکه خورد و بسکون المراد و الداء
 ماضی در خوردن و کشت بکسر الکاف الی و من کشتن بمعنی لوط ای طرد
 البذر و بد بخت آنکه مرد بضم المیم ای مات و هشت بکسر الراء ای ترک ماله
بیت مکن غازی لا تصل یران هیچکس ای علی شخص شحیج که هیچ نکرد
 ای لم یعمل عملا ینفع علل النفی بقوله که عمر در سر تحصیل مال کرد و خورد ای
 عمره تحصیل المال و لم یتفیع به **پند** موسی علیه السلام قارون را نصیحت کرد
 قائلاً که احسن امر من الاحسان کما احسن الله الیک ای احسن الی عباد الله
 با داد الزکوة و الصدقة کما احسن الله الیک بعلم الکیمیا و نشنید بمعنی لم یقبل

قوله وعاقبتش شنیدی قدر بیانی و من افریانه فلم یحسن و قول المصنف هنا
 شنیدی یستحق سببی بیانه **قطع** انکس که بدینار و درم غیریند و
 ای لم یکتسب الثواب بهما سرعاً قوت اندر دینار و درم کرد ای صرفاً ثوابها
 خواهی حرف الشرط مقدار که متمتع شوی ای ان کنت ترید ان تنفع از نعمت دنیا
 جزاء الشرط هذا یعنی یا خلق کرم کن که با تو کرم کرد کا قیل **شر** اذا جاءک
 الدنیا علیک فخذها علی الناس طر انما تتقلب فلا یجود فیها اذا هی
 اقبلت ولا یجمل بقیها اذا هی تذهب عرب کویدر جدار من جاد بمانه
 و لا تمنن نهی من المنة و تعلیل نهی قولهم فان الفائدة الیک عائدة و تقدیر
 لا یلزم علی الخیر و السج و المص فستره بقوله یعنی یجش بضم الباء الزائدة و عطا
 ای العطیة ده بکسر الدال و سکون الهاء امر من دادن و منت منه بفتح المیم
 النافیه و کسر الف و سکون الهاء نهی من نهادن که فایده آن بتوبان میگرد
قطع درخت کرم هر کجا بیج کرد بالباء العربی ای نبت و صار محکماً کذا
 از فلک شراخ و بالای او فان آثار الثواب یرتقی الی العرش کبر امتیاد و اری
 بتشدید المیم کن و اشاره الی درخت بر بمعنی الثمرة خوری بیاء الخطاب
 فیها بخت منه کامر آنفا اتره بفتح الهمزة و تشدید التاء آله معروفة
 بر بای او ای لا تقطعه بها یعنی لا تبطله بالمنة كما قال الله تعالی یا ايتها
 الذین آمنوا لا تبطلوا صدقاتکم بالمرن و الا ذی و قیل المنة من ضعف
 بالضم ای القوة **قطع** شکر خدای کن که موفق اسم مفعول من التوفیق
 بشدی بخیر متعلق بموافق زانعام و فضل او نه معطل کذا اشتدت
 التاء الاخرة للخطاب ای لم یرتکب معطلا من انعامه و فضله منت منه
 مرموزین آنفا که خدمت سلطان همی کنی کا قال الله تعالی لا تموتوا علی

کس

خدا و خلا

اسلامیکم منت شناس از و که بخد مت بداشتت بل الله یمین علیکم
 ان هدکم الی ایمان **حکمت** دو کس ریخ بهوده قدمتر مرار مع انه
 مشهور و من تعرض بیانه بقوله بمعنی باطل فقد استحق اللطيفة الشاة
 مرة ثانیة بر دندای ارتکبا المنة الباطلة و سعی بی فایده کرد و در غم بنها
 یکی مبتداء انکه حال اند وقت ای انکسبه و غور در جمله خبره و دیگر انکه علم
 آموخت ای تعلیمه و عمل نکرد به **بشنوی** علم یعنی علم را چند انکه بیشتر
 خوانی لفظ بیشتر اسم تفضیل و من فستره بقوله یعنی زیاده فی خوانی
 فلم یعرف الزیادة چون عمل در توفیق نادانی بیاء الخطاب نه
 محقق بکسر القاف الاوای امشدة من اثبت المسائل بالادلة لایل بود
 ای لایکون محققاً نه دانستند قوله جار یائی فاعل بود و الباء للوحدة
 بر و کتابی چند صفة جار یائی قال الله تعالی الذین حملوا التوراة ثم
 لم یحملوها کمثل الحمار یحمل اسفاراً ان تهی مغز را چه علم و خبر ای لیس علم
 و خبر که بر و همین مست یاد فر ای لا یفرق بینهما **حکمت** علم از بهر
 دین پرورد دست فان تربية الدنیا و اصلاحه به نه از بهر دنیا خوردن
 ای لیس لاجل و تسلیة الی تحصیل الدنیا **بیت** هر که بر خلق علم و زهد فرقت
 یعنی آن تکبر علمه و زهد من الخلق و جعلها وسیلة لنیل الدنیا و من قال
 یعنی ان من قصد اراءة العلم و الزهد علی الخلق ریا فلم یعرف المعنی فرمتی
 کرد کرد بکسر الکاف الفارسی فی الاول و فتح العربی فی الثانی و پاک بسوخت
 یعنی احرقة بحیث لم یبق منه شئی **حکمت** عالم ناپر هیز کار ای العالم الذی
 لم یکن متقیاً کورست بالکاف العربی مشعل دار یعنی هواعلی فی ید جمع
 بهدی للناس و لا یهتدی بنفسه **بیت** بی فایده هر که عمر دریافت الی بیت

بن سید علی

ابن سید علی

ابن سید علی

یعنی اصاعه فیما لا ینفع فیہ چیزی مخداید ای لم بیشتر شیئا و زر بینداخت
 بکسر و الباء الصلته ماضی از اذ اختن نقل عن بعض السلف ان ثلثه
 عز وجود عالم زاهد عابد متوکل **حکمت** ملک از خود مندان جلال گیرد
 فان الملکة التي فیها العقلاء تحسن بهم و دین اسلام از پر مهر کاران
 لفظ گیرد مقدر هنا کما عرف مراراته قاعدة الاسماء و تلمای وجود فی بعض
 النسخ هنا لفظ باید و من اختاره و قال فی شرحه مضارع من یا فتن فقد
 اختار المخرج و اخرج الکلام عن السیج و معنی هذه القرینة ان الذین یکمل
 بالاتقیاء یا دشنامان بنصیحت خود مندان بالاضافة محتاج ترند که فرد مندان
 بقرینت یا دشنامان اشد احتیاجا الی نصیحت العقلاء من تقر بهم بهم **قطع**
 بند اگر بشنوی هذا هو المسموع من الاساتذة الكاملة و فی بعض النسخ
 بندم اگر و من اختاره و قال بوصول الساهرة فقد ذهب مذمبه فی اختیار
 المخرج ای یا دشناه نداء الاحضار خاطره و من قال یعنی بشنوه فقد انی
 اجنبی در همه و قتر ای فی جمیع الدفاتر به معناه ظاهر و من قال فی شرحه
 یعنی بهتر فقد غلط فی مواضع ازین بند نیست و المفسر الیه مضمون
 الآتی جزو من مفرمانی من فرمودن عمل ای لا تأمر غیر العاقل بالعمل
 که چه عمل کار خود مندا بالاضافة بعبست قال بعض اهل التحقيق العزلة التقبد
 عن ارباب الدلول بترك الطبع و نهی النفس و شهادتها بلزوم الورع **حکمت**
 سه چیز باید ارای باقی مانند مال بی تجارت فانه ینتهی بالعرف و علم بی بحث
 فانه ینفسی و ملک بی سیاست فینبغی المستطاع ان لا یرک العقوبة عن المستحق
 و لهذا قال رحم آوردن بر بدین جمع بدستمنت بر نیکان جمع نیک مقابل
 بدین و عقوبه کردن از ظالمان عطف علی السابق جورست بر درویشان

و زاهد

این شیء

چون پیشه دانا
 چون پیشه دانا
 چون پیشه دانا

فانهم

فانهم یستطون علیهم **بیت** خبیث را جو تعهد کنی فی مختار الصالح التمهید
 التوفظ بالشیء و بنوازی بیاء الخطاب فیها بدولت الباء سببیه تو کنه
 مقصور من کنه می کند فاعله ضمیر خبیث یا بنوازی یا بیاء المصدری ای
 بعضی بیشتر کنش **حکمت** بر دوستی یا دشنامان بکسر الباء المصدری
 اعتماد نتوان کرد و من اختار فی عبارة المثلث اعتماد نشاید کرد و فعلی
 اعتماد نشاید کرد و بر آواز خوش کوزگان بکسر الشین بالاضافة غرة قدر
 بیانه فی اوایل الکتاب فی قول المص اندکی ماند فواجره منون
 کرد و بود کلاما جمع المصدری که آن اشاره الی دوستی یا دشنامان بخیا فی
 مبتدل شود کانه تعلیل لما سبق ای یتبدل ذلک بخیال سوء ظن و این
 اشاره الی آواز بجوابی ای بالغموم و اراد به الاجتهاد و البلوغ متغیر کرد
بیت معشوق بکسر القاف هزار دوست رادل ندی ای لا تحبه و رمی
 آن دل کلمه را مخدوفه لوزن بخدای یا لیا مین مصدریة و اشباعیة بنهی
 بکسر تی الباء الصلته و القون الاصلیة و الباء الخطاب فی آخر المصراعین
 بالترکی بیک دوستی معشوق کوکل و یرمیه سن اگر و یرسکن اول کوکل
 ایر لقه قور سین فلما عرفت معنی البیت الی فلا تلقت الی قول من قال
 ان الباء فی آخر المصراعین اشباعیة ای فصلت من اشباع کسرة ما قبلها
حکمت هر آن سر می بکسر تی السقین و التراء المشددة و یاء الوحدة
 النوعیة که داری بیاء الخطاب یا دوست در میان منه ای لا تضع
 بینک و بینة یعنی لا تغشیه چه دانی که وقتی دشمن کرد فاعله دوست
 و هم بدی و فی بعض النسخ و هر کن ندی که توانی بدشمن مرسان ای انزل
 الیه باشد که وقتی دوست شود **حکمت** رازی که خواهی نهان ماند بفرنج

این شیء
 این شیء
 این شیء

مطلوبه
 فی لفظ دمی و نهی

این سید علی

با کسی در میان منته اگر چه معتمد بود یعنی آن کس که هیچ کس بر سر بالکسر
و التشدید تو از تو مشفق تر نباشد **قطعه** خامشی قدم بر بیان به که طبع
ارادیه است و کسر الراء للاضافة ای قوله دل خویش مرهون با کسی گفتن
و گفتن که مگوی ای السکوت اولی من ان تقول سرک لاحد و تقول لا تقل
سرک كما قيل **بیت** سر خود بیاورد گفتن نباید زان سبب یار یاری
بود از یار یار اندیشه کن ای سلیم آب رگه ز سر چشمه بیند یعنی ای شخص
الطبع اقبس الماء من اول العين که چو بر شد الظاهر ان فاعله ضمیر آب یعنی
اذا کثر الماء بالجر یان من العين و صار نهرا نتوان بستن المصدا مضاف
الی مفعوله یعنی جوی و اذا وف المعنی الظاهر فلا تلتفت الی قول من قال
قول جوی من قبیل تنافع الفعلین اذ یتمل ان یجعل فاعل شد و مفعول
بستن **بیت** سخنی در میان نباید گفت بمعنی گفتن که بهر بختی بین
انجن بفتح الهمزة و ضم الجیم نباید گفت ای لاینبی ان یقال القول
الذی لایصلح ان یقال بین الناس فی الجمع **حکمت** دشمنی بیا الوحد
ضعیف که در طاعت آید ای یظهر الاطاعة و دوستی نماید که تفسیری
مقصود وی اشاره الی دشمنی چنان نیست که دشمنی بایاء المصدی
کافی دوستی قوی کرد و بالکاف الفارسی و گفته اند المقول ما بعد
بر دوستی دوستان بکسر الیاء المصدری اعتماد نیست کما قال علی رضی
الله عنه اخوان زماننا جو اسیس العیوب تا بتملق بکسر الفاف دشمنان رسید
من جنس الائتماد ای لایصل شیء منه علی تعلق الاعداء **حکمت** هر که دشمن
کوچک بالکاف العربی و الجیم الفارسی ای صغیر را حقیر شمارد ای عیده
ذیل لا ضعیفا بدان ماند مضارع من مانسب که آتش اندک را همگرا گذارد

بکسر الراء للاضافة ای قوله دل خویش مرهون با کسی گفتن
و گفتن که مگوی ای السکوت اولی من ان تقول سرک لاحد و تقول لا تقل
سرک كما قيل

بفتح الهمزة و ضم الجیم نباید گفت

بکسر الفاف دشمنان رسید

ای لایطفه و لایخاف من اواءه **قطعه** امروز بکش بضم الکاف العربی
امر من کشتن چو می توان کشت ای لا توفز کاتش چو بلند با منون
اللام آورده اهل اللغة فی باب المضمومة و من قال بفتحین فی الفصح
نقد تقول شد و من قال هکذا فی النسخ التي وصلت الینا فقله لوقال
شود بدل شد لکان الوزن متقیما بلا تکلف فقد غفل عن الوزن القصح
و التكلف الصریح جهان سوخت ماض فی الاصل و معناه هنا الاستقبال
لوقوعه فی غیر الشرط بکذا که زه کند کان را مرهون دشمنی که بتبصر می توان
دوخت لفظ دشمن فاعل کند و ما بعده صفة له و من قال قوله دشمن
فاعل کند و مفعول ما بعده بحسب علی سبیل التنازع کما لا یخفی فقد اربک
فی بعض کلامه امرا لایر قضیه من له ادنی معرفة باسلوب ترکیب کما لا یخفی
حکمت سخن در میان دو دشمن چنان کوی که اگر دوست شوند شرم
زده نباشی **شعری** میان دو کس جنگ چون آتش است و النار تزداد
بالخطب سخن چوین بکسر النون الثانیة للاضافة و صف ترکیبی بمعنی النمام
بد بخت صفته بهر کم کش و صف ترکیبی من کشیدن است فاجدال نیز
بینها بسبب نیمه کنند این و آن ای احدهما و الاخر خوش و کمر باره دل
بالمصالحه وی بفتح الواو و سکون الیاء ضمیر غایب عاید الی سخن چوین اندر
میان آئینا بینها کور بخت بالکاف العربی کنایه عن کد و رة حاله و جعل
بفتح الفاء و کسر الجیم میان طرف دو تن ای بین الشخصین آتش اخروختن
ای ایقاد النار به عقلست یعنی مقتضای عقل نیست خود کلمه را مقدر
در میان سوختن کانه تعلیل **قطعه** در سخن باد و ستان آهسته باش
ای لا ترفع صوتک و لا تقش سرک تا ندارد دشمن خون خوار کوشش

بکسر الراء للاضافة ای قوله دل خویش مرهون با کسی گفتن

بفتح الهمزة و ضم الجیم نباید گفت

بکسر الفاف دشمنان رسید

ای لایسج قوکت پیش دیوار آنچه کوی هوش دار ای لا تغفل بتا شد
 در پس دیوار کوش **حکمت** هر که باد شمنان دوستان خود بکشد
 دوستی کند و فی بعض النسخه صلح کند بر آزار دوستان دارد **بیت** بشنوی
 امر من شنیدن ای فردمند از آن دوست دست کنایه عن ترک الصحبة
 و الالفة که باد شمنان بود و هم نشست ای بجا سهم **حکمت** چون
 در امضای کاری و اجراء عمل متروک باشی بین آن بفعله و ترک آن طرف
 اختیار کن که پی آزار تر بر آید کلمه تر للتفضیل منعا مکررا **بیت**
 با مرد بفتح المیم و سکون الدال سهل ضد صعب کوی امر من گفتن و دشوار
 بکوی نهی منه یا آنکه در یکسر الراء ای باب صلح ز ندادی بقرع باب الصلح
 جنگ بجوی **حکمت** تا کار تر بفرغ الباء الصلح بر می آید ای اذ احصل
 بالذنب جان در خطر بفتح الحاء المجرمة و الظالم المملک نه دادن نشاید ای لای
 من صرف المال لیندفع الضر من الترویح کما قيل ان المال وقایة للنفس **بیت**
 چو دست از همه چینی در گشت بضم الکاف الفارسی حاضر مجهول مع کسستان
 و یقراء بفتح ال سین للقافية والمعنی اذ لم تظفر بمجمع الحیل حلاست بر وزن شمشیر
 دست ای حل کل الاستحاض بالمضاربة بالتسیف کما قيل آو الخیل التسیف
حکمت بر عجز دشمن رحمت مکن که اگر قادر شود بر تو رحمت نکند **بیت**
 دشمن کلمه را مقدره چو بینی تا توان ضعیف لاف از بروت بضم ال سین
 و کسر التاء للاضافة خود مزین نهی مزیدن ای لا تکلم بکلمات منبئة عن التصلف
 و الغرور اعتماد اعلی قوکت مغر نیست بباء الوحدة در هر استخوان و کذا
 الباء فی قوله مرد نیست در هر پیرهن تعلیل انتهى **حکمت** هر که بدی بیا
 الوحدة را بکشد بضم الکاف العزنی خلق را از بلای و من ظلمه بر نداد ای غلظهم

در آیه اولی
 جاده خود را بکشد

در آیه اولی

و هذا انعام علیهم و او را از عذاب خدای اذ لولم یقتله لکان یؤدی الی
 فی عذاب به فی الآخرة **قطعه** پسندیده است بوصول الهفوة بختناش
 و لیکن مرهون جنة نهی نه دادن بر ریش بکسر الشین للاضافة ای
 خلق آزار بسکون القاف و الراء وصف ترکیبی مرهم مفعول انتهى
 آنکه رحمت کرد و بر مار و لم یقتله که آن ظلمست بر فرزند آدم **حکمت**
 نصیحت از دشمن پذیرفتن ای قبول النصیح من العدو و خطاست
 لایرشدن ای الخیر و لیکن شنیدن رواست بل محسن تا بخلاف آن یا
 اشاره ای نصیحت کار کنی که عین صوابست **مشوی** حذر کن ای جنب
 ز آنچه دشمن گوید من الامر الذی یقول العدو آن کن افعله که بر زانوئی
 یعنی لولم یجتنبه تندم اشد اندامه حتی تضرب علی الرکبة دست تقابین
 با اثر کی مغبونتی الی کبرت راهی نماید فاعله ضمیر دشمن راست چون تیر ضربه
 از آن بزرگ و بفتح الفارسی امر من کردیدن ای ارجع عنه و من قال فی فخر
 ای ارجع عنه لم یأت بمعنی اللفظ ارجع عنه و راه دست چپ کبر **حکمت**
 چشم بسکون المیم مبتدأ پیش باباء العزنی از حد بکشد الی الدال و جفت
 ای نفرت آرد و خبر مبتدأ و مثل هذا قوله و لطف بی وقت **بیت** ببرد
 ثم بین الحالة المعتدلة نه چندان درشتی بایا المصدری کن که از تو سیر کردند
 بالکاف الفارسی و نه چندان نرمی کن که بر تو دلیر و شجاع شوند و یقبلونک
مشوی درشتی و نرمی بهم بفتح ال سین در راست قلم بباء الصلح علی
 الطرف چو فاصد بالفاء من الفصل که جراح ای الفضا و جراح بخرج الوق
 و مرهم نه است قوله و مرهم نه وصف ترکیبی درشتی نکیر و فاعله خود
 ای لایا فذا العاقل المشوون به پیش ای احامه نه نرمی ای لایا فذاه ایضا

این سبب می

در آیه اولی

که ناقص کند در خویش و بدید که نه مرغیشتن را فرونی نهد یعنی لا یجعل
 لنفسه تعظیم ولا یرتفع بحیث یوجب النفرة نه یکبار ای بالکلیه تن در مذلت
 و فی بعض النسخ زبونی دهد و **دیکر** شبانی بضم شین المعجزة و تخفیف الباء
 بمعنی التواضع و الباء للموحدة یا پذیر گفت ای قال لابی ای خود منده مقول
 القول مضمون المصراع الثانی مرا تعلیم ده بسکون الهاء امر من دادن پیرانه
 یکت پند با بیه الفارسی بکفتا فاعله بدریک مردی با لیا المصدری کن نه چندان
 مرصون که کردد بالکاف چیره بکسر المیم الفارسی الجری کرک تیز دندان **حکمت**
 دو کس دشمن ملک و دین اند غم بین هما بقوله یا د شاه فی حلم و زاهدی علم فی
 لطف و نشر مرتب **بیت** بر سر ملک بالضم و التکون مباد دعاء علیه آن ملک
 بفتح المیم و کسر اللام فرمان ده و صف ترکیبی صفة للملک که خدا را نبود فاعله
 بنده فرمان بردار ای لایکون لله تقانی عبد مطیع **حکمت** یا د شاه باید که
 تا بخدی خشم نراند بفتح التوین مضارع منفی من راندن که دوستان را
 اعتماد نمادند خوفا من صولته غم بین حکمة اخدی آتش خشم اول در خداوند غم
 و هو الذی یغضب افتدای یقع فی قلمایموت المراء عند الغضب مروه الترویح
 ای الخارج دفعة پس آنکه ای بعد ذلک زبانه بفتح الزاء و ضمها بالترکی او
 یلکی بضم رسیدن یا نه رسید **مشغولی** نشاید ای لاینبغی بنی آدم بکسر المیم
 حاک زار و صف ترکیبی معناه بالترکی طیر اقدن طوخی که در سر کند فاعله
 بنی آدم کبر و تنذی و باد ای الهوی ترا با چنین کرمی و کسری ای هما
 کاینان فیک نه پندارم ای لا اعلم از حاک و باز آتشی **قطعه** در خاک
 بیلقان بفتح الباء الموحدة و سکون الیاء المشناة و فتح اللام و القاف اسم
 المملکة بر رسیدم بفتح التاء بعبادی بیاء الموحدة کفتم مر ابریت از جمل **حکمت**

و اینها در حدیث است

ای طهرنی گفتا برو بضم الهاء و فتح الراء چو خاک تحمل کن ای فقیه ای عالم
 با هم چو خزانة فی العلوم همه در زیر خاک کن **حکمت** فان موجب العلم هو التواضع
 و اذالم تکن تعمل بعلمک فاکثرک علمک و لا تلتفت الیه و لا تعد نفسك عالما
حکمت بدخوی بسکون الیاء یعنی الترحیل تزی هو سنی الخلق در دست
 دشمنی بیاء الموحدة النوعیة کرفتارست که هر کجا که رود فاعله بدخوی از چنگ
 عقوبت او اشاره الی دشمنی خلاص نیاید **بیت** اگر ز دست بلا یعنی فرار
 منه بر فلک رود بدخوی فاعله رود ز دست قوی بدخویش بالاضافه
 در بلا باشد قیل فی الترجمة **دیکر** تجوب بلادن اگر کو کلمه حقه بدخوی
 یا و ز خویندن او را دین بلاده او لوره **حکمت** چو بینی بیاء الخطاب در
 دشمن تفرقه و عدم الاتفاق افتاد باض من افتادن بوجه باشد ای کن علی جمیع
 قلب و صفاء خاطر و اگر جمیع شوند ای یتفقون توازی پیریشانی و من الانزام
 اندیشه کن و لا تنقل **قطعه** بر و امر من رفتن باد و ستان اسود پیریش
 ای اجلس سرخا مهمم چو بینی در میان دشمنان جنگ فانهم لا یقدرون
 ح علی ان یضروک و کر بین که با هم کل واحد منهم مع الآخر یکت زبانه عباة
 عن الاتفاق فی الکلام والاتحاد فی المرام کمان رازه کن للقتال و بر بمعنی علی
 باره بمعنی ربص الحصین و جداره بنا بر امر من بردن سنگ **حکمت** دشمن
 چو از همه حیلتی در ماند ای اذ اعجز العدو عن جمیع الخیل سلسله دوستی بمنانند
 ای یکرها و المراء انه یری نفسه انه صدیق پس آنکه بالکاف الفارسی و سکون
 الهاء بدوستی با لیا المصدری کار با بالکاید کند که دشمن نتوان کرد بمعنی
 کردن **حکمت** سر مار بدست دشمن یکوب بالکاف و الباء العریضی امر من
 و قد مر بیانه فی الباب الثانی فی الحاکایة النقی اولها در ویشی را ضرورتی پیش

و اما قال فعلا انه قدی
 معنی انور و معنی حق

آمد و من اخطاء هناك اخطاء هنا ايضا حديث قال بالياء الفارسي که از اهل
 السنين بضم الحاء و فتح الیاء الاوای و سکون التلانیة تشبیه السنی و السنی
 مونت الاحسن و بقدر الموصوف بحسب بناء المقام ای احدا الفایذیلین
 خالی نباشد کما بین بقوله اکراین اشاره الی دشمن غالب آمد مالکشتی و کذا
 واکر آن اشاره الی حار غالب آمد از دشمن رستی بفتح الراء و الیاء فیهما
 للخطاب و کل واحدة منهما احدى السنین **بیت** بر و زمر که ایمن مشهور و غصم
 ضعیف ای لاتا من یوم لای من الغصم الضعیف که مغز شیر بر آرد و فاعله غصم
 غصم ضعیف ای یخرج دماغ الاسد چو دل ز جان برداشت ای رفیع قلبه
 من التروج یعنی اذیتن بموت **حکمت** خبری بیاء الوحدة که دانی بیاء
 دل بیاز آرد و وصف خبری تو خاموش باش ای لاتخبره تا که یی برید غیر
 بیارد **بیت** بلبلاندا و مترده بهار بیار فان البشارة یلیق ان یصدر منک
 خبر بد بالاضافة بیوم بسکون المیم طیر معروف و قد مر بیانه باز گذار با آنکه
 کرد و **حکمت** پادشاه را بر خیانت کس واقف مگردان ای لاتخبره من خیانت
 مکر آنکه بالكاف الفارسی فی الالفاظ الثلثة که بر قبول کلی و اثنی ای معتد
 باشی یعنی انه یعمل بقولک و اگر نه بر هلاک خود همی کوشی و مندرج
بیت بسیج بالاضافة سخن گفتن ای التمهید و التکلم آنکه کن میرید آنکه
 اشرع فی الکلام فی وقت که دانی که در کار گیر و سخن ای یوثر **حکمت**
 هر که نصیحت خود را بکسرتا مضاف الی مفعوله و خورای و صف ترکیبی
 یعنی من نصیحت للرجل الذی یعمل برأیه و لا یقبل نصیحه غیره می کند و خود ای
 ذلک الناصح فی نفسه بنصیحت کری نصیحت کرم مثل آنکه و الیاء للوحدة
 ای الی ناصح آف محتاج است حتی یقول له الناصح لم تنصح للرجل الذی یعمل

موت

برأیه فان نصیحت له اضافة الکلام **حکمت** فریب اسم من فریقین دشمن
 مخور بضم الخاء یعنی لا تقبل خدعة العدو و غرور مداح مخرب فتنین من فتنین
 که این ای العدو دام زرق بفتح الزاء المجمع و سکون المهملة التریاء
 و عدم الصدق نهاده است بفتح یرک و آن مداح کام طمع بالکافی القادر
 کشاده بیافز من مالک شیا احمق راستایش اسم مصدر و مستودن خوش
 آید مثله چون لاشه ای المیت و من قال لاغر فقد غفل که در کیمش دمی
 خطاب من دمیدن کما یفعله القصاب فریه یعنی سمین نماید **قطع** الاوف
 تنبیه تانشنوی خطاب نفی براد به النهی مفعوله مدح سخن کوی و وصف
 که اندک مایه نفع ای نفع قلیل البضاعة از تو دارد ای یرجو امکن اگر روی
 بیاء الوحدة مرادش بر نیازی ای تحصله دو صد چندان یعنی مقدار مائین مثل
 مدح عیوبت بر شمارد ای یعد عیوبک اکثر من مدحک **حکمت** متکلم را تا
 ای اهد عیب نگیر دای فی کلامه سخنش صلاح پذیرد ای لایصیر کلام صحیح
 مدح **بیت** مشو غرة بر حسن گفتار خویش ایها المتکلم تحمین نادان
 بالاضافة و بپرداز خویش عطف علی تحمین **حکمت** همه کس را عقل خود
 بکمال نماید لمسته فطنة بنفسه و فرزند خود بجمال **قطع** یکی جهود و سبلان
 نزاع می کردند حکایت چنانکه فنده گرفت از نزاع ایشانم استعجابا بطیفة
 قد مر فی اوایل الکتاب انه بمعنی الغضب گفت مسلمان کر این قبالة من
 بفتحین بمعنی مکتوب القاضی و قد مر فی الباب الثانی فی اللمکاة الی اوایل
 باز کافی را درست نیست ای کولم یکن صحیحی خدا یاندا جهود میرانم
 و فی بعض النسخ جهود کردانم جهود گفت بتوریت میخورم سو کند بفتح السین
 المهملة و الکاف الفارسی بمعنی الیمین اکثر خلاف کنم جهود ای مثل تو مسلم

ابن

نکته الحاء بالاضافة

فالباب الثانی فی حکایة النبی
 و الباء باز کافی را بدید

والیهودی بعد دینه المنسوخ صحیحاً اگر بسیط زمین بمعنی زمین کسره
عقل منعدم کرده مرصون بخود مکان نبرد بافتحات هیچکس که نادانم
ای لایظن احدانه جاهل **حکمت** ده آدمی ای عشره فی الانسان بر خوانجه
بالجیم الفارسی بمعنی الصفرة الصغیرة و فی بعض النسخ بر سفره بخورند ای الطعام
و در و سک بر حیفه و فی بعض النسخ بر مرداری بر سر بختین نیرند ای یثیون
العشرة حرصین باجهانی ای مع وجوده کرسنه است جائع و قانع بنانی بر
مع قلته لقناعته **بیت** روضة بالذال المعجمة علی الاصل و بالمعجمة فی
تکلف یعنی محاضیق بیک نان ای خال من الارام بر بضم الباء الفارسی
کرده بالكاف الفارسی نعمت روی زمین مع کثرتها بر نکلند ای لایملا
دیدة تنک مفعوله و هذا کنایة عن کمال الاصل **مثنوی** الابیات الآتية
للمنصف المستقل و لم یست تمة السابقی بدر چون دور بفتح الدال عمرش منقض
کشت ای تم زمان عمره بر این کین و صیت کرد و بگذشت یعنی مات
که شهوت آتش است از وی بر هیزه امر من بر هیزیدن بمعنی الاحتیاج بخود
بر آتش دوزخ ممکن تیزه معناه بالترکی کند و او زرو که جهنم او دن تیزه الیه
و من لم یعرف المعنی و اسلوب الترکیب قال یعنی ممکن بر سبیل استعجال و قد
بجعل تیزه صفة لآتش یعنی خود را میفکند بر آتش تیزه که آتش دوزخ است
هذا الكلام در آن آتش نذاری طاقت سوز ای القدرة علی الماراة بصیرتی
بیاء الوحدة بر این آتش زن امر و زن امر من زدن و قوله ای
مفعوله مقدماً **حکمت** هر که در حال توانایی ای الاقدار و الطاقات کمونی
بالباء المصدرتی قیما نکلند ای الغیر در وقت ناتوانی سختی کا اول بیند
بیت بد اختر تر ای اشد نخسته فی الطالع از مردم آزار بسکون المیم و التراء

و تیزه

وصف

مکره نهی

وصف ترکیبی نیست علقه بقوله که روز مصیبت کشتن یار نیست
حکمت و جدمهانی بعض النسخ جهان بر ادب الیوة در حمایت یک دست ای
فی حفظه فاذا انقطع بموت المراد و دنیا و جودی بیاء الوحدة میان دو عدم
احدهما سابق يقال له عدم قدیم و الآخر عدم لاحق يقال له عدم حادث دین
بدنیافرو نشان فرزند ای هم میر بر ادب الحق و یدل علیه قوله یوسف را فرزند
تا چه فرزند هذا مشتق من فریدن قال الله تعالی اثم اعهد الیکم یا بنی آدم ان لا
تعبدوا الشیطان العهد الوصیة و عهد الله تعالیهم ما نصب لهم من الحجج
عقلاً و سمی الامر بعبادة الزاجرة عن عبادة غیره و جعلها عبادة الشیطان
لانه الامر بها او المراد بعبادة الشیطان الحائنه **بیت** بقول دشمن کفر
المختل للموزن بجهان دوست ای عهده بشکستی بیاء الخطاب بیان امر
من دیدن بالباء الزائدة فی اوله که از که بریدی و با که پیوستی **حکمت**
شیطان رجیم با مخلصان بر نمی آید ای لایوا فقههم و لایصاحبهم و من لم
يعرف المراد قال و لای نفع من القصد الیههم و سلطان با مفسدان کالاول
و من لم یعرف المعنی سکت هنا و المقصود ان قرناء الشیطان هم الفسقة
و المفسدون من الخیارات و لایوا نسهم الله تعالی **مثنوی** و امش عده ای
لا تعرض انک فی غار ست و تارک الفرض و ر خود فی بعض کچه و منش
ز فاقه ای الفقر باز ست بمعنی المفتوح هنا که او کا وقت مراد من
قال یعنی که او لم یأت بالتحقیق فرض خدا نمی گذارد ای لایؤدی فرض الله
وهو الصلوة از قرض بالقاف تو نیز غم نذارد **حکمت** هر چه نزد بر آید
ای یحصل سر یابد بر نیاید ای لایتقرر زماناً طویلاً و حکیمان گفته اند که دو
تیز را بقا نبود و هذا مجرب **قطعه** فان مشرق شنیده ام که کنند مرهون

این سنجید
این سنجید
این سنجید

بچهل سال کاسه چینی و هو انما يحصل بالتعب الكثير في الزمان الطويل ولهذا
 ثلثين صد بروزی کنند ای بچهلون مائة فی یوم واحد در بغداد و هو طویل
 التعب کثیر الوجود فی الزمان البسیر لاجرم قیمتش همی بینی **دیکه** مر عک
 تصغیر مرغ از بیضه بیرون قدم تر بیان و کته آید روزی طلبد روزی بایاد
 الاصلیه بمعنی رزق و آدمی بچیه ای الولد الصغیر ندارد و غیر از عقل و تمیز
 یعنی ان الفریغ اشد و را کما من ابن آدم فی اول الخال فان الفریغ اذا خرج من
 یتحرك و یطلب الرزق و ابن آدم اذا ولد لا یتحرك ولا یعقل شیئا و یحصل له
 الفضل بالتدریج و لهذا یفضل علی المخلوقات انکه ناکاه کسی کشت ای الذی
 صار فردا کما لان نوعه دفعة من غیر تدریج کالفرع مثلاً بچیزی نرسید من
 مراتب الفضل و این اشاره الی آدمی بچیه بچیکن فضیلت بگذشت از همه چیز
 و وصل الی اعلی المراتب بالتدریج ابکیه بمدة الهمة و کسر الکاف الفارسی
 ای التراجیع همه جا هست ای یو جرد فی کل موضع هذا کلام ادعائی للمبالغة
 لم یعرف المعنی النقیس الثمین قال فی شرحه یعنی در مواضع کثیره موجود است
 از آن کلمه از بمعنی من الاجلثة و من لم یعرف جوهر المعنی قال فی شرحه از آن
 قدرش نیست لانه لیس بنا در ثمین بعل دشوار بدست آمد از انست
حکمت کار با بصر آید ای الامور تحصیل بالصبر و استعجل بسر آید ای الذی
 يستعجل یقع علی رأسه و یسقط **مثنوی** بچشم خویش دیدم در بیابان
 مرهون که مرد ای الترحیل الذی یسافر آهسته فی موضع الخال بگذشت
 از شب تابان صفة شبهة من شب تابیدن سمند بفتح تین و سکون النون بمعنی
 الفرس الاصغر او المملون بلون الورد و الذی یرکب بالسریر باد پای
 سرخ لشی صفة سمند و قدر مرقه فی الباب الثالث از مکن قدم تر بیان

لا یکن علی ان تفسر هذا فی الزمان
 لا یکن ان یکن طویل از بمعنی الاجلثة
 فلا یکن من عدم الموت فلیا مل ح

حقیقت
 حقیقت

سبب و بصر

فی الباب السادس فی قول المصاسب تازی و دوتک رود قبر و مانند
 بسکون النون بشتربان همپنان آهسته می راند **حکمت** نادان را باز
 خاموشی نیست ای لیس البجاهل خصلة اولی من سکوت اکثر این مصلحت
 بدالستی بیاء الحکایة نادان نبودی **قطعه** چون نداری کمال و محض
 آن به مرهون که زبان در دمان دمنه قال بدله در سخن یلیق ان یقال
 زبان در دمان بکه داری ای لا تنکلم آدمی را زبان فضیله کند ای یظن جهله
 همچو جوزی مغز را کالجوز الذی لالت له سبکساری ای لفظة الشدیده
دیکه خرد را ابله می تعلیم می داد لیسطق بر و اصله بر او ای علیه برز آید
 صرف کرده عمر داریم کل حین حکیمش الضمیر راجع الی ابله ای گفت ای نادان
 چه کوشی بالكاف العزتی درین سودا بر ترس امر من ترسیدن از لوم لایم
 ای من تو بچیه نیاموزد بهایم از تو گفتار و هذا ظاهر تو خاموشی بیاموزد
 از بهایم و مثل هذا العمل التوقع من الجاهل **مثنوی** هر که تا مل نکند و حرا
 ای فی الکلام بیشتر آید سخنش ناصواب و هذا معلوم یا سخن آرای امر
 من اراییدن جو مردم کالآدمی بهوش متعلق باری و ماقیل فی شرحه
 کالترجل العاقل فاسد یا بنشین مهمی بهایم خاموش قدم تر بیان فی باب
 التراجیع فی الحکایة التی اولها یکی را از حکما شنیدم **حکمت** هر که با دانایان
 از خود بحث کند فی المسائل العلمیة تا بداند که داناست و افضل منه
 بداند که نادانست فانه کفی به جهل ان یباحث با علم منه **بیت** جو در آید
 به از تویی سخن متعلق بد را بد که چه بد وانی اعتراض مکن فی هذا
حکمت هر که با بدان جمع بد نشیند ای بیا سهم و یصا جهل نیکی بنید **مثنوی**
 که نشینند فرشته ای واحد من الملائکة با دیو مرهون و جهنت آموزد

ابن سید

ابن سید

خیانت و ریو، بالکسرة المجهولة از بدان نیگوی نیا موزی، علقه معنی
بقوله نکند کرک ای لا یفعل لذب پوستین دوزی، بالترکی کور کجی کج
حکمت مردمان را عیب نهانی آشکارا ممکن ای لا تفسه که مرا ایشنا از سوا
کنی و خود را بی اعتماد فان سائر الناس لا یعمدون علیک فی امانه ستم
حکمت هر که علم خواند بسکون التون و عمل نکرد بموجب بدان مانده
التون که کا و بالکاف الفارسی را ند بسکون التون و تخم نیفتشاند فضا
علمه **حکمت** از تن بی دل ای شخص الذي لا قلب له ولا تفکر فی العاقبة
طاعة نیاید هذا لمن كان له قلب او انى السمع وهو شهيد و پوست بی مغز
لانی بضاعت را نشاید و لا یبارع **حکمت** نه انقی مصروف الی المجموع و معامل
درست **بیت** بس باباء العربی بمعنی اکثر قامت خوش ای قدر شبتی
که زیر چادر بفتح الدال بمعنی الخیمه و التستر الذي يعرف بديار التروم ببار
و المراهنا هو الثوب بالشد چون باز کنی ای تفتی ما در مادر باشد بمعنی غور
مستنه **حکمت** اگر شبها همه قدر بودی ای لو کان جمیع الیالی لیله القدر
شبت قدری قدر بودی **بیت** کبر شکت همه لعل بدختان بودی، الیای کایه
فی المواضع الاربعه پس قیمت لعل و سکت یکسان بودی، فالقدر بقله
الوجود **حکمت** نه هر که بصورت نیگوست سیرت زیبا در دست، هذا کالتسبیح
لفظا و قریب منه معنی کار اندرون دایره نه پوست ای العمل الباطن لا الظاهر
و معرفه الباطن سیره **قطع** توان شناخت بمعنی شناختن بیک لحظه
در شمایل مرد، مرمون که تا کجاش رسیدست پایگاه علوم، ای مراتب
ولی ز باطنش ایمن میاش و غره مشوه فان معرفه الباطن امر صعب فلان من
که خبث نفس نکرد و بسالها معلوم، **حکمت** هر که با بزرگان جمع بزرگ

در بیان و از آنکه
بسیار از اینهاست

در بیان و از آنکه

ستیز ای بیاند هم بالمجادله خون خود ریزد **قطع** خویشتن را بزرگ
بی بینی، لغز و رکن راست گویند یک کلمه را مقدره دو بیند لوج، بضم اللام
و الیم العربی بمعنی احوال زود باشی شکسته پیشانی، باباء الفارسی فی اول
و الیاء الاصلیه فی آفوه بمعنی الجبهه نوکه بازی بسر کنی با قوج، لفظ مشترک
بین العجم و التروم بمعنی الکبش **حکمت** پنجه با شیر و مشت بضم المیم با شمشیر
کار و دندان نیست فان کل واحد منهما خطر عظیم **بیت** جنگ و زور و زور
مکن با مست، فانه یاخذ بالعنق پیش سر پنجه ای مع السکران در غل غل
نه بکسر التون امر من نهادن دست، **حکمت** ضعیفی که با قوی دلاوری بفتح
الواو و الیاء المصدری بمعنی الشجاعة کند و یقابله بالمحاربة یار دشمنست
در حلال خویش ای هو معین عدوه فی قتل نفسه **قطع** سایه پرورده
ای الذي ربی فی الظل راجه طاقت آن، ای لیس له قدره که رود با مبارزان
جمع مبارز و هو شجاع الذي یروج الی المعركة بقتال، و کذا است بازو
وصف ترکیبی ای ضعیف العضد بجهل می فکند، بفتحی الکاف و التون مضارع
فی افکندن پنجه مفعوله با مرد آهنین چنگال، **حکمت** هر که نصیحت نشنود
سر ملامت شنید و دارد **بیت** چون نیاید نصیحت در کوشش، تقدیر الکلام
نصیحت در کوشش اکثرت سرزنش کنم خاموش، **حکمت** بی هنر آن هنر
را نتواند دیدن معناه بالترکی کوره بمنزله هر چه سکان بازاری سکن شکا
را بینند مشعل بر آرد بالعباج و پیش آمدن نیارند **حکمت** سفله قدر
بیانه چون بهتر کسی بر نیاید ای لا یقابله و لا یغلبه بختش الضمیر راجع
الی کسی در پوستین اقتدا ای ینسب الیه للثب و یزده **بیت** کند هر آینه معنی
الجمه غیبت بکسر الغین و هی ان تنکلم خلف انسان مستور بما یغفه لیسعه

وان كان صدقاً يستحق غيبته وان كان كذباً يستحق بهتاناً حسوداً كونه دسوساً
 و عاوجاً که در مقابل ای فی مقابل المحسود و کنگش بمعنی اوس بود زبان مقال
حکمت اگر جوهر شک نیست یعنی لم یکن طلب الطعام بالابرار هیچ مرغی
 دام صیاد و نیفتادی بلکه ترقی منحصراً و خود دام نهاده ای فلما یوجد فی بعض
 النسخ **بیت** شکم بند دستت و زنجیر پای فانه سبب لعقد همه شکم
 بنده وصف ترکیبی نادر بر سر خدا **حکمت** حکیمان دیر دیر خویند
 حتی یحصل الهمضم الکلی و عابدان نیم سیرای لای شبعون شبعاً قویاً و زاهدان
 تا ستر حق بفتحین بقیة الروح و جوانان تا طبق بر گیرند من بین ایدیم
 و پیران قاعی بکشد اما قلندران چند آنکه در معده بکسر العین و سکون جاک
 نفس غماند بفتح التوین و بر سفره روزی کس بکسر الیاء الاصلیة
 اسیر بند شکم را دو شب نکیر و خواب ای لاینام القیلتین المتوالیتین شبی
 زمعه سکی ای مثل الجرم ثقله الطعام شبی زوالتکی **حکمت** لعدم الطعام
 مشورت بازنان تباست بمعنی باطل و سخاوت بامفسدان کنانه
 ترقم بر پلنگ تیز دندان وصف پلنگ ستمکاری بود بر کوه سفندان
 ای الشفقة علی الضعفاء **حکمت** هرگز دشمن در پیش است ای کان
 حیث یقدر قتل اگر نکشد بضم الکافی دشمن خویش است **بیت** سنگ در دست
 و مار بر سر سنگ ای الجرازا کان فی یدک و لقیته علی حجر الآخر حیث سیاه قتل
 خیره بکسر الیاء المعجزة بمعنی ضعیف را بی احدی الیائین مصدریة بود بر فکر
 فاسد قیاس درنگ ای التوقف و کرمی بخلاف این مصلحت دیده اند
 و گفته در کشتن بنده ای الذین منسوبون الی القید و المراد بهم المجرمون
 و من قال جمع بنده فقد غفل و فی بعض النسخ بنده کان تا مل اولیة مرت

حکمت

سجده

و خذ الیاء و کرمی و کرمی

این سبب

حکمت

بحکم آنکه اختیار باقیست توان کشت بالضم بمعنی کشتن و توان هشت
 بالکسر بمعنی هشتن یعنی ترک کردن اگر بی تا مل کشته شود محتملست
 که مصلحتی فوت شود که ندارد مثل آن ممنوع باشد **مشق** نیک است
 ای اشد سهوله زنده بجان کرد بمعنی کردن کشته را باز زنده نتوان کرد
 و لهذا بشرط عقلست صبر تیر انداز وصف ترکیبی که چورفت فاعله ضمیر
 از کمان متعلق برفت نیاید باز ای قره اخوی **حکمت** حکیمی که با جهل در افتد
 ای بجمع معمم اتفاقاً باید که عزت توقع ندارد فانهم لا یعرفون قدره و جاهلی
 که بزبان آوری و کثرة الكلام و طلاقة اللسان بر حکیمی غالب آمد نیست
 که سنگست جوهری را می شکند **بیت** نه عجب ای یسیر عجب بر فرودش
 الضمیر راجع الی اول المصراع الاخیر اعنی بندگی غراب بسکون الباء مبتداءً بمقتضی
 خبره و الجملة صفة عندی و اعلم ان اللفظ نفس بالستین فی آخوه فارسی و بالضم
 حقی کابینا فی الباب الخامس و فی فی هذا التحقيق قال و یعرف من هذا
 ان نفس آخوه سین فقد ذکره الجوهری فی باب الصاد **قطع** کرم مندر آید
 قد مر بیان فی حکایة و دران عرب بجای بیاء الوحدة بینند ای لو وصل منهم الیه
 سواء ادب و مفرقة عادل خویش نیاز دارد بالهم در هم ای منقبض و قد مر نشود
 فاعله ضمیر مندر و ذکر فی مقام التقلیل سنگ بد کوه اگر کانه زرین شکند
 بکسر الخسین و فتحی الکافی و التوین قیمت سنگ نیفزاند ای لایزداد خیمه
 الحجر و زر عطف علی سنگ کم بفتح الکافی العرمی ای ناقص نشود **حکمت**
 خود مندی را بیاء الوحدة که در مرکا اجلاف جمع جلف ای جاف غلیظ الطبع فی
 بعض النسخ او باش بمن صورت بنده فی بعض النسخ به بنده شکفت بکسرین
 بمعنی عجب مدار که آواز بر ربط بفتحی الباء بین او ضم الثانية کافر با غلبه و مل

مکمل و لفظ نفس و لفظ نفس
 این سبب

بعضیین بر نیاید ای لایوازیه و لایظهر فی مقابله و بوی عبیر باباء العبد
 والیاء بعد ما را و قد وجد فی بعض النسخ بالنون الساكنة والباء بعد ما را
 از کتب بالكاف الفارسی الراهیة للنجیة سیرای الشوم فر وماندای بخبر
 و یقع احض منه و من قال ای مضمحل شود فقد اتی بمعنی غیر معنی اللفظ **مثنوی**
 بلند از وصف ترکیبی مبتداء و قوله نادان صفة و قوله کردن اخرافت
 خبره کنایه عن الاقدام و البلاغة که دانایابی شری بینداخت یعنی غلبه
 نمی دانی که آهنگ مجازی اسم مقام من المقامات الاثنی عشر فر وماند
 ز بانگ طبل غازی و من لم یعرف المتن قدم لفظ طبل و قال فی بیان تقدیر
 الکلام ای ز بانگ طبل غازی فقدم طبل للشعر فقد اخطا فی اللفظ والمعنی
حکمت جوهر اگر در خطاب بکسر لاء لفظ فارسی مراد و کاب اقتدا می شود
 فیه همان تغییر است کما کان و غبار اگر بفتح رسد همچنان سبیس قال الشریف
 لا یتوقف بالوقوف فی المكان الا ان فی السبیس لا یتوقف بالوصول الی المكان
 الا علی استعداد ای قابلیت فی تربیت در نیست فلا بد لشخص قابل و تربیت
 صالح و تربیت نامستعد ضایع ای من لم یکن له استعداد و صرف التریب الیه
 ضایع فاکتر ای التمراد اگر چه نسب بفتحین عالی دارد که اتش جوهر و تربیت
 و یکمن چون بنفس خود هنری ندارد من کالات اصل با فاکن برابر است فاکر
 بیست بالاصل کما قال صمت شکر بفتحین نه از فی است بفتح النون و سکون
 الیاء فان قیل القاعدة التی مرت فی اوایل الکتاب تقتضی ان تکتب لفظ
 است متصلا و تحذف الفه خطا کما تحذف لفظا قلنا تکتب القاعدة هنا لئلا
 یلتبس بقولهم نیست و لایق ان تکتب القاعدة لا تراعی فی مواضع کثیره لدفع
 الالتباس او لوضوح القراءة للمبتدی که آن خاصیت وی است **مثنوی**

شبه جبار

و غیره

و نیست

و اینست

چو کفغان را اسم لابن نوع علیه السلام طبیعت بی هنر بود و کان من المفرقین
 پیغمبر مراد فی غیر زاد کی ای کونه ابن النبی علیه السلام قدرش ای مرتبه
 بیغزود مضارع منفی نه افزودن و هو هنرنا متعدد هنر بنمای امر من نمایند
 اگر داری خطاب عام و مفعوله محذوف و هو ضمیر هنر نه کونه موب جوهر و هو
 اصل شئی ای انهر حسبک ان کان و لا تظهر نسبک کل از فارست و ابراهیم
 ابراه از آزر **حکمت** مشک آنست که خود ببوید و یظهر نفسه بکمال نه آنکه
 عطار بگوید بین المقصود بقوله دانا ای عالم چو طبل عطارست خاموش
 و هنر نمای بافعاله و احواله و نال چون طبل غازی است یمینه بقوله بلند آواز
 و میان نمی لاعلم فی جوفه و یافه درای قدمو بیان فی الیاسیس و اصل معناه
 بالترکی بر منر سوز چاک و من اخطا هناك اخطا هنا حیث قال بمعنی فاسد فکر
 و ذلک فکر فاسد **قطع** عالم اندر میان جهان مرهون مثلی بفتحین گفته
 اند صدیقان جمع صدیق با کسر و التشدید شاهی در میان کوراست
 ای محبوب بین العمی مصحفی در سرای زندیقان جمع زندیق برادریه هنا المجد
 ای لایعزفون قدره و لایعظمونه **حکمت** دوستی را که بعمری و المراد به زمان
 فرا چنگ باجم الفارسی آرند کنایه عن التحصیل نشاید ای لایلیق که بیک دم
 بیازارند **بیت** شکلی بیاد الوحدة بچند سال ای فی السنین المتعدده بشود
 فاعله ضمیر شکلی لعل پاره السهرة للوحدة زنهارتا بیک نفسش بالفتحات الضمیر
 راجع الی لعل پاره نشکنی بسنک و المراد انه ینبغی للعاقل ان لا یضیی صفة
 الذی حصده فی التمران الکثیر **حکمت** عقل در دست نفس چنان گرفتارست
 یعنی ان النفس غالبه علی العقل و هو محبوس فی یدیه که مردم عاجز در دست
 کبر بر فی ید امراة قویة فان کبر بر فی بمعنی الظهور و انزکی و کثیر العرفان و القوی

کسر کاف الفارسی و قد سبقت
 التوضیح بان الیاء المصدرة اذا دخل ما
 الحکم الذی افاد ما زاد زیدت کاف
 الفارسی معناه و غیره

اینست

بیاد الوحدة

مطلب
 فی لفظ کبر

میگذرد و در دست است ای بیس بدخان حکمت درویش ضعیف حال
 بسکون الفاء واللام را در تنگی سال ای فی مضائقه التحیط میرسد که چونی بیا
 الخطاب ای کیف حالک مگر بشرط آنکه مرهمی بیا و الوحدة النوعية بر پیش
 بنای بالاحسان و معلومی براد به مال پیش او بری بفتح الباء الثانية **قطع**
 فرما که بینی و باری بکل ای فی الطین در افتاد تضعیف بدل ای بقلک بر
 بفتح الباء اصله بر او شفقت کن ولی مرد و فی بعض النسخ مزین بر سرش
 ای ان لم تقدر علی استخراجه دی چورختی و بر رسیدیش بفتح یاء الخطاب
 بعد الدال که چون بمعنی کیف افتاد فی الطین میان بیند چور و ان بکیر
 امر من کرفتین و تم بضم الدال المملکة و تشدید المیم للموزن خرش الشین
 منازیدة للشعر **حکمت** دو چیز محال محسنت احدیما خوردن پیش بابا
 العربی از رزق مقسوم فی ستمه الله تعالی و الاخری ما ذکره بقوله و مردن پیش
 بالباء المقارسی از وقت معلوم یعنی قبل الاجل **قطع** قضا و کمر نشود
 ای لا یتغیر قضاء الله تعالی و قدره کمر مرار ناله و آه مرهون بشکر یا بشکایت
 هذان تعلقان بقوله بر آید از دهنی بیا و الوحدة فرشته که وکیل است بر
 خزانة باده و يقال هذا الملك هو میثکایل چه غم خورد که بکیر بضم الباء و سکون
 المیم ای یمنطی چراغ پیر بالباء الفارسی و التراء بعد الیا زنی بیا و الوحدة
 و من لم یعرف الممتن الصبیح ظنه بیره و قال قد عرفت معناه **حکمت** ای طالب
 روزی بمعنی الرزق بنشین که بخوری بیا و الخطاب و ای مطلوب اجل ایمن
 یطلبه الاجل مرو ای لا تفکر که جان نبری بفتحین **قطع** جهل بالفهم و سکون
 و کسر الدال للاضافة رزق ارگنی و رگنی هماسیان برساند بفتح التواء
 خدای عز و جل بقوله و ما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها و رزقها

اینها در حدیث آمده است
 و در بعضی نسخها
 و در بعضی نسخها
 و در بعضی نسخها

و در بعضی نسخها

معنی
 متقی

معنی لفظ ارجل و اصل و ر فلا حاجة الی الاعادة روی بفتح التراء و کسر الواو
 و یاء الخطاب من رفتن بر دمان شیه و پندیدن مرهون بخور زنت مکرر بود
 اجل فان قیل ما ذکره المص مهنایخالفه ما سبق منه فی حکایة مشیت زنی
 و هو قوله **قطع** رزق اگر چندین کان برسد شرط غنستین از دریا و جوی
 کس فی اجل نخواهد مرد و نور و در دمان اثر دریا قلنا معنی ما ذکره اولاً
 من البیت الاول ان طالب الرزق لاهل العقل و القلب انما یفید کثرتاً
 و لا یوجب کماله ای کونه رزقا و معنی ما ذکره من البیت الاول ان التوکل
 مندوب و الرزق المقسوم یصل البتة و معنی ما ذکره سابقاً من البیت الثانی
 ان الفرار من المملکة ما موره بقوله تعا و لا تلقوا بالیدیکم الی التملکة و لانه
 النبی علیه السلام فرمیه الحائط المائل و معنی ما ذکره مهنای من البیت الثانی
 ان الوقوع فی المملکة لا یوجب الموت بل اجل و هذا هو تحقیق **حکمت** بنا نهاده
 بفتح الباء الصلوة ای شئی الذی لم یوضع لکن فی التقدير الالهی و دست نرسد
 و التسمی لا یعنی شئی فان قیل ما ذکره المص یخالف قوله تعالی و ان یتسین
 لنا انسان الا ما سئع و ان سئعیه سوف یری قلنا الآیه فی حق ثواب الآفة
 او معناه لیس لاحد ان یجعل ثواب عمله لغيره بل لكل حد ثواب عمله و فی الآیه
 وجه و التحقیق ان التسعی لا ینعید بالتقدير الالهی بل التسعی لا یوجد بدون علم
 و چیزی که نهاده است ای وضعه الله تعالی که هست ایما قدره الله تعالی
 برسد **بیت** شنیده سکندر بر رفت تا ظلمات و کما سمعت قصته فی آفة الباء
 الاول بکیند محنت قید بقوله بر رفت و خود دای شرب انکه خورد بسکون
 التراء و الدال فیهما و هو حضر علیه السلام آب حیات فان تصدیت **حکمت**
 صیادی روزی در دریا و هو نه بر خدای ما می نگیرد و عدم تقدیر الله تعالی

حکمت سوال و جواب

حکمت سوال و جواب

و ما بهی بی اجل در خشک نیر **دیت** مسکین و بیس در همه عالم می رود
باید این بینها و او مضارع می دودیدن او در تقای رزق و اجل در تقای
و هو غافل **حکمت** توانگر فاسق کلوز ز راند و ذست یعنی آن الغنی الفاسق
کامل را از بی طلی بالذهب و در ویش صالح شایه خاک آلوده بریدان الفیر
الصالح المحبوب خلط بالتراب این اشاره ای در ویش صالح و حق موسی علیه السلام
مرقع علی صیغه المفعول و آن اشاره ای توانگر فاسق ریش فروخت مرتجع
ای مرتجع باجوامر شده نیکان جمع نیک روی بضم التاء در فرج بالجموع و الحاکم
بمعنی التور و النجاة و دولت بدان جمع بدست و نشیب بالترکی دارد ای
القول الشارح متوجه الی السفلی و الهلکان **قطعه** هر که راجاه و دو لغت بدان
ای بسبب خاطر خسته در خواهد یافت **حکمت** در زیاده خبرش الضمیر راجع الی قوله
هر که ده ای اخیره که هیچ دولت و جاه مرهون سزای دگر برید به لافه نخور
یافت بالترکی بومسکه که در **حکمت** حسود از نعمت حق تعالی بخیلیست
اخذیرید زوال نعمه الله من عبده و مردم بی گناه را دشمن و هو الی رزقه
الله تعالی بفضله **قطعه** مزدکی بکاف التصغیر و یاء الوحده خشک مغز را
پیرا به لیسود دیدم فی مجلس رفته در پوستین پیرا به لیسود صا و جاه
و اهل منصب کفتم ای خواجه که تو بدستی بتقدیر الله تعالی مردم نیک نیت را
چه گناه **دیکه** الا تاتوا ای بلا لیسود علیه بقوله که آن بخت بر کشته
بفتح الکاف الفارسی خود در بلاست فان لیسود ناکل صاحب کائنات و ناکل
نفسه را آن لم تجد خطبا چه حاجت که بر روی اشاره ای لیسود کنی بیا لفظ
در شمنی بالیاء المصدری که او را چنان دشمنی پیرا به لیسود در تقاست
بل فی خوف **حکمت** تلمیذ پیرا به الحریه و المتعلم فی ارادت ای لیسود صدق

فی الطلب

فی الطلب عاشق بی ز رست خانه لایصل الی مقصوده و رزقه پیرا به
السیاح بی معرفت ای لیسود عرفان مرغ بی پر بفتح الیاء الفارسی و عالم
بی عمل و رفعت بی بر بمعنی الثمرة و زاهدی علم خانه بی در بمعنی الباب **حکمت**
مراد از نزول قرآن ای حکمة الالهیه منه تحصیل سیرت خوبست یعنی آن الاله
بقرآنه یحصلون السیرة المرضیه ترتیل سورة مکتوب ای لیسود مراد بخود قرآن
بالتجويد عامی متعبد ای الترحیل لکمال الی تعبد بیاده بکسر الهمزة رفعت
خانه یصل منزل فی العاقبة و عالم متهالون فی العمل سوار خفته خانه لایستد
الی الطريق و لایصل المقصود عاصی دست بردار و لایستد عاصی به از عایدی که
بگرد بر بکسر الکاف العزقی **دیت** سر منک قدر بیانه فی لایل الباب الاول الطیف
خوی و دلدار کلاهما و صفان ترکیبان صفقان لقوله سر منک بهتر ز فقیه مردم
اشاره **حکمت** یکی را گفتند عالم بی عمل دانی که چه ماند ای بای شنی نشانه
گفت بنر نبور بی عمل فان العمل نتیجه العلم فالعالم الذی لیس له عمل کفعل
بلا عمل **دیت** ز نبور در شنت بی مروت را کوی امر باری چو عمل نمی دهی
نیش مزان فالعالم الذی لایعمل العمل المصلح قبیح و العالم الذی لایعمل المانع
بل یعمل المعصیه اقبح منه **الاسم** انا نعوذ بک من شرور انفسنا و شیئات
اعمالنا **حکمت** مرد بی مروت ز نسبت لمان المروءه فی الترحیل و زاهد
با طمع ره زن ای قاطع الطريق **قطعه** ای بناموس ای لیسود لایحق
کرده جامه سپید و طاهر الذیل بهر بسکون الهی پندار خلق ای لایحل من
ظلم قید لقوله کرده نامه سیاه ای کتاب اعمال لیسود لایعمال السوء دست
بسکون التاء کوتاهه باید از دنیا بان یضربها منها لایتمد الیها آستین
چه دراز و چه گناه ای کون اکتم طویلا و قصیرا سوتیان و من لم یعرف

در کتب

الموزون اور بدل لفظ چه فی الموضعین لفظ خواه بالالف بعد الواو حکمت
 دو کس را حسرت از دل بدر نرو و دای لا یخرج و پای تغابن از کل بکل الکاف
 الفارسی بر نیاید بینهما بقوله یکی تاجری بیاء الوحده کشتی بالکاف العریقی
 و الیاء الاصلیه شکسته و ضاع ماله و دوم وارثی با قلندر ان نشسته خانه
 یلزم اتلاف ماله **قطع** پیش درویشان بود خونت مباح جزاء شرط
 کمر نباشد در میان بسکون النون حالت سبیل و مبدول یا حرف عطف بمعنی او
 مرو یا یا را از رقی پیرهن ای لا تصاحب من قبیله از رقی یا یکش بفتح الکاف
 العریقی امر نه کشیدن خانه ان قد مر بلیانه فی الباب السادس فی اللاحیه التی اوها
 پیر مردی را گفتند و من اخطا و هناك اخطا و هنا ایضا حیث قال کلمه مستعمله
 المال و الاسباب انکشت نیل بکسر النون صبح معرفت یقال له بالترکی چود
 و المعنی المراد ان لا تصاحب الفقراء و ان صاحبهم اجعل لک کونک کونهم و کاک کاکهم
 و مع لم یعرف المراد قال و من غادات التسلف انهم يجعلون به علامه علی باب
 المیت لیدق علی الماتم و لاسره یا ممکن یا بیلان دوستی یا بیا بالمصدری
 یا بنا کن خانه در خرد بیل لفظ در خرد کلمه واحده بمعنی الایق **حکمت**
 خلعت سلطان کرچه عزیزست جامه خلعتان بضم الخاء علی وزن عثمان جمع خلق
 بنفحتین بعزت ترا اعز منه و خوان بزرگان اگر چه لذیذست و نفیس
 خورده انبان بفتح الهمزة و سکون النون و الیاء الوحده بمعنی الاباب بلذت
 ای الذممه **حکمت** سرکه لفظ مشترک بین الفارسی و ترکی مبتداه از دست
 رنج با سکون فی الاصل و المجموع اسم لما یتسبب و یتحصل باستعمال التید و اضعف
 هنا ای قوله خویش و تره بمعنی البقل مطلقا عطف علی المبتداه بهتر غیر المبتداه
 از نان بکسر النون للاضافه ده خدای هذا ایضا کلمه واحده یعنی صاحب قریه
 و بره بتخفیف التراء ولد الغنم و هو عطف علی قوله نان و معنی البیت بالترکی

وینست
 وینست
 وینست

سرکه کند و الک امکندن وخی تره یکدر کوی استینک امکندن وخی تود سیندن
حکمت خلاف رای صوابست و نقض عید او لوالالباب قد مر مثل هذه
 الالفاظ فی اوایل الکتاب و ارد ای الذوا بکمان بضم الکاف الفارسی
 ای من غیر علم بحاله یقینا خوردن اذ قد کیون ضارا بل قاتلا و راه نادیده
 ای الطريق الذی لم یرى کاروان رفتن عطف جمله علی جمله از امام مرشد
 محمد غزالی بتشدید الزاء نسبة الی الغزالی علی عادة اهل خوارزم
 و خراسان فانهم ینسبون الی القصار فیقال القصاری و الی الطیار
 فیقال الطاری و قیل ان الزاء تخفیفه نسبة الی غزالی و هی بالتخفیف
 قریه من قری طوس پیر سیدند که بدین منزله در علوم چگونه رسیدی ای
 بای وجه وصلت الیه یا بد آنچه ای بسبب آنکه هر چه نداشتیم از پیر رسیدن
 ننک و عار نداشتیم **قطع** امید عافیت آنکه بود موافق عقل و فی بعض
 النسخ طبع که بنض را بطبیعت شناس بسکون التاء و السین و وصف ترکیبی
 پیرید به الطیب الخازق بنجالی بیاء الخطاب پیرس امر من پیر سیدن
 هر چه ندانی که ذل بالغنم و التشدید پیر سیدن مرهون دلیل راه تو باشد
 بعز و انانی **حکمت** هر آنچه دانی که هر آینه معلوم تو خواهد شد معناه با ترکی
 سنن معلوم کن اولسه که در پیر سیدن آن تعجیل ممکن بحاقیل التسوال
 ذل و لو این الطريق که حکمت رازیان دارد استعجال التسوال فیما علم
 بلا سوال و لا یقتضی ذلک ترکن التسوال فیما لا یعلم فلا ینافی مانعه من
 الامام فالحکمة تأخیر التسوال فیما یعلم بدونه **قطع** چو لقمان دید اندر
 دست داد و علیه السلام همی آه من بمجرع مومم کرد و اصله معجزة خوف
 تاوه للوزن پیر سیدش ضمیر الفاعل راجع الی لقمان و ضمیر المفعول الی داود

ملک
 فی لفظ غزالی

چه می سازی که دانست. فاعله لقمان که بی پرسیدنش معلوم کرد و اصل
 هذا الكلام ما ذكره القاضي في تفسير قوله تعالى لقد آتينا لقمان الحكمة حيث قال
 ومن حكمته انه صلب داود شهورا وكان يسرد الذراع فلم يسئل عنها فلما اتمها
 لبسها وقال نعم لبوس لرب انت **حکمت** از لوازم صحبت ای مصاحبه یکی
 آنست که خانه پر داری مشتاقی من پر داختن و قد عرفت معانی و المراد هنا
 خلوة من الغیر تا با خانه خدای ای صاحب البیت در سازی خطاب من ساختن
 و المراد به الانتظام و الموافقة و من لم يعرف معنى المراد سكت و البیان و طیفه
 الشارح **قطع** حکایت بکلمه را مقدره بر مزاج مستح کوی ایها المتکلم
 اگر دانی که دارد فاعله ضمیر مستمع یا تو میلی بیاء الوحدة هر آن عاقل که یا چنین
 نشیند و یصاحبه بگوید مضارع منفی بر حدیث روی لیلی **حکمت** هر که
 بایران نشیند و یصاحبه اگر چه طبیعت ایشان نگیرد با موافقه فی العمل بیکن
 بطریق ایشان متهم علی صیغه المفعول کرد و چنانکه اگر شخصی بحاربات
 یزاد بهاد و رنجارین رود بنهار کردن فی نفس الامر منسوب شود بخم خوردن
 فی اعتقاد الناس **مثنوی** رقم بفتحین بمعنی لفظ بر خود بنادانی کشید
 ای اثبت و قررت جهلک و من قال فی شرحه ای امضیت و قررت
 چاققنک یستحق ان یقال فی حق هذا الكلام که نادان را بصحبت بر کنیزی
 بضم الکاف الفارسی طلب کردم ز دانا یان جمع دانا و فی بعض النسخ دانا
 یکی بند لاجل الصحبة مرا گفتند و فی النسخه الاخری مرا فرمود با نادان پیوند
 ای لاتصاحب و لا تختلط مع الجاهل که کردانی عمری فریباشی بصحبت
 و کردانی ابد تریباشی بیاء الخطاب فی المواضع الاربعه اذ الصحبة مؤنثه
حکمت علم شتر چنانکه معلومست بینه بقوله اگر طفلی بیاء الوحدة مهرباش

و تفسیر

و تفسیر

بفتح المیم هو التمام و الضمیر راجع الی شتر کیر و در حد فرسنگ ببرد
 بیاء الضمیه الاولى و ففتح الثانیة فاعله ضمیر طفلی کردن بالکاف الفارسی
 از متابعت او نه پیچید مضارع منفی نه پیچیدن اما اگر ذره لفظ من شتر
 هو لئان ای امخوف پیش آید که موجب هلاک باشد فاعله ضمیر ذره و طفل
 بنادانی بیاء المصدری اینجا خواهد رفتن زمام از کفش بفتحین و الضمیر راجع
 الی طفلی در کسالا اند مضارع من کسالا نیدن و دیگر مطاوعت ای مطاعت
 بکنند علیه بقوله که هنگام در شتی ای فی وقت لاشئونه بملاطفت مفاعله من اللطف
 مذمومست و غیر معقول و گفته اند که دشمن بملاطفت دوست نکرده و کاتیل
رباعی مهربان و کچهره باره ار توردی تهرن اغیار دشمن او نمیه نگار اضمی الی
 مدار بلکه طبع زیاده کند **قطع** کسی که لطف کند با تو خاک با پیش باش
 ای اللطف فی المقابله اندمده و کمر خلائی کند در دو چشمش الضمیر المصغر
 راجع الی کسی آگرم بآمد و فتح الکاف الفارسی و سکون التون امر من آگرم
 بالترکی طولدر مق خاک مفعول الامر سخن بلطف و کرم با در شت خوی
 بسکون التاء و الباء مگوی های که ترکش خورده بسکون الکاف العربی نکرده
 بنرم سوکان بالترکی و در پی وایکه پاک **حکمت** هر که در میان سخن دیگران
 اقتدای یفتح الكلام قبل ان یسکت المتکلمون و الحاضرون تا مایه فضلش
 بدانند ای غرضه اظهار الفضل بایه جهلش بشناسد قد مر هذا المضمون
 فی الباب الرابع فی الحکایة التي اولها یکی را از حکما شنیدم **قطع** ندهد
 مرد و شو شمنند بسکون الدال جواب مرمون بیکر آنکه کز و سوال کنند
 از کثرة الكلام مذموم کچهره بر حق بود مزاج سخن للقائل جمل دعوی
 بکسر الواو و سکون الباء بر حال کنند اذ التکلم بغير تقریب **حکمت** ریشی

ار

بیاء الوحدة اندرون جابه فی موضع مستور داشتیم حضرت شیخ رحمه الله علیه
قد علم آن بی جاحه مهر و زهر پیر سیدی که ریشتم چو نست ای کیف جراحکن
و پیر سیدی که کجاست دانستم بالفراسته که از آن احتراز میکند که ذکر هر عضو
بر و انباشد از ذکر العورة الغلیظة قبیح و خود مندان گفته اند هر که سخن
نسنجد ای کل شخص لایزال کلام از جوابش بر نجد **قطعه** تا نیک ندانی
بالتون التافیه که سخن عین صوابست **مرهون** باید که بگفتن دهن از هم
ای من الانضمام نکشایی **بیاء** الخطاب ای یمنی ان لا تفتح فاک للتکلم که
راست سخن گوئی و در بند بمانی **ای** تو تکلم صادق و قلوبی محبوبی زانکه
در وقت التاء الخطاب دهد از بندر بمانی **و** اگر از ان الصدق او می دانم
الضرر علی نفس القایل و اما جواز الکذب فاما هو تخلص الغير فاذا عرفت
فلا یرد ما قبل ان هذا کسب ظاهره یناقض ما سبق من قوله دروغ مصداق
به از راست فتنه انگیز علی آن ماذکره المص هنا لیس من تخیل راست فتنه
انگیز **حکمت** دروغ گفتن مبتداء بضرب لازب متعلق بقوله ماند مضارع
من مانستن خبر المبتداء و الازب هو الثابت يقال صار شئ ضربة لازب
و هو افصح من ضربت لازم و المعنی ان الکذب یشابه بالضرب الثابت جاحه
که اگر جاحه درست شود نشان بماند بضم الباء و فتح النون مضارع من
یعنی ان اندر الکذب بقی و سوء الظن من قائمه لایرتفع چون برادران
یوسف علیه السلام که بدروغی موصوم من الوسم شدند لقولهم الکلام الذی
بر راست گفتن ایشان نیز اعتماد نماند بفتح النون الاوی و سکون الثانیة
ماض منفی من ماندن قال الله تعالی حکایة عما قال یعقوب علیه السلام لایبانه
بل سولت لکم انفسکم امرافضیر جمیل **قطعه** کسی را که عادت بود راستی

صدرا که از جهانبختی
من الاجلیة

چون
بیاورد
بیاورد
بیاورد
بیاورد

و بشمار
و بشمار
و بشمار
و بشمار

و بشمار
و بشمار
و بشمار
و بشمار

بیاء المصدری خطایی کند در گذاردن از و ای لایبالون به و کرم مور
ای صاحب الاسم یعنی مشهور بشد بنا راستی و الکذب بر کمر راست باور ندارد
ای لایبصدقون القول الصبیح از و اصلا **دیکر** دروغی نکیرند صاحب
دلان **مرهون** بر آنکس که پیوسته گفتست راست و ان دفع منه
بمحمولون علی الخطاء و کرم مشهور شد بنا راستی بکثرت بیع منه الصدق نادرا
اگر راست گوید تو کوی خطاست **و** من او در بدل المصراع اگر راست گوید
خطاست فقد ذهب علی عاده فی اخلال الوزن و لیس بخلاء منه کالایمنی
حکمت اجل کاینات مبتداء باتفاق ای باتفاق العقلاء آدمیست خبره
و اذل موجودات سکین کالاول فی الاعراب و باتفاق فرد مندان ثابت سکین
حق شناس و صف ترکیبی به از آدمی ناسپاس ای غیر شاکر **قطعه** سکین را
لقمه فراموش **مرهون** نکرد ای لایضیر النعمه منسیة غده که زنی صد
نویزش سکین **فانه** لایکفر النعمه و کرم عمری قد عرفت المراد منه نوازی
خطاب من نواختن و من قال فی شرحه لو تعلق فقد اخطأ بسفله را قد
بیانه لفظا و معنی فی الباب الاول فی حکایة النبی اولها یکی از یاد شایان
و فی هذا الباب و من نسه هنا بقوله بخلاء فلم یجب بکثرة بفتح الباء الصلوة
چیزی و فی بعض النسخ تنیدی آید یا تو در جنگ **حکمت** از نفس پرور
بسکون الفاء و التین و الترائین و صف ترکیبی هنروری بیاء المصدری
بالتزکی هنر تو که نیاید فان جل همته مصروف الیه با و بی هنر سروری را
بالفتح و الت سکون **مثنوی** مکن رحم بر کاد بالکاف الفارسی بسیار بار
علقه بقوله که بسیار ضعیفست بسکون التراء و ضم لفاء و صف ترکیبی بسیار
خوار و صف ترکیبی ایضا و المعنی بالتزکی چوق یا بچی و چوق یا بی در چوکاد

مشهور
این سید علی

یعنی ان التنون فی اتفاق
موض من الحضان الیه و هو
العقل و

این سید علی
یعنی قال یمنی
یعنی در بند بمانی

این سید علی
بماند بضم الباء
بماند بضم الباء

بیاء

ای مثل العقر همی بایدت التاء للخطاب قریبی. بالباء المصدر مفعول باید
 جو فرای مثل الخیار تن مفعول و همی بجور کسان جمع کس در دهی. بباء الخطاب
 فان الثمن لا يكون الا بكثرة الاكل العقل ولا يحصل ذلك الا بتجمل المشاق والا ففی
 من الناس **حکمت** در انجیل آمده است که ای فرزند آدم اگر تو انگری و همت
 ای لواحقین غنیا از من مشتغل شوی بمال ای تنسی ذکری و اگر درویش گشت
 التاء للخطاب فی الموضعین نیک دل نشینی بحال الفقیر و لا تشغل بغيره بذكری
 پس حلاوت ذکر من کی بای ای این تجده و عبادت من کی شتابی ای متشی
قطع که نصف من گاه اندر نعمتی مغرور و غافل. لا اشتغال بالمال کهی
 از تنگ دستی خسته و ریش. و بروج جو در سزا و خیرای فی حاله السوء و التهم
 خالت ببناء الخطاب اینست. ای بنی آدم ندانم کی بحق پر دازی خطاب به پدر
 از غیش **حکمت** ارادت پیچون بالجم الفارسی ای الذي لا کیف له وهو الله
 یکی از حکمت شاهی فرمود اشاره الی ابراهیم بن ادهم قدس سره و دیگری
 در شکم ماهی نکه دارد اشاره الی یونس علیه السلام کا صرح بقوله **بیت** و قسبت
 و فی بعض النسخ و قسست قوس صفة وقت آنرا که بود ذکر تو مونس. فان ذکر
 نعم الانیس و ذکک الوقت و قس قیس و خود بود و اندر شکم حوت چو یونس
حکمت اگر تیغ مهر را بر کشند خو فامنه و اگر غمزه لطف بجنباند ای لو اظهر
 اللطف بدان راجع به متعلق بقوله در رساند و من قال متعلق بقوله جنباند
 فقد اخطأ بنیکان در رساند و المعنی بالترکی اگر لطف غمزه در پرده بریزد
 لری ایولر میشد و در **قطع** که بمحشر خطاب قهر کند. یعنی حق تعالی انبیاء را
 چه جای معذرتست. المعذرة علی وزن المغفرة بالفارسیة عذرا و ردن پرده
 از روی لطف کو بر دار. امر حاضر و قد عرفت مرارا ان لفظ کو یغید اثبات کید

در تفسیر سوره و در تفسیر سوره
 در تفسیر سوره و در تفسیر سوره
 در تفسیر سوره و در تفسیر سوره
 در تفسیر سوره و در تفسیر سوره

و من قال انه من قبيل الصلوات الزائدة لتحسين اللفظ فقد اكثر الزوائد
 و المعنى ارفع الحجاب و اظهر اللطف كاشفيا را امید مغفرتست. **حکمت**
 مهر که بنادیب دینی بالامالة راه صواب بگیرد و بتعذیب عقبی که فتنه آید ذکر
 دلیل هذا المدعى حيث قال قال الله تعالى و لنذيقنهم من العذاب الا دنی
 و هو عذاب الدنيا من القتل و الاسر و غیر ذلک دون العذاب الا کبری ای غیر عذاب
 الآخرة **بیت** بند همت بالباء الفارسی خطاب مهتران و انکه ای بعده بند
 بالباء العزقی چون بند دهند فاعلمه ضمیر مهتران نشوی بباء الخطاب بند دهند
 علی بدن در جگن **حکمت** نیک بختان مبتداء بحکایات و امثال پیشینان جمع
 پیشین و هو المتقدم یعنی من حکایات الاقوام المتألفة بند کیر ندر خبر المبتداء
 پیش بالباء الفارسی از ان که پسینان جمع پسین و هو متأخر بواقعة ایشان
 اشاره الی نیکبختان مثل بختمین زنند **قطع** نه و دای لایذهب مرغ
 بسکون الغنیم سوی دانه ای الطیر لا یطیر متوجه الی الحبة قرآن سیستعل علی
 اوجه الاول انه یزاد التحمین اللفظ و اثما ما یقابل الحصيص بالترکی یوقش و الثانی
 بمعنی الارفع و التراجع بمعنی الفوق چون ذکر مرغ بیند اندر بند. بالباء العزقی
 بند کیر از مصایب جمع مصیبت ذکران. بخذف الباء فی الکاف تا نیکر ندر دیگران
 بز تو بند **حکمت** اندر که کوشش ارادت ای سمع قبول الحق کیران بکسر الکاف
 الفارسی بمعنی ثقیل و المراد به الصعوم و یزاد به صمم القلب آفریده است ای الله
 تعالی چون بالامالة کند که بشنود ای کیف یفعل حتی یسمع الکلام الحق و یقبله
 و انرا که بکمند سعادت کشیده اند ای جانب الحق چون کند که نرود کالاول **قطع**
 شب تاریک مبتداء و من نکل نظر فاحیث قال فی شرحه ای فی اللیل المظلمة
 و الکاف مکسورة للاضافة انی قوله دوستان خدای ای لیلتم المظلمة می تاباند

مکمل فلفظ قرآن

بن سید علی

فاحمل مشب تارکین و من اخطاء فی الاول قال هنا بصیغة الافراد بتاویل
 کل واحد للوزن وهو مشتق من تافتن بمعنی لمعان کردن چو روز رخشنده
 اسم فاعل من رخشدن وهو مخفف من درخشیدن ای لیلتم المظلمة و نهارهم
 البعض سنیان وهذا المعنی هو مسوع من الاساتذة و فيه مبالغة للملح کلا غنی
 وین سعادت بزور باز و نیست ای لایمکن تحصیل بقوة العضد بانجشد
 خدای بخشنده اسم فاعل من بخشیدن **دیکر** از تو بکه بفتح الباء الصلوة
 و کسر الکاف العزنی نالم ای ای شخصی اشکی منک که ذکر او در ای حاکم
 نیست فانک حاکم مطلق از حکم تو هیچ حکم بالاتر نیست و لهذا آنرا که
 تو رهبری بالیا المصدری کنی ای ترشده کم بضم الکاف الفارسی نشود و بعضی
 النسخ آنرا که توره دهی کم نشود و آنرا که تو کم کنی رهبری مرشد نیست
 و فی البیت تلمیح الی قوله تمام من یدعی الله فلا مضل له و من یضلل فلا هادی
حکمت کدای نیک انجام بمعنی آخر کما مر به از یاد شاه بد فرجام و هو مثل انجام
 لفظا و معنی **بیت** نمی بیا و الوحدة کنز پیش بفتحین و الشین ضمیر ای غم من
 بشادمانی بری ای تا خذله فرج و تجده به از شادی بکسر الیا المصدری للوزن
 کنز پیش بفتحین غم خوری و قبیل فی الترجمة **دیکر** شول غصه که اردن
 انوک اوله سروری یکدر شوفرحان کم اوله غم عقبه **حکمت** زمین را که
 از آسمان تشاربت انتشار بکسر التنون اسم بیشتر و المراد به هنا المطر المنبت
 و آسمان را از زمین غبار ذکر فی مقام التعلیل لغير المشهور کل اناء بترشح
 بما فيه ترشح الاناء و ترشح خرج ما فيه قليلا قليلا **بیت** کسرت التاء الدالة
 علی حرف الشرط للخطاب خوی من آمدن سزاوار **اداة** تشبیه تو فوی نیک
 خویش از دست مگذار **حکمت** حق جل و علا بیندای المعاصی و می باشد

مطلی فی لفظ خوش

ابن سید علی

مطلی فی لفظ معن در بیان

ابن سید علی

و بتر ما همسایه نمی بیند و می فرود شد مضارع من فرود شدن بالترکی عمل
 ایملک و کور له من و چاخر من شاد لقی ایل و فرود شدن لفظن صیغه
 امر و وصف ترکیبی **بیت** نعوذ بالله اگر خلق ای الناس غیب دان
 وصف ترکیبی بودی بیا الحکایه کسی بحال خود ای فی حال نفسه و ملو
 و من لم یعرف المعنی قال ای بسبب حال نفسه از دست کس نیاسودی
حکمت زرازمعدن بکسر الدال بکان بالکاف العزنی لفظ فارسی مرادف
 معدن و انما قال بکان بکندن لیناسب قوله بکان بکندن و من لم یعرف هذه
 المناسبة قال انما بکان تغننا و حذرنا عن الکفر اربدر آید ای غرض بکفر
 و از دست بخیل بکان بکندن بر نیاید **قطعه** دو نان جمع دون بمعنی
 خوردند اموالهم و کوشش دارند یعنی یتوقعون الاکل بعد مدة کویند
 امید به که خورده ای رجاء الاکل اولی من الماکول فانه لذة روحانیة
 لذة جسمانیة روزی فی یوم من الايام یعنی بکام بکسر المیم مضافا الی دشمن
 علی مرام عدوة زرمایند مفعول یعنی و خاکسار مرده عطف علی قوله زرمایند
 ای الرجل الذی هو کثیر الشراب الذی هو اصل درهم و الدینار صارتینا هذا
 المعنی هو المسمر من الاس تدة و الملائم للطبیعة و من صح اللفظ بغیر ما ذکرنا
 و بین المعنی بقوله و المعنی روزی یعنی دشمن زرمایند و مرده حال کونه
 بخاک آلوده فقد بعد عن المعنی الصحیح الصریح **حکمت** هر که بنزدستان جمع زیر
 دست من قبیل الوصف ترکیبی بنمشتاید ای من لایرحم عن الذین تحت
 یدہ بجور بفتح الجیم زبردستان بفتحی انراء المعجم و الباء الموحدة کسرتا آید
 ای بصیر مبتدئ بظلم الذین اید بهم فوق یدہ و المراد من لایرحم الضعفاء بصیر
 فی ایدی الاقویاء **مثنوی** نه النفی مصروف تمام البیت هر بازو بمعنی عضد که

مطلی فی لفظ خاک

ابن سید علی

که در وی قوتی هست و وصف لباز و بمرودی بالیا المصدری عاجز انرا بشکند
 بفتح النون و دست مفعول بشکند ضعیفا نرا ممکن بر دل ای علی قلوبکم نزد
 بیا الوحدۃ ای مضره که در مانی خطاب من مانند ای تقی و تعجز بجور زور
 و وصف ترکیبی بمعنی القوی والیا للوحدۃ حکمت عاقل چون خلاف میند
 و فی بعض النسخ دید که در میان آید علی صیغه المضارع و فی النسخه الاخری
 آمد علی صیغه الماضي بجهت کسر الباء الضمه و فتحی الجیم والها ای شبیه الیه
 و لا یکن فی محل الخلاف و لولب و چون صلح بیند لکن بالکاف الفارسی بنهند
 که آنجا ای فی موضع الخلاف سلامت در کمر است بمعنی کنار است و قد وجد
 فی بعض النسخ و اینجا ای فی محل الصلح خلاوت در میان بیت عاقل بخین
 گفتار گیرده مضارع یا بر خیزد اندر میان برود حکمت مقام را ای طلب
 باقر و علی سبیل التماس شش می باید و لیکن سیک می آید ای المرام لا یصل
 علی التوام بیت هزار بار ای الف مرتبه چراگاه ای المری خوشتر از میان
 فی حق الفرس و لیکن السب ندارد بدست خویش عنان حکمت درویشی بیک
 در مناجات می گفت یارب بر بدان رحمت کن که بر نیکان خود رحمت کرده که
 ایشانرا نیک آفریده فامقصود من المناجات انه ینبغی لاهل الکرم ان یرحموا
 المجرمین المتکسرين و لهذا قال اول کسی که علم بختین بر جامه و انگشتری
 در دست چپ نهاد و چشید بود گفتندش چه اهمه زینت و ارایش را بدی
 و فضیلت بکون التاء مبتداء راست راست خبره و الجملة حالیه و الحال ان
 الفضیله لطرف الیمین راست را راستی بالیا المصدری تمامست ای کیفیه
 قطع خبر بدین گفت نقاشان چین را ای امر هم که پیرامون مرادف
 پیرامون کلامها بالباء الفارسی بمعنی حوالی الشیء فو کما مشی یطابق علی

الوحدۃ ص

فیل نه نگاه و کبریا
 المجرمین و الظان الفارسی
 بالیا المصدری

مطلوب
 فی النظم امون

۱۹۱
 احدیما بالترکی اوتانخ و اثنا بالترکی قره او بدوزند مضارع من و ختن
 بدان جمع بد را نیک دارای مرد هشیار بضم الهماء قدر مرتین که نیکان خود
 بزرگ و نیک روزند بجز فی النظم مالا یجوز فی غیره و الا فالنقد بر بزرگانند
 و نیک روزانند حکمت بزرگی گفتند بیا الوحدۃ و مفعول القول هذا انی
 با چندین فضیلت که دست راست دارد خاتم چادر دست چپ میکنند گفت
 فاعلم بزرگ ندانی و فی بعض النسخ نداسی که همیشه اصل فضل محرم باشد
 بیت انکه حفظ بالحاء المهملة و الطاء المعجمه شدة بمعنی النصیب فیرید
 روزی بمعنی رزق و بخت ای دولت یا فضیلت همی دهد یا بخت و لا
 بمعنی فی شخص حکمت نصیحت پادشاهان المصدر مضارع ای مفعول گفتن
 مسلم کسی راست که بیم ای خوف سر ندارد یا امید زبر ندارد مثنوی موقد
 اسم فاعل فی التوحید چه در پای ربی خطاب من ریختن زرش اقر العظم
 للوزن و موضعه پای چه شمشیر هندی نهی بکسرتین و یا الخطاب بکسر
 ای هما متساویان یعنی لا قدر عنده للمال اصلا و لا مبالاة له من التسیف قطعا
 امید و هراسش بکسر الهماء و فتح الراء و التین المهملتین اسم بالترکی
 و من قال انه اسم مصدر ای هراسیدن بمعنی ترسیدن نقد نقول و الضمیر راجع
 الی الموقد نباشد زکس بل رجاؤه و خوفه من الله تعا بر نیست بخلاف
 الف این فی اللفظ للوزن و فی الخط للتنغیف بنیاد توحید پس حکمت
 پادشاه مبتداء از بهر دفع ستمکار نیست خبره فان له قوه تامه یدفعهم
 بها و شتمه مبتداء او عطف علی پادشاه برای خون خوران خبره او عطف
 علی لایز فانه یاخذ الذی یقتلون الناس و یجرحونهم و قاضی مصلحت جوی
 و وصف ترکیبی مضارع ای طراران ای یرید اصلاح التراق و کلمه است

مطلوب
 فی النظم هراس
 این ستمکار

که در جلوه بسی مرهون پس از خلیفه بنواهد گذشت در بعد از معناه
 بالترکی خلیفه و ن صکره کچسکه کرک بغداد و کت ز دست تقدیر الکلام
 کر ز دست بر آید چه نخل باش کریم **فان** جمیع اجوائه منتفع به
 ورت ز دست کالاول و من قال یعنی و کر ز دست فقد شرح المستغنی
 عن الشرح کما تکرر شرح المحتاج الی الشرح فی مواضع متعدده نیاید
 چو سر و باش آزاد **و** اختر الفقر مستخرج **مکت** و کس مردند بهنم
 المیم و تحسیر بردند عدم انتفاعها آنکه داشت من المال و نخورد
 و لم ینفع و آنکه داشت من العلوم و نگرد ای لم یعلم بمقتضاه علمه
قطع کس نبیند تخیل فاضل را **مرهون** که در عیب گفتنش شود
 معناه بالترکی کسسه کور من فاضل تخیلی که انوک عیب سویلمکه در شکر
 یعنی آن البخیل و لو کان فاضلا یزعمه الناس لبخله و من لم یعرف المعنی
 الصبیح اکثر الکلام بالالفاظ الفارسیة اولاً و العربیة ثانیاً و لم یأت
 بالمعنی المراد و کرکتمی دو صد گفته دارد مرهون کرکتمش عیبها فرو
 پوشد ای کرکه ستر عیب به جدا **خاتمه کتاب** و من دالمصنفین
 انهم قد یزکرون فی آخر تالیفاتهم خاتمه بنتمون با کما یدکرون المقدمه فی
 اولها و علمای المصنف آخر کتابه عنوان با فی تمة فقال تمام شد کتاب کستان
 باعانة الملک المنان و الله المستعان **الذین** یطلب منه العون درین
 جمله کلام ابتدائی فی هذه الابواب الثمانية چنانکه رسم عبادت موافقت
 از شعر متقدمان بطریق استعاره ای طلب العاریة تلمیذی التلیق
 بمعنی الضم و جعل الشئ تابعا بشئ آخر بترت ای لم یقع و المعنی المراد
 انی ما در بحث فی ابواب هذا الکتاب من اشعار المتقدمین شیا کما هو

و تکرر

و تکرر

عاده المؤلفین یعنی ان جمیع ما فی هذا الکتاب نتایج فکری و نقاشی
بیت کهن بختین خوقه خویش پیر استن **و** المراد هو الاصلح
 بالمرقعة یعنی ان هذا الکتاب مثل الالباس الخلق فاصح به بنم اشعار
 المناسبة بالمواضع المتعدده و قدرت الاشارة الی ان بعض الاشعار
 العربیة و الفارسیة المذكورة فی هذا الکتاب من اشعار المصنف الصادق
 منه قبل تألیف الکتاب به از جامه عاریت خواستن **من** غیر غالب گفتار
 سعدی ای اکثر کلامه طرب انگیز است و صف ترکیبی و طیب آئین بکار
 قد متر قریبا و صف ترکیبی ایضا و کونه نظر ان را بدین علت بسبب لطایف
 زبان طعن دراز کرد و قائمین که مغر مبتداء و کسر انشاء المضافه
 و مخرج بسکون الفین بهوده بردن ای تزیین و دو و چراغ کالاول
 بی فایده خوردن و تحمل لازمی بلا فایده کار خود مندان نیست خبر مبتداء
 یعنی انهم عدوا سعی المصنف عینا و سقفا و قالوا ان الخیر و المشقة لتالیف
 مثل هذا الکتاب لا یصدر عن العقلاء فانشار المصنف الی جوابهم بقوله
 و لیکن برای روشن صاحب دلان که روی سخن ای توجه به در ایشان است
 ای مخاطبه معهم لامع لایها الحساد پوشیده نماند متعلق بقوله برای
 که در بالضم و التشدید کما تر موعظهای شافی در سلک بالکسر لفظ
 عبارت کشیده است و لایق ان الامر کذلک و داروی تلخ نصیحت
 بالاضافه بشهد نظرافت بر آمیخته بین وجهه بقوله تا طبع مخاطب ملول نشود
 بالموعظة الصرفة فان التقریر و از دولت قبول محروم نماند بفتح التوین
مثنوی ما نصیحت بجای خود کردیم **معناه** بالترکی بز نصیحتی کند و
 میرنده ایلد و ک اذا عرفت المعنی فلفظ جای بیس بنم و قول من قال جانا

این شیوه

در بیان اوصاف قطب ادا الله لک بدولت عثمان

محمد و سلمین جامع شریف مسجد محله معلم خانه حبیبیان
 عدد ۳۹۷۳ عدد ۱۵۰ عدد ۹۴۴ عدد ۱۶۵۳

عمارات خانقاه زاویه کاربان سراي چشم
 عدد ۱۰۰ عدد ۱۵۰ عدد ۱۵۰ عدد ۹۴۴

مصلی فردن آسباب قنات حمام
 عدد ۹۸۵ عدد ۲۱۵ عدد ۵۱۵ عدد ۱۶۴

بوزه خانه محله کفره محله یهودا کتب
 عدد ۶۳۳ عدد ۵۱۵ عدد ۲۵۱۵ عدد ۷۳۳

سایه جیب فاضل اولان ذکر با افندی
 دفتر ذکر اولان بلده ده مؤلف اولان

امضاء محبت
 در روز دوازدهم ماه رمضان

ما هو المستور في الكتاب
 وانا اقول ان الكتاب
 المولى محروقة
 خلافة غنى عنها العاني

الكتاب

مقدم كما مر مرارا و زكاري بيا الوحدة درين اي في النسخ بسير بختين
 برديم اي حرفنا الترميز في العربية و التمهيد كرنيايد فاعله ضمير نصيحت
 بكونش رغبت كس من المستمعين بدر سولان پیام مرادف بيقام باشند
 بس والواجب على الرسل هو البلاغ **شعر** يا ناظر افية اي ملكات
 سل الله رحمة مرهون على المصنف واستغفر عطف على قوله سل
 ملكاتيه وشارحه الفقير واطلب لنفسك في غير ترديد اي اترديه
 من ذلك اي من ذلك الطل لنفسك اطلب غفرانا لصاحبه **احسن**
 ايها الناظر في شرحي هذا ان الشارح الاول قد بذل جهده في شرحه
 وان اخطا في مواضع كثيرة وقد نهت على مواضع الخطاء واوردت
 وبالغت في رده بالتطريف لانه كلتان موضع الفرق
 غفر الله تعالى وفي ولساير المسلمين ثم شرح كلستان
 في آخريج الآف سنة سبع وخمسين تحماني
 في بلد اماسية حميت من البلية

وقد وقع الفراغ من كتابة هذه النسخة الشريفة في يوم الثالث في
 طالع الشمس في اواسط شهر رجب الحرقب من شهر سنة خمس وثمانين
 وثمانمائة في بلدة سير وزجيت عن البلية كتبه عبد الفقير لا غير المحتاج
 الى رحمة الله الغني حسين بن داود و غفر الله لهما ولوالدته وللمن نظر
 فيه وجميع المؤمنين والمؤمنات المسلمين والاصياء منهم والاموات المؤمنين والارواح

علم اقصی
عن نه فاصح

اسکولہ محمد حیدر دین دودست فلو رتق التمشید

22

Süleymaniye U. Kütüphanesi	
KİŞİ:	AMCA ZADE HÜSEYİN PASA
Yerinde:	
Eski No:	376